BIBLIOTHECAE PUBL.
Codex Latinus
№ 196

IBLIOTHECAE PUBL
Codex Latinus
No 36

36

Ms. Lat. Bibl. Publ.

Cl. X. No. 36.
foliorum 131.

Felix Capella, codex antiquissimus

Pertz, Arch. VII. 134.

BIBLIOTHECA UNIVERSITATIS LUGDUNO-BATAVAE.

Codicem N°. 36 Catalogi Bibl. Publ. Lat.

QUI CONTINET:	ADHIBUERUNT VIRI DOCTI:	ANNO:	NOTAE.
f. 130. Epistolam „quid sit ceroma"	Coll. in usum v. d. L. Traube	1892	N. Archiv d. Ges. f. ält. d. Geschichtsk. XVIII (1892) p. 724 sq. Cf. ibid. p. 99 [F. E. 4° 177] Lupi Ferr. Epp. ed. E. Dümmler p. 114 (= Mon. Germ. Hist. Epp. VI)
f. 1–127 Martianum Capellam	A. Dick	1905	Cf. Martianus Capella Ed. A. Dick Leipzig 1925 p. XI etc.
	Adele Kibre	1929	Research for Prof. C. H. Beeson
	Helmuth Gamer	1931	Test for Lupus of Ferrières for " "
	Blanche Brotherton	1931	Stemma of Martianus.
	J. K. Bank	1949	diss. medische leer
	L. Bieler	1957	
	Claudio Leonardi	1958	glosse a Mart. Cap.
	M. E. DUCHEZ	1982	gloses de Martianus

ff. 1r, 8v, 22v, 71r, 76r, 91r, 105r, 115r luminis ope depicta in usum v. d. B. Bischoff Monacensis m. Nov. a. 1953.

taenia dilucida totius codicis = G 258

foll. 7' 59' / 28 70' / 40' 77' / 42 81' / 43' 85' / 48' 93' } Gephot. voor Ch. H. Beeson Chicago Maart 1926.

Bibliotheca Publica Latina

Codex N° 36.

131 foliorum

Martiani Minei Felicis Capellæ Afri Carthaginienſis de VII Liberalibus artibus. Codex antiquiſſimus, *Bibliothecæ donatus ab Petro Scriverio* CIϽIϽCVI. *ipſis Eidibus Octobris.* Adduntur effigies ſchematum Geometr. In membr. ſine columnis. 36

cf. Narducci [in Fasc. Edit. F. 6. p. 47] Intorno a vari comenti fin qui inediti o sconosciuti al „Satyricon" di Marziano Capella (Bulletino di bibliografia e di storia delle scienze matematiche e fisiche, tom. XV, Sett. 1882) p. 47.

Fol. 130: Epistula cuiusdam „Quid sit ceroma". Ex codice Colbertino 3953 edita in St. Baluzii Miscellan. l. IV (edit. an. 1683). pag. 417–420; inde repetita in Mignei Patrol. t. XCVI, 1385–1388.

B. P. L. 36. Membr. saec. X, 245 × 150, fol. 131 lin. 32. Quaterniones numerati. Complures scripserunt. Litt. init. et tituli rubri.
f. 1–127 **Martianus Capella de Nuptiis Philologiae et Mecurii ll. IX,** cum scholiis et glossis et (f. 128–129') figuris.
Subscr. libri I: „Securus melior felix asp. com. consist. rethor urbem R. ex mendosissimis exemplaribus emendabam contralegente deuterio scolastico discipulo meo rome ad portam capenam cons. paullini vc. sub V non. //// mart. //// christo adiuvante".
Quinque „Leidenses" codices M. C. citat Oudendorpius ad Apuleium passim, qui eos ad marg. exemplaris edit. Grotianae, nunc in bibl. Leid. servati contulit; cf. E. Narducci, Intorno a vari comenti al „Satyricon" di Marziano Capella, in Bull. Bibliogr. e Storia d. Scienze matem. e fis. XV (1882) p. 47.
f. 130, manu coaeva, **Epistola** anonyma „Quid sit ceroma" (= Migne P. L. 96 p. 1385).
Cf. L. Traube in N. Archiv f. ält. d. Gesch.k. XVIII (1892) p. 724; Lupi Ferr. Epp. ed. E. Dümmler p. 114 (M. G. H. Epp. VI).
f. 131 saec. XI, bipart. pag. lin. 40, ex alio codice tegendi causa huc translatum:
Fragmentum Sermonis in librum Iob (cap. I v. 19 sqq.).
. 1: „Acheté a Paris en Feb. 1576"; ibid. marg. infer. „Petrus Scriverius L. M. D. bibliothecae Lugdunensi CIϽIϽCVI ipsis Eidibus Octobris".

J. G. Préaux, Deux Manuscrits Gantois de Martianus Capella (Scriptorium XIII, 1959), p. 17.

C. Leonardi, Aevum 34 (1960) 61–62

35

Gephotogr. von Ch. H. Beeson Chicago
7', 28, 40', 42, 43', 48', 59', 71', 77', 81', 85', 93'.
April 1926.

MARTIANI MINEI FELICIS CAPELLAE AFRI CARTHAGINENSIS DE VII LIBERALIBUS ... DE NUPTIIS PHILOLOGIAE

Tu quem psallentem thalamis quem matre camena
Progenitum perhibent copula sacra deum
Semina qui arcanis stringens pugnantia uinclis
Complexuque sacro dissona nexa foues
Namque elementa ligas uicibus mundumque maritas
Atque auram mentis corporibus socias
Foedere complacito sub quo natura iugatur
Sexus concilians et sub amore fidem
O hymenee cypridis qui maxima cura es
Hinc tibi nam flagrans ore cupido micat.
Seu tibi quod bacchus pater est placuisse choreas
Cantare ad thalamos seu genitricis habes
Comere uernificis florentia limina sertis
Seu consanguineo gratia trina dedit
Conubium diuum componens calliopea
Carminis auspicio te probat annuere

Dum crebrius istos hymenei uersiculos nescio quid inopinum intactumque moliens cano. Respersum capillis albicantibus uerticem incrementisque lustralibus decuriatum nugulas ineptas aggarrire non perferens martianus interuenit dicens. quid istud mi pater quod nondum uulgata materia cantare deproperas et ritum nitentis antistitis prius quam fores aditumque reseraris ΥΜΝΟΛΟΓΕΙϹ quin potius edoce quid apportes et quorsum praedicta sonuerint reuelato. Neutiquam desipis admodumque perspicuum operis ΕΤΕΡΥΜΙΟΝ noscens creperum sapis. Nec liquet hymeneo praelibante disposita nuptias resultare. Si uero concepta cuius scaturriginis uena profluxerint properus scrutator inquiris. fabellam tibi quam satura comminiscens

Petrus Scriverius
L. M. D.
Bibliothecae Lugdunensi
CIↄ Iↄ CVI
Ipsis Idibus Octobris.

636

[illegible] MINEI FELICIS CAPELL[illegible] AFRI
[illegible] CARTHAGINIENSIS DE VII LIBERALI[illegible]
[illegible] NUPTIIS PHILOLOGIAE

Tu quem psallentem thalamis quem matre camena
Progenitum perhibent copula sacra deum ·
Semina qui arcanis stringens pugnantia uinclis
Complexuq; sacro dissona nexa foues
Namq; elementa ligas uicib; mundumq; maritas
Atq; auram mentis corporibus socias ·
Foedere complacito sub quo natura iugatur
Sexus concilians & sub amore fidem
O hymenee cypridis qui maxima cura es
Hinc tibi nam flagrans ore cupido micat ·
Seu tibi quod bacchus pater est placuisse choreas
Cantare ad thalamos seu genetrix ias habes ·
Comere uernificas florentia limina sertis
Seu consanguineo gratia trina dedit
Conubium diuum componens calliopea
Carminis auspicio te probat annuere

Dum crebrius istos hymenei uersiculos nescio quid inopinu intactumq; moliens cano · Respersum capillis albicantib; uertice incrementisq; lustralibus decuri · tum nugulas ineptas aggarrire non perferens martianus interuenit dicens · quid istud mi pater quod nondum uulgata materia cantare deproperas · & ritum ctantis antistitis prius quam fores aditumq; reseraris · ΓΥΜΝΟΛΟ ΓΥΕΥC · quin potius edoce quid apportes · & quorsum praedicta sonuerint reuelato · Ne tu inquam desipis admodumq; perspicuum operis · ΕΠΕΡΥΜΙΟΝ Noscens creperum sapis · nec liquet hymeneaco praelibante disposita nuptias resultare · si uero concepta cuius sit curriginis uena profluxerint properus ferutator inquiris · fabellam tibi quam satura comminiscens ·

Petrus Scriverius
L. M. D.
Bibliothecae Lugdunensi
ClɔIɔCVI
ipsis idibus octobris.

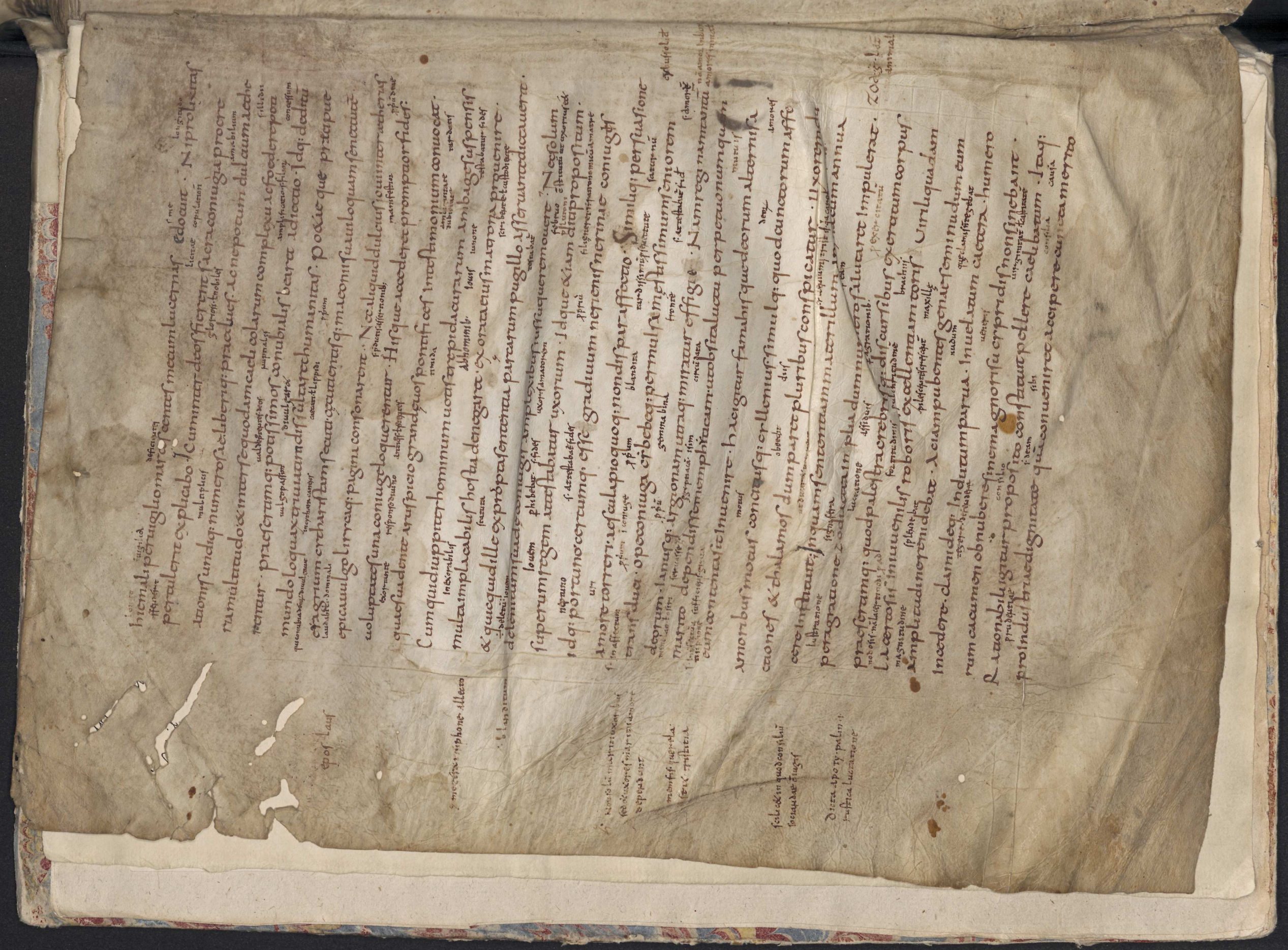

longe deliberationis alternat. Nam sophiam ipse miro quidem
cupiebat ardore. quod prudens sancta quaesit. intemeratorque cunctis
pulchriorque uirginibus. Sed quod sororis eius collactea. et indiscreto
amica foedere uideretur. perinde quo ad innubas. ipsa quoque tran
sisse eam in palladis iniuriam non placuit coaptari. Nondum pusillum
formae et desiderabilis grataque luculentas in manticen quoque succenderat.
Nam nobilitas generis illum quippe pronoeae maior est filiarum et pro
uidum perspicacis prudentiae commendabat ingenium. Sed ipsis
diebus forte immensi amoris impatientia ultro iuuenem consecuta apol
lonis fuerat copulata. Illo uolunt saltem endelichiae solis filiam postularet.
Quod speciosa quam maxime magnaque deorum uim sit educata cura. Namque ipsi
psyche natali die deum ad conuiuium corrogati multa contulerant. Iuppiter
quippe diadema quod aeternitatis filiae honorationi detraxerat
capiti eius apposuit. Iuno quoque ex purgatioris auri splendente
uena addiderat crinibus sociale uinclum. Tritonia etiam interula
resolutam cinio strofioque flammarum instar e cocco atque ipso sacri
pectoris ac prudentis amiculo uirginem uirgo contexit. Delius quoque
utramuis laurum gestitat diuinatrice eadem coniectura aliqui uirga
uolucres illi ac fulgorum iactus atque ipsius meatus caeli siderumque
monstrabat. Anie autem praenitens speculum quod inter donaria
eius aditus sophia defixerat. quo se renosceret et uim originem uellet
exquirere clementi benignitate largita. Lemnius quoque faber illam
sopibilis perennitatis igniculos. Ne caligantibus tenebris noctisque
caeca opprimeretur incendit. Nam uero in illecebras circa sensus eius
tas apposuit afrodite. Nam et unguentis oblitam floribusque redimita
halitu pasta foueri quae docuerat et melle permulserat. Et auro et mo
nilibus inhiare membraque uinciri honorationibus celsa affectatione p
suaserat. Tunc crepitacula tinnitusque quis infanti somnum duceret
adhibebat quiescenti. Praeterea ne ullum tempus sine inlecebra
oblectamentisque degeret pruritum subscalpentem circa ima corpo
ris apposuerat uoluptatem. Sed uehiculum ei uolucres rotas
quis mira posset celeritate discurrere tradiderat ipse cyllenius. Licet

pronoe est prudentia quae diuinationem ...
Endelichia absoluta perfectio secundum aristotelem et interpretatur aetas per fecta

eam iuri compedibus illigatam memoria praegrauarit? His igitur ΨΥΧΕΝ
opimam superis ditemque muneribus atque multa caelestium collatione
decoratam. In conubium arcas superiorum cassus optabat. Sed eam
uirtus ita adherebat. forte et cyllenio pene lacrimans nunciauit. Impoten
tum faretrati uolitantisque superi de sui societate correptam. captiuam
que et adamantinis nexibus a cupidine detineri. Super his igitur uirginum
thalamis dum eum liberat sortis blandimenta frustrantur. Nec facile
quaepiam praeter eas. quae congrua pariter tonantis nurus deligeretur
occurrit. Amplius deliberandum suggeritur uirtus. Neque eum sine
appollinis consilio quicquam debere decernere. aut fas ab eius congres
sibus aberrare. Cum zodiaci eum hospitia promeantem numquam
abeê. menstrua praecursione permitteret. Igitur constitutum ubicumque
locorum frater esset adiretur. uirgam mox uti secum mundi penita permeare
[illegible]ssus irrumpere pari celeritate posset
uirtuti de more ęmittit. Ipse pedibus talaria nectit aurea & nunc in fa
nis quib. aut uaticinia obliquis fundebantur ambagibus. Aut denunciata
pecudum cęde fisiculatis extorum prosiciis uiscera loquebantur. quibusque
sortitus excedere uel loqui personare sagaci cum inuestigatione disquirit.
Sed his aditorum fastigiis specubusque uiduatis absque lauri arentis paucis ad
modum foliis uittisque semiuulsis. quas in cumano antro post sibillam tinearum
morsus cariesque carpebant nihil eius potuit inueniri. per aerios & uim dict
quib. formare solitus. & uolucrum diuersos meatus. & oscinum linguas
& praepetis omina pennae frustra in cassumque disquiritur. Iampridem
quippe offensus contamine monendorum dedignatur [...]gur pythi
us nuncupari. Item cum in elicona delon lyciumque sectantur. Sed ubi
lauros primores arentesque ederas. alibi cariantem tripodem. crepi
dasque situ marcidas. praesagiorumque interlitam memoriam reppe
rerunt. Tandem fama nunciante cognoscunt. quod foebo gaudet
parnasia rupes. Licet inde quoque ad indicia montis secretum obumbra
tumque scopulum nube perpetua posterius migrasse perhibebant.
tamen chirreos tunc recessus & sacrati specus loquacia antra conue
niunt. Illic autem circumstabat in ordinem quicquid imminet saeculorum.

: dictum uolatile

Nisa . i . anima

fortunae et urbium nationumque omnium regum ac totius populi uide
bantur. Aliae transacta cursus emenso fugientes consistebant. Aliae
subconspectu adueniebant quaequam plures. Atque ita nonnullis eminus
uanescebat dispariata prolixitas ut uix fumidae caligationis incredibilis
haberetur auras. Inter haec mira spectacula fortunarumque cursus mot
nemorum etiam susurrantibus flabris canora modulatio melico quo
dam crepitabat appulsu. Nam eminentiora prolixarum arborum cul
mina perindeque distenta acuto sonitu resultabant. Quicquid uero terrae
confine ac propinquum ramis accidentibus fuerat grauitas rauca quatiebat.
At media per annexa succentibus duplis ac sesquialteris. Necnon etiam
sesquitertiis. octauis etiam sine discretione iuncturis licet interuenirent
semitonia concinebant. Ita fiebat ut nemus illud armoniam totam su
perumque carmen modulationum congruentia personaret. quod
quidem exponente cyllenio uirtus edidicit. etiam in caelo orbes parili
ratione aut concentus edere aut succentibus conuenire. Nec mirum quod a
pollinis silua tanta modificatione congrueret cum caeli quoque orbes idem
delius moduletur in sole. Hincque esse quod ille foebus et hic uocitetur
Auricomus. Nam solis augustum caput radiis perfusum circumactumque
flammantibus uelut auratam caesariem rutili uerticis imitatur. hinc
quoque sagittarius. hincque uulnificus. quod possit radiorum iaculis
icta penetrare. demonstrabat praeterea uirtuti cyllenius amnes
quosdam e caditus defluentes. quos transeundos esse perhibebat ut ad
deum ipsum quo [illegible] Uerum eosdem
amnes diuersicolor fluentorum discrepantium unda raptabat. Quippe
primus diffusioris ac prolixi ambitus gurges liuentis aquae uolumine
nebuloso atque algidis admodum pigrisque cursibus hesitabat. Interius
alius lacteus instar candidique lucis mitis omni quietusque motu undas suo uolue
bat argenteas. Mercurius uero nimio rubroque igne rutilantes festinatque
rapiditate praecipites fragososque cursus anhela sulphureus celeritate
torquebat. Qui hunc sequebatur auratus ac fulgidus et flammis
coruscantibus rutilans. sed diuersitate fluminum utrimque coniuncti.
Quibusdam riuulis intermixtis quantum pensabat moderatione.

P VII amnes VII planetarum cursus possumus accipere quos qualitatibus fluminum colligit. Nam primus diffusus nebulosus algidus saturni signat ambitum.
Secundus candidus quietus argenteus temperantiam iouis insinuat. Tertius rubeus festinus fragosus sulphureus naturam martis feruidam commendat.
Quartus fulgidus coruscans auratus multos reperiet solarem uel lactea pulchritudine. Quintus electro purior speciosa ueneris honestatem indicat.
Sextus festinus consistens relabensque retrogradam mercurii instabilitatem uel lactea. Septimus errantem lunae discursum demonstrat.

ferabat. Uerum interior illo electro purior resplendebat amnis. quo praeter
ceteros fortunarum ille consistens populus appetebat. Quarum alias eius
odor & halatus illexerat. alias lenis undae canori permulsere modulatus. istum autem haustumque quamplures ex eo deinde dulcissimo gurgite sitiebant.
Nec deerat qui eadem foueri abluique lymfa ac se similiter iacere cupiebant.
Praeterea duo restrictiores aestu ambituque paruo raptabantur interius.
quorum uterque pro aliorum uicinia & confinio coloratus exiguum propi
saporis haustum multa mutabilis admixtione traxerat. Nam alter nimia
celeritate festinus ac plerumque consistens relabensque ferebatur. Alius
uero quandam undarum originem gestans flexuosisque anfractibus erra
bundus spumabat cunctis seminibus fluentorum. Hi igitur cursus dis
coloris amnes. praedictas rerum nationumque fortunas inmensis primo
finibus ambiebant. Tunc diuersa undarum uiolensque rapiditas sin
gulas quasque ... rapidis turbinibus pertrahebat. Itaut alius eas deplerumque alter trans
funderet fluuio. & quam ille exercitam longa collisione uexarat. alter
auri peredderet. aut amne mersaret. Non tamen fortunas omnis illi
sanguineus atque luteus inuolutas gurgite suscipiebant. plerumque illius
lactei praenitens unda repente correptas eminentis tractus uertice sub
uehebat. Aliquando etiam sublimatas atque fluctu elatiore suspensas
in illum cruentae similitudinis recipiebat aestum. Aut in torrentem liuidu
uorandum hiatu piceo dispuebat. Alterna igitur permixtione flu
uiorum ille fortunarum populus agebatur. Neque enim illa prorsus
erat quae ab omni immunis incursu cunctoque esset gurgite feriata. denique
uirtus secuta est illum unum dum sola cunctos interrite transmearet.
Licet etiam magno fragore collisae rint tamen opprimere non quiuerunt.
Tandem trans fluuios quid ad quoddam foebi spectaculum ferebantur.
cum uirtute mercurius constiterit. Ac cuncta latonium conspicati edito
considentem arduoque suggestu. atque in conspectu quattuor urnulas
adopertas uicissim atque alternis inspectionibus enudare quae diuersa
specie metallisque formatae. Nam una ex ferro quantum conici potuit
duriore. alia ex argenti fulgentiore materie. Tertia lucentis plumbi

fusili robore uidebantur. At uero propior deo perlucentis uitri salo reni
debat. Singulae autem rerum quaedam semina elementaque gestabant. Ini
flamma flagrantior. et ab ipsius caetau minis exanclata fomitibus ex
ferri praedicta anhelabat urna. quae tamen uertex mulciferi dicebatur.
Alia etiam quae fuerat ex argenti materie et praeferebat serena fulgentia
et uernantis caeli temperie renidebat. hanc dicebant risum iouis. Illa autem
metalli grauioris. plena undosae hiemis. atque algidi frigoris. Necnon etiam
pruinarum; haec saturni uocabatur exitium. At uero salis resplendentis
atque ipsius dei dexteram sita aeris totius seminibus erat referta. hanc iu
nonis uberam memorabant. Ex his igitur urnis deus alternatim quantum
dispositis fata trahebant hauriebat auras. ex illa argenteae clementia aeris
hausti permixtis semina temperabat. Cum uero pestem dira commerci
tis mortalibus minabatur aeri. similiter anhelos ignes. aut torpentis frigoris
uenena miscebat et in adfligendum meare cogebat orbem. Talide item
peramento uirtutis admonita. magisque quae cum eum salutaris auras miscere
conspiceret. accipo et uersum mercurio comprobante commemorat.

ΦΟΕΒΟϹ ΚΡΙϹϹΟΚΟΜΗϹ ΛΙΧΟΥ ΝΕ ΦΕΛΗΝ ΑΠΟΡΟΥΕΙ

Ex quo pestem fugari posse mercurius. siuoces primae uestigus eius
accederent admonebat. subdente tamen clario fidibus personanti. Quae
insertalaurigera infularum libri complexo que crine redimito. Talia
conferentes ut procul prius aduentare conspexit. causamque aduentus
primus aspectibus recognouit. Throno quo insidebat exurgens musas
iussit occurrere. Quid confirmam ... propefari uiderent.
Satis tamen incessibus mouebantur. at tunc germano in participatum operis
consessumque suscepto prior orsus est foebus.

Anxia cum trepidis nutat sententia rebus
Fluctuat incertas aut sors ignota futuris
Consultat mortale genus. quodque indigaueri
Cura facit dubium. uel spes incerta fatigat
At nobis praesare uacuum. cunctatio nulla est
Quod superiu oluere. licet pectore fixis
Nec optare caret. si quod placet atque necesse est.

Phoebus pulchricomus nouit depellere pestem

Caecauum: caecus calor. i. tenebrosus
Mulciber. iouis
Mulcifer. uulcanus

Hiems quasi hemisperium
Bruma. graece edacitas
Liquoris scilicet maris.

Nam quotiens orbi co placito uitalis spiritus salubres ministrabat

ΦΟΙΒΟϹ ΑΚΕΡϹΕΚΟΜΗϹ

Nam nouem cordas fingitur habere propter nouem musas sibi dicatas

Casularum super illas sericae coronae adhibebantur

Non enim lasciue aut pueriliter sed gradatim incedebant

Quod ideo fingitur quia aliquando mercurius ex circulo solis consequitur. cum eo quando que discurrit

i. quamuis ad e fixis pectore

quicquid uolet dii ipsi scient. quod autem fixum in eorum pectoribus manet

tamen occupare. i. non habet a nobis mutare quia fixa in pectore sunt

Sed tibi non quia dum uenit mansura uoluntas
Consilium uis ferre meum si semper ab omni
Velle capis socium facultatique additamentum
Est igitur prisca generis doctissima uirgo
Conscia parnasi cui fulgent sidera coetu
Cui nec tartareos claustra occultare recessus
Nec iouis arbitrium rutilantia fulmina possunt
Fluctigenas spectans qualis sub gurgite nereus
Quae quoque uos noscit fratrum per regna recursus
Peruigil inmodico penetrans arcana labore
Quae possit docta totum praeuertere cura
Quod superis praescire datum · quin crebrius in nos
Ius habet illa deos surgens in iussa coactos
Et quod nulla queat superum temptare potestas
Inuitos etiam possit et tentare ardua magno
Alterutrum cumulat parilem meruisse iugalem ·

His apollinis dictis laetabunda uirtus · quod tam excellentis uirginis suasu uideret esse coniugium ut nihil amissum ex supradictarum duceret dignitate · Nomen tamen eius inquirit · quod ubi cognouit philologiam esse de qua foedus instabat · tanta gratulatione alacritateque concutitur ut aliquanto de ingenito rigore descendens · et iam corpore moueretur · Quippe propinquam esse commemorat · et laudat illius manticos patronam · In ipsam quoque sophian · supellectilis multae enumeratione largissimam · Nam et hanc incultam ac ferino more uersantem apud homines asserit expolitam · Itaut si quid pulchritudinis ornatusque gestaret · id philologiae sibi arrogaret · quae etiam tantum affectionis impenderit · ut eam semper immortalem facere laborarit · Nihil igitur immorandum · quippe cum pigra gerendorum sit et excellentium · Sed acceptis apollinis fatibus respondit ipse maiugena · Sit syll ·

DIMETRUM SPONDAICUM CONSTANS EX SPONDEIS COR ET DIIAMBO

Certum est lauri potens decusque diuum ·
Nostrum et contiguis uenire pectus · TROCHAICI SENARII INTERPOSITO ... IN LOCIS ANA

Et quicquid socium ciere numen ·
Iunctus comperero probare rerum ·:
Sed numquam mage uelle disparamus ·:
Et sit collibitum mineruae iussis ·:
Quam cum delia comeare fatu ·:
Cura atque arbitrio monemur isto ·:
Hunc quippe ambiguum nefas putamus ·:
Et quae tum quoque fuit perit uoluntas ·:
Quo arcta officio decentiore ·:
Sat re praecluibus libens profatis ·:
Arcas in thalamos ueniret ipsius ·:
Sed tu deli equo tonantis exit
Compar propositum uolens que nutus ·:
Instes namque solitus ciere pectus ·:
Et praeuersa uigil monere sensa ·:
Illum contribuas fauere iussis ·:
Ut coeptis sacra fulserit uoluntas ·:

Haec dicente mercurio quin potius inquit uirtus : uterque uestrum iouem
uoce consulite. Nam et hic eius consiliorum conscius · et supra ceptionis
arcanus · Ille mentem nouit · tu uerba componis · phoebo sueuit instanter
concedere · tibi secretus solatus aperire · Addo quod uos numquam conuenit
disparari · et licet hic cursor apollini plerumque axis celeritate iungatur ·
acre morata statione [illegible] · demumque festinat praeuertere ·
Tamen dum consequitur · Ita libratus anteuenit · uicissim plerumque
recursitans gaudeat occupari · Una igitur uirum iouem iouem pia pig
nora conuenite · Certa quippe est quod et phoebeo conuiens splendore
succumbat · et cum stilbonte incedens conubiorum copulis allubescat ·
His dictis uirtus · praecedentis officio ac mercurialis uirgae perflatione
concussa · In caelum itura sustollitur · Auguriales uero alites ante currum
delio constiterunt · ut quis uellet uectus ascenderet · Nam futura
plerumque conformans his praesagire consueuerat · pegaso autem accola
ribus concitatis · coepit praeire mercurius · Sed scandente foebo musarum

pedisequus adherensque comitatus candenti canoraque alite uehebatur.

Tum uero conspiceres totius mundi gaudia conuenire. Nam & tellus floribus luminaque quippe ueris deum conspexerat subuolare mercurium. & apolline conspicato aeria temperies sudis tractibus renidebat. Super autem globi orbes quos septemplices suauis ac tinnulus melodie armonia sanni? buscon cinebant. Ac sono ultra solitum dulciore. quippe musas aduentare persenserat.

Quae quidem singillatim circulis quibusque meatus. ubi suae pulsum modulationis agnouerant constiterunt. Nam urania stellantis mundi spe[re] iam extima concinat quae acutior raptabatur sonora tinnitu. Polymnia saturnium circulum tenuit. Euterpe iouialem. Erato ingressa martium modulatur. melpomene. medium ubi sol flammanti mundum lumine conuenustat. terpsicore uenerio sociatur auro. calliope orbem complexa cyllenium. clio citimum circulum hoc est in luna collocauit hospitium.

Quae quidem grauis pulsu[s] [illegible] [rau]cioribus personabat. Sola uero quod [uectorem] [illegible] Thalia derelicta in ipso florentis campi ubere residebat. Interea tractus aerios iam phoebus exierat cum subito ei uitta crinalis immutatur in radios. laurusque quam dextera retinebat in lampadem mundani splendoris accenditur. fiuntque uolucres qui currum delium subuehebant. anhelis flammis lucis alipedes. Atque idem pallio rutilante aere reserato stellantis poli limine. sol repente clarus emicuit. cyllenius quoque insidus uibrabile astrumque conuertitur. Atque ita metamorphosi superata pulchriores per geminos proprietate quadam signi familiaris inuecti augusto refulsere caelo. Ac mox tonantis palatium petiuerunt. Qui postquam introgressi & coram dicta copia fandi. uti audit clarius consortio patrem iunonis haerentem quam nouerat suffragari plurimum ac fauere conubiis. Laetus primo omine. ipsamque concilians in cuius arbitrio positam mariti nouerat uoluntatem. Itaque affatur.

METRUM IAMBICUS SENARIUM

Possim minore ambiguus fiducia
Solum tonantem pignoris prosoedere
Iubed augux dumuel paterna contremens
Praecepta adire. nil iugata caelitum
Omen pararent prosperum consortia.

O m p[ro]sperum uocat. q[uo]d iunonem ioui assidere inuenit. quae sibi procul dubio fauere&

Iabens quae diuum nunc moneret nexio.
Iunone thalamos quis rogare conscia
Nolle et deorum cum futura pronuba
Idem profecto qui esse suffragabitur
Iugalis ergo blanda nutus praestrue
Nostrisque suada quo allubescat nisibus
Tu nunc parentem principemque maximum
Fatumque nostrum quippe parcarum chorus
Humana pensat tuique sortem caelitum
Tuumque uelle est ante praescientias
Clemente gestas quicquid instabit deis
Cuius quod nutu gignitur necessitas
Statuta cuius illigat decretio
Instatque quicquid uelle uel serum potes
Te ne igitur illo quo benignus numine es
Deposco caeli blanda temperatio
Summique culmen iure qui diuum pater
Concede proli quo nepotum prouehat
Numerum supernis astra queis uibrant polis
Maiaeque uim quae flagitat pignus sacrum
Thalamis iugetur uirginis doctissimae
Adstrinxit parentis cura stringit pia
Par est deorum conubium et compotens
Conubium ipsa sanciens cum coniuge
Quo prolis extent leges superae nuptiae
Serpesque uincendum caelitum signet decor

Hic postquam Delius conquieuit conuersus ad coniugem Iuppiter quid ei uoluntas haberet inquirit. Verum illa multa ratione permulsa primo quod ei qui placiditatem afferre solitus Phoebus orabat. Quique etiam a se eiusdem filias eruditas ad parentum quoque conspectum fecerat subuolare. Dehinc nuptiis Iuno non solita refragari. Tunc etiam Cyllenium diligebat quod eius uberibus educatus poculum immortali

Atq; ita ut uidebatur uertici iouiali inhaerere superuolans. tandem con
stitit sublimiori [illegible] aggesto. Quam cum iuppiter [illegible]
galea elatior adhaerebat proximo contiguo quae suspexit sic exorsus.
O uirgo nri pars melior. o portio nostris intermixta maiugenae. quae siue
delicatis uocibus permulsa descendis. siue absque tectio ouis. Non erat for
mare consilium seu consensus noster ne mutilus uideretur approperas.
Noueris tamen philologiae cyllenium nuptias postulare. Non dum mea
prompta sententia est. expecto quid suadeas. Noui quippe quam mei de
uirginis incessabilis labor tibi semper acceptus & ut etiam numeretur
illa pedisequis. par est igitur ipsa praesertim decernas. quicquid de eius
conubio prouisura disponas. Tunc pallas aliquanto summissior ac uir
ginalis pudoris rubore suffusa. oculos quoque peplo quod rutilum circum caput
gestabat obnubens. improbat aliquantum quod super nuptiis uirgo con
sulitur. praesertimq; cuius quam prope consociationis officia manere
recuperet semper intactam. dedignatur praeterea huiusmodi adhibere con
sensum. Cum ita experti totius copulae censeatur. ut neque quicquam ulla commixtione
progenita. neque ipsa creare quicquam arithmetica demonstretur. Ac tunc
septem radiorum coronam solivaga uirginitas renudauit. Nec futurarum
causis & copulis interesset. quia tamen cuius optauerat. Iuppiter exege
rat. quae consilium suadet tamen deos maritos. dearumque grandeuas. In haec
decernenda conducit. quippe conuenire cyllenio ut pro officiorum prae
miis pot [illegible] sanciret. Augustius quoq;
fieri iouiale decretum. cum coetu deorum attestante depromitur. Ipsamq;
nupturam deo conuenire non posse. nisi super senatus consulto mortalis esse
desineret. Id genus plurima suadente tritonia regum coniugum uterq;
consentit. Nemo xxio uis scriba praecipitur. pro suo ordine ternis modis caeli
colas aduocare. praecipueque senatores deorum qui penates ferebant
tonantis ipsius. quorumq; nomina quod publicari secretum caeleste non pertu
lit. ex eo quod omnia pariter repromittunt nomen ex consensione perfecit.
Vulcanum et ro iouialem ipse iuppiter posset. Licet enim quam ille de sede co
ruscas deorum excenderet. Tunc etiam ut inter alios potissimi rogarentur ipsius
collegae iouis. quibus sex cum eodem tonante numerantur. Quos quedis tachu

Suadere. fidē facere

Septenarius enī numerus minerua dicitur. et consecrat. Ille quidē nec ab his genitus. nec alios gignere comprobatur. usq; ad finem primi uersus numerorum. ideo q; uirgini dicatus.
.:. Est sola uagatur sine uiro. et cursus radios de corona spargit.

premuneratione. & aut linguarum certandi cursole dicit

Penates. q̄si. pan. ates. i. omia. i. q̄si repromittentes. & quecumq; diouū uidebatur secretū illi exp̄ssa suae firmabant sententia.

Vulcan ad nuptias uocat. quia sine uoluntatis calore non fiunt

Complectitur ennianum

IUNO UESTA MINERUA CERES Q; DIANA UENUS MARS
MERCURIUS IU PITER NETUN UULCANUS APOLLO.

ſ I Item ex septem residui qui inter duodecim non uocantur. post hos quam plures alii pro suis gradibus caelites. Ac deorum omnium populus absq; impertinentibus conuocandi. Namora milites iouis per diuersas caeli regiones approperant. quis pedissequis plurimum locis deorum singuli mansitabant. & licet per zodiacum tractum nonnulli singulas uel binas domos animalibus titularint. In aliis tamen habitaculis commanebant. Nam in sedecim discernitur caelum omne regiones.

In quarum prima sedes habere memorantur post ipsum iouem dii consentes penates. salus. ac lares. ianus. fauores opportani nocturnus que.

ſ II In secunda itidem mansitabant praeter dominum iouis quae ibi quoque sublimis est ... in omnibus prediatus quirin. mars. lars. militaris. Iuno & iam ibi domicilium possidebat. Fons & iam. lymphae. diique nouensiles.

ſ III Sed de tertia regione unum placuit corrogari. Nam iouis secundani & iouis opulentiae. mineruae que domus illic sunt constitutae. sed omnes circa ipsum iouem fuerant in praesenti. Discordiam uero ac seditionem quis ad sacras nuptias corrogaret. Praesertimque cum ipsi philologiae fuerunt semper inimice. De eadem igitur regione solus pluton quod patruus sponsi est conuocatur.

ſ IIII Tunc lynsa siluestris. mulciber. lar caelestis. Nec non & iam militaris. faborque ex quarta regione uenerunt.

ſ V Corrogantur & proxima tam ... dominibus coniugum regum. ceres. tellurus. terraeque ... pater uulcanus. & genius. Hos quoque iouis filii pales & fauor cum celeritate solis filia ex sexta posamini. Nam mars

ſ VI quirinus & genius. Hos quoq; iouis filii. pales. & fauor cum celeritate solis filia ex sexta posamini. Nam

ſ VII mars quirinus & genius superius postulati. Sed & iam liber ac secundanus. & pales uocantur ex septima. fraudem

Quinq; zone faciunt. X. regiones. Lacteus. II. duo coluri. IIII. Nam illi qui equinoctiali circulos sunt. Dimidiam partem totius celi uident. atq; ideo necesse est. ut octo circulorum dimidia pars sit supera. Alia subter. Quidam sic intelligunt. XVI. regiones dicere propter. VII. circulos planetarum qui faciunt XIIII. circulos. & propter speram celestem qui fac duos semis circulos. Octo enim soni sunt in musica celesti.

quippe ex eadem post longam deliberationem placuit
adhiberi quod ere bo ipsi cyllenio fuerit obsecuta. Octaua VIII
uero transcurritur. quoniam ex eadem cuncti superius cor
rogati. solusque ex illa uieris fructus adhibetur. Iu
nonis uero hospitae genius accitus ex nona. Neptuni VIIII
autem lar omnium cunctalis. ac neuerita tuq;
consusque ex decima conuenistis. Venit ex altera fortuna X XI
et ualitudo. fauorque pastor. manibus refutatis quip
pe in conspectum iouis non poterunt aduenire. Ex XII
duodecima sancus tantummodo deuocatur. Fata XIII
uero ex altera postulantur. caeteri quippe illic dii
manium demorati. Bis septena. saturnus eiusque XIIII
caelestis iuno consequenter acciti. Veiouis ac dii pub XV
lici terquino ex limite conuocantur. E xultima regi XVI
one nocturnus ianitoresque terrestres similiter ad
uocati. Ex cunctis igitur caeli regionibus aduocatis
deis. caeteri quos azonos uocant ipso commonen
te cyllenio conuocantur. Tunc elementorum
praesules atque utilitatis publicae mentiumque
cultores omnisque populus potestatum quis nume
multatis successor indicat. qui confestim omnes iou
imperio conuocati iam caelum conuibrantibus
uenere sideribus. Tunc ianus in limine. milites que
iouis ante fores regias constiterunt. Ingres
suros et iam cunctos nominatim uocabat fama
praeconans. At intra consistorium regis quae
dam femina quae adrastia dicebatur urnam cae
litem superamque sortem inreuocabilis raptus
celeritate torquebat. Excipiebatque ex uolubi
li orbe decidentes speras peplo inflexi pectoris
Imarmene. cloto uero lachesis atroposque qm
sententiis iouis orthographe studio ueritatis

excipiunt · ut potti librarii superum archiuique
custodes · cum senatum curiamque contrahi
& ipsum tonantem ex iuuis indu iuri publice
cernerent · magistratus in acta caelestumque
consultum stilos acuunt ceterasque conponunt ·
Tunc iupiter publica & quae senatum contrac
turus assumit indumenta percipiens · Apponit
primum uertici regalis serti flammantem
coronam · Contegitque ex posticis caput
quodam uelamine rutilante · quod ei prae
sul operis pallas ipsa texuerat · Dehinc uesti
admodum candidae obducit amictus ralinos
quos stellantibus oculis interstinctos crebri
uibratus ignium luminabant · Tunc duo glo
bosos orbes quorum unus auro · electro alius
praenitebat · dextera porrectiore corripit ·
Leua enneaptongon chelin innitenti similis
imprimebat · Calceos autem smaragdine
fluctu uiriditatis herbosos uestigiis eius
tellus annexuit · Insidebat autem ex pauo
num pennis intertextae oculataeque pallae
ex qua multicoloribus notulis uaricata
pictura uernabat · Sub calce si uero fusci
nam deprimebat · Huius suggestum sub
diti iunonis consessus haud indecenti ornat ·
Ipsa uero tecto capite lacteo quodam calummate praeni
tebat · Cui gemmis insitum diadema praetiosis · Nam neque scy
tis uirectas neo ceraunio tum uibrans · fulgorans que lumen · nec
flucticolor recreedebat ab eo profunditas · sed totum illud sertum capi
tis fulgorantis taumantias optulisse reginae caelitum ferebatur ·
Ipsius diuae uultus assidua plucens gratia fratri est similis · Nisi quod ille im
mutabili laetitia renidebat · haec commutationum assiduarum nubilo crebrius tur
pidabat ·

uestis eius uel linea · sed peplum fuerat caligosum · quod tamen si adpulsum
cuiusque luminis tangeretur · inter obumbrantes nebulas sudae perspicuitatis
gratia praeniteret · haec fulmen dextra · leuaque sonorum bombis terrentib·
tympanum sustinens · sub quibus plurimum sudans ima subiectaque
terrarum uidebatur inundare fluoribus · huius etiam calcea admodum furuaque
maxime solea atra et nocturnis nigredine colorantur · Nam eius demum genua
zona quidem diuersicolor ambiebat · quae nunc perfulgido resplendebat
orbe · Nunc euanescentis gratiae tenuata uarietas penitus abligabat ·
Iam quam nihil habuisset ante discolorum · His igitur regum indumentis
decenter ornati ante consessum in suggestu sidereo positam quandam
spheram celatam uariatamque multiplicia conspicantur · quae ita ex omnibus
compacta fuerat elementis · ut nihil ab ea esset quicquid ab omni creditur con
tinere natura · Illic caelum omne · aer · freta · diuersitasque telluris · claustraque
fuerant tartarea · urbes · etiam compita cunctorumque species animantium ·
tam in specie quam in genere numerandae · quae quidem sphera imago quaedam
uidebatur ideaque mundi · In hac quid cuncti · quid singuli nationum omnium
populi cotidianis motibus agitarent · pede ire formantis speculo relucebat ·
Ubi quem augeri · quem deprimi · quem nasci · quem occidere iupiter uellet
manu propria ipse formabat · quam terrarum partem disperdere · quam
beare · quam uastum · quam quem celebrem cuperet fictor arbitrariusque uaria
bat · Hoc igitur statum publicum conspicans componensque deorum senatui
ius sit admissa · quam uis intus quos innominabiles fecerat · testatur in
trarent · Tamen et in primatibus diuum praesertimque parentibus uterque
consurgunt · uerum sator eorum gressibus tardus ac remorator incedit ·
glaucoque amictu tectus caput · praetendebat dextra flammiuomum
quendam draconem · caudae suae ultima deuorantem · quem credebant
anni numerum nomine perdocere · Ipsius autem canities pruinosis ...
niuibus candicabat · licet etiam puer posse fieri crederetur · Eius con
tra coniunx grandaeua corpulentaque mater · quamuis fecunda circumfususque
partub· tamen floridam discoloremque uestem herbida palla contexerat ·
In qua totus gemmarum metallorumque census · attamen omnium pro
uentus frugesque sationum · largiter admodum uberitate ferebantur · huic

Bob. sonus magnus. Tonitrua dicit

Nunc incorporeum describit mundum i. intelligibilem omnium formas quas plato ideas uocat

Saturnum in tempore figura posuere philosophi · quia sicut sol cuius cursu tempora maxime notantur
XXVIII annis cursu agit bissextile · ita saturnus zodiacum eodem uidelicet spatio XXVIII annorum ·

uestaquae & ium coeua eius fuerat ad herebit. quae quod nutrix iouis ipsius
suoque eum sustentasse gremio ferebatur caput regis ausa est osculari. Post
hos candida cum sorore sol auratus expectatur. qui mox ut coepit ingressui pro
pinquare. purpure rutilantis puniceus quidam fulgor anteuenit. & rosu
lentis splendoris gratia totam aulae ipsius curiam obstupefactis ceteris or
natibus luminauit. Ast ubi primos honoratu captus radios ingressurus
immisit. Ipse & iam iuppiter paululum retrogressus sub immensi uitoris
numine caligauit. sphaere uero orbes quequos dextera sustinebat uelut
speculo cognati luminis refulsere. Uno autem diuersi coloris illustris orna
tibus. ac tamen ueluti speculo cognato gemmarum luce resplendens candentib
serenis enituit. Erat illi in circulum ducta fulgens corona. quae duodecim
flammis ignitorum lapidum fulgorabat. Quippe tres fuerant a fronte
gemmae lychnis astrites & ceraunos. quae eius effigiem reuerendam
cognitione conspicientium uibrantib radiorum fulgoribus occulebant.
Quarum alia cancri cerebro. leonis oculis altera geminorum fronte assumpta
tertia dicebatur. Aliae sex ex utroque latere rutilabant quarum smaragdos
una. scythis altera iaspis tertia uocabatur. Inter quarum uirorem forta
mari luminix coruscatus fonti quaedam interior siluitas resplendebat.
Yacintos dendrites & iam eliotropios utrimque compacti qui lapides colo
ribus suis terras ratis temporum uicibus herbidabant quos ex obsequii
numinis recurrentes uer dicebatur & autumnus munere contulisse. Po
sterior autem pars corone reddita adamante & cristallo lapidibus alli
gabatur. hos enim hiemps undosa genuerat. Ipsius uero diui auro tin
ctam caesariem comasque crederes bratteatas. Facie autem mox ut ingres
sus est puer renidentas. In incessu medio iuuenis. anhelus in fine senis apparebat
occidui. Licet duodecim a nonnullis formas conuertere crederetur. Corpus
autem eius flammeum totum pennata uestigia pallium coccineum sed
auro plurimo rutilatum. Sinistra autem manu clypeum coruscantem.
Dextera ardentem facem praeferebat. Calcei autem similes ex pyropo.
Quem iuxta luna leui quodam tenero que uultu ex fraterna fulgorem
lampade resumebat. Post hos admissi fratres iouis quorum alter maritima
semper inundatione uiridior. alius lucifuga inumbratione pallescens

In capite uterque dominandi sertum pro regni condicione gestabat. Nam unus
albidi salis instar candidum atque spumarum canitiei concolorum. Alter
hebenum ac tartareae noctis obscuritate furvescens. Quippe quidem mul
to ditior frater & semper eorum quae gignuntur conquisitionibus
opulentus. Alius vero propter molem elationemque corporis renu
datus. ac diis puer is diutius oppressione quaesitas. Verum utrique
diversa coniunx. Nam hic e nidus omnium nutricem deorumque hospita
secum ducit. Ille puellam accessibus gratulantem. quae etiam plerumque
frugem exposcentibus tribuit ut magni numinis vota sint eidem red
hibere centesimam. Dehinc admissi tonantis ipsius filii inter quos
primus quidem ruber iuvenis ac torax omniumque sitatorque. & tum san
guinis gradiebatur. Alter suavis & comis. falcemque dextera. leva
gestans crateras omnificum ac pronus in petulantiam referebantur.
Huius gressus incerta atque oladis temeti madoribus implicati. Post
hos duorum una quidem germanaque facies. sed alius lucis sidere
noctis alius refulgebat. Dehinc quidam roboris inauditi & extirpandis
semper adversitatibus praeparatus. sed eius miros lacertos. pictusque
cloneos sublimis iuno cernebat. Quis inter eos decernentes feminae
quarum una virgo ferebatur. Alia generationum omnium mater.
Illiatus cum farre ac hiacrosis decus sertum vinctis serta contextio.
quam & conspicere ridentem & fantem audire dulcis inlecebras. & ad
trahere flagrantis simul spiritus halatibus redolentem. & oculis lambere.
& contingere corpore. eiusque velles cupidine suspirare. quaequidem
licet amorum voluptatumque mater omnium crederetur. tamen ei de
deferebant pudicitiae principatum. Cum his gratia ceres admodum
gravis femina. alumnaque terrarum ac nutrix mortalium videbatur.
Quidam etiam claudus faber venit. qui licet crederetur et iunonius.
totius mundi ad heraclito dictus est demorator. Tunc etiam omnium
garrula puellarum & contrario semper fluibunda luxu. levitate
prunix desultoria gestabat. quam alii sortem asserunt. Nemesimque non
nulli tychem quamplures et nostiam. Haec autem quo gremio
largiore totius orbis ornamenta portabat. & aliis impertiens repen

Orientib. & occidentib. geminis necesse est ut unus supra terram cum sole
Alter subtus cum luna moveatur. & contrario in occasu

tinis motibus conferebat · rapiens his comas puellariter · capitulis uirga comminuens · eisdemque quibus fuerat eblandita ictibus crebris uerticem complicatisque incondylos digitis uulnerabat · hac mox facta conspexit omnia quae gerebantur in iouis consistorio subnotare · ad deorum libros & pugillarem paginam cucurrit & licentiore quadam fiducia quae conspexerat inopinata descriptione corripuit · ut quaedam repente prorumpentia uelut rerum seriem perturbarent · Alia uero quae causarum ratio prospecta uulgauerat quod facere improuisa non poterat · suis tamen operibus arrogabat · post hanc · uulgo ceteri deuenere · Iuppiter tunc solio resedit praecepitque cunctos pro meriti ordine residere · Tuncque subsellia flammabunda coetum suscepere sidereum · Uerum quidam redimitus puer ad os compresso digito salutari silentium commonebat ·

Conticuere omnes intentique ora tenebant · DACTILICUM TETRAMETRUM CATALECTICUM CONSTAT AUT SPONDIO DACTILO CATALECTO DUOBUS DACTILIS ·

Tunc Iuppiter coepit ·

Non ita astrigeri nota benignitas
Conferre arbitrium cogeret intimum ·
Et quicquid tacito uelle fuit satis
Adferre in medium collibitum foret ·
Possem certa meis promere ductibus ·
Ne quisquam inlicitis tollere nisibus
Concertans cuperet iussa deum patris ·
Sed tristis melius censio clauditur ·
Atque infanda premit sensa silentium
Ne uulgata gemant corda doloribus ·
At cum laeta patrem promere gaudia
Et certo deceat foedere pignora
Palam perpetuis iungere nutibus
Cassum est nolle loqui sensa decentia
Uobiscum ergo dei grata propinquitas
Conferre studium est nota propaginis ·
Aequum quippe puto foedere caelitum
Quae sectanda forent ora probarier

Κονδυλιζω · colafo · pugnis cedo · incondilo · incolafos · in plagas · ł pugnos

Quae nimis inspectum impetu ł temporis … [illegible]

sed fortuna eadem sibi ascribit

ł Ducib; ł Apollini & merc̃

Siue consio clauditur · uidelicet ipsa de ab[s]cisio … Hoc dicit · melius clauditur … tristitia … [illegible] … Nefanda sensa premenda silentio · uelut dicere & ideo melius clauditur … silentium nefanda sensa ne moueant corda dolorum si uulgata fuerint

Ordo est · Aequum quippe puto … foret probari foedere caelitum

Nostri maiugenam pignoris inditi

Innostris merito degere sensibus. t sessib. & est sensus. Expleto discussionis officio dignum est. ut ita securitate torpeat. & nobiscum in empirio caelo nostris sedib. adhibeat

Quem nec frustra mihi insita caritas

Ut suevit patruis stringere pectora. t ut suevit patria stringere patria

Nam nostra ille fides sermo benignitas. quia p illum fidem nram hominib. revelamus

Ac verus genius fida recursio. l. fidus missus

Interpresque meae mentis honos sacer

Hic solus numerum promere caelitum

Hic vibrata potest noscere sidera. l. lucida

Quae mensura poli. quanta profunditas.

Qualis sit numerus marmoris haustibus. Quanti sint accessus & recessus fluctib. maris

Et quantos rapiat margine cardines. motus. t volubilitates. sive voragines. seu pncipia. Margo est ut plinius dicit extrema pars latitudinis

Quae elementa liget dissona nexio. singularum planetarum insignifero

Perque hunc ipse pater foedera sanciat. Ideo mercurio tanta ascribunt quia sermo de cunctis reb. disputat

Sed forsan pietas sola recenseat. t pietas deoz. Id est sola pietas munera pbitatis eius numerare potest

Quae parens probitas munera pensitet

Qui phoebi anteuolans saepe iugalibus

In sortem famuli non revelabitur. p cursione & retrogradatione dic

Hic quoque patruis servit honoribus

Ut dubium proprium quis magis iudicet. l. utrum meus an illorum filius

Illum conubio rite iugari fier

Suadent merita sed laboribus. zeuma flagitant

Et robus thalamos flagitat additum

Natu virgo placuit docta quidem nimis

Et compar studio sed cui terreus

Ortus propositum in sidera tendere.

Scelerumque & rapidis praevolat axibus

Et mundi exsuperat saepe means globum. Transit enim studium cogitando mundum vadens in empirium

Cunae ergo officiant. quo nihil editum

Consendum superi. quique crepundia. Vestimenta puerilia quib. utuntur tempore nativitatis

Terris recolitis ita teneri et

Quae occultant aditis sacra latentibus

Quando autem mercurius ad infimas absidas fuerit cui descendit in confinio aeris & aetheris sibi plutoni & neptuno famulari dicitur. Talis enim aer ipse qualitatem telluris & aquae videtur continere. Nisi enim modum terrenum ... tener & nequaquam aves volitando sustineret & aquae liquiditatem adhiberet & numquam imbres fundendo ...

Iungantur paribus nam decet auspicium
Et nostris cumulent astra nepotibus

Sed postquam iuppiter finem loquendi fecit. Omnis deorum senatus in suffragium concitatur. ac clamant quique cuncti fieri protinus oportere. additumque sententiae iouali. ut deinceps mortales quos uitae insignis elatio. & maximum culmen meritorum ingeniumque inapprecatum caelitem praepositurumque sidereae cupiditatis extulerit in deorum numerum cooptenti. ac mox inter alios quos auctor liber dabit. alcides. aeneas. romulus. aliique quos postea astris doctrinae nomen inseruit designatu caelites nominentur. ut post membra corporea deorum fierent curiales. His quoque annuente iubetur quaedam grauis insignisque femina quae philosophia dicebatur hoc super is senatus consultum aeneis incisum tabulis. per orbes & compita publicare. Iunonemque condicit propter praedictorum thalamum iuuenis & nuptialia peragenda ut post tridio omnis ille deorum senatus in palatia quae in galaxia iouis arbitrationem potissimam faciunt diluculo conuenirent.

His igitur actis solio rex ipse surrexit omnis quoque deorum numerus sedes proprias cursusque repetiuit. Securus melior felix asp̄ com consist̄ rethor urbem. R̄. ex mendosissimis exemplaribus emendabam contra legente deuterio scolastico discipulo meo romae ad portam capenam cons paullini uc. sub V non mart christo adiuuante.

MARTIANI MINNEI FELICIS CAPELLAE. AFRI KARTAGINIENSIS DE NUPTIIS PHILOLOGIAE ET MERCURII. LIBER PRIMUS EXPLICIT. INCIP LIBER SECUNDUS EIUSDEM DE EISDEM NUPTIIS

Sed purum astrificis caelum scindebat habenis
Noctiuocans merso fulgentia sidera phoebo
Arctoa tunc senior succendit plaustra bootes
Et spiris toruum tuerunt astra draconi
Auratis & iam flagrans splendebat in armis
Qui trahit aestifero fulgentem syrion ortu
Hoc quoque hyadas quod sparsum floribus ardet
Multiplica ambitum redimitur lumine sertum
Virginis interea trepidas perlabitur aures

[Marginal glosses, left:]
osiridem & ptolomeum quos fecerunt reges egipti & postea in deos translati
cathmum dicit & reges grecorum quos in deos translatis
& per diuersas caelicolas
galaxia lac unde galli
propter ascendes dicit propter sidera fixa esse in firmamento. Cursus autem propter motum celerrimum planetarum
poetico figmento nox equos habere fingitur sicut dies id est sol
& iam hoc

Finit liber primus. Incipit liber secundus. *(first line:)* [illegible] magno dum complet tectaboatu | Dicens oportere illam fieri immortalem et copulari mercurio

Dum[que] ipsa compertis superum decretis, adultaque iam nocte philologia per-
uigilans, multa secum ingenti cura anxia retractabat. Ingrediendum prius
senatum deum, Iouisque subeundos in praemeditata uisione conspectus.
Exiliendumque sibi in superam caelitumque sortem. Deinde ipsi sociandam
esse cyllenio. Quem licet miro semper optarit ardore, tamen ut uix eum post
unctionem palestricam recurrentem dum flores ipsa decerperet praelectis
quibusdam herbis caulis conspicata, quid quod utrum sibi haec nuptialis con-
duceret amplitudo anxia dubitabat. Nam certe mithos poeticae etiam
diuersitatis delicias milesias historiasque mortalium postquam supera
conscenderit se penitus amissuram non cassa opinatione formidat. Itaque
primo conducat nec conubium, atque aetherii uerticis pennata rapiditas
apto sibi foedere copuletur, ex nuptiali congruentia numero conquirit.
Moxque nomen suum cyllenii que uocabulum, sed non quod ei dissonans discre-
pantia nationum. Nec diuersi gentium ritus pro locorum causis cultibusque
finxere, uerum illud quod nascenti ab ipso ioue siderea nuncupatione
compactum, ac per sola aegyptiorum commenta uulgatum fallax mor-
talium curiositas asseuerat. In digitos calculumque distribuit, ex quo fi-
nali utrimque litteram sumit, quae numeri primum perfectumque ter-
minum claudit. Dehinc illud quod in fanis omnibus soliditate cybica
dominus adoratur. Litteram quoque quam biuium mortalitatis
asserere prudens samius aestimauit, in locum proximum sumit. Ac sic
milleducenti decem et octo numeri refulserunt. Quos per nouenariam
regulam minuens, quae per monadas decadibus subrogatis interu-
num numerum pertare strinxit. Suumque quoque uocabulum per septin-
gentos uiginti quattuor numeros explicatum in quaternarium dux[it].
Qui uterque numerus congruenti ambobus ratione signatur. Nam
et ille quod ratione principium medium finemque dispensat pro certo
perfectus est, quippe lineam facit solus et solido tum frontes incunctanter
absoluit. Nam longitudine profunditateque censetur. Dehinc quod
numeri triplicatio prima ex imparibus cybon gignit. Tres autem sym-
phonias qui signorat in musicis. Numerusque impar maribus

Marginal notes (right):

Multas causas quibus illud faciendum esset et quo ordine

Milesia est urbs in grecia in qua thales sapiens floruit; quasi ciuitate milesius dicitur, unde milesie fabule

celestis capitis mercurius id est ethereus est

id est per numerum litterarum nominis sui et mercurii coepit computare utrum possit fieri ut simul iungerentur

id est principalem. Nam principalis littera finalis est quando ab ultima parte numerare incipimus

Si enim incipiat ab ultima computari, prima finalis erit [illegible] suum nomen incohat illa littera quae sit utrimque clausa fuerit, cybon significat

Y ubi aut [illegible] littera a qua incipit ille [illegible] humane [illegible] ubi aut fine defectum uitae indicat [illegible] computationibus litterarum [illegible] nominis

Φ quingenti. I. x. Λ. xxx. O. LXX. Λ. XXX. O. LXX. Γ. III. I. X. Λ. unum fiunt DCCXXIIII. Nouies quinquaginta quadringenti. L. super sunt ducenti LXXIIII. Nouies XXX CCLXX remanent IIII.

Quod dicit lineam facit geometricam [illegible] omnis soliditas tribus speciebus constat: longitudine, latitudine, altitudine [illegible] ideo ternarius frontes soliditatis debere monstrat [illegible] longitudo duas frontes colligit [illegible] latitudo duas, dextrorsum et sinistrorsum, profunditas [illegible] altitudo duas sursum et deorsum [illegible]

Quia omnibus [illegible] ternarius [illegible] imparibus numeris [illegible] ille est quia ternarius [illegible] triplicationem [illegible]

Marginal notes (left): tertium [illegible] parte. cybos [illegible] numeri. Y Y. XYPPIH

Note at foot: ω Grecam litteram χ chi uult intellegi quasi finita ut priscianus dicit utroque latere fuerit perfectum minimum [illegible] cybum denarium qui mille significabit sic ∞. Hoc signum est XYPPIH. Nam X sescentos, Y quadringentos [illegible] centum [illegible] geminatur per C. iota X. H. octo [illegible] Nouies C DCCCC super sunt CCCX et XIIII. Nouies XXX CCLXX restant XLVIII. Nouies quinque XLV residuum III [illegible] nouenarium per nouenarium ducere regulam.

attributus. Omne vero tempus tribus vicibus variatur: atque idem
numerus seminarium perfectorum, sexti videlicet atque noni alterna di
versitate iuncturae. Fit igitur deo attributus rationis. Philolo
gia autem quod etiam ipsa doctissima est, licet femineis numeris aesti
metur, absoluta tamen ratione perficitur. Nam quaternarius suis par
tibus complet decadis ipsius potestatem, ideoque perfectus est et habetur
quadratus, ut ipse Cyllenius, cui anni tempora caeli climata mundique ele
menta conveniunt. An aliud illa senis de fatio quam Athenis tradens non
tacuit confitetur, nisi perfectae rationis numerum? quippe intra se unum
secundum triadem quoque ipsum bis binum tenet, quis collationibus sympho
niae peraguntur. Nam tres ad quattuor epitritus vocitatur arithmetica
ratione, ac diatessaron perhibetur in musicis. Item intra eum iacent
tres ad duo, quae hemiolios forma est symphoniamque secundam quae dia
pente dicitur reddunt. Tertia symphonia diapason in melicis perhibetur.
Dyplasio quae conficitur, hoc est uno duobus collato. Igitur quaternarius nu
merus omnes symphonias suis partibus perfectus absolvit, omnia que
mela armonicorum distributione conquirit. Hanc igitur discutiens numeri
congruentiam perita virgo gratulatur. Deinde utrumque consociat, et trias
quaternario sociata eptadem facit, qui numerus rationis superae per
fectio est, sicut et KAIPOΣ ΟΜΑΛΟΝ. Illa docet plenitudo. An aliud fatalis
temperamenti cursus siderumque circuli motusque testantur? Intraque
latebras uteri septimo mense absoluta mortalitas. Dehinc quod trias
triplicata novem numeros facit, quaternarius autem per ΔΙΑΠΛΑCΙΟΝ
geminatus octo reddit. Novem vero ad octo epogdoi numeri efficiunt
iunctionem, tantumque pensat in numeris quantum symphonia diapa
son in melicis, quae tonon facit, qui est consonae unitatis continua modu
latio, ex quo nihil est quod discrepet aut resultet in medio consentaneaque
congruit iugitate. Ergo praedictorum nominum numerus conve
niebat. Si igitur rata inter eos sociatio copiam nuptialem vetat ratione
constrinxit. Ex quo commodissimum sibi conubium laetabunda alio
mentis fluctu multiuida concitavit. Nam nihil differens animo de
cori formae ac substantiae coepit formidare corporeae, quippe

perferendos flammarum caelestium globos & ignes ardentium siderum·
mortalibus adhuc artubus & macilenta gracilitate siccatis· non cassum tre
mebunda formidat. sed aduersum illa quoddam ab aderitesenis alumna acu
multa lapillis surculisq; permixtis herbas & iam membrorumq; con
cesserat praeparauit· colchica & iam in centum uoces continuata fiducia·
adamantini cacuminis impressione signatur· quid aduersum ignes supe
ros & deorum confinia praeparata decoris in curiam uenustatis & iam
lumine submouebat·· Deniq; reubrato corpore & mensis apposito ir
rorati liquoris allinebat ungentum· sed cum talia uirgo componit pe
dis&qua eius periergia utrum matri uirginis missa ancilla ut pote
eius collactea trepidatione sollicita quid ageret conspicatur· quam
cum disponentem praedicta sigillatim ab hostio speculabunda cognos
ceret· alumna eius ancillam cui agrypnia uocabulum est· atque intra
cubiculum praebebat excubias adorsa est increpare· quod paululum
conivere seruandi decoris gratia uirginem non siuisset· cum ipsa haec
cuncta si philologia iniungeret ualeret implere· Nam iam multa
asseruit circuisse· mancipiaq; dotalia & quid sollertiae· quid ornatus
quidemq; indumentorum sumerent comperisse· Non sibi quoque
Nescitum quid sponsus ipse perageret· quid iouis palatio gereretur·
An leucothea succenderet facem lumenq; purpureum & an solis
remigia uigilarent semper que phosphori cometeretur· Id genus
innumera quae curiosis perscrutationibus aspexerat astruebat·
Uerum secretum cubiculi repente fronesis mater irrupit· Quam cum
uirgo conspiceret· ad eam decurrens honorandum que pectus exos
culans· praeparatorum boematum conscium fecit· Uerum illa
exuuias filiae ornatusque detulerat quis induta deorum socia
ri coetibus non paueret· Itaq; uestem peplumq; lactis instar
fulgidum dedit· quod de lexilla herbarum felicium lana quam
dusiarii perhibent Indicae prudentiae uates accolasq; montis
umbrati & quantum usus telluris apportat excandentis byssi
netibus uidebatur· dehinc apponit uertici diadema uirginale·
quod maxime medialis gemmae lumine praenitebat· Ex qua

Phosforus. lucifer est.
Boema est ascensio
umbrantia
quadumosus

Solebant enim illi in profanissimis gentis sculpere puellas galeatas

galeata quaedam obtectaq; uultu uirgo · Instar sacri & troiam ponit
ipsa resplenduit · Atq; cingulum quo pectus annectere sibi prudens
mater exsoluit · & nephilologiae ipsius Phronesis castitatis ornatib·
eius pectori quo decentius comeretur apponit · Calceos praeterea ex
papyro textili subligauit · ne quid eius membra pollueret mortuarum ·
Acerra autem multo aromatum grauitate eademque candenti manus
uirginis onerantur ·

Et tum tunc roseo subtexere sidera peplo
Coeperat a bronum promens aurora pudorem
Cum creperum lux alma micat geminata decore
Cum nitet aurato & cum fit phos phoros astro
Tunc candens tenero glaciatur rore pruina
Et matutina greges quatiunt in pascua caulas METON
Languida mordaces cum pulsant pectora curae
Et fugit expulsus lachea ad litora somnus ·

Ecce ante fores quidam dulcis sonus multifidis suauitatibus citatur · quem musarum conuentum chorus impendens nuptialib· sacramentis modulationis doctae tinnitibus conanebat · Nam nec tibiarum mela nec ex fidibus sonitus · nec hydraularum armonica deerat plenitudo · sed in blandum collata cantum & modificato fine compactum uoci uirginum complementis spatio ratum fecere silentium · Ac tum ille omnis chorus canoris uocib· dulciq; modulatu praeuertit omnes organicas suauitates & cum sacrae numeris cantilenae haec dicta funduntur ·

Hoc metrum cantabant oms musae

SCANDE CAELI TEMPLA UIRGO DIGNA TANTO
FOEDERE · TE SOCER SUBIRE CELSA
POSCIT ASTRA IUPITER

Laus philologiae de astronomia ELEGIAC

Tunc urania caeteris paulum reticentib· coepit
Sidereos coetus & culmina sacra polorum · METRU TROCHAICU TETRA
Nil iam conticens numine fisa uide METRU RECIP SPONDEU ALTNIS
Olim dis quirens nexos quid torque at orbes CURRENS UERSIBUS UNUS RECIP
Nunc praesul causas rapitibus ipsa dabis IIII ALTER TRES OMS PEDES

Quae circos textura ligat quidue nexio claudat
Ambiat et quantos orbita curua globos
Sidereos cursus quid cogat quidue retardet
Quid lunam flammet uel minuat radios
Qui caelum stellet fomes et quanta reuoluat
Quae sit cura deas uel modus aspicies

SCANDE CAELI TEMPLA UIRGO
DIGNA TANTO FOEDERE
TE SOCER SUBIRE CELSA POSCIT ASTRA IUPITER. Tunc calliope

Laus phit de musica

Semper complacitus amica musis — METRUM FALLEUTIUM CONSTANS SPONDEO DACTILO ET TRIBUS TROCHEIS
Cui magnesia pocula fluenta
Et fons gorgoneus tulit caballi
Uertex aonidum uirens coraulis
Cui frondet uiolas parante cirra
Tuum tum mela dulcibus camenis
Et scis pindaream chelyn referre
Te dictante fidis sacrumque plectrum
Monet threicium sonare carmen
O lux nostra sacros probare cantus
Suesce atque organicas beare circas

SCANDE CAELI TEMPLA UIRGO
DIGNA TANTO FOEDERE
TE SOCER SUBIRE CELSA POSCIT ASTRA IUPITER. Ac sic polymnia

Laus phit de geometria

Tandem laboris fructus aethram fulgidam — IABICUM SENARIUM
Diuumque sedes atque Iouis consortium — YPPANACTIU CONSTANS
Sortita carpis inditoque numine — TRIMETRO ACATALECTO
Cruenta dudum quae iugare rithmica
Aedis pari mixta suetaregula
Mox quid iacente quidue iugata linea
Trigonus recurret circulusque torqueat
Melos probare et tonos et crusmata
Artisque cunctas solita quaeque caelitum

Possunt parare mente ad acta culmina · t mente ad acta ·i· coacta. · culmina caelestium astrologia uult intellegi

Scande caeli templa uirgo
Digna tanto foedere ·
Te socer subire celsa poscit astra iuppiter · Tunc melpomene cantu manens

Lausphit de arte poetica · coturni ocrea poetica

Sueta coturnatos scenis depromere cantus · SENARIUS AEROUS CUI ADIUNGITUR DIMETRUM IAMBICUM
Soccumque ferre comicum · qui comedia scribit
Et crebo arte tua tulimus quae carmina cura
Melo fauente rithmico
Hunc tibi uirgo canos spes atque adsertio nostri · plario ·q· te sola asserimus & laudamus
Tenore uersa carminis · ab homine in deam
Nam thalamum redimere iuuat tu serta probato · coronas quas debant habere in capitib. cum morib. te laudamus
Tuis placere ritibus
Digna maritali semper uidearis olimpo · de cyllenio · ubi est sedes maritorum
Decentiorque caelitum · omnium dearum geniturum posuit p celitib. more grecorum
SCANDE CAELI TEMPLA UIRGO DIGNA TANTO FOEDERE
TE SOCER SUBIRE CELSA POSCIT ASTRA IUPPITER · Ac sic clio gloriosa

Lausphit de arte rhetorica atque grammatica

Tu quae rethorico clangere syrmate · PENTAMETRUM
Atque reum rabido absoluere pectore · CATALECTICUM
Quae nunc sensa ligans horrida nexibus · Nam ppe est rhetoribus longa sententia ... In iuste damnatum liberare ...
Sorites cumulis accessibus aggerans · Ratiocinationis cumulatione

Sorites est ex minutissimis reb. in unum cumulum collectio

Nunc quid grammatica stringere regula · Tanquam si diceret · aliquando stringis argumentis & colligis arte grammatica · aliquando ludis arte sophistica quae maxime ambiguis constat sententiis ...
Quid fandi ambiguis conterat ordinem
Docticanis sollers ludere sensibus
Hunc stellata poli conspice lumina
Et candore sacro etheris utere ·
Quem uero pactum est noscere lumine · tu sibi semper lumen est ...
SCANDE CAELI TEMPLA UIRGO DIGNA TANTO FOEDERE
TE SOCER SUBIRE CELSA POSCIT ASTRA IUPPITER · Mox erato amabilis foris

Lausphit de phisica

Caput artibus inditavirgo · METRUM ANAPESTICUM RECIPIT ENIM
Cui panditur aula tonantis · TRES ANAPESTOS ET SYLLABAM
Mortoribi subditur orbis · Sonenim duo mundi · uisibilis & inuisibilis · sensibilis & intelligibilis ...
Rationib. amore peratus ·

Uranie · ourane caelestis · ouranon celum · Caliope · quasi calon phone ·i· optima uox · uel caliope quasi calios poimone ·i· pulchrifica formositas uocis · Polymnia quasi poly mneme ·i· multa memoria · Melpomene · quasi melpos menomene ·i· cantu manens · Clio · gloria · Erato amabilis · a uerbo ero ·i· amo · Terpsicore · quasi terpsichore ·i· oblectatio noua · Euterpe delectabilis · a uerbo euterpo ·i· delecto · Thalia uiridis ·

S acra fulgora cur rutilescant
tonitrus — sonans
F ragor intonet unde resultans
q(uae) causa ducat — spatia aeris — rore et humore
Q uid agat per aperta madorem
aliquando — lymphes in p(er)fectas
M odo nubibus imbrificatis
p(er) cursus — revertentib(us) — ordine — nubib(us) vel ventis
Q uid euntibus agmine nimbis
tempora
R edeo et nitidissima verna
vertat — &
R otet omnia circulus anni
ad finem festinantia — finire
P roperantia claudere saecla
caelata
Q uid habent rationis operta — Nominat(ivus) i(d est) quae sensib(us) non adiunguntur
dicimus — quae est
C animus tibi cognita soli.

SCANDE CAELI TEMPLA VIRGO
DIGNA TANTO FOEDERE.
TE SOCER SUBIRE CELSA POSCIT ASTRA IUPITER · Ac tunc terpsicore — oblectatio nova

Laus p(er)h(ib)et de aruspicina physica i(d est) prophetia

tui — o — quae scandis
L aetor honoris meritis astra virgo conspicias — HOC METRUM CONSTAT ∴ vel laeta
ut astra conspiceres — artis sollicitum — contulit
H oc tibi sollers peperit ingenium laborque. — EX DUOB(US) CORIABIS ET TRI — ·· vel divinatione qua a stoicis dicitur esse supra tam
p(re)dicta — quae vigilas p(er) noctem
I sta peritis tribuit cura vigil lucernis — BUS TROCHEIS ET SYLLABA — y p(er)att. ... lucernis quae p(er)itum illum reddunt qui crebro ap(er)te eas lectioni studuerit
vigilans in die & in nocte — libris
P erdia pernox quae sacris namque onerata chartis · grecum est & inp(er)atum collectio
in porticib(us) — tu — stoici
Q uicquid agentes stoasi praescia dant futuris — Stoasi dat(ivus) pluralis p(ro) ablativo singulari
lassis — lucernis — dedisti
S emper anhelis docilis fomitibus tulisti
ignis — est sumat terram &
N am sabaeorum rapidis quid vapor edacatis ∴ mer(curius) c(um) & apolli(ne) p(ro)p(ter) velocem cursum
significet
F umida quid tura cremis aura parat favillis
si — narrent — exteriorum
O mina vel certa ferant vocibus auguratis
velocib(us) — responsis — p(rae)scis ue...
I ntrepidis nec dubitans fatibus ante vortas

SCANDE CAELI TEMPLA VIRGO DIGNA TANTO FOEDERE
TE SOCER SUBIRE CELSA POSCIT ASTRA IUPITER · Dehinc euterpe — delectabilis · quae p(er) ser(mo)ne evocant omnia

Laus p(er)h(ib)et de coniectura

omina scis — dux — doctrinae
V irgo perita c(um) praevia sortis — METRUM DACTILICUM DIMETRUM ADONIUM ACATALECTICO
Q uae potuisti scandere caelum
hominib(us) vel virginib(us) — dare
S acraque castis dogmata ferre
ipsos — quib(us)
N os ceteros semet quis valuere
illos — intelligentia pura
Q uique videntes lumine claro
tuo
N umine fati & geniorum — angelorum p(ro)p(ri)orum non solum semp(er) ... fata & genia ... valuer(unt)
C ernere vultus.

Quaeque platonis phytagoraeque · Interrogatione ...
Esse dedisti sidera mentes · Ut copulantur in sidera & ...
Tu quae caducis mortalibusque
Nube remota cernere iusta · p iussisti
Numina caeli
Iure senatum scande tonantis
Quam decet unanimem mercuriali
Foedere iungi.

SCANDE CAELI TEMPLA UIRGO DIGNA TANTO FOEDERE
TE SOCER SUBIRE CELSA POSCIT ASTRA IUPITER. Deinde thalia ultima ...

LAUS PHILOLOGIAE & MERCURII

IAMBICUM ANACREONTIUM CONSTANS DIMETRO CATALECTICO ID EST SYLLABA DEEST QUARTO PEDI QUAE SILENTIO SUPPLETUR

Beata uirgo tantis
Quae siderum choreis
Thalamum capis iugalem
Ac sic fauente mundo
Nutus aderis tonanti · Habebit ... multas nutus quib. ...
Acciuius esse diui
Tibi contigit maritam · Admirando loquitur ... · Impprie loquitur ...
Eius meante penna
Qui solus astra mundi
Praeteruolans perexit
Rapidis uigil procellis · gressib. l cursib.
Qui cum superna tranat
Erectat tartarum recurrit · Qua sermo modo desupinis modo de infimis tractat
Qui solus ante currum
It candidos iugales · Sed implisica tangit astrologia ... & scandit pene usq. ... ad ... circulu lunae
Alta potens parentis
Memorem ... uirgam · Ipse fingitur uaticinium ... in augurali uirga ... in suo caduceo ... furgamentu facundiae ...
Qui fata succidentis
Separat libens sororis
Sationibus grauari · Uitis repertor qui sicapud nos libpater usu uitis repperit ... ideo dicitur ... sationib. grauari
Genitalibus reperta · seminib.
Quem scit pater deorum

Cui lacteam papillam ·
Gaudens dedit noverca
Cinyps vigente virga
Dirum stupet venenum
Convictus omnefanti
Orbem facit gemellum
Est doctus ille divum
Sed doctior puella
Hinc nunc beantur artes
Quas sic sacratis ambo
Videntur meare caelo
Referentes ac ducis astra
Accludamus que ad aethram
Tu a subvolare vota
Per vos vigil decensque
Per vos probata lingua
Vos disciplinas omnes
÷ Nus mentis una complet :
÷ Fert glorias per aevum :
÷ Ac nos sacrata et musas :

DE QUATTUOR UIRTUTIBUS

Dum haec igitur musae nunc soli canunt nunc concinentes inter serunt · Dulcissimaque mel adulcia geminantur · Ecce quaedam matronae sobrio decore laudabiles · nec conquisitis figmentis circa faciem vultuosae · Rerum simplici quadam comitate praenitentes · In penatesque virginis thalamumque conveniunt · Quarum una intenta circumspectione cautissima & omne rerum vigili distinctione discriminans dicebatur prudentia vocitari · Huius germana sua cunctis attribuens · Nullumque eo quo non merebatur afficiens · Iustitiae ferebatur sortita vocabulum · Verum tertia contemptis muneribus atque abstinentia praedicanda ex morum temperantia nomen acceperat · Quae superierat ·

possidebat. In amplexu eius osculoque defessa est. atque ei cum cubiculo

UIRTUS GENERALIS
et philosophi eam nimirum dicunt

fiducia acceptorum dogmatum ipsa ei de sectae dendum gloria fuerat augurata. et nunc

fortissima. ac tolerandis omnibus aduersis semper infracta. sub eandem

dictam laboribus. robore quoque corporis praeparata. uirum uocabu

lum conspicerent per omnia trepidantem. Et uelut lucifugam haesitatio

nibus torpentem pectus eius faciemque tractantes. in conspectum omnium

et publicam uenire faciem compulerunt. Post has ingressa quaedam

grauis crinitaque femina. et ex eo quod per ipsam iuppiter ascensum caeli

eius insuper ac tribuerit admodum gloriosa. Quam cum uirgo con

spiceret. ad eam omni studio affectuque concurrit. quippe quae adam ad

eam in nuptias corrogandam ab ipso transmissam maiugena. Praeterea

tres puellae uultu decoreque parili. uenustate luculentae sertis reli

gatae inuicem manus. rosarumque speculis redimitae. ad uirginem con

uenere. Quarum una philologiae deosculata frontem illic ubi pubem ali

orum discriminat glabella medietas. Alia os eius. tertia pectus apprehendit.

tauta ones inferiores a tauta ido cilia media supercilia superiores

Videlicet prima ut laetos oculis adflaret honores. secunda gratiam linguae

eius spirabat animo. Tertia comitatem. quippe illae charites dicebantur.

uel elegantes

et quicquid adprehenderant uenustabant. quae quidem uirginem post

quam lumine repleuere musis admixtae et iam gesticulationes consonas

crotalum cymbalum instrumentum musicum aegyptiis assuetum cum sub persona sonorum crotolorum crepitu [illegible] [illegible]

atque hymeneia dedere tripudia. Sed ecce magno tympani crepitu crota

lorumque tinnitu uniuersa dissultant. eousque ut musarum cantus

aliquanto bombis tympani obtusior redderetur. Et cum sonitu intro

fertur lectica interstincta sideribus. cui tum mystico crepitus praecinebant.

qua mos fuerat nubentes de asinca caelestis thalami peruenire consortia.

Ante hanc quaedam augustioris uultus femina. ac sacro lumine aethere

oque resplendens. Uenerabili antistitio praeminebat. Quam omnes

qui adfuere conspicerent reueriti. inclytam maiestatem ut deorum om

nium mundique custodem. huic athanasiae nomen fuit. Et heus inquit

uirgo praecipit deorum pater. hac regali lectica in caeli palatia subue

haris. quam quidem nulli fas attractare terrigenae. sed nec tibi quidem

ante nisi in poculum licet. Et cum dicto leniter dextra cordis eius pulsum

pectus que pertractat. Ac nescio qua intima plenitudine distentum magno

cum turgore respiciens. Nisi haec inquit quibus plenum pectus geris cord

tissima egestione uomueris forasque diffuderis. inmortalitatis sede

nullatenus obtinebis. Tum illa omni nisu magnaque vi quicquid intra pectus sen
serat evomebat. Tunc vero illa nausea ac vomitio elaborata in omnigenum
copius convertitur litterarum. Cernere erat qui libri quantaque volumina quot
linguarum opera ex ore virginis diffluebant. Alia ex papyro quae cedro
perlita fuerat videbantur. Alii carbasinis voluminibus implicati libri.
ex ovillis multi quoque tergoribus. rari vero in philyrae cortice sub no
tati. Erantque quidam sacra nigredine colorati. Quorum litterae animantium
credebantur effigies. quasque librorum notas athanasia conspiciens qui
busdam eminentibus saxis iussit ascribi. atque intra specum per aegyp
tiorum adita collocari. eademque saxa stellas appellans. deorum
stemmata praecepit continere. Sed dum talia virgo undanter
evomeret puellae quam plures. quarum artes aliae. alterae dictae sunt
disciplinae. subinde quae ex ore virgo effuderat colligebant. In suum
unaquaeque illarum necessarium usum facultatemque corripiens. Ipsae etiam
musae praesertim urania ac calliope innumera gremio congessere
volumina. In aliis quippe distinctae ad tonum ac deductae paginae.
In aliis circuli lineaeque hemisperiaque cum trigonis et quadratis multi
angulaeque formae protheorematum vel elementorum diversitate
formatae. dehinc pictura animalium membra multigenum in unam
speciem complicabat. Erant etiam libri qui sonorum mela signaque
numerorum et cantandi quaedam opera praeferebant. Postquam
igitur illam bibliothecam [illegible] copiam nixa imitatus virgo diffudit.
Exhausto pallore confecta athanasiae opem quae tanti laboris con
scia fuerat postulavit. Tum illa ait ut refectior caelum sublimis que
conscendas haec tibi accipe sorbilandum. Ac tunc matri apotheosi
quae cum illa forte convenerat et iampridem libros qui ex philolo
giae ore defluxerant manu contingens ac dinumerans consecrabat.
auferens quandam glo bosam animatamque rotunditatem sumit.
ac virgini porrigit hauriendam. Verum ipsa species ovi interioris
croceo circum lita exterius rutilabat. ac dehinc perlucida ina
nitate albidoque humore. Interiore tamen medio solidior appa
rebat. quam cum philologia susciperet. quoniam post tanti laboris

Theorema est contemplatio rationum cum lineae lineis iunguntur. anguli lateribus. anguli angulis. latera lateribus. Lineae in caelo CLXXXIII. duo hemisperia unum superius a signifero usque ad polum arcticum. Alterum vero inferius sub signifero usque ad antarcticum id est usque ad australem polum.

Philologia sorbilandum immortalitatem significat quae interius forisque pulchra videtur propter utriusque naturae dignitatem interioris animae et exterioris corporis. Exteriores partes ipsius [illegible] summa intellegentia quia partes ipsius [illegible] intellegentiae imagines corporum quae in fantasiis ... [illegible] corporalium ... separamur a rebus corporalibus intelligimus esse

afflictationes aestusque mentis plurimum sitiebat. Reseratis cuius rotun
ditatis archanis postquam dulcissimam comperit totam incunctanter
exhausit

Continuoque nouo solidantur membra uigore
Et gracilenta perit macies uis terrea cedit
Aetherium q; uenit sine mortis legibus aeuum.

VERUM DIUA CUM INMORTALITATIS EX
poculum cerneret ebibisse quo e terris illam caelum pergere inmor
talemq; factam uelut enigmate redimiculi perdoceret. Ex herba qua
dam rurestri cui ΛΕΥΚΩϹ. uocabulum est uirginem coro
nauit praecipiens omnia quae adhuc mortalis aduersum uim superam
in praesidium coaptarat expelleret. quippe caducae mortalisq; sub
stantiae istaec esse minima memorabat. quae quidem omnia eadem
mater abstraxit. postquam eam mundialia transcendisse studia
recognouit. Tunc philologia ex aromate praeparato aterra que
propria atanasiae primitus supplicauit matri que eius gratiam
multa litatione persoluit quod nec uedium cum uxore conspexerit
sicut suadebat & ruria. nec cum eni dis ad chaldea miracula for
midauit. Nec igneus serit nec lymphas ubluerit. nec animae simu
lacrum syri cuius dam dogmate uerberarit. Nec phasis eius ritu
charontis manibus inuolutam inmortalitatem mortis auspicio con
secrauit. Interea conscendere iussa lecticam quae in suggestu
maximo quoniam uidebatur difficile admodum sibi me dicam inpossi
bile deputabat. In quam rem consequenter implendam alumnum
suum dilectum praeceteris conuocauit quo innixa omnem difficul
tatem superate confessionis euicit. Verum idem qui labor ab eadem
uocabatur non solum in lecticae culmen eam sustulit uerum caelum cum
domina impiger permeauit. quippe consociato sibi quodam puero
renidenti qui nec uoluptariae ueneris filius erat. & tam amor a sa
pientibus ferebatur. A fronte lecticam subuehere morantur. Nam
post ipimelia & agrypnia dilecta uirginis sustulere mancipia.
Sic enim atanasia praeceperat ututerq; sexus cum phylologia posset

Quia eum enidas chaldei inuenerunt

ascendere. Praecedit illico conscendentem musarum concinentium pompa
et praedictarum comitum uenerabilis multitudo. Periergia uero aliis
comitata pedisequis dotalibusque mancipiis curiose uniuersa perscru
tans atque interrogans sequebatur. Uerum ad culmina aetras aeriae
comitatus ille cum uirginis propinquabat. ecce subito deorum p
nubam nuntiatur. Antequam concordia fides pudicitiaque praecurrit.
Nam cupido corporeae ac uoluptatis illex licet eam semper anteuolet
Philologiae occursibus non ausus est interesse. Ad cuius conspectum
nubentis diua aperuerunt atque ut mos uirginis erat litauit aroma
tis deamque talibus deprecatur. Iuno pulchra licet aliud nomen tibi con
sortium caeleste tribuerit. et nos a iuuando iunonem. unde et iouem
dicimus nominemus. siue te lucinam quod lucem nascentibus tribuas
ac lucetiam conuenit nuncupare. Nam fluuoniam februalemque ac
februam mihi poscere non necesse est. cum nihil contagionis corpo
reae sexu intemerata pertulerim. Iterducam et domiducam unxiam
cinctiam mortales puellae debent in nuptias conuocare ut earum et i
tinera protegas. et in optatas domos ducas. et cum postes unguent
faustum omen affigas. et cingulum ponentes in thalamis non relin
quas. Socigenam te quas uel in partus discrimine uel in bello protexeris
precabuntur. populonam plebes. curitim debent memorare bel
lantes. hic ego te aeriam potius ab aeris regno nuncupatam uocem.
da nosse poscenti quid haec aeria latitudo atque athomis perlucen
tes concurrentibus campi immanitum gerant. quid uehi hic dicatur
numinum subuolare. Non enim de humilitate aeris illius quaero
qui uolucribus permeatur quem olympi montis cacumen excedit
qui uix decem stadiorum altitudine sublimatur. sed de lata disqui
ro. Iam fas puto quicquid ΠΕΡΙ ΕΥΑΡΜΟΝΙΑC
lectitans intellexeram conspicari.

HIC IUNO CONSCENDENTIS PRECIBUS
non repugnans eam secum in aeris ducit aerias atque exhinc
multarum diuersitates edocet potestatum. Illi inquit quos igni
te substantiae flammantis quae suspicimus ab ipso aetheris sperque

superioris ambitus usque solarem circulum demeantes ipsi dicuntur dii
& caelites alias perhibentur· causarumque latentium archana componunt·
Sunt enim puriores nec admodum eos mortalium uitarum uota sollicitant
ΑΠΑΘΕC quippe perhibentur· Illic iouem regnare certissimum est·
At infra solis meatum usque lunarem globum secundae· numina suppariisque
potentiae· per quae tamen diuinatio uaticinia somniaque ac prodigia componuntur·
Haec aruspicio exta fissiculant· admonentia quaedam uocesque trans
mittunt auguratisque loquuntur ominibus· plerumque enim quae
rentes admonent uel sideris cursu uel fulminis iaculo uel ostentaria
nouitate· Sed cum unicuique superiorum deorum singuli quique deseruiunt
ex illorum arbitrio istorumque comitatu· & generalis omnium praesul
& specialis singulis mortalibus genius admouetur· quem etiam prae
stitem quod praesit gerundis omnibus uocauerunt· Nam & populi
genio cum generalis poscitur supplicant & unusquisque gubernatori
proprio dependit obsequium· Ideoque dicitur genius quoniam cum quis ho
minum genitus fuerit mox eidem copulatur· hic tutelator fidissimusque
germanus omnium mentesque custodit· & quoniam cogitationum archana
superae adnuntiat potestati & etiam angelus poterit nuncupari· hos
omnes greci demonas dicunt ΑΠΟΤΥΑΗΘ CONY· Latini medioxi
mos uocitarunt· Quippe quidem omnes minus lucidae splendentisque
naturae quam illi caelestes sicut conspicis approbantur· Nec tamen
ita sunt corpulenti ut hominum capiantur obtutu· hic igitur lares
hic post membrorum nexum degunt animae puriores· quae plerumque
si meritorum excellentia subuehantur & iam circulum solis ac flam
mantia septa transiliunt· dehinc a lunari circulo usque in terram
quicquid interpatet in statu proprii partitione discernitur· & ab
orbe lunari interfusa medietas disparatur· sed superior portio
eos sicut conspicis claudat· quos semitheos dicunt quosque latine semo
nes aut semideos conuenit memorare· hi animas caelestes gerunt
sacrasque mentes atque sub humana effigie in totius mundi commoda
procreantur· Quippe quidem plerumque sui miraculo fidem faciunt caelestium·
Ut in ortu herculis geminatae noctis obsequium serpentesque

Sic in exc... factum est palladis
... in ... & fulminis iaculo
... accidit ... oste
ntaria nouitate ... quando simula
chrum palladis uisus sudasse ...

Est genius dictus paganorum diuus qui
... omnium ...
... deus loci

Cur genius

Hoc uult ut ... & illud ... a luna
usque ad terram ... media parte
... a luna usque ad medium ...
... usque ad terram caelestes
... habent potestatem

idem partus oblidens uim numinis approbauit. Tages sulcis emicuit
& ritus statim gentis sypnum qui monstrauit. Ammon apparuit
cum cornibus arietalis & uestimentum lanitio aestientibus undam
fontis exhibuit. quid loquar eos qui primi mortalibus usum aerumna
ioraque commoda praestiterunt. ut item dyonisius apud thebas. osy
ris apud aegyptios haustum uini usumque comperiens. frumentum
isis in aegypto. Triptolemus apud atticos docuere. eadem isis lini usu
sementemque monstrauit. comminuendae frugis farrisque fragmina
pilumno signat italia. ascribitas de pio grecia medicinam. Alii
quoque huius generis homines in diuinandi usum & praescientiam
procreati ut carmentis in arcadia ab effuso per uaticinia carmine
memorata. sibilla uel erytrea quae & cymea est uel frygia. quas
non decem ut asserunt sed duas fuisse non nescis. Idest herophy
lam troianam marmensis filiam & symmachiam hippotensis filiam
quae erytra progenita & iam cymis est uaticinata. Ex his diui
nandi possibilitate amphiarus mopsusque celebrati. A medietate
uero aeris usque in montium interque confinia hemithei aeroesque
uersantur. qui ex eo quod eram terram ueteres dixere aeroes
nuncupati. Ibique manes id est corpori humano praesules attributi
qui parentum seminibus manauerunt. Denique haec omnis aeris a luna
diffusio sub plutonis potestate consistit qui etiam summanus dicitur
quasi summus manium. hic luna quae huic aeri prope est proserpi
na memoratur. Verum illi manes quoniam corporibus illo tempore
tribuuntur quo fit prima conceptio & iam post uitam hisdem cor
poribus delectantur atque cum his manentes appellantur lemures. qui
si uitae prioris adiuti fuerint honestate in lares domorum urbiumque
uertuntur. Si autem deprauantur ex corpore laruae perhibentur
ac maniae. Manes igitur hi tam boni quam truces sunt constituti.
quos agathos & cacos demonas memorat graia discretio. In his
etiam locis summanes eorumque praestites mania atque mantuona
ductiamque quos aquilos dicunt. Item fura furinaque & mater
mania intemperieque & alii tripites diuorum degunt. Circa

Liuius tuscanicae auratis insig(ni) arenis iuxta quem sypheus oppidum habitat. ab illis dixere quidam eum ... & fluuium & oppidum a quodam tago monstratum. Nec nos moueat quod idem marcianus id est oppidum syppone in libro de geometria uocat.

Tripto. luctor. inde treptolem luctans grandi frumentum

...i. emitheo

... deum ciuitate

quam uirgilius dicit deiphoebam glauci

euare aeroes

Vis illorum officia spectare crendere manducare bibere cubere dormire

haec

... tuae

Monstra diabolica in similitudine aquilae ... hominib.

ipsum uero terrae circulum aer ex calore supero atq: exhalati madore q:
inferior turbidatus egredientes corporibus animas quodam fluenti
aestu collidens. Non facile patitur euolare. Hinc quippe tractum
pyryphlegethonta sollertia poeticae adumbrationis allusit. Atque
in eo perenni strepitu uolutata collidit(ur) animarum quas uedius
adiudicarit impi & a sidi pluton quem etiam ditem ueiouemq: dixere.
Ipsam quoq: terram qua hominibus inuia est referciunt longaeuorū
chori qui habitant siluas nemora lucos lacus fontes ac fluuios. appellan
turq: panes. fauni. fones. satyri. syluani nymfae. fatui fatuaeq: uel
fantuae. uel & fanae a quibus fana dicta quod soleant diuinare.
Hi omns p̄ p̄lixum tempus moriuntur ut homines. sed tamen & praescien
di & incursandi & nocendi habent praesentissimam potestatem.
Inter priores igitur genios tua adhuc mortalis uirginis diu con
sistet. Nam et etiam tibi aetheria iuno seu uesta est tutum. Immortali
diua atq: praecepit dicens. I unde consilio iouis directa demum q:
de aerea uirginis partem sumit. Tunc portitores diu gestatam lec
ticam magno cum molimine subuexere. Sed postquam CXXVI stadiorū
aeria subuecti leuitate conscenderant. Aetonum primum ex phton
gis compleuere caelestibus. Lunarem ingressa circulum uirgo diuae
congruis nidoribus supplicando de proximo conspicatur globo
sum quoddam tenerumq: corpus e superni roris leuitate compactū.
Instar speculi praenitentis a diaculati fulgoris radios reuibrare.
In eas sistra nilia caeleusinaq: lampas arcusq: dictynnae tympanaq:
cybeleia uidebantur. Triformis etiam discolor que uerago
terribili quadam maiestate rutilabat. quae licet cornigera & aspera
crederetur egestionib. oportuna tamen & felem & ceruam & co
uersiones bis binas uultib. praeferebat. Ex hinc medio quam
ad lunam conscenderat ad cyllenii circulum uenit. qui hemitonio
permeato multiplexerat utpote nubenti dominae ministrorum
populus laetabundus occurrit. Inter quos splendentis formae
habitusq: femina ac propter ubertatis ornatibus opulenta
uirgine salutata usquequaque eius osculum confisa peruenit. Sed

Pyrphlegetonta ē igneus fluuius totū infernū ambiens. de circulo martis manans. figurate significans turbidā corpulentāq: huius infimi aeris naturā q̄ reptā ē igne desuper & imb. tracto. & aqua ex aere. in q paganī putant peccatrices animas damnari. poeta dicit q̄d ex circulo martis igneus flegeton progredit. i. fluuius in quo torquentur animae male uiuentes in inferno.

Et ita est iungendū. Consistet igitur inter priores genios tua adhuc mortalis uirginis. i. quae tua fuit cū ad huc mortalis uirgo esses. & postquā tecū fui dū ad huc esses mortalis tibiq: in omnib. affui. consistam & ita tecum int priores genios. i. int priores deos qui supra circulū solis consistunt. & pro certo iuno. quae pro sapientia accipitur. ratione affuisse dicitur p genio cū adhuc mortalis esset. nec non & postquā facta est inmortalis. q̄m ratio semp inmortalis cōmitari a sapientia.

Sistrū p̄p̄ie organū. sed hic p̄ passiones lunaticas. inuenit tantū apud egyptios. Sistra mania. i. lunatica passio niliaca igit. sistra dicit quia lunatici i. circa nilū maxime laborant.

Bis bina dicit cuersio lunaris p̄p̄ē q̄dri fariā mutatione. Primus motus ē a noua usq: ad octauā. q̄ motus cornicularis uocat. scds ab octaua usq: ad plenilunium in qua mutatione aphitrite uocat. Deinde a plenilunio usq: ad uigesimā scdam in qua & iā similitudo aphitritae uocat. t. hinc usq: ad trigesima cornicularis.

Iuno hic de se ipsa tāquā de alia loq'r tali sensu. Ego q̄ potestatē huius aeris habeo hucusq: i. d. ē usq: ad culmā aeris. aeris ē diua mortaliū int priores genios. i. int p̄pinquiora terris numina consisto. tua quae adhuc mortalis eras diua ñ ero. m. ū dū immortalē diuaq: factae sero ē in diuā aetheriā & immortaliū p̄sentē. hic enī iuno aetheria uocat & uesta & tibi praecipue sedem conciliant iouis

mirabatur illa obsequentium multitudo· quae sicut syrus quidam
astruit innumero ductorum milium fuerat constituta· quod fe
mina quam & rusci dicebant ipsi deo nuptam fuisse cyllenia· nulla
prorsus inuidia tralla ta uirginem complexa constrinxerat· haec
autem facundia· Nam hoc illi uocibulum in phylologiae penatibus
sortam educatamque memorabat· Nec indignum esse quod sibi alu
na praelata est· quae & sibi semp[er] ornatum & pabulum multis prae
buerit disciplinis· Uenit & iam quaedam decens ac pudicissima
puellarum quae praesul domus custosq[ue] cylleniae· Uerum the
mis aut astrea aut erigone dicebatur· spicas manu caelatamq[ue]
ex hebeno pinacem argumentis talibus afferebat· Erat in me
dio auis aegyptia quae ibis memoratur ab incolis· sed cum petaso
uertex atq[ue] os pulcherrimum uidebatur· quod quidem serpentis
gemini lambebat implexio· subterque quaedam praenitens uirga
cuius caput auratum· media glauca· piceus finis extabat· sub dextra
textu dominantisq[ue] nepa ac leua capra· sed dilosonalitem quae
sitos anum mitior in certaminis temptamenta pulsabat· Ipsa
uero ibis praenotatum gerit nomen mensis cuiusdam memphitici·
hanc tabellam cum ingestam sibi cognosceret argumentum· Tamen
non ausa est sine supplicatione transire· Tunc & iam candidior ath
lantidum iouis congressu pignorisq[ue] culmine puecta superuenit·
quae quidem nec minutus officio sine blancae libra apparere digna
ta est· Quam uirgo uenerata quo satis sociam filio recognouit·
duabus cum lucrorum potente dicatis coepit honorare pecudibus·
hinc festinatur ascensus & usq[ue] inueneris circulum emitonio tras
uolatur· Ipsa que uenere quae & nuptiis aluescebat quantum de
cebat orata· hoc in ea perhibetur intuita· quod admodum pulchra
tamen ananthias draconibus circumflexa crebroq[ue] capillitio uulsa·
ambifariumq[ue] nital secum congressam testificat· Mox studium in
solarem laborare circum· quippe sesquiplo fatigabat ascensum qui
tonos ac dimidius habebatur· Ibi quandam nauem totius naturae
cursib· diuersa cupiditate moderantem cunctaq[ue] flammarum

Marginal glosses:

erisi· lucratio· gone· mulier
pinax· capsa organi in qua ordines fistularum figuntur & tabula picta
ornion· ophiophagion· auis colubros manducans· i· ciconia
ΔΥΟCΦΟΛΗ· i· humilis uox
R
uirgo uenerata· lic& sponsi cognosceret &
p[er]enital· uoluptas manendi sine cupiscentia carnis· circumamictu· i· p[ro]pu[ri] dei· ambifariu[m]q[ue] nitale quasi metos· finis telos· i· fini[s] [illegible] calliginu[m] [illegible] principium [illegible] pason [illegible] inferiaris

p[er]kasu d[icitu]r auis· aut apendo sursu[m]· aut quia grece dic[itur] p[er]kason· pansu[m]· petasum a pansis alis dictum

congestione plenissimam beatis circumactam morabus conspicatur.
cui autem septem germanitas mensuque consimiles praesidebant.
In prora felix forma depicta leonis, in arbore, crocodrilli in extimo
uidebantur. In eadem uero rate fons quidam lucis aetheriae ar-
chanisque fluoribus manans in totius mundi lumina fundebatur.
Quo uiso philologia consurgens totaque ueneratione supplicans ac
paululum conivens oculos deum talibus deprecatur

Ignoti uis celsa patris uel prima propago
Fomes sensificus mentis fons lucis origo
Regnum naturae decus atque assertio diuum
Mundanusque oculus fulgor splendentis olimphi
Ultramundanum fas est cui cernere patrem
Et magnum spectare deum cui circulus aethrae
Paret & inmensis moderaris raptibus orbis
Nam medium tu curris iter dans solus amicam
Temperiem superis compellens atque coercens
Sidera sacra deum cum legem cursib(us) addis.
Hinc est quod quarto ius est decurrere circo
Ut perfecta tibi numerus ratione probetur
Nonne hac principio geminum tu das tetracordu(m)
Solem te latium uocitat quod solus honore
Post patrem sis lucis apex radiisque sacratum
Bis senis perhibent caput aurea lumina ferre
Quod totidem menses totidem quod conficis horas.
Quattuor alipedes dicunt te flectere habenis
Quod solus domites quam dant elementa quadrigam
Nam tenebras prohibens retegis quod caerula lucet
Hinc phoebum perhibent prodentem occulta futuri
Uel quia dissoluis nocturna admissa lyaeum
Te serapin nilus memphis ueneratur osirim
Dissona sacra mitram ditemque ferumque typhonem
Attis pulcher item curui & puer almus aratri.

Ab eo q(uo)d ÷ isis regina que ab io ue in uacca co(n)uersa ÷ . Serapin autem quasi seron apin. i. forma bouis.
Accidit & adorat ... in simulacro ... bouis

A mmon & arentis lybies. ac byblius adon · *Biblius. a ciuitate . t. al... quem uen dilexerat*
S ic uario cunctus te nomine conuocat orbis
S alue uera deum facies uultusq; paterne *(inter omnium deorum numina)*
O cto & sescentis numeris cui littera trina
C onformat sacrum nomen cognomen & omen *(componit)*
D a pater aetherios mentis conscendere coetus
A strigerumque sacro sub nomine noscere celum

[margin: THT. dux. Macrobius apollinis. NOYCTHT uocat quasi ducem & principem ... T. trecentos. H. octo. T. trecentos. ... potestate uel. H. Y. C. ... agathos ... deus t. bonus]

HIS AUDITA DEORUM SEDES IUSSA EST permeare. uerum emitonio subleuata pyrois circulo immoratur: *(martis. pyr. ignis)* In quo iouis fuerat maximus filiorum. ex quo circulo uisus est pyr phlegethon amnis ad infera demeare. Quo transgresso neque tenui labor fuerat emitonii interiecta transcurrere in qua iouialis sideris peruenere fulgores: cuius circulus phrygio *(emi tono)* personabat. Illic sidus erat temperamenti uiuificia ac salubris. ac fulgentibus blandisque uibrata candoribus. cuius quidem lucis natura ex calidis humidisque commixtionibus candens. quadam prosperitatis tranquillitate rutilabat. Verum ibi sidus iouis. Nam ipse totius mundi membra conlustrans ad deorum dicebatur imperium & senatum caelitem commeasse. Hinc etiam praetergressa circum ac pari interiectione *(emitonio: hemitonio)* sublimis deorum rigidissimum creatorem ht mittebatur orbis melo dorio *(dulcedine acuta; sono acuto)* tinniebat sed ipsi praesuli *(saturno)* nunc draconis facies. Nunc rictus leonis. Nunc cristae *(coronae)* cum aprinis dentibus uidebantur. totoque exitialis sequebatur horrore. Cui tamen potestas procaci grandidate maior ac praelata ceteris habebatur. Denique harpis bombisque perterrita intoleranda congressione uirgo diffugit. Inde maximis conatib. sesquiplo tenensis euehuntur. Nam tono ac dimidio ad ipsius caelestis sphaerae globum ac laqueatum stellis ambitum perueniunt. Sicque sex tonorum consensionibus & stadiorum defeta *(consueta quia defecto ...)* lassitudine fatigati cum diapason simphoniam *(consonantia)* quicquid emensi *(discenderant)* erant aduerterent consonare perfectione absolutae modulationis. post labores maximos recreati paululum conquierunt. Ipsa quippe philologia lectica desiliens cum inmensos *(magnos)* luminis campos aetheriaque tranquilli

ht In algido heretem. pruinisque niualibus conspicata. Verum idem quae circuitu

[margin: Dorius tropus .u. t. per asperitatem]
[margin: y palla [illegible]]
[margin: S. ex uno musice plenitudo diapason est]

tatis uerna conspiceret. ac tunc tot diuersitates cerneret formasque
decanorum. Tunc octoginta quattuor lyturgos caelo mirarentur adstare.
uideretque & praeterea fulgentes crebrorum siderum globos. & circulo
Qua absidib. inuicē ligantur rum alterna illigatione texturas. Ipsam uero quae ambitum coercet
mīts ultimum speram rapidibus incitatam. polosque & axem ex caeli summitate
Absida. exedra. angulus. uibratum profundam transmeare terram. atque ab ipso totam caeli machi moles
namque torqueri. tanti operis tantique rationis patrem deumque non sciens.
ab ipsa etiam deorum notitia secessisse. quippe extramundanas beatitu
dines eum transcendisse cognouerat. Empyrio quodam intellec
tualique mundo gaudentem. Iuxta ipsum extimi ambitus murum an
nixa genibus ac tota mentis acie coartata diu silentio deprecatur. uete
rumque ritu uocabula quaedam uocem mentis in damans. secundum dis
sonas nationes. numeris uarii sono ignota iugatis alternatisque litteris
inspirata ueneraturque uerbis intellectualis mundi praesules deos.
eorumque ministros sensibilis sphere potestatibus uenerandos. uniuer
sumque totum infinibilis patris profunditate coercitum. poscitque
quosdam tris deos. aliosque dienoctisque septem radiatos. quandam
etiam fontanam uirginem deprecatur. secundum platonis quoque
mysteria. ΑΠΑΞ ΚΑΙ ΔΙC ΕΠΙΚΕΙΝΑ potestates. his ditissime
florem ignis atque illam existentem & non existentib. ueritatem
toto pectore deprecata. Tum uisa secernere apotheosin sacraque
meruisse. quippe quidam candores lactei fluminis tractu stellis
efflammantib. defluebant. Laetabunda igitur gratesque testata
iter in galacteum flectit. ubi senatum deum a ioue nouerat
congregatum. Erat autem ibi iouialis domus quae etiam gran
ditate intramundanum ambitum possideret. & decoro conspi
cuo fulgorem siderum uinceret. & nouitate situs signiferum
circulum decusaret. Praeterea tanto splendore renidebat ut ar
genti credore[illegible] fabricata. Materia ibi septa candentia culminaque
spectatum limbis niualibus albicabant. Ubi iam iuppiter cum
iunone omnibusque diuis in suggestu maximo ac subselliis lacteis
residens. sponsales praestolatur aduentus. qui simul musarum

Lacteus circulus bis tangit zodiacū. i. in geminis & sagittario

Limb. … circuit ubi capita scorpii pinguntur

uoces aedis sonis meladulcia cantilenis uirgine aduenientepercepit.
prior tamen loco praecepit ut per cyllenium cum quolibet & delius fidi
amantissimiq; germani hercules & uterq; castor pro uirgine gra
diuusq; & quicquid deorum deioue progenitum est cyllenii
adherebat officio. Elementorum quoq; praesides angeliq;
populi pulcherrima multitudo animaeq; praeterea beatorum ue
terum quae iam caeli templa meruerant gressus maiugenę seque
bantur. Linum homerum mantuanumque uatem redimitos
canentesq; conspiceres orpheum atque aristoxenum fidibus perso
nantes platonem archimedenq; spheras aureas deuoluentes ar
debat heraclytus. udus tales circumfusus atomis democritus
uidebatur. samius pythagoras caelestes quosdam numeros repli
cabat. aristoteles per caeli quoq; culmina endelichiam scrupulo
sius requirebat. Epicurus uero mixtas uiolis rosas & totas appor
tabat inlecebras uoluptatum. Zeno ducebat feminam prouidentē
Archisilas collum intuens columbinum. multusq; praeterea pallia
torum populus studiis discrepantibus dissonabat. Quiquidem
omnes inter musarum carmina concinentium. audiri licet pertre
perent nullo potuere rabulatu. Veniente igitur introgressoq;
cyllenio omnis ille deorum senatus ueneratus uerticem ingre
dientis exurgit. Ipse iuppiter eum propter suum consessum
palladeq; adextra sociata medium collocauit. Nec longo inter
iectu ipsa quoq; philologia ambita musis a matre pambula
corrogatur. quam ingrediente a uesta deum nutricia eademq;
pedisequa acerra milla olacem aromatis refundente. omnis
ille ordo caelicolum portiones sibi competentes attribuens
arabicis letabatur halatibus. Uerum uirgo ut est per omnia
uerecunda licet a ioue eius assidere confinio iuberetur. tam
ibi uoluit potius ubi musas conspexerat amota palladis con
sortio, residere. Tunc exurgens uirginis mater poscit a
ioue superisq; cunctis uti sub conspectu omnium quicquid
sponsalium nomine praeparauerat maiugena traderetur.

Esiodus aequum carm. Tales in p ratus cognoscens
Democrit iudicium populi. iudex de athomis iudicauit
Pithagoras ñ egens interrogationi

Quia ipse ñ nuptie ñ erant ad coitū

Fronesis prudentia

Papia et poppea lex ab eisdem inventoribus dicitur

ac demum dos a uirgine non deesset. Tunc et tabulas et papiam poppeamque legem inerent recitari. Cuius petitioni iustissimae deorum senatus et tributu in consessu caelitum offerenda probarentur. Hic phoebi exurgit fratris officium non detrectans ac singulas ex famulitio decuriae cyllenio incipit admouere. quae tam pulchrae cunctisque ornatissime refulsere.

Transcursa lector parte magna fabula — IAMBICUM
Quae tam morosis implicata ductibus — SENARIUM
Tenui lucernam palpitare lumine
Coegit instans inminens crepusculum
Amnis roseti purpurare culmina
Aurora primo conuenustans habitu
Surgens fenestras dissecare lumine
Adhuc iugata comparatur pagina
Quocumque ducta largiorem circulum
Nunc ergo mythus terminatur infiunt
Artes libelli qui sequentes asserent
Nam fruge uera omne fictum dimouet
Et disciplinas annotabunt sobrias
Pro parte multa nec uetabunt ludicra — & idem fabulas inserent
Habes quid instet si potestas caelitum
Faueantque musae et chelys latoia

MARTIANI MINNEI FELICIS CAPELLAE
DE NUPTIIS PHILOLOGIAE
LIBER SECUNDUS EXPLICIT.

INCIPIT LIBER TERTIUS DE ARTE GRAMMATICA

Rursum camena paruo — TRIMETRUM
Phaleras parat libello — IAMBICUM
Et uult amica fictis — CATALECTICUM
Commenta ferre primum
Memorans frigente uero
Nil posse comere usum

Vitioque dat poetę — *Vitium poetae est veritatem semper dicere*

Infracta ferre certa — *id est non inclinata ad falsitatem*

Lasciva dans lepori — *Lepus dicitur quasi levipes, quia velox animal est, et annuatim sexum mutat. Eloquentiam per illum figurat, quae velox est et genus non servat* — *Lepor, leporis, eloquentia vel fructus acarum; lepores quia suaves sunt, inde etiam lippidus homo dicitur facundus*

Et paginam venustans — *per lascivas res venustat paginam quando per fabulas veritatem demonstrat*

Multo illitam colore — *id est varietate in poetico sermone*

Atqui priori sille — *Vox filii Martiani*

Titulus monet libelli — *Titulus dicitur a greco telo, id est incipio vel finio, et a titane, id est sole, quia omnia illuminante titione*

Mytos ab ore pulsas — *Mitos grece fabula, inde liber mitologiarum*

Artes que vera fantes

Voluminum sequentum

Praecepta comparare

Athec iocanter ictu — *vel ad. Vox camenae. id est irrisoria vox*

Nil mentiamur inquit.

Et vestiantur artes

An tu gregem sororum — *Artium vel musarum*

Nudum dabis iugandis

Et sic petent notandis — *notatur omne quod irridetur*

In caelitum senatum.

Aut si tacere cultum

Placet ordo quis probatur

Certe eloquentur illę

Quicquid erat docendum — *vel quae quod ferant*

Habitusque consequenter — *Soma grece corpus, a sine, asomato ergo dicit incorporali* — *Soma grece corpus sepulcrum et corpus sepulcrum est animae. Demas vinculum et corpus vinculum est animae*

Asomato in profatu

Haec nempe ficta vox est — *Vox satyrae ad Martianum. Quia dixisti te nichil amplius fabulosum dicturum*

Et de tuis promissis

Cur ergo non fateris

Nisi figminis figura

Nil posse comparari.

His me camena vicit; — MARTIANUS

Fugis iugabo ludum.

ADMOVERAT IGITUR LATOIDES UNAM PRIORE

Comitas honestas. Inde hic et haec comis honestus

Cum ceteris artibus solimodo rum scripsissent de grammatica antiquissimi auctores ... et ideo antiquissima fertur

loco mercurialium ministrarum aetate quidem longaeva sed comi
tate blandissimam quae se in memphi deo tam rege adhuc osiride
memorabat diuque obtectam latibulis ab ipso repertam educatamque
cyllenio quae femina licet in attica ubi maiore aeui parte floru
erat se asserere incedere palliatam tamen ritu propter latiaria nu
men et olim caput propterque martiam gentem ueneris que propaginem
senatum deum ingressa est penulata. Gestabat haec autem teres quoddam
ex compactis adnexionibus ferculum quod leue exterius elephanto prae
nitebat. Unde uelut medendi sollers magistra curandorum uulnerum
insignia proferebat. Nam ex eodem primo uibranti demonstrabat
acumine quo dicebat articulandi infantibus uitia posse linguarum
dehincque nigello quodam puluere qui ex fauilla confectus sepia pu
taretur illato per cannulas eadem resanari. Tunc etiam quoddam
medicamen acerrimum quod ex ferulae caprigenique tergoris
resecatione confecerat rubri admodum coloris exposuit quod
monebat faucibus adhibendum. Cum indoctarum cretatae uexat
fetidos ructus uitiosioris exhalant. Demonstrabat etiam quen
dam gratissimum gustum uespere multo olei uoque laboratum
quo depulsa uocis insuauissima diritate canoros etiam fieri posse
memorabat. Arterias etiam pectusque cuiusdam medicaminis adhi
bitione purgabat. In quo et cerafago illita et gallarum gummeosque
commixtio et niloticae fruticis collemata notabantur. Quae uis
ephitematis licet memoriam intentionemque procuraret. Tamen
natura sui etiam uigilias inferebat. Protulit quoque limam quandam
artificaliter expolitam quae octo partibus aurata uidebatur diuer
sis nexionibus interstincta uibrabat ex qua scabros dentes uituli ginesque
linguarum et sordes quas in soloecismo quadam ciuitate contraxerant
leui sensim attritione purgabat. Haec abstrusa nosse carmina nu
merosque multifidos crebrae supputationis opere putabatur. De
nique quotiens curandos acceperat. Monstrauerat de nomine primo
tractare. Casus etiam non tacebat quantum uitia creare possent et pru
dentissime declinari. Tum genera rerum. Verba etiam curandorum

Tenuissima de serico

Penula uestis fimbriis ornata

Hic et haec et hoc teres

Fleues uena tomos incisio

Fauilla est concretio aeris quae alio nomine fuligo ...

Ferula dicitur ferens ... medulla quia ferula ex flore ... ex fructu nascitur

Gummi herba acerrima sicut allium ...

cunctatione captabat (docebat). Ne aut fieri ab aegrotantibus moris est nom
pronominibus commutarent. Tum uerborum modos temporaque figurasque
sociata sequi iubebat. Iubebatque alios quis plenitudo obtunsior atque
inmobilis torpor obsederat gradus percurrere. scandereque quam plu
rimum operum praepositionibus aut coniunctionibus aut participiis
insistere totaque curandos arte fatigari. Hanc igitur feminalem mul
torum curatione callentem (studente scia) cum de eorum nonnulli iatricen (medicam ...) aliugeneth — Mathematica de genituris hominum disputat ... hoc est ... hominis nascitur
lacen diuersis rerum operibus aestimarent. Adderetque fida medendi
sollertia quod eam opitulari posse ortui situs nec pallas denegaret
nec ipse maiugena inconsentaneum tamen uidebatur incedere medi
cam penulatam. Idcircoque ab ea & nomen & officium suum ac totius
expositio artis exquiritur. Tunc illa ut familiare habebat exponere
percontata ac docere facile quae ab eadem quaerebantur. penula ad ex
tera commode sua uerecundiaque releuata sic coepit. Grammatice — VOX GRAMMATICE
dicor in graecia quod gramme linia & grammata litterae nun
cupentur. mihique (chi) sit attributum litterarum formas propriis du
ctibus liniare (i. formare). hincque mihi (chi) romulus litteraturae nomen ascripsit. quam uis
infantem me litteratricem (nondum apte manifestatam) uoluerit nuncupare. sicut apud graecos
grammatistice primitus uocitabar. Tunc & antistitem dedit & sectato — Magistram me dedit ...
res impuberes aggregauit. Itaque assertor nostri nunc litteratus
dicitur. Litterator antea uocabatur. Hoc etiam catullus quidam
non insuius poeta commemorat dicens. Munus dat tibi sylla litte
rator. Idem apud graecos grammatodidascalos (assectatores) uocitatur. Officium
uero meum tunc fuerat docte scribere legereque. Nunc etiam illud
accessit ut meum sit erudite intellegere probareque. quae duo mihi
tecum philosophis criticisque (iudicib. t. dialecticis) uidentur esse communia. Ergo istorum — Crisis ... iudicium. hinc hyppocrisis. subiudicium
quattuor duo actiua dicenda sunt. duo spectatiua (intellectiua). Siquidem im
pendimus actionem cum quid conscribimus (legimus) sequentium uero
spectaculo detinemur cum scripta intelligimus aut probamus. — philosophi que critici i. dialectici diiudicant
Scilicet inter se quadam cognatione coniuncta sint. sicut ceteris
artibus comprobatur. Nam & actor (rhetor) cognoscit primoque ualeat
actitare. & astronomus quaedam facit ut post ea cognoscat quae de-

Tria sunt quib. omnis collocutio disputatioque perficitur. res. intellectus. uoces. res sunt quas animi ratione percipimus intellectuque discernimus. Intellectus quib. res ipsas addiscimus. Voces quib. id quod intellectu capimus significamus. Praeter haec tria est quiddam quod significat uoces hae sunt litterae

[actiuam & spectatiuam]
beat comprobare. Promittit & utroq(ue) geometricus. quippe formas theo
[explanationi]
rematum cum rationibus certis efficit & cognoscat. Partes autem me
[litterae sunt]
ae sunt quattuor litterae litteratura. litteratus. litterate. quas doceo.
litteratura ipsa quae doceo. litteratus quem docuero. litterate quod
perite tractauerit quem informo. profiteor autem de orationis
natura usuq(ue) tractare. Natura est ex quibus formetur oratio. usus
cum eadem utimur appellatur. his etiam materies admouetur unde
quare dicendum sit aestimemus. Oratio uero ipsa tribus gradibus eru
dita est idest ex litteris syllabis & ex uerbis. Uerum in litteris gemina
quaestio diuersatur. namq(ue) aut naturales sunt aut effectae. natura
enim insinuante earum nomina in loquendi substantiam procreata.
Artificiosa uero formatio earum lineas quas scribibus designauit
[parte naturali] [usu]
ad hoc ut praesentes una uti absentes alia potuissent. atq(ue) ita ex hac
parte qua scribitur mutae ex illa qua legitur uoces sunt appellatae.
Siquidem haec auribus tantum illa solis oculis ualeat comprehendi. lit
terae igitur aliae sunt quae per se efficere totum ualeant. aliae quae
nihil. Nam uocales quas greci septem romulus sex usus posterior
quinq(ue) commemorat. y uelut greca reiecta. hae tamen in latio nunc
produci nunc contrahi. nunc acui nunc grauari uel etiam circum
[per diptongum] [diuidi ut aulai] [dispendio]
flecti. nunc aggregari. nunc distrahi. sine iactura sui nominis possunt.
modo solae syllabas formant. Nunc consonantes utrimq(ue) suscipiunt.
[aliquando]
uocales que nonnullas modo se inuicem mutant. Nuper sibi cum
decore succedunt. Quippe a plerumq(ue) in e transuertitur. Nam
a capio cepi facit. nunc in i. ut salio insilio. Nunc in o ut plaustro
plostro uel in u. ut arca arcula. Item. e littera in primum a te
formatur ut sero satum. uel in i. ut moneo monitus. uel in o.
ut a tegendo toga. uel in u. ut a tego tugurium. Similiter. i
quoq(ue) uocalis in a conuertitur ut si quis si qua. In e. ut fortis forte.
[similiter]
In o ut qui quo. in u. ut ibi ubi. non aliter. o littera in a transit ut
cieo citaui. uel in or. ut tutor tutela. uel in i. ut uirgo uirginis
uel in u. ut uolo uolui. Item u. simili ratione conuertitur in a
ut magnus magna. In i. ut caelum caeli. In o. ut lepus leporis. In e.

Nulla oratio secundum naturam fit sed secundum usum. quia quicquid naturale est non est mutabile

Natura est ut formetur nomen et uerbum. Usus est narratio

ubi diriuatur ab ibi quia ibi stabilitatem significat. ubi interrogatiuum est

ut si duo sideris. sic igitur transformatę. nunc utrique poterunt
copulari. nunc ex altero. nunc ex neutro. nunc aliqua pars eorum
tantum terminant. nunc non. Nam a primum utrumq; sibi as
sociat. u. & litteras. Nam & aurum & uarus dicamus. & ianus & anax.
exuno autem latere sus apit. e. ut aeneas. ex neutro uero. o. finit
nomina femina ut dea. masculina ut iugurtha. neutra in singu
lari numero tantum greca ut coreuma. peripetasma. In plu
rali autem latina aut manilia. in uerbis imperandi modum ut can
ta salta. Se. autem uocalis. greca rum litterarum uim possidet.
Nam a in corripitur. e. greca me est ut ab hoc hoste. cum proditur.
H. est. ut ab hac die. a cum maxime tanca rum flexum accentum
tenet. Haec duas uocales. id est. i. & u. ex altera utroq; complectit.
ut in. eius modi uocabulis. ueientano. & lineo. iectore. finit uero nomina neutra
ut mu rale. mu nile. & feminina & iam sed greca ut calliope. pronomina ut
illeiste. numerum & iam omnis generis utriusq; licet aptoton
sit. Se. uerba imperativi modi. ut sede cur re. modi infiniti
scribere scripsisse. I. uero littera cuncas utrimq; uocalibus so
ciatur. Nam. a. complectatur cum dicamus ianuarias. & anax.
o. autem ut teneat docuere exempla superius demonstrata.
o. autem littera copulatur. in nomine iouis. & oinone. Oisus & ua
dicatur. si enim uocem esum dixere. u. autem in uuu ando. & uita.
h. ac aliquando uocalis geminam syllabam facit. finitq; omnium
generum nomen ut frugi. Numerum idem omnium generum
ut uirgo. Item uerba modi indicativi ut noui memini. Impr
salueni. Infinit. i. aculari. luctari. Sou er o littera qui bus uocalis
quae ue ex parte cohaereat. superius memoratum. finit autem
nomina masculina ut ato. feminina ut iuno: numeri omnium
generum ut occo. Item uerba a cauta canto laudo. modo imper
tantum modo inueniatur ut accedo. Aduerbium ut subito. praepo
sitionem ut prosu. Autem littera uocalibus omnibus utrimque
iungitur. cari. praeterea. ante se tum. solacium. u. su
per. non geminat. sed coniungit. ut uulgus. uulcanus. finit articulos

ut si duo sideris. sic igitur transformatę. nunc utrique poterunt
copulari. nunc ex altero. nunc ex neutro. nunc aliqua pars eorum
tantum terminant. nunc non. Nam a primum utrumq; sibi as
sociat. u. & litteras. Nam & aurum & uarus dicamus. & ianus & anax.
exuno autem latere sus apit. e. ut aeneas. ex neutro uero. o. finit
nomina femina ut dea. masculina ut iugurtha. neutra in singu
lari numero tantum greca ut coreuma. peripetasma. In plu
rali autem latina aut manilia. in uerbis imperandi modum ut can
ta salta. Se. autem uocalis: duarum greca rum litterarum uim possidet.
Nam a in corripitur. e. greca me est ut ab hoc hoste. cum proditur.
H. est. ut ab hac die. a cum maxime tanca rum flexum accentum
tenet. Haec duas uocales. id est. i. & u. ex altera utroq; complectit.
ut in. eius modi uocabulis. ueientano. & lineo. iectore. finit uero nomina neutra
ut mu nile. mu rale. feminina & iam sed greca ut calliope. pronomina ut
illeiste. numerum & iam omnis generis utriusq; licet aptoton
sit. Se. uerba imperativi modi. ut sede cur re. modi infiniti
scribere scripsisse. I. uero littera cuncas utrimq; uocalibus so
ciatur. Nam. a. complectatur cum dicamus ianuarias. & anax.
o. autem ut teneat docuere exempla superius demonstrata.
o. autem littera copulatur. in nomine iouis. & oinone. Oisus & ua
dicatur. si enim uocem esum dixere. u. autem in uuu ando. & uita.
h. ac aliquando uocalis breue in longam syllabam facit. finitq; omnium
generum nomen ut frugi. Numerum idem omnium generum
ut uirgo. Item uerba modi indicativi ut noui memini. Impr
salueni. Infinit. i. aculari. luctari. Sou er o littera qui bus uocalis bu
quae ue ex parte cohaereat. superius memoratum. finit autem
nomina masculina ut ato. feminina ut iuno: Nomina numeri omnium
generum ut occo. Item uerba a cauta canto laudo. modo imper
tantum modo inueniatur ut accedo. Aduerbium ut subito. praepo
sitionem ut prosu. Autem littera uocalibus omnibus utrimque
iungitur. cari. praeterea. ante positum. solacium. u. super. i. uocalium
non geminat. sed coniungit. ut uulgus. uulcanus. finit articulos

Λ

E

O

V

tarsilio antique

torreumatia acaa dicuntur baltrodi pueri

usus animalia qe graeco tenus cyrii

ornamenta mulie rumque a collo dependent ut ostendat subducas curris. d. sepe oe mulieres hinc & monilia amonilia dicuntur

lectur feracu quod & apparet

calor. bona. phoneuox
t poro. facio. s. bona factura

po TTOWTC. casus. inde
aptota sine casu. q no ha
uidelic& nisi nominativu
qui I casus. non est. sed re
monoptota uero sunt
unius casus

sim. li flex
toi gnos. unu.

omia pnamina articulos dicit

ut quaedam nomina neutra . ut genu . cornu . nullum autem uerbum
claudit. Hactenus de uocalibus . non enim uocales astruere sed omnes lit
teras sumus amonstrare . Uerum reliquas quae sequuntur consonan
tes esse non dubium est quae item discernuntur in semiuocales et mu
tas quarum exequar rationem. Quippe . F . littera quae est semiuocalium
prima duas tantummodo consonantes praelata complectitur
L . et R ut dicamus flauus et frugi . Uocales uero complectitur ita
ut I et U uocales sibi praeferri prohibeat . Nullum autem claudit
finitiua sermonem . L uero littera triplicem sonat . nam exilem
sonum reddit cum geminatur . ut sollers . salustius . medium
autem cum terminat nomina ut sol et sal . Item leniter sonat
cum uocales anteuenit . ut lapis . lepus . liber . locus . lucerna . plenum
uero sonum habet . cum ei praeferuntur litterae . p . g . c . f . ut in plau
to glebis . claudio . fluuio . L autem numquam nulli semiuocali uel mutae
praeponitur . quae prod . in praepositione accipitur . cum et ex prae
feratur . ut allidit . alligat . haec etiam praelata praepositione seruat .
(s. lippis oculis) ut illepidus illotus . utrimque autem uocales amplectitur . et nomina
nonnulla determinat . In masculino sol . In feminino tanaquil .
(furca fulmi / legum) in neutro . a . e . i . praecedentibus . ut bidental mel sil . Aduer
bia etiam claudit ut semel . M uero littera tam in sermonis ini
tio quam in medio esse et in ultimis potest . ut more sumbra tri
ticum . ex consonantibus sola m praecedit . n . ut memnon . subse
(st) quitur sola m . S ut sminthius . mutaturque in n nonnumquam ut tantum
dicamus numquis terminatque neutra ut aurum et argentum . Item (unius generis)
monoptota ut nequam . In genere masculino accusatiuum simplicem
(communis generis / s. plurale omnium generum) et duplicem genet . Item participia et uerba et aduerbia ut tractum
legam cursim . Numerum etiam omnium generum . ut nouem
decem . N autem littera plenior apparet in primis et ultimis ut
(rex graecorum) nestor tibicen . in mediis exilior ut mane damnum . ex consonantibus
(filius auroræ rex orientalium qui uenit in auxilium troianis) sequitur . M . litteram . ut memnon . S autem praecedit ut fons
mons . conuertitur etiam in m . cum eam sequuntur . B P . M . ut
(incitat / amoueat / sacrificat) dicimus imbuit impulit imminet . eadem nomina terminantur .

F — Nota F duabus tantum consonantibus praeferri L et R, et cum omnes utrimque accipiat uocales solam I et U numquam praelatas accipiat nec ullum sermonem finit

L — Exilem plenum et medium sonum L litterae et quibus praelatis consonantibus plurimum sonet

L numquam ulli semiuocali uel mutae praeponitur

M — nihil — In qua parte sermonis M ponatur et quibus consonantibus praeponatur et quibus earum consequatur

N — In qua parte plenior N et exilior, qua consonantium sequatur

Nota quibus sequentibus mutatur in M

masculinum ut tibicen. femininum grecum ut syren. neutrum ut
culmen. R uero uocat utrimq; complectitur. de consonantibus
S. soli praeponitur ut sors. fors. & x. duplici non numquam. ut arx.
conuertitur in l. & n. & s. ut niger nigellus. femur feminis. gero
gessi. finit nomina masculina post omnes uocales. ut par. pater. ur-
nitor. fur. feminina post e. & o. ut mulier. soror. Neutra post
omnes praeter i. ut calcar. piper. marmor. sulphur. finit uerba
& aduerbia. ut uenor. uador. ter. S. non nulli litteram non putarunt.
Nam messala quendam sibilum dixit. quae tamen utrimq; p litterae
copulatur. ut spado. psitacus. & c. q. t. sequentes amplectitur ut
scaurus. squama. stella. In plures etiam transitum facit. ut in l. dicimus
enim modus modulus. in n. sanguis sanguinis. in r. flos floris.
in d. custos custodis. in t. nepos. nepotis. Terminat & masculina & femi-
post omnes uocales. neutra post a. o. u. ut uas. os. nemus. huic litterae diuus
claudius Ψ adiecit. aut C propter ψ & Z grecas. ut Ψsalterium.
saxa. X autem nemo litteram putat quoniam duplex est. Constat enim ex
g. & s. ut rex regis. aut ex c. & s. ut nux nucis. in u. aliquando trans
fertur. ut nix niuis. & c. ut pix picis. haec in latinis numquam ponitur
prima. Apud grecos autem ponitur ut xantho. & masculino & feminino
omnib; uocalibus sociatur ut aiax. frutex. calix. uolox. pollux. & fem
fax. lex. lodix. uelox. lux. neutrum nullum claudit. Transactis omni-
uocalibus. mutae sunt perquirendae. quae ideo hoc nomine nuncu
pantur. quoniam nisi illis uocales associatae succurrerint. intra oris
sonitum ante auspicia moriuntur. B prima omnib; uocalibus utrimq;
conectitur. praefertur consonantibus. l. & r. ut blesus. & breuis. tran
sit in c. ut succurrit. in f. ut sufficit. in m. ut summittit. in p. ut
supponit. in s. ut sustulit. finit nihil. nisi tres praepositiones.
Ab. ob. sub. C uocalis utrimq; collaterat. consonantes quasdam prae
cedit. l. t. r. m. n. ut clarus. tectum. crus. acmon. cnidus. finit
articulos. quos pronomina uocant. hic haec hoc. & aduerbia. ut
sic huc hic. sol. x mutarum antecedentem uocalem producit. &
pro duplici habetur ut hic hoc haec. D. utrimq; uocales tenet. praeponit

r litterae incluso. M litterae nunquam praefertur in latinis. Ingre
ceis autem aliquando ut d molus. sic & n ut ariadne. transit in c ut
accadit. in g ut aggerat. in l allegat. in p ut apponit. in r ut arri
pit. in s ut assidet. in t ut attinet. finit articulos neutralis generis
ut istud illud & praepositionem ut apud. G omnibus uocalibus prae
fertur sequitur a litteram in aggere. quae quotiens geminatur
adiungitur. praefertur r litterae ut graue. l ut gladius. n ut i
gnis. In c quoque conuertitur ut rego rector. Nihil quoque concludit.
H aspirationis notam esse certissimum est. quae quando uocalibus ac
cidit ut hospes & heres transit in x ut traho traxi. hanc greci diui
sere. Nam pars eius dexterior aspirationis nota est sinistra contra
riae significationis. K uero nunc nota putatur esse. Nunc litteram
nam eius effectus c integrare non dubium est absque his Kapita
kalendae kalumniae. P autem conuenit utrimque uocalibus
r litterae praeponitur ut prandere. l ut placere. T ut pholomeus.
s psitacus. n ut in synpnis terminat uero nihil. Q quidam litteram
non putabant & uincerent nisi in equo & equitatu appareret ex
presse. Haec nunquam sine duabus uocalibus ponitur quarum
prior erit u & sic ceteris consequentur ut quartus quaestus qui
rites quotus equus. Constat autem ex c & u. Ideoque duplex &
composita dicitur nec geminatur. Nullam singularem litteram
comprehendit finit nihil. T uocales ex utroque concludit ut in con
iunctionibus & praepositionibus praecedit l in leptolemo. M
in t molo. n in potnia. r in troia. finit neutra caput sinciput
lac articulos terminat ut quot tot. uerba ut legunt. Aduerbium
& interiectionem ut at. ut. Z fit a grecis uenit. Licet & iam ipsi
primo c greca utebantur. nam setum dicebant quem nunc
zetum dicit. Tamen haec gemina & iam ab ipsis habet ut unam d t & c.
componitur. quam ut aduertas duplicem nunquam poterit gemi
nari. haec praeponitur m litterae ut zmyrna. Ex his igitur
uniuersis XVIII litterae necessitatem cunctae conscriptionis
absoluunt. Placet nihi y in uocalium numerum congregari.

neq; sine hoc y zetacismus aut yllenius poterit annotari. Si igitur erunt
senae fiant uocales. semiuocat & mutae. XIII. h. enim aspirationi dabit.
superuacue quierunt. Q & K. X autem ut duplex sine elementi cardine
non probatur. Z uero a latinis excluditur. XVIII. numero sicut dictum est
supersidunt. quo tamen cum supradictis reiectisq; cunctis eximius
uocis sonitu cum formatae diuersas naturalis armoniae causas sub oris
concinentia repperierunt. Namq; A sub hiatu oris congruo solo spu
memoramus. B labris per spiritus impetum reclusis edicimus. C
molaribus super linguae extrema appulsis exprimitur. D ap
pulsu linguae circa superiores dentes innascitur. E spiritus facit
lingua paululum pressiore. F dentes labrum inferius deprim
tes. G spiritus cum palato. H contractis paululum faucib. uentus exhalat
I. spiritus pressis. K faucibus palatoq; formatur. L lingua palatoq;
dulcescit. M labris imprimitur. N lingua dentibus appulsa collidit.
O rotundi oris spiritu comparatur. P labris spiritus erumpit. Q appulsu
palati ore restringitur. R spiritum lingua crispante corraditur. S sibilum
facit dentibus uerberatis. T appulsu linguae dentibusq; impulsis extu
ditur. U ore constricto labrisq; prominulis exhibetur. X quicquid
c. atq; S formauit exsibilat. Y appressis labris spirituq; procedit
Z uero idcirco appius claudius detestatur quod dentes mortui dum
exprimitur imitatur.

Praestrictae restat simpationis regula primae. Quae multas condisucta
In qua iuncturis quid nectat littera utrisq; Quo amittat sociam uel faciat latere
Quae quo transiliat conuersis legib. usu. Et transformatum nom habere uelit
Quas oris sonitus uel quas modulatio linguae. Signant & pulsu rupta labella suo.
Nunc iam compactis cursanda est syllaba formis. Ut fastigetur longa breuisq; fuat
Haec duo per curram iuncturas littera quippe. Praeueniens docuit sub ratione pari
Haec igitur sub dens nectendum concipit ordo
Siurmi superi comprobat arbitrium

Haec cum grammatice diceret eamq; progredi iuppiter deliusq;
praeciperent · hic pallas · de iunctura syllabarum inquit dum
haec litteratura deproperat · partem historicam praetermisit ·
Quo uirginis obiectu perterrita scio inquit mihi plurima transeun
da ne minutiora nectendo fastidium superae beatitatis incurram ·
proposito igitur per compendiosos calles festina perfungar ·
ne densis obumbrata ramalibus uelut senticosae copiae densitate
siluescam · Syllaba igitur dicta est quod iunctis litteris sonum
simul accipientibus informetur · cuius ut dixi tres partes ee non
dubium est · de iunctura · de fastigio · aut de longitudinibus ; Iunc
turae sunt genera quattuor · duo naturalia duo historica · Na
turalia sunt cum quaeritur unaquaeq; syllaba utrum ex una an
gemina · an ex utraque parte iungatur · Et utrum litterae quae in te
se copulari non possunt · adiecta alia littera socientur · ut c
& n · non coeant uocali accedente socientur · ut in amni · & som
no · quae iuncturarum genera ex hoc quod in litteris memora
ta sunt transeantur · historica uero illa coniunctio est · cum ex
litteris quae in se poterunt copulari · diuersitas fandi non eas dem ·
nec pares numero sociarit · scribimus nos enim musarum primã
syllabam duabus litteris grecis tribus ; lucilius · in datiuo casu · a · & e
coniungit dicens · huic terrentiae orbiliae ; licinius · a · & i · & lucre
tius crebro · & noster maro · aulai pictai · Item duae iuncturae sunt
cum sociamus syllabas · propter pedem uel uersum ut duae in unã
repente depereant · ut in sinaliphe uel cum litterae excluduntur
e uerbo ut in aelypsi · hactenus de iuncturis ; nunc de fastigio uidea
mus ; quid sit quod apud grecos peri prosodion appellatur ; hic in tria
discernitur · unaquaeq; enim syllaba aut grauis est aut acuta
aut circumflexa · & ut nulla uox sine uocali est · ita sine accen
tu nulla · & est accentus ut quidam putauerunt anima uocis ·
& seminarium musices · quod omnis modulatio ex fastigiis

Margin notes:

calle · & trami&e hoc distat · Callis est angusta uia dicta a calle pecorum · trames est publica uia dicta a transmittendo

DIF SYLLABAE

Non secundum ueritatem sed secundum auctoritatem

Pros · grece ... ode cantus · inde accentus ...

DIF UOCIS

uocum grauitateq; componitur. Ideoq; accentus quasi adcantus dicitur.

Omnis igitur uox latine simplex siue composita habet unum sonum. aut acutum aut circumflexum. Duos autem acutos aut inflexos habere non potest. Graues uero saepe. Acutum habet in prima sylla-ba si dicas caelius. quidam qui licet non terminatur consonante:

s. breuis

In secunda si illustius. In tertia curatius. Inflexum item in prima si dicas caelum. syllaba autem penultima non quam acuitur. Na-

i. prima

tura ipsa. sed praecedentibus. id est ab ultima tertia siue breuis siue longa sit. ut cicero caelius. Flexus autem sonus in ea tantummodo

÷ tantummodo syllaba consistit. quae praecedit ultimam. nec aliter

ut

quam ipsa natura longa sit. & ultima tamen breuis ut galenus. At

Si ultima longa est penultima autem natura [illegible] uel positione longa licet ultima breuis. A-

fide [illegible] siue pueri ingenuus

cutus tamen sonus: ut galeni. camilli. Inflexi proprium hoc est. ut nisi longis natura syllabis non adhereat. Acutus autem & in longis & in breuibus inuenitur. Omnis autem uox aut acutum aut circumflexum sonum habeat. necesse etiam si monosyllaba sit.

cum integra pars

Monosyllabae enim graui carent. Omnis uox monosyllaba cum aliquid significat siue breuis est siue positione longa acuetur ut dicimus. far. ars. Si autem natura longa flectetur ut lux. mos.

Disyllaba uero priorem acuunt uel cum breuis est utraq; ut citus. uel compositione longa est utraq; ut sollers. uel altera positione quare sollers

: longa est

longa ut cohors. Si uero prior syllaba natura & sequens breuis. flectetur prior ut luna. Si posterior longa erit positione natura prior acuetur ut codex doctae. Nulla enim longa inuenietur grauis in disyllabo prior. In trisyllabis si media breuis fuerit quam penultimam dicimus non dubie graui accentu pronuntiatur. Ac statim prima eius hoc est tertia ab ultima acuetur ut in catulo. Si uero eadem

distat utrum natura an positione

longa est. interest quemadmodum sit longa. si enim natura longa est

quod de agricultura ad regalem culmen ductus ÷

breuisq; ultima media flectetur. ut cethegus mancinus. si uero

i. prima

media longa erit natura & extrema longa media acuetur ut catoni. ciceroni uel si positione erit longa media acuta durabit. qualiscumq; nouissima fuerit ut catullus. catullo. metellus. metello.

pronomina autem quae dupliciamodo declinantur. id est aut corripi
untur. aut producuntur. medium syllabam in genetiuo casu acu
unt. ipsius illius; si uero longe fuerint mediae primae graues.
secundae inflexe fuerint ut occidit sol & occidit hominem. Ergo primae
acute sunt cum mediae breues. cum uero mediae longe et acute et infle
xe. acuta cum longae ultimae. ut tenebrae latebrae. manipli.
Haec a superioribus quae sunt alia ut catullus salustius hoc differt.
quod illa consonantes discretas habent. haec quamuis & ipsam
penultimam positione habeant longam. nullam tamen in secunda
syllaba ex consonantibus sibi retinent. sed in tertia sunt duae. Ideoque
factum est ut mediam quae produci & corripi possit. haec nomina tenebras
& latebras acuto accentu prima syllaba proferret. at maniplos & fe
nestras penultima syllaba acuta diceretur. quod quidam illud genus
syllabae penultimae omnino breue putauerunt quia non termi
naretur consonante. quidam quia licet non terminaretur conso
nante proxima syllaba a duabus inciperet consonantibus. & quod
natura litterarum l. & r. mollis est nunc longam nunc breuem syl
labam efficit. Nulla autem uox romana duarum uel plurium sylla
barum acuto sono terminatur. In flexu autem non alias postre
mum habet nisi cuius posterior pars in syllaba natura longa excur
rit ut ergo & pone. contextus orationis plerumque adimit. his
aut mutat proprios sonos singulis uocibus. adimit his quae refe
runtur ad aliquid sequens. ut praepositionibus ante urbem.
Nam hic ante perdit acutum sonum prioris syllabae. Item post muros.
mutant accentus adiunctis uocibus que. ue. ne. cum tamen complexiui sunt
Latiumque augescere ultis & stimulo, ue meum cor. apud actium
in pelopidis. nun. quam migrabit acutus sonus de primis syl
labis in postremas praeter particulas coniunctas quarum hoc priuilegium
acuere partes extremas uocum quibus adiunguntur. greca nomina
cum in latinum uertuntur nostra regula pronuntiantur nisi maneat
greca. Olimphus igitur & caucasus sicut latina proferuntur.
quam acuere uel flectere debeant secundum rationem suprascriptam

[Interlinear glosses: "hd" above illius; "ideo putauerunt illud breue esse" above line 16; "romana uox" above line 20; "propter sonum" above line 21; "adiunctis" and "hd" above line 25; "inuenitur legitur" above line 27; "regula" above line 31]

[Marginal notes: "hl. tior u si secundae breues fuerint primae acutae erunt. ut ipsius. illius;" — "quae produci & corripi possit" — "hl. coniunctio est. que. ue. cum expletiua" — "que. ce. ue. ne." — "oly. la pos. totus lucens"]

apparet · sed si manent greca & huic regulae in peregrinis uocibus accedim(us) ·
Necesse est tamen in obliquis casibus acutos sonos in mediis syllabis seruet.
quo apud grecos quoque non alio accentu haec enuntiari audimus. Acutus
accentus notatur uirgula a sinistra parte in dexteram ascendente. Grauis
a summa sinistra ad dexteram descendens. Inflexus signum est sigma sup(er)
ipsas litteras deuexum. Accentus partim fastigia uocamus quod litterarum
capitibus apponantur. partim cacumina. Tonos uel sonos greci pro
sodias. Sciendum etiam uno uocabulo accedere omnes tres accentus posse
ut est argiletum. memoratum arbitror competenter quae sint &
quemadmodum uertantur fastigia syllabarum. nunc earum longitu
dines intimabo. Unaquaeque enim syllaba aut breuis est aut longa
aut communis. Breuis est cum uocalis corripitur. aut nullis conse
quentibus adiuuatur. aut cum correpta forma uel littera terminatur.
Longa autem duobus modis efficitur natura & positione. natura cum uocal(is)
producitur. aut cum syllaba circumflexum accentum tenet. uel acutum in penul
tima. aut cum monosyllaba unaquaeque uocalis est. aut cum dypthong(o)
reperitur. uel cum prima syllaba sub alia forma cuiuscumque uerbi com
posita nec uocalem nec accentum mutat. Positione cum breuem uocalem aut
duae consonantes sequuntur. siue in eadem syllaba siue in sequente.
siue per ambas diuisae. aut in altera earum duplex una. duplices autem sunt
x & z. aliquando i & c fieri posse duplices ut si i inter uocales sit
ut troia. item c ut hoc erat alma parens. hi autem consonantium
uel duplicium quae breues syllabas adiuuant formae tunc possunt si in eodem
sermone claudantur ceterum proximi sermonis consonantes nihil adiu
uant praecedentem. licet uirgilius refragetur dicens. Arma uirumque cano
troiae. & item fontesque fluuiosque uoco. Dypthongae autem sunt
ae. oe. eu. au. ei. absque his syllabis nulla dypthongos memoratur.
Communium autem syllabarum modi sunt octo. Nam prime cum correptam uocalem I
sequuntur subiecta consonantibus liquida & h. longa ut uasto ciclopis
in antro. breuis ut uastosque ab rupe ciclopas. Secundus modus cum correp II
ta uocali in unam desinit consonantem sequente h. Est enim longa ut terga
fatigamus hasta. Breuis quisquis honos tumuli. Tertius cum correpta III

Tunc uocant fastigia cum apponuntur litteris. cum eleuant cacumina

uocalem duae consonantes sequuntur · quarum prima · S littera sit · Est enim
IIII longa unde spissa coma · breuis · ponite spes sibi quisque · Quartus locus (modus)
cum breuis syllaba partem terminat orationis · Est enim longa in co(uersu)
mate ut est · Nam tibi thymbre caput euandrius · breuis · hoc caput
V o ciues · Item alter locus ex dypthongo fit communis · longa ut musae
aonides · breuis · insulae ionio in magno · Cum uocalem sequitur potest
VI dypthonga breuis fieri ut sudibus ue praeustis · Alius locus cum longam
uocalem · alia uocalis sequatur · Est enim longa o ego infelix quem
VII fugis · breuis · sub ilio alto · Alius locus cum pronomen · c · littera terminatur
uocali sequente · est enim longa hoc erat alma parens · breuis solus hic in
VIII flexit sensus · Alius locus cum correptam uocalem subsequitur · I · est enim
longa mezenti ducis exuuias · Breuis nemorosa zacinthus · Dicta plura
in tribus generibus syllabarum · superest ut finales dicantur · In quibus
artis auctoritas & (regula uel ratio) canonica forma consistit · ac prius de nomine
retractandum · Nominatiuus casus singularis · a littera terminatur
breuis est ut catilina · iulia · e littera finitus in grecis longus est ut
(bene delectans) euterpe · i · autem terminatus longus est ut frugi · O · finitus breuis
in latinis ut cato · u terminatus breuis ut cornu · al · finitus breuis est
ut tribunal · el · breuis ut mel · il · breuis ut uigil · excepto uno & rusto
(uxor tarquinii prisci) tanaquil · ol longa est ut sol · ul breuis ut consul · um terminatus
breuis est ut tectum · licet huius raro currat exemplum · quia inter
uocales · m · deprehensum uelut moytacismi asperitate subtrahitur ·
an finitus producitur ut titan · en in neutris breuis est ut carmen ·
in aliis generibus longus · ut lien (splen) · siren (insula) · on terminatus longum est
ut memnon · ar terminatus in monosyllabis tantum longus
ut nar · far · er finitus · in latinis breuis est ut puer · Excepto
monosyllabo uer · in grecis producitur ut aer (spiritus) · ir · terminatur
corripitur ut uir · or terminatus breuis est · ut auctor · ur
terminatus corripitur · ut murmur · Excepto (uno) monosyllabo
ut fur · as · finitus in latinis nominibus producitur ut facul
tas · paupertas · In grecis tunc tantum breuis est cum genetiuus
dos · fuerit terminatus · ut arcas arcados · es in grecis nominibus

breuis est ut anchises. In latinis si quintæ declinationis fuerit pro
ducit(ur) ut dies. S tertiae tunc longus est cum genitiuus singularis
non crescit syllaba ut labes. uel crescens. e productam ante ultimam
syllabam retinet. ut quies quietis. Nam si eam in i mutauerit
ut miles militis. aut corripuerit ut seges segetis corripitur. ex
ceptis his ceres. pes. atq(ue) his similibus. IS finitus breuis est ut agit.
OS terminatus tunc est in latinis breuis cum genitiuus ante ultimam
syllabam non habet naturaliter longam. ut os ossis. In grecis tunc
corripitur cum genitiuus dypthongo terminatur. ut delos deloy.
US finitus breuis est ut doctus. sed longus fit si genitiuus syllaba
[litteram si i fuerit in genitiuo sicut. prius. ante ultimam syllabam]
creuerit & ante ultimam .i. aut .u. productam habuerit. ut uirtus [ideo dic(it) i q(uia) u sepe ut i sonat]
& in uno inflexibili ut pus. T terminatus corripitur ut caput. C
[ligamen e piscibus confectum. quod garum dicitur. t(ame)n genus piscis]
finitus duo nomina tantum facit. ut allec quod producitur. & lac
de cuius declinatione dubitatur. Genitiuus singularis tunc pro
ducitur cum aut nominatiuo similis est ut senatus. aut dyptongũ
habet ut iuliae. aut i terminatur ut docti. In ceteris corripitur.
Datiuus singularis producitur ut pompeio. In grecis corripitur
si i littera finiatur. ut palladi. Accussatiuus singularis in grecis
[positionem] [insulam]
tunc tantum corripitur. cum a uel on terminatur ut thesea. de
lon. In latinis breuis est ut doctum. Vocatiuus singularis. a lit
tera terminatus in latinis omnibus uel in grecis femininis cor
ripitur. ut tabula musa. In masculinis longus est ut aenea. E
terminatus in latinis breuis ut docte. in grecis producitur ut
tydide. Exceptis his quae nominatiuus grecus. os terminat
ut phoebas phoebe. I terminatus in latinis longus est. ut mer
[i. noua]
curi. In grecis corripitur ut nai. O terminatus in latinis bre
uis est. ut cato. licet uirgilius contra sentiat. In grecis producit(ur)
ut dido. U terminatus corripitur. ut cornu. In consonan
tes uero dissinens nominatiui sequitur regulam. Exceptis gre
cis nominibus quae saepe mutant(ur) uarietate linguarũ ut diome
des. Ablatiuus singularis semper producitur absq(ue) cum e
terminat(ur). in his dumtaxat nominibus quae tertiae fuerint

declinationis ut aparicet. ¶ Hominatauus & uocatauus plurat
in masculino & feminino genere producuntur: ut fluctus terrae.
In neutris breuis sunt ut fata. In greca uero aim. s. t. a. terminata
fuerint. ut hēhores poemata. In alis uero longi sunt ut musae.
Genitauus pluralis breuis est ut doctorum. In greca longus sed grecā
declinatione. ut philenon. Datauus pluralis & ablatauus. mis. fue
rint terminata producantur ut doctis. Sibus. corripiuntur ut ho
minibus. Ats i greca sit declinatio. In. terminatus datiuus. corripit.
ut arcasin. Alias longus est. Accusatiuus pluralis. in omnib. mas
culinis uel femininis producatur ut doctos. ias. In neutris cor
ripitur ut moenia. In greca uero as. fuerit terminatus. & ueni
at agentauo. os. finito corripiatur. ut arcados. Alias producatur
ut musas.

DE PRONOMINE.

In omnibus pronominibus singularis nominatiuus correptus
inuenitur. excepta duobus monosyllabis. tu. & qui. Genitauus sin
gularis. i. ued. prolatus longus est ut mei mei. Alias breuis. ut illi
datiuus singularis semper producitur est. ut nro. Excepta mihi.
tibi. sibi. quae indifferenter accipiuntur. Accusatiuus uero cor
ripitur ut illum. excepta. me te se. Vocatiuus singularis. in omni
bus suo non dissentit. Ablatiuus singularis longus est ut abillo.
Nominatiuus & accu satiuus plurales tunc tantum corripiun
cum. a. fuerint terminati. ut nra. Genitiuus plurat nun quā pro
ducitur ut illorum. Datiuus & ablatiuus plurales. is terminata
producantur. Bus. finita corripiuntur.

De verbo

In omnibus uer
modis temporibus numeris personis. Coniugationibus. hec cum
formis est ratio. Quecūq; persona. s. fuerit terminata produca
ut canta. e. finita breuis est. ut lege. nisi a secunda coniugatione
ueniat ut doce. Tunc enim longa. terminata persona semper
producatur. ut uenuerī. O. quae finitur correpta est ut audio.
Licet auctoritas & inhis discrepet. Nam prima persona murgit longam facit. ut anto quae solitus.
& terra tibi mando. Tamen monosyllaba & iam producenda sē

ut sto. flo. do. U terminata persona producitur. Am quae finitur bre
uis est ut legebam. Or finita corripitur. ut legor. S littera terminata
uerba producuntur. si penultima littera. a uel e fuerit ut amas. doces.
Excepto monosyllabo. es. & his quae ex eo fiunt ut ades. Si uero. i. ante s.
habuerit corripitur. ut legis. legitis. excepta secunda persona indicati
ui modi temporis praesentis numeri singularis a tertia coniugatione pro
ducta ut nutris. audis. & a uerbo uolo uis. Si uero u ante s habuerit
correpta erit ut nutrimus. T littera terminata correpta sunt ut legit
C finita producuntur. ut produc. Participia licet per casus flectuntur.
a nominibus omnia tamen [in sensu] ratione dissentiunt. DE ADUERBIO

Aduerbia monosyllaba ut huc uel quae ex his fiunt ut illuc, omnia pro
ducuntur — exceptis bis & ter. Quae uero a fini
untur longa sunt ut una; Quae in e desinunt producuntur ut docte pulchre.
Exceptis quae aut non comparantur. ut rite. aut in comparatione defi
ciunt. ut bene. impune. Quae i finiuntur. longa sunt ut heri. preter
ibi & ubi. & quae componuntur ex ipsis. ut sicubi. [corripitur] item quasi. Quae
o finiuntur a sua [primitiua] euenientia breuia sunt. Ab aliis ducta producuntur ut
falso. licet auctoritas uariet. Quae u finiuntur longa sunt
ut noctu. Quae el terminantur corripi debent. ut semel. quae m.
n. r. finiuntur breuia sunt. ut cursim. forsitan. fortiter. Quae s
terminantur. tunc tantum producta sunt cum ante eam [ut alias] a habuerint.
quae c finiuntur producta sunt ut illuc. DE PARTICIPIO

Omnium participiorum temporis futuri nominatiuus singularis
breuis est ut lecturus. Genitiuus & datiuus singulares producuntur. ut lec
turi. lecturo. excepto praesentis temporis participio. quod geni
tiuum corripit adamantis. Accusatiuus & uocatiuus breuis esse constat.
ut lecturum. lecture. Ablatiuus singularis tantum corripitur.
ut amante. legente. Nominatiuus & accusatiuus pluralis in mas
culini uel feminini generis participiis producuntur. ut lecturi. lecturos.
In neutris corripiuntur ut lectura. Genitiuus pluralis breuis est
ut lectorum. Datiuus & ablatiuus plurales is terminati pro
ducti sunt. Bus finiti breuiantur DE CONIUNCTIONIBUS

Copulatiuae & disiunctiuae & expletiuae coniunctiones breues sunt nisi positio fecerit longas. De causalibus uero & rationalibus quae a terminantur exceptis ita & quia producta esunt ut propterea interea. quae i terminantur excepta uina; nisi producantur ut si. quae in n desinunt sicut tamen i. habuerint. producuntur ut sin. Alius breues sunt. Ceteras uero omnes correptas esse constat.

Praepositiones quae in a exeunt sole productione **DE PRAEPOSITIONIB:** placentur. ut contra & extra. & una monosyllaba a. Ablatiuae praepositiones omnes corripiuntur. exceptis monosyllabis quae t ex uocalibus constant. uel uocalibus terminantur. ut e. & de. Utriusq; casus praepositiones correptas esse non dubium est. **DE INTERIECTIONI**

Interiectiones longe sunt si monosyllabae fuerint ut heus. Si uero disyllabae uel trisyllabae: (t. tetrasyllabae) erunt quae speciem retinent partium orationis. exemplo earum quarum similes esse iudicande sunt ut papae.

Haec ita ut dixi per omnes partes orationis: (in) ultimis syllabis obseruandus exceptis positione longis & dyptongis.

Expleta cursim syllabarum pagina est. (iunctura)
Iuganda demum uerba: nam probabilis (laudabit)
Hic ordo rebus. quiq; disgregabitur (ordo) — ut ammoriti ad maiora ascendere sicut in syllab & uerbis
Inbina demum. prima nam proportio (sceptra; regula)
Dicenda graeci analogiam quam uocant. (est; cor rationabilitate)
Ac mox repulsa quae nouantur regula
Uulgo que docti quae anomala nominant. (ubiq; sine lege)
Bis quarta fundi quis paratur portio (de viii partib.; duab.)
Uel uulneratur ductus oris integer (uitiat; sermo; rectus)
Quantumq; solo inditum libellulo
Potest probare serium fastidium. (s. quib.; cognoscere; longu; magnu) — Ordo: & potest pbare seriu fastidiu quantu inditu in solo libellulo. Dicit dout is quae fiunt in pronuntiatione defecti pro

ANALOGIA EST IGITUR QUAE LATINE proportio dicitur. obseruatio similium (partium) inter se loquelarum. Nam primum omnia nomina latina duodecim litteris terminantur. Uocalibus quinq; & semiuocalibus sex atq; una muta. T. ut caput. A. igitur uocalium prima terminat masculina ut catilina iugurtha. feminina

a

ut aduena. femmina & cum greca. ut helena. andromacha. pronomina
quoq; ut altera. sola. illa. quibus si detrahas. a. & ius. addas. genitiuũ
singularem feceris. ut dicamus. alterius. solius; Si uero .i. datiuũ
ut alteri. soli; Illa uero quae sunt greca neutra. ut poema. toreuma. — ferru ormans .i. uas tornoratũ t tormentũ equi .i. calcar
tres casus in utroq; numero similes habent. In genitiuo singulari .tis.
assumunt. in datiuo .s. amittunt. & in .e. correptam ablatiuum
finiunt. Atq; in plurali datiuo & ablatiuo genitiui singularis
formam seruant. licet & bus. possint assumere. E correpta — E
nomina terminata. quae latina sunt. neutra sunt. ut monile.
sedile. Haec praeter casus quos similes habent datiuũ cũ ablatiuo
confundunt. ut huic & ab hoc monili. sedili. q(uonia)m ablatiuus si in .e. exie
rit quattuor casus similes faciet. quod neutrorum nominum de
clinatio non admittit. Nam quae .e. producta in nominatiuo finiunt
greca sunt generis feminini. ut agape. autonoe. grecorum more — N
sunt declinanda. ut nominat. dat. & ablat. pares sint. Genitiuũ .s.
accus. n. finiant. Quae autem nomina .e. in .a. conuertunt
ut andromache. andromacha. sic declinantur. ut latina in .a.
exeuntia; I. littera terminata latina nomina totius generis sunt. — I
ac monoptota. ut frugi. nihili. Gummi autem & sinapi. peregrina
sunt. Neutri generis. & tantum numeri singularis. Sed casus
eodem modo decurrunt. excepto genitiuo. qui .s. recipit. ut sinapis — N
gummis. quamuis recte dicatur. haec gummis. O littera nullum — O
nomen in neutro finit. Nam aut masculina sunt. ut cicero. aut
feminina. ut iuno. hirundo. aut utriq; generi communia. ut
homo. Quorum declinationes in duas species exeunt. Nam
aut .o. litteram in obliquis casib. retinent. ut unio. unionis. aut — herba castitatẽ significans p(ro)p(ter) soliditatẽ sui
in .i. ut cupido. crepido. cupidinis. crepidinis. Utraq; autem
syllaba crescunt in obliquis casibus. praeter uocat. singularem.
Caro autem praeter hanc analogum ut declinetur consuetudo
obtinuit. Item anio. quae in sua declinatione unica sunt & sine
exemplis similium declinantur. Faciunt enim huius carnis.
anienis. Duo & ambo. cum sint semper pluralia non sunt

a[d]numeranda his quae supra dixi. Sua enim consuetudine decli-
nantur. Graeca nomina quae o littera finiuntur. ea quae a prima · leon. dracon
positione in nram formam transierunt ut leo draco. sic declinantur
ut cicero. milo. Ea uero quae primam suppositionem integram seruant ut io · filia inachi
in o. greco more declinantur. ut faciant in genitiuo ios. inos. accussatiuo
ion. inon. & ceteris casibus similiter. quamquam consuetudo hanc io dicat.
turbo si nomen est proprium ut cicero declinatur. Si autem uim
uenti significet. aut puerilis ludi instrumentum ut cupido declinatur.

V

U. littera tantum neutra finiuntur. ut cornu. ueru quod in plurali
facit uerua. Apud ueteres etiam specua dicebantur. Horum nominum
plurales declinationes carent dubitatione. Nam tres casus ut in no-
minib. neutris similes sunt. Item datiuus & ablatiuus in bus. syllabam
exeunt. Dat. & ablat. singular. ·/· um syllabam iungit. Quaeritur autem
de genetiuo singulari quem alii in us. Alii in is syllabam egerunt. Nec
non de datiuo quem alii in i. agunt. ut genui cornui. quidam ueteres
secuti ablatiuo similem faciunt. huic genu cornu. quem pluraliter
genubus. & cornubus. amissaque ultima syllaba relinquitur datiuus
singularis. sicut fit in acubus & suaubus. Et quomodo genibus &
cornibus dicamus. i. littera in locum u. litterae transit. & sicut op-
timum & maximum item dicamus. cum optumus & maxumus
diceretur. Sed sunt aliqui qui genitiuo casu genuis & cornuis dicant. · pluralis. lic & minus aliquando
Sed non debet genetiuus plus. habere syllabas quam datiuus & ablatiuus.
Quamuis dissimilis sit. senatus exercitus. Praeterea quaecumque nomina
uel participia genitiuo singulari in is. exeunt datiuo plurali sylla-
ba crescunt ut catonis catonibus. secundum quam rationem si esset
genuis cornuis: fecisset. ut syllaba cresceret. L. littera nomina
finita. duplicem formam habent; Prima est in qua masculina
sunt ut hannibal. asdrubal. Nec alia fere propria quam punica ex-
cepto solis nomine. Item feminina ut tanaquil nom & rus cum.
& communia ut uigil. pugil. quae omnia easdem declinationes ha-
bent. Altera species neutrorum. ut mel fel. Quae hoc differt
a superiore declinatione. quia cum mono syllaba sunt. l. litteram per ob-

·/· In genitiuo plurali

hic
Tamen si et genus & cornus genitiuo dicendum est quemadmodum senatus & exercitus

L

no nomen gladiatoris qui greci monomachos dicunt i. solus pugnans

liquos casus geminant. Nam de proconsule in nominatiuo qui .e.
littera finiunt naturam praepositionis intuentur. pro quippe
ablatiuo tantum profertur. Non respiciunt cum proconsul dicitur
non duab[partib.] uocibus. sed composito nomine dicitur ut procurator. propug
nator. Nec quicquam obest exemplo quod haec nomina possunt uerba
ex se facere ut procuro propugno. Nam praepositio perit. proconsulo
autem non facit. licet consulo faciat. Tamen si proconsule dicatur in casu
nominatiuo monoptoton erit. Sed propter consuetudinem proconsul
dicatur ut declinari possit quemadmodum illa quae .l. littera termi *[margin: piscis multum agilis tertia mugil]*
nantur ut mugil [uel mugil] pugil. quoniam [ideo in .l.] in plurali genitiuo mugilum dicimus &
pugilum. Nam si mugilis esset nominatiuus ut agilis. mugilium faceret.
ut agilium. Sin .m. littera etiam neutra finiuntur. ut [tre] caelum. scamnum *[margin: Sin]*
Sed hoc animaduertamus. quoniam quae nominatiuo .i. anteultimam sylla
bam habent in genitiuo singulari. Item datiuo. & ablatiuo pluralibus. *[margin: ..lilii liliis.]*
eandem geminare debent ut lilium. folium. quoniam genitiuus aut pares syl
labas nominatiuo habet ut scamnum scamni. [uel a] ut plures. caput capitis.
pau[ei]ciores. numquam. Praeterea datiuus .o. littera finitus. in .i. [in dat. plurali] eam con
uertit ut scamno. scamnis. sed consuetudo & auctoritas ueterum *[margin: parenthesis]*
ingeni & consili [in genitiuo singl.] imperi. per tres syllabas maluit dicere. uasum an
uas. Dici debeat. Quaeritur quoniam quaecumque neutra non .m. littera
nominatiuo finiuntur. si pluralem recipiant datiuo & ablatiuo
in bus cadunt. [sicut] fagi. monile monilib. genu genibus. pecus pecorib.
nomen nominibus. marmor. marmoribus. secundum quae uasis uasib.
facere debuit & in genitiuo horum uasium. quoniam quaecumque neutra
singularia ablatiuo .e. littera finiuntur. genitiuum pluralem totidem
syllabarum habent quot ablatiuum singularem. ut a nemore.
nemorum. capite capitum. Sed hoc nomen per [inaequalitatem] anomaliam declinatur.
& erit singulari nominatiuo uas. Genetiuo uasis. datiuo uasi. Ab
latiuo a uasi. plurali autem numero sic declinabitur. ut scamna.
Lucretius tamen genitiuo uasi. ut gari quae facit [ansas] lateramina uasi.
Sin .n. littera terminantur masculina ut flamen. pecten. communia *[margin: Sin]*
duob. generibus ut tibicen fidicen. quod frequentissimi auctores

non probant. Nam & tibicinam & fidicinam dicunt. Item neutra ut omen
flumen. quae omnia manifesta declinatione uno modo declinantur. Al
tera species est generis masculini quae e litteram ante extremam n
seruat ut lien rien. quae tamen ipsa quoque in ceteris ut superiora decli
nantur. Gluten quoque his simile est. licet sallustius gluttinum dixerit.
Item femina quasi similia uidentur. nam Ren. singularis nominat.
necullus alius ablatiuo excepto in usu est. Greca quae n finiuntur
praecedentes habent litteras. a e i o ut alman. cefen. delfin. foe
ton. ex quibus quae an en in terminantur. exemplo superiorum
declinantur. ut fulmen. numen. fidicen. Quae uero on finiunt.
si producta on grece declinantur. leon. eandem litteram & apud nos
producunt. ut cicero. scipio. Ea autem quae ex productione nomina
tiui casus corripiuntur. in reliquis figurationibus. ut anfion. criton.
Agamen non amittunt apud nos n litteram. In nominatiuo & com
parabuntur his latinis quae in diuersis casibus correpta efferunt.
Sic amphion nis ut uirgo uirginis. ut uirgo. turbo. quae apud grecos recipiunt t litteram apud nos quoque
eandem habebunt. ut foeton foetontis. R littera praecedente. a
terminatorum ut caesar. Lar. far. par. Impar. una forma est.
nisi quod neutrum. in reliquis casib. r litteram geminat. ut far. farris.
Poetarum uero licentia haec nomina pluraliter dixit. cum omnia nomina
quae pondere aut mensura aestimamus. pluralem numerum non
admittant. ut aurum. plumbum. Triticum. oleum. Errant ergo qui
parium dicunt quoniam haec in plurali triptota sunt. ut hi caesares. hos
caesares. o caesares. Nec potest accusatiuus i habere ante s. si genitiuus
ante ur habet. Videntur tamen qui parium dicunt nominatiuum
pluralem generis neutri intueri. & quoniam paria dicunt ut suauia
facere parium. ut suauium. R littera praecedente. e termi
I natorum species sunt sex. Prima quae genitiuo casu nullum in
crementum admittit. & in i litteram mutatur. ut aper.
II niger. macer. Apri. Nigri. Macri. Secunda haec ut tener.
III Lacer. puer. Teneri. Laceri. pueri. Tertia ut imber. uter.
quae a superioribus hoc differt quod haec in genitiuo.

34

s. litteram accipit. & datiuo .i. finitur. & non crescit ut secunda
species. & in genetiuo plurali .i. similiter finitur. Quarta ut mater. IIII
pater. frater. quae datiuis pluralibus non ut prima species a pris.
sed fratribus facit. Nec (ut species) secunda syllaba crescit. & in genetiuo plu
ralium syllabam habet. Dicimus enim patrum. fratrum. non ut tertia
u trium imbrium. Praeterea tres casus similiter (similes) habet. hi patres.
hos patres. o patres. cum imber. & uter. hos imbris. & utris facit. V
Quinta species est ut passer. aser. liter. mulier. quae a secunda spe
cie hoc differunt quod illa (cu) in incremento syllabae .i. littera finiunt.
ut gener generi. haec in is exeunt ut passer passeris. & in ceteris
discrepant. piper namque & acer (genus leguminis) neutra in quinta specie (numer) habent.
Nam ut passer ita declinantur in numero singulari. quae non quam
egrediuntur. Sexta species ut neuter (uter). neutrius enim & utrius VI
facit. & declinantur (nomina) ut cetera pronomina quae in ius litteras
genetiuos. & in .i. datiuos agunt (finiunt). praeterea eos (ea) (singulares & plurales) genetiuos & datiuos
communes habent cum reliquis generibus. id est feminino neutroque.
R. littera praecedente .l. una tantum species est. ut R. littera prae I
cedente .o. terminatorum (nominum) species sunt duae. Alia quae per ob I. II
liquos casus producuntur. ut sopor soporis. color coloris.
Alia corripiuntur ut (alii robur) arbor arboris. Sed unam declinantur. casto
ris. & hectoris genetiuos ueteres produxerunt. sed nos corripimus.
quoniam grecorum nominum genetiuos corripiunt. R. littera prae
cedente .u. terminatorum species sunt duae. Prima ut satur. I
quae genetiuo .i. finitur. ut saturi. Secunda quorum genetiuus II
in .is. litteras uenit. ut sulphur sulphuris. augur auguris. He
ra autem quae .ur. litteris finiuntur. Alia retinent .u. littera
ut (soli pyr) sulphur sulphuris. Alia immutant. ut ebor eboris. S. S.
littera finitorum nominum formae sunt octo. Nam aut .a. lit
tera praeponitur. ut mecenas ciuitas. aut .e. ut uerres. moles.
aut .i. ut panis. aut .o. ut custos nepos. Alias .u. ut uetus. lig.
Alias .r. ut iners. Alias .n. ut serpens. Alias .p. ut praeceps. S.
autem littera praecedente .a. species sunt duae. Prima ut mecenas I
Lenas.

Lenas ... habet acceptum ... pluralis nominati ... accusatiuus a nominatiuo lena. quod est gen. uestis. Lenas autem ... prium nomen capra

sII Secunda ut nostras priuernas [gentil] quae a superioribus hoc differunt quod
communia sunt omnibus generibus & assumere debent .i. litteram
in genitiuo plurali quae neutralibus in plurali nominatiuo accusatiuo
uocatiuo familiaris est. Igitur prātum priuernatium dicimus. quia
sunt haec prāta priuernatia. Sed & pregnatium & optimatium
dicimus. quia accusatiuus pluralis .i. litteram habet ut hos & has op
timatis & has pregnatis. quamuis ueteres praegnatum & optimatū
dixerunt. praegnas autem feminini & neutri generis est. As & mas
cum sint monosyllaba analogia non tenentur. sed propria quadam [ideo dissimiliter]
declinatione assis & maris facit & in plurali assium & marium. Fas
& nefas aptota sunt. Graeca nomina quae apud nos in as exeunt tres
sI species habent. Prima est ut olympias. pythias. Haec olympiadis
sII & pythiadis facit. Secunda ut pallas thoas atlas. Haec pallantis
sIII thoantis atlantis facit. Tertia ut aeneas. pythagoras. licas. Haec
facit aeneae. pithagorae. licae. quan[aliquando]do [latina] p̄ ratione nomina quae
genitiuo in ae exeunt nominatiuo in a [finiuntur] ut catiline catilina. Sed
haec greca sunt. Ideo in nominatiuo s litteram [ut catelinus] retinent. Quaedā
t mela tamen perdunt s litteram in nominatiuo ut nicia medea. Ergo
in his nominatiuis consuetudo seruanda est. S littera praeceden
sI te e terminatorum species sunt quinque. Prima quorum nomina
tiuus & accusatiuus & uocatiuus plurales similes sunt. Sed genitiuus
sII pluralis in um exit. ut hercules proles. herculum prolum. Secunda
species est. quae a superiore hoc differt quod genitiuum pluralem in ium
sIII compellit. accusatiuum in is [es] ut nubes. rupes. cautes. In qua forma
masculina non habentur. Tertia quae & iam si aliquam inter se habeat
differentiam in declinatione. tamen quoniam incremento syllabarum
pares sunt in obliquis casibus in unam speciem rediguntur. ut teres. t seres [illegible]
bipes. merces. Masculini autem exempla non sunt nisi greca ut chre
sIIII mes. laches. Quarta species hoc differt a praecedente quod per ob
liquos casus e in i compellit cum superior e litteram seruat.
Videlicet quoniam in nominatiuo non ut superiora e producunt sed
sV contrahunt ut hos pes. antistes. ales. comes. Quinta species

a superiore hoc differt quod genitiuus aucta syllaba .i. littera finitur.
qui etiam datiuus habebitur. accusatiuo in em exit. ablatiuo in .e. Cuius
pt
numeri nominatiuum cum prima positione & uocatiuo & uocatiuos singula
cōmiscet
ri confundit. Datiuū & ablatiuū. bus syllaba finit. facies. spes. dies.
acies. sed consuetudo rei & spei corripuit fortasse quod mono syllaba
sunt. S. litteram praecurrente .i. terminatorum alia crescit per obliquos
casus. alia intra modum positionis continetur dumtaxat in numero sin
gulari. Eorum igitur quae non crescunt species sunt .III. Prima generis
masculini ut scrobis. mensis. Licet lucanus exiguam scrobem dixerit.

Scrobis. & scrobs facit nominatiuum. a scrobeo uerbo. dicitur & etiam scobs. a scobeo.

Feminini & communis. ut canis. iuuenis. quorum declinatio liquet. Se
cunda species hoc a superiore differt quod ablatiuum in .i. littera finit
accusatiuum in .im. ut duo sola masculina. ligeris. tiberis. feminina
clauis. peluis. turris. sitis. tussis. Hanc rationem declinandi mani
festam diminutio facit. quae .i. producta in omnibus istis pronun
tiatur. Itaque quotiens dubitamus de nominis enuntiatione dimi
nutionem eius consolemus. Eorum quae syllaba crescunt species
sunt due quarum altera corripit .i. litteram. In qua forma sunt mas
per diminutiū
culina sanguis. puluis. lapis. feminina. cuspis cassis. In quibus nihil
interest. quod alia in declinatione .i. conseruant. alia in .e. tran
seunt. Item quod alia dis. alia ris syllaba in genitiuo finiuntur.
Altera species .is. litteram producit in nominatiuo. ut glis. lis. samnis

Glis gliris animal. glis glisis terra tenax. glis glitis lappa

quam & in obliquis similiter conseruant. & in genitiuo plurali.
.i. ante um. syllabam dicamus glirium. litium. samnitium non ut
superiora lapidum. cuspidum. cassidum. S. littera praecedente o
terminatorum. cum sit paruum discrimen una species potest esse.
Nam cum omnia in obliquis syllaba crescant hoc differunt quod
quaedam in genitiuo .s. litteram in .t. quaedam in .d. quaedam
in .r. conuertunt. ut nepos nepotis. custos. custodis. Mono
syllaba masculina. ut flos floris. ros roris. Item neutrum. os. oris

Flos a fluendo dicitur

In ossibus autem nominatiuum consuetudo facit. os contra rationem
quoniam in genitiuo .r. non habet. sed nec ossum potest dici. quoniam neutra
quae nominatiuo .m. terminantur. bus. syllabam non admittunt

US numeroplurali · Ergo in monosyllaba analogia non tenetur · S · litterā
sp. I praecurrente · u · terminatorum · species sunt sex · prima genitiuus · i ·
simplici uocatiuus · e terminantur · ut marcus · Sextus · genitiuus · ut
sp. II marci · sexti · Uocatiuo ut marce sexte · Secunda species a superiore hoc distat
quod genitiuo · i · geminat · & uocatiuo · i · terminatur · ut antonius · iuliū
huius antonii · iulii facit · & o · antoni · iuli · in ceteris cum superiore consen
sp. III tiunt · Tertia species nominatiuum cum uocatiuo miscet · et genitiuo easdē
litteras producte conseruat · datiuo · u · & · i · ablatiuo · u · accusatiuum
terminantur · ut senatus · fluctus · exercitus · quae pluraliter nomina
tiuum · cum accusatiuo & uocatiuo · in · us · productum agunt · Genitiuū
sp. IIII in · u · um · datiuum · & ablatiuum · in bus · syllaba · Quarta species in
crementum sillabae per obliquos casus accipit · Ita tamen ut aliquam ua
rietatem inter se habeant · quaedam enim · u · litteram retinent · Alias
correptam · alias productam ut ligus · liguris · palus paludis · uirtus ·
uirtutis · quaedam eandem · u · litteram in · e · mutant · ut uetus ueteris
uenus ueneris · Quaedam · in · o · ut nemus · nemoris · quae tamen uno
modo declinantur · Laus · & fraus cum sint monosyllaba & duas uocal
habeant iunctas · in eadem specie habentur quia similiter syllaba crescit ·
sp. V Quinta species pronominum quae us terminantur · ut unus · solus ·
totus · quae hoc modo declinantur · unus · unius · uni · unum ·
sp. VI une · ab uno · uni · unorum · Unis · unos · uni · ab unis · Sexta eus
ut inuleus · eculeus · & uocatiuo · e littera geminata efferuntur
ut eculee inulee · Sed quidam malunt in eu · ut ty deu · Uocatiuo
DE NEUTRIS IN · IS · ET · IN · US graece dicere · S · litteris finita praecedente · i · neutra monoptota
ut tressis · sessis · S · litterā praecedente · u · duae species sunt ·
sp. I Prima quae in · i · genitiuum agit & pluralem non habet · ut uulgus ·
pelagus · uirus · lucretius uiri dicit · quamquam rectius inflexū
sp. II maneat · In secunda specie sunt quae per obliquos casus crescunt ·
& genitiuo singulari · in · r · is · litteras exeunt · ut genus · nemus ·
Ex quibus quaedam · u · in · e · mutant · ut olus · oleris · ulcus
ulceris · quaedam in · o · ut nemus · nemoris · pecus pecoris · In
dubitationem ueniunt · fenus · & stercus · In · e · an in · o · mittenda sunt ·

Interlinear and marginal glosses (later hand): "gentile" (over liguris); "genetiuus" (right of ueteris); "in" (over Sexta eus); "pullus capreę uel ceruí" (over inuleus); "inuleus, -ei" (left margin); "neutros" (over monoptota); "tres asses habens" (over tressis); "uoluntate uagus" (over uulgus); "ut" (over nemus); "dubitatione feneris et stercoris" (left margin).

36

Uulnus in flexu ulcus nat[illegible]

qm̄ quae in nus syllabam finiuntur · u · in · e mutant · ut uulnus gen̄ · [ingenitiuo]
fenus · & feneratus dicimus · fenus · exemplo non debet fio [ieni]
cere cum inter dubia genera ponatur · Item ueteres stercoratos
agros dicebant non stercoratos · S · littera finita nomina praecur DI · NS · L · RS ·
rentibus · n · t · r · omnia sunt unius generis · nisi quae ante · s · r · ha
habent · Interdum · d · recipiunt · ut socors socordis · Interdum t [sine corde demens]
ut sollers · iners · In plurali quoque excepto genitiuo · & accusatiuo · [multa arua per titu(m) perit]
omnibus casibus similiter declinantur · Nam quaedam · in · um · ÷
genitiuo · & accusatiuo · omnibus casibus · similiter declinantur :
Nam quaedam in · um · genitiuo · accusatiuo in · s · exeunt · ut mars
artis · Quaedam in · ium · ut sapiens · patiens · & ob hoc accusatiui
eorum in · is · exeunt · pleraque autem ex his nomina tribus generibus co
munia sunt · T · littera neutra tantum nomina quaedam pauca finiunt
ut git · quod non declinabitur · ut caput sinciput · quidam cum lac [genus leguminis nigri] [dimidia pars corporis porcini]
dicunt adiciunt · t · propter quod facit lactis · Sed uirgilius · lac
mihi non estate nouum non frigore defit · quippe cum nulla apud
nos nomina in duas mutas exeunt · Et ideo ueteres lacte in nomina
tiuo dixerunt · X · littera terminatorum quaedam in genitiuo plurali X
in quibus omnia communia · in ium · exeunt · & ob hoc accusatiuo · in · i ·
& · s · plurima uero genitiuo in · u · & · m · non praecurrente · i · & ob
hoc in e · & · s · accusatiuo exeunt · Nam in reliquis consentiunt ·
utpote singulariter omnia nominatiuo habeant genitiuum · in · i ·
& · s · agant · datiuum · in · i · littera · ablatiuum · e · finiant · Adiec ÷
taque · m · accusatiuum definiant · Adiectaque · m · accusatiuum de
finiant impleantque · Pluralia uero datiuum · ablatiuumque · bus
syllaba finiunt · Nam de ceteris quibus dissident · uete
res quidem atrocum & ferocum · qua ratione omnium · x · [n̄ atrocium]
littera finitorum · una species uidebitur · huic · x litterae omnis
uocales praeferuntur · ut capax · frutex · pernix · atrox · redux · [qui reducitur de periculo]
Ex his nominibus quae in nominatiuo producuntur · quaedam
corripiuntur · quaedam consentiunt in nominatiuo · in obli
quis dissentiunt · pax & enim & fapax · Item rex · & pumex · [spongia]

& · i · litteram quam habent · neutra nominatiuo pl(ura)li · dant & in genitiuis reliquis generis cum quibus communia sunt · T ·

Item nux & lux primam positionem uariant. At nix & nutrix. Item
nox & atrox sic in prima positione consentiunt ut discrepent
per obliquos. Et illud animaduertendum est quaedam ex his x
litteram in g quaedam in c per declinationes compellere. Lex
enim legis. grex gregis facit. Pix picis. Nux nucis. Nam in his
quae non sunt monosyllaba numquam non x littera genitiuo in c
conuertitur ut frutex fruticis. ferox ferocis. Supellex autem &
senex & nix priuilegio quodam contra rationem declinantur. Quoniam
supellex duabus syllabis crescit quod uetat ratio. Et senex ut in no
minatiuo ita in genitiuo dissyllabus manet. cum omnia x littera
terminata crescant. Et nix nec in c conuertitur ut pix. nec in g
ut rex. sed in u. cum consonans in uocalem transire non possit.

In plurali autem genitiuo. Ablatiuus singularis formis uertit.
Nam in a aut o terminatus in rum exit. e correpta in um
producta in rum. i terminatus in ium. u terminatus in uum.
Datiuus & ablatiuus pluralis. Item aut in is exeunt aut in bus.
quae praecepta in scolis sunt tritiora. Sed quotiens in is exe
unt longa syllaba terminantur. Quotiens in bus breui. Decur
sis nominum regulis aequum est consequenti adicere canones quoque
uerborum. Genera uerborum sunt quinque. Actiuum. passiuum.
neutrum. commune. deponens. Actiuum est. quod in o exit.
& agendi significationem habet ut lego. scribo. Passiuum in r
& patientis significationem monstrat. ut scribor. legor. Neu
trum in o. & neque agentis neque patientis plenam significatio
nem habet ut sudo. dormio. nescio enim agat quis an patiatur.
Commune & deponens in r exit. sed hoc interest. quod in
communi duo sunt significatus agentis & patientis.
cum dicimus enim osculor. nescis utrum osculor te an osculor
a te. In deponenti autem aut agentis effectus est. ut luctor.
aut patientis. ut morior. Fit etiam impersonale. ut sudatur. cur
ritur. Quod ideo sic uocatur. quod omnes personas con
tinet. nullam habet certam. Verborum autem modi sunt quinque.

Frutex ... fruticare enim est crescere
Priuilegium dicitur quasi primilegium t quasi priuata lex
tritos circum usitatos
scola uacatio
DE UERBIS
cap. impersonale

Sed alii sex · alii septem · alii octo · alii nouem · pauci decem · esse dixerunt
Qui uero quinque dicunt hos aiunt · Indicatiuum · Imperatiuum ·
optatiuum · coniunctiuum · Infinitiuum · quem & perpetuum dicunt
Qui sex memorant · addunt promissiuum · qui septem inpersonalem ·
qui octo percunctatiuum · qui nouem · subiectiuum · & a coniunctiuo
eum separant · qui decem & iam hortatiuum ascribunt · sed hos super
flue adiectos · ratio non admittit · Coniugationes autem quas greci
syzugias appellant tres · esse non dubium est · Quae in uerbis ac
tiuis neutralibus ue in secunda persona tempore praesenti mon
strantur · Nam quotiens finalis syllaba in as · exit · prima est · In
es secunda · In is · tertia · ut cantas · uides · audis · si producta sit haec
tertia · Nam si correpta sit · curris · Harum omnium coniugationum
uerba in prima positione ante ultimam litteram · tres tantum uocales
recipiunt · e · i · u · ut sedeo · lanio · irruo · Consonantes autem omnes
exceptis · f · k · & · q · ut libo · uoco · cado · lego · traho · impello · amo ·
cano · scalpo · curro · lasso · peto · nexo · his accidunt · i · & · u ·
loco consonantium positae · ut aio · adiuuo · Sed nec f · excluditur
cum dicimus triumpho · quamquam a grecis uenientia · & p · p · et h ·
potius conscribantur · praeter ea abeo quod dicimus faris · & fatur
Primam uerbi personam uolunt · fore · & de · q · littera dubitatur ·
Nam dicimus eliquo · & equo · & in huiusmodi uerbis · u · littera
nec uocalis locum · ut est irruo · nec consonantis ut est adiuuo ualet
optinere · Harum omnium coniugationum in declinando formas
triginta sex · Exceptis defectiuis & inpersonalibus & inchoatiuis ·
Primae coniugationis uerba quae uel o littera · alia non praeceden
te uocali terminantur · uel praeeunte uocali qualibet · formas
habent quattuor · Secundae coniugationis · & correptae uer
ba formas habent uiginti · Sic quae cumque uerba indicatiuo
modo tempore praesenti persona prima · i · o litteris termi
nantur · formas habent sex · quae · u · o · formas habent duas ·
quae nulla praecedente uocali · o · littera terminantur · formas
habent duodecim · Tertiae coniugationis productae uerba

Interlinear glosses: "sed" (above imperatiuum); "ut facturum" (above promissiuum); "s. memoratos" (above inpersonalem); "legam" (above percunctatiuum); "t oratiuum" (above hortatiuum); "sacrifico" (above uoco); "exprimo" (above eliquo); "nulla" (above alia).

Marginal notes:
Nota infinitiuum perpetuum dici
Quasi nomen est enim · sicut infinitus qui substantiam significat
Nota quod secunda persona presenti tempore coniugationes dinoscuntur
Nota Coniugationum omnium uerba quas uocales · quasue consonantes in prima positione ante ultimam litteram [illegible] · quibus exceptis recipiant
Nota de q · dubitari · & u · in eq · & aliquam uocalem positam litteram non haberi
Nota quod sint formae uerborum in declinando

quaeindicatiuomodotempr̄ praesentaepersonaprima .i. o. litteris
terminantur formas habent quinq; Quaecumq; autemuerba causaq;
coniugationis indicatiuomodo tempr̄ praesenti personaprimae uel
nulla praecedente . uelquilibet alia praecedente o. litteraterminatr̄
eorumdeclinatio hocquumeroformarum continetur; Dequibus sin
gulis diam . Primaeconiugationis uerba indicatiuomodotempr̄ pr̄s
personaprima aut . o. littera . nulla alia praecedente uocaliterter mi
nantur ut amo . canto . augeo . uacommeo . calceo . aut . io . ut amo .
statuo . aut u. o. ut aestuo continuo . primaeconiugationis uerba impr̄
modotempr̄ praesenti . adsecundampersonam . a. litteraproducta
terminantur ut amo amas canto . cantas . Infinitiuomodo adimpe
rativummodum . pe. rr. lla. bas manente productione terminantur .
ut amaamare . canta . cantare . Itemprimaconiugatio quaeindica
tiuomodo tempr̄ praeterito . speciae absoluta . adiecta adimpera
tivummodum . uir. rr. lla. bas manente productione terminantur . ut
commeo commea . commeaui . lauo . lauas . lauaui . statuo . statuas .
statuit . Eodemmodo . eodemtempr̄ . speciein choativa . adiecta
adimperativummodum . rr. lla. bant terminant . ut commea
commeabam . lauu . lauabam . aestuo aestuabam . Primaconiu
gatio eodemmodo eodemtempr̄ speciere cordativa . adiectas
adimperativummodum . uel ram rr. lla. bis . terminat partes . ut
commea commeaueram . lauu . lauaueram . aestuo . aestuaueram . I
Primaconiugatione . eodemmodo tempr̄ futuro adiecta ad
imperativum modum . bo . rr. lla. bis terminantur . ut commea
commeabo . lauu . lauabo . aestuo . aestuabo . Quaecumq; indicatiuo
modotempr̄ praesenti adprimampersonam . o. litteram nulla
aliapraecedente uocaliterminantur . eaindicatiuomodo tempr̄
praeterito . speciae absoluta . & exacta quattuor modis profe
runtur . & est primus quisimilemregulam his habet
quaeindicatiuomodotempr̄ praesenti primapersona penul
timam uocalem habet . ut amo . ama . amaui . amabam . amaueram .

amabo amare. Secundus est qui o in i conuertit & penultimam II
in praeterito perfecto tertiam ab ultima in plusquamperfecto pro
ducit. ut adiuuo. adiuui. adiuueram. Tertius qui similem quidem III
regulam habet primi modi sed detracta a littera disiungit. seco
secui. secabam. secabo. secare. Facit enim specie absoluta secui & exac [plusquamperf]
ta secueram. Quarta est quae per geminationem syllabae profertur. IIII
ut sto. sta. steti. steteram. stabo. stare. huic simile do. da. dedi. dabam.
dederam. dabo. [dare] correpta littera a. contra regulam. in eo quod est
dabam. dabo. dare profertur. Secundae coniugationis uerba indi
catiuo modo tempore praesenti persona prima eo litteris termi
nantur. ut uideo. uides. moneo. mones. Secundae coniugationis
uerba imperatiuo modo tempore praesenti ad secundam personam.
e littera producta terminantur. ut uideo. uide. moneo. mone. Secun
dae coniugationis uerba infinitiuo modo adiecta ad imperatiuum
modum. re syllaba manente productione terminantur. ut uide
uidere. mone. monere. Secundae coniugationis uerba indicatiuo
modo tempore praeterito specie absoluta & exacta septem modis
declinantur. & est primus qui formam regulae custodit. Nam I
forma haec est. cum secundae coniugationis uerbum indicatiuo
modo tempore praeterito quidem perfecto adiecta ad imperatiuum
modum. ui syllaba manente productione terminatur. ut de
leo. dele. deleui. plusquamperfecto autem adiectis ad imperati
uum modum. ueram syllabis terminantur. ut deleueram. Secundus II
est cum indicatiui modi primae personae. e. & o. litterae transe
unt in i. ut sedeo. sedi. & in exacta sederam. Tertius est cum e. & o. III
in u & i mutantur. ut caleo. calui. moneo. monui. calueram
monueram. Quartus est cum e & o in i mutant. & consonantem IIII
quae praecedit in s. ut mulgeo. mulsi. mulseram. Quintus est V
cum e & o in i praecedens uero consonans in x mutatur. ut
luceo & lugeo. luxi. luxeram. Sextus est qui per duplicationem VI
syllabae profertur. ut spondeo. spopondi. spoponderam. Septi VII
mus est qui resoluitur in formam passiuorum. ut audeo. ausus sum. es. est.

auſuſeram·raſ·rat·¶ Secundae coniugationis uerba indicatiuo modo·
ſpeciem incohatiua·adiecta ad imperatiuum bam ſyllaba manente pro
ductione terminantur·ut uide·uidebam·mone·monebam·¶ Secun
dae coniugationis uerba indicatiuo modo tempr̄ futuro·adiecta
ad imperatiuum modum·bo·ſyllaba manente producione ter
minantur·ut uide·uidebo·mone·monebo·¶ Tertiae coniugationis
correptae uerba indicatiuo modo tempore praeſenti perſona prima
aut·o·littera·nulla alia praecedente uocali terminantur·ut lego·
legis·peto·petis·aut·i·ut rapio·rapis·facio·facis·aut uo·ut in
duo·irruo·¶ Tertiae coniugationis correptę uerba quae indicatiuo
modo tempore praeſenti perſona prima·o·littera nulla alia prae
cedente uocali terminantur·¶ Eadem imperatiuo modo tempore
praeſenti perſona ſecunda·e·correpta praecedente: primae :conſonanti
poſitionis terminantur: ut lego·lege·peto·pete·¶ quae·u·&·o·ea
imperatiuo modo·u·&·o·reanebunt·ut induo·induo·irruo·
irrue·¶ Tertiae coniugationis correptae uerba infinitiuo modo
adiecta ad imperatiuum modum·re·ſyllaba manente terminantur :correptione
ut lego·legere·pete·petere·¶ Tertiae coniugationis
uerba quae indicatiuo modo tempore praeſenti·perſona prima
i·o·litteris terminantur·ea praeterito perfecto·&·pluſquam
perfecto ſex modis enuntiant·¶ Primus eſt quatertiae coniuga
tionis producte integram regulam ſequitur·Hic eſt quum
peratiui modi regulam in productione muertit·&·in abſoluta
ſpecie aſſumit ui·ſyllabam·et ex acta uero gram·ut capio
capi·ui·cepiueram·¶ haec cadem tamen interdum ſublata·u·
littera in abſoluta·u·littera in abſoluta ſpecie &·geminata·i·in
exacta uero correpta eadem pronuntiantur·ut capii·cupieram·¶ Se
cundus modus eſt qui primae poſitionis uerbo·o·litteram deponit
·uocali
& praecedentem ſyllabam ſe ymutata ſuperſeuerante producit·
facio·feci·fugio·fugi·in exacta uero ſpecie·i·deposita·&·in·e
mutata·ram·ſyllabam aſſumit·ut feceram·fugeram·¶ Tertius
modus eſt·cum·i·&·o·in·u·&·i·conuertuntur ut elicio·elicui·
elicueram·¶

Quartus depositis . i . o . litteris & praeeunte consonante . per . s . gemi IIII
num enuntiatur ut percutio . percussi . percusseram . Quintus qui p V
x . ut aspicio aspexi . aspexeram . Sextus qui per geminationem syllabae VI
enuntiatur . ut pario peperi . pepereram . Tertiae coniugationis correp
te uerba quae indicatiuo modo tempore praesenti . persona prima
o . littera terminantur . ea praeterito & absoluto & exacto duobus modis
enuntiantur . Est primus cum primae positionis uerba . o . in . i . com I
mutant . ut induo . indui . indueram . Secundus qui per x . pronunti II
atur . ut instruo . instruxi . instruxeram . Tertiae correptae uerba quae indicati
uo modo tempore praesenti persona prima . o littera nulla alia uocali
praecedente terminantur . ea indicatiuo modo tempore preterito
persona prima specie absoluta & exacta duodecim modis declinantur .
Est primus qui tertiae coniugationis productae integram for I
mam sequitur . ut supra ostendimus in his uerbis quae tertiae con
iugationis correptae indicatiuo modo tempore praesenti perso
na prima . i . o . litteris terminantur . ut enim est cupio cupiui cupi
ueram . sic peto . petiui . petiueram . Haec quoque u litteram interdum
subtrahunt . & i . geminant ut petii . petieram . Secundus est cum . o . II
in . i . conuertitur . qui primae positionis uerbi . o litteram in . i . mutat
& praeeuntem syllabam seu mutata uocali seu perseuerante pro
(s. producte precedente uocali)
ducit ; deposita etiam consonante si fuerit media in qua prima III
uocalis desinat . ut ago . egi . egeram . lego . legi . legeram . Eorum
autem quae in consonantem desinunt exempla sunt haec . frango .
fregi . fregeram . fundo . fudi . fuderam . Quartus est qui mediam IIII
consonantem deponit & praeeuntem uocalem corripit . ut [scindo . scidi . scideram]
findo . fidi . fideram . Quintus o littera deposita . u . & . i . as V
sumit . ut molo . molui . molueram . colo . colui . colueram .
Sextus qui deposita . o . s . & i . assumit . ut carpo carpsi . carpseram . VI
scribo . scripsi . scripseram . Septimus qui . o . deposita & prae VII
eunte consonante per s . geminum pronuntiatur . ut meto . messui .
(e tertia coniugatione correpta)
messueram . Octauus qui simili correptione . per unum . s . prae VIII
eunte uocali producta declinatur . ut trudo . trusi . truseram .

viiii Nonus qui per x annuntiatur ut expungo expunxi expunxeram ungo
x unxi unxeram. Decimus qui per geminationem primae syllabae profertur
xi ut pungo pupugi pupugeram. Curro cucurri cucurreram. Undecim
xii qui verborum compositorum ultimam syllabam geminat ut trado tradi
reddo reddidi reddideram. di tradideram. Duodecimus qui in formam passivorum resolvitur ut
fido fisus sum es est fisus eram eras erat. Haec omnia tertiae coniu
gationis correptae verba indicativo modo tempore praeterito specie
inchoativa adiecta ad imperativum modum bam syllaba praece
dente consonante primae positionis vocali adiecta productione ter
minantur. hic exceptis his quae i ante o ha
buerint in prima positione. ea enim e in i convertunt. et assumpta am
Fiaui syllaba futurum ut rapio rape rapiam. facio face faciam.
Tertiae coniugationis productae verba indicativo modo tempore praesenti
primae personae ante o litteris terminantur ut adeo adis prodeo pro
dis. audio audis. ... Tertiae coniugationis pro
ductae verba imperativo modo tempore praesenti in secunda persona i
producta terminantur ut adeo adi prodeo prodi audio audi ...
... Haec infinito modo adiecta ad imperativum modum re syl
laba manente productione terminantur ut audi audire prodi
prodire. Tertiae coniugationis verba quae indicativo modo tempore
praesenti persona prima eo litteris terminantur eo modo indica
tivo tempore praeterito specie absoluta adiecta ad imperativum vi
syllaba terminantur ut adeo adivi. Exacta autem ve ... iamut
adiveram sed consuetudo saepe brevitatem appetens u litteram
subtrahit et absoluta ingeminat i ut adii adieram prodieram. In
choativa quoque specie adiecta ad imperativum modum bam sylla
ba terminantur ut adibam prodibam. quae vero indicativo modo
tempore praesenti persona prima i o litteris terminantur et a tem
pore praeterito absoluta et exacta forma quinque modis enuntiantur.
i Est primus similis superiori ut ...ivi ...iveram. et
audivi audieram ut apud virgilium. Audieras et fama fuit. Specie
tamen tantum inchoativa distant. Omnia enim tertiae coniugationis pro
hic ut lege legebam pete petebam. Exceptis his quae i ante o habuerint. ea enim adiecta i littera ad im
perativum modum et adiecta bam syllaba producta e terminantur ut rapio rape rapiebam. Tertiae con
iugationis correptae verba indicativo modo tempore futuro sublata e littera et adiecta
am syllaba terminantur ut lege legam pete petam indue induam.

ductae uerba quae indicatiuo modo tempore praesenti persona prima . i . o .
litteris terminantur . ea eodem modo tempore praeterito specie inchoatiua
e producta manente . nouissimae syllabae adiciunt . bam . ut audiebam
ueniebam operiebam . quanquam haec ueteres sine e littera pronuntiabant .
ut uirgilius narrabat tyrusque pater cui regia parent armenta . Secundus II
modus est cum . o . amissa praecedens syllaba producitur . ut uenio ueni .
ueneram . Tertius cum . i . & . o . in . u . & . i . mutatur ut operio . operui . operue III
ram . Quartus qui depositis . i . & . o . praecedentem consonantem . in . s . con IIII
uertit ut fartio . farsi . farseram . Quintus qui per . x . enuntiatur ut uin V
cio . uinxi . uinxeram . Tertiae coniugationis productae uerba quae indica
tiuo modo tempore praesenti eo . litteris terminantur . ex tempore futuro
eodem modo . bo . syllaba adiecta ad imperatiuum modum terminantur
ut adeo . adi . adibo . prodeo . prodi . prodibo . Quae uero . i . o . adiecta
ad imperatiuum . am syllaba terminantur . ut audio . audi . audiam
nutrio . nutri . nutriam . quam uis terrentius protulerit per bo . Inde appa
ret geminam esse pronuntiationem . Dixit enim iam scibo . Ubi si et quae indi s
catiuo modo tempore praesenti . eorum quae eo litteris terminantur .
sunt uerba quae a diuerso praesenti . praeteritum simile habent . ut
luceo . & lugeo . luxi enim facit . Item cernit & crescit . creuit facit . Sunt
alia quae in una uerbi positione duas coniugationes teneant ut pando (extendo) . mando .
faciunt enim pandas . & pandis . mandas . & mandis . Uerba casibus iun
guntur interdum singulis ita . Genitiuo ut misereor tui . datiuo ut suadeo tibi .
accusatiuo ut moneo te . Ablatiuo ut utor illo . Interdum duobus
accusatiuo et ablatiuo ut fungor hanc rem & illa re . Haec satis ad exempla
analogiae dixisse sufficiat . Quae enim his formis conspecta fuerint
non teneri pro certo anomala iudicanda quae strictim exigueque memo
rabo ut contra rationem etiam usum quaedam usurpasse detegamus .
aut etiam contra regulam defecisse . Cum in nominatiuo singulari reus
& deus similia sint . quare plurali hi rei dicuntur . & usus dicat hi dii con
tra regulam cum dei tantum dici deberet . presertim cum genitiuus nomina
tiuo suo duabus syllabis non debeat longior inueniri . quod hic euenit
si dicamus deorum . cur thoas & eas . cum similia sint thoantis & eantis

facit· aeneas non facit aeneantis sed aeneae·· Cur cum hic biceps & tri
ceps dicamus· genitiuus duabus contra regulam syllabis crescat· & bicipi
tis atque tricipitis dicamus· non bicipis atque tricipis· Unde uenit ut aliger
frugifer accipiter habeant omnes casus· iuppiter duos habeat· Cum sanctus
pius· bonus· similia sint· cur dicamus sanctior· & pior non dicamus··
·deinde sanctior sanctissimus· bonior bonissimus non dica
mus·· Cum dicat uirgilius fandi atque nefandi· cur cum a nefando dicamus
nefarius a fando farius non dicitur· Quare se iunctus amissa praeposi
tione dicitur iunctus· securus [seorsum acuta]· & sedulus [sedolans] eadem perdita non uale
ant memorari· Cum dicamus singuli uiri singulę mulieres· singula scri
nia quare non dicimus singulus uir· singula mulier· singulum scriniū·
cum uenor piscor aucupor similia sint· Cur uenator & piscator dicitur·
& aucupator non dicitur sed auceps· Cur uolo non habet imperatiuū·
cur fare primam uerbi personam non habet· quare soleo praeteritum
perfectum non habet· cum canta & laua similia sint· cur cantaui faciat·
& laua uinon faciat· Item choruscat & tona· choruscaui facit· tonaui non
facit· Quid quod ego [erit] unum casum recipit· & cum calceatus armatus
togatus penulatus paria uideantur· quare calceo & armo dicimus
togo & penulo non admittit· Nominatiuus singularis in us exiens
in omnibus positiuis· e· productam habet in aduerbiis ut doctus docte
auarus auare· parcus parce· bonus & malus· cur corripit in aduerbio
ę bene· & male· Cum habilis habiliter dicamus cur facilis faciliter non
dicamus· Item cum difficulter dicamus cur faculter dici non poterit·
cum audax audacter dicatur· Cur uerax ueracter non dicimus sed
ueraciter· Cur singillatim dicimus binatim ternatimque
non dicimus· Et alia huiusmodi quę possem innumera memorare·
Hi ad cętera properarem· Haec cum grammatice uel ut rerum exordiū
instaurata dixisset· propter superi Senatus iouisque fastidium mi
nerua talibus interuenit· Hi si fallor octo partes orationis uelut incu
nabula repetitura inmmare disponis· A dicens soloecismorum causas
barbarasque formas· dum alia loquendi uitia quae apud uates in
clytos plurimum cęlebrata quae nunc tropos nunc metaplasmos

nunc schemata figurasque ex eodem quae cuncta uitia. uelut decoris fonte ma
nantia quae attestantur. aut nescientis errorem aut affectatam doctio
ribus uenustatem. Quae si ab scolaribus inchoamentis insenatum cae
litem induceris decursae peritiae gratum deflorabis. Nam si rithmicum
quid metricumque sicut intercisatos audes assumpseris. profecto mu
sices impetu cuius praeueneris officium discerperis. formam igitur
praedictae praeceptionis absolueris. si praecipuis memoratis iam
te ab inchoamentorum uulgarium uilitatibus uindicaris. His ger
manae uerbis cum sponso delius annuebant. et grammaticen a diuer
ginis transire obsequia compulerunt. ac tunc aliam feminarum
pari sponsalium munere conferendam clarius intromisit.

MARTIANI. MINNEI. FELICIS CAPELLAE AFRI CARTAGI
NIENSIS. DE ARTE GRAMMATICA LIBER III. EXPLICIT. INCIPIT
DE ARTE DIALECTICA EIUSDEM LIBER QUARTUS

Haec quoque contortis stringens effamina nodis
Qua sine nil sequitur. nilque repugnat item.
In coetum superum ueniens primordia fandi
Aduehit ex colicum praestruit axiomas.
Ambiguis memorans uocem consistere uersus.
Nil normale putans. ni sua associet.
Scilicet ipse modos demum bis quinque professus
Pallens afflictum uerset aristoteles.
Stoica circueant ludantque sofismata sensus.
Perditane umquam cornua fronte ferant.
Crysippus cumulet proprium consumat aceruum
Carneades quae parem uim gerat elleboron.
Nullus apex tot proloquiorum parauit umquam
Haec tibi tam felix sortis honos cecidit.
Inter templa deum fas est dialectica fari.
Itque conspectu iure docentis agis.

Quae igitur introgressa est. delio conuocante. pallidior paulu
lum femina. sed acri admodum uisu. et uibrantibus continua

mobilitate luminibus. Cui crines tortuosi decentique inflexione crispa
ti et nexiles videbantur, qui tamen deducti per quosdam consequen
tes gradus ita formam totius capitis circulabant, ut nihil deesse cer
neres, nihil superfluum detineres. Cui quidem pallium Athenarumque
vestitus; sed gestamen in manibus fuerat inopinum, ac prorsus gym
nasiis omnibus inexpertum. In laeva quippe serpens gyris imma
nibus involutus; in dextra formulae quaedam florentibus disco
lora venustate ceris sollerter effigiatae latentissimam in nexu interius
tenebantur. Sed quoniam eius laeva sub pallio occulebat insidias, uper
nas cunctis dextera praebebatur. Denique ex illis formulis si quis
aliquam percepisset, mox apprehensus hamo ad latentis anguis
virosos circulos trahebatur. Qui tamen mox emergens primo
spinosorum dentium acumine venenato assiduis hominem morsib(us)
affligebat. Dehinc in ambitu multiplici circumactum ad conditiones
propositas coartabat. Si autem quamlibet formulam nullus vel
let assumere, quibusdam obviis interrogationculis occupabat,
aut latenter in eos anguem serpere stimulabat, donec nexilis com
plexio circumventos ad interrogantis arbitrium strangularet.
Ipsa autem femina contractioris videbatur corporis, habitusque
furvi. Verum dum alibi irasceris nescio quid vulgo inexplana
bile loquebatur. Nam universalem dedicativam particulari abdi
cativae obliquam, sed ambas posse verti asserebat, univocis
aequivoca conectendo, ac solam se discernere verum quid falsum
nescit, velut quadam divinantis fiducia loquebatur. Haec se
educatam dicebat Aegyptiorum rupe, at qui Parmenidis exinde gym
nasium atque Atticam demeasse. Illicque versipellis studii calum
niante proposito et iam Socratis sibi Platonisque amplitudinem
mancipasse. Hanc igitur fraudulenta semper argumentatione
versutam, ac circumventis pluribus gloriantem, cum ex Cyllenio
ericeo geminus anguis assurgens allambere feminam cre
bris linguarum micatibus attemptaret, tuncque et iam Tritonida
gorgo cognoscentis quod gaudio sibilaret. Nimirum in quo Bromiu(s)

Crinos decenter inflexi et crispati significant syllogismos. Qui decenter quodam modo circulantur, dum ex propositione fit assumtio, de assumtione conclusio. Et hoc est quod dicit quia per quosdam consequentes, id est convenientes gradus deducuntur.

Inopina res est subita et inpulsive niens.
Gimni grece dicitur nudus. Inde gymnasium locus ubi inudi luctabant[ur] ponitur et iam pro scola, quia sicut in gymnasio exercentur [illegible] luc[tatores], ita in scola discentes.

Quando additur propositioni assumptio, assumptioni confirmatio, confirmationi conclusio. Si rhetorica scientia bene dicendi est, utilis est. Rhetorica est scientia bene dicendi, ergo utilis est.

Omnes primo artes in Egipto repertas [illegible] quas filii Noe post diluvium [illegible] eisque artes indiderunt. Inde socrates non indiget in interrogatione dicit quod in rupe Egiptiorum educata sit.

Calvo est decipio. Inde calumniator, calumnia, inplexa fraus.

A vertendo dicitur versutus.

Cyrix grece, latine advocatus vel iudex vel causidicus. Inde cyriceus sella iudicis vel causidici.

i. vocalis & loquax. Ironice dicit enim Bromium quasi vocalium deorum vel ebrius sit in quibus cunque regum & populorum palatiis s. Pan in persona epulonum & stultorum qui dialecticam & artes nescientes ipsas despiciunt eas

quis facetior est deorum eamque penitus nesciebat. Haec autem ex are
nis Libiae anhelantis adducitur, quod & capillitium implexum docet.
& amicitia venenorum aut fidendum formacopulam esse marsicae gena
tionis. Ita namque agnitione viperea & blanda anguium adulatione
deligitur. Quod in est ex illius hami fraude colligitur, quo decircula
trix pellacissima & mentarum marsicarum incola comprobatur. Quo
dicto cum plures deorum quantum decuerat arriderent, Pallas ali
quanto concussior ioci divis penitus denegatum est & iam inter germa
nas quae proban desunt acriorem a nullo posse secum asserta protulerit
deriderî. Illa autem quae in argumentum verosae assertionis acrimo
niaeq; detulerat tradere eam iubet. Ac se ad insinuandae sollertiae
habitum comparare. Tunc lubrica anguis circulatos orbes ethiatus ei
grammaticae quae insinuatione peracta propter astabat accipere for
midaret. Ipsi dimae quae & iam medius eos crines edomuit. Cum figu
ris illicibus & hamatis illis formulis committitur. Ita crinali decore meta
cecropis atq; attica comprobatur. Maximeq; quod eam palliatorum po
pulus & graiae iuventutis electio sequebatur, prudentiam feminae
ingeniumq; mirata. Iuppiter autem iudicandis implendisq; virtutibus posterae
romuleis virtutibus gravem aestimans levitatem, quicquid nosset illa
latiari promere praecepit facultate. At mox dialectica quanquam parum
digne latine loqui posse crederetur, tamen pro patrore fiducia restri
ctisq; quadam oppetitus vibratione luminibus, & iam ante verba formi
dabilis sic exorsa. Nisi Varronis mei inter latiaris glorias celebrata mihi
eruditio industriaq; suppeteret, possem femina doricae nationis
apud romuleae vocis examina aut admodum rudis aut satis bar
bara reperiri. Quippe post Platonis aureum flumen atq; aristotelicam
facultatem in Marcum Terentii primam me in latinam vocem pellexit industria
acfandi possibilitatem per scolas ausonias comparavit. Hinc igitur prae
ceptis parere colluctans, nec graios deseram ordine disserendi nec
Laurentis assertionis effamina remorabor. Ac prius illud comptum
volo mihi romanos togatamq; gentem vocabulum nondum novare
potuisse ac dialecticen sicut athenis sum solita non cupari meique

Marsi populus italiae incantatores serpentum ophiophagi dictos

Circulatores s. dialectici qui quodam circuitu locutionum decipiunt homines

Vel emergentis inhibuit memorans hanc ad modum sobriam, quod quibusdam

Quod grammatice anguem & formulas non est ausa attingere innuitur quod grammatici simplices sunt nec audent attingere vel profiteri dialecticam

VI

f. & cet p tu uoloē

prorsum iuris esse quicquid artes caeterae proloquuntur. Nam neque ip
sam quam iure suam probauere grammaticam, neque alteram opinio
duscultrice
Clio austuleo
ris istę duen facultate. uel illam formarum diuersa radio ac puluere linian
tem sine meis posse rationibus explicari. Quippe in dicione mea iureque con
sistunt sex normae quis constant caeterae disciplinae. Nam prima est
Secunda de eloquendo.
de loquendo. Tertia de proloquendo. Quarta de proloquiorum summa.
Quinta de iudicando quae pertinet ad iudicationem poetarum & car
I
minum. Sexta quae dicenda rethoribus commodata est. In prima autem
parte quaeritur. Quid sit genus. Quid forma. Quid differentia. Quid
diffinitio dicitur quasi diffinitio
accidens. Quid uero proprium. Quid diffinitio. Quid totum.
Quid pars. Quis sit diuidendo modus. Quis in partiendo. Quid sit aequi
uocum. Quid uniuocum. Quid ut ita dicam pluriuocum. Debetis
quippe insolentiam perferre sermonis. qui gratiam disertare latia
liter compulistis. Quae ergo rebus uerba sua sint. Quae aliena. Et
quot modis aliena sint. Quid sit substantia. Quid qualitas. Quid quan
titas. Quid relatiuum. Quid loci. Quid temporis. Quid situs. Quid
habitus. Quid facere. Quid pati. Quae sibi opposita & quot modis
II
sibi opponantur. haec in prima nostri parte censentur. In secunda uero
quam de eloquendo dixi quaeritur. Quid sit nomen. Quid sit uerbum.
Quid ex his iunctum. Quae ex his subiectiua pars sententiae sit. Quae
declaratiua. Quis subiectiuae modus sit. Qui declaratiuae. Quatinus
nomen accipiatur. Quatinus uerbum. Quatinus sit perfecta senten
III
tia ut possit esse proloquium. Excipit hanc pars tertia de proloquendo.
In ea quaeritur quantum ad propositum hodiernae sufficiat breuita
tis. Quae sint differentiae proloquiorum in quantitate. Quae in qualita
te. Quid sit uniuersale. Quid particulare. Quid indefinitum. Quae
sint aientia. Quae negantia. Quam uim habeant singula. Quem admo
IIII
dum inter se affecta sint. hinc progreditur ad quartam partem quam esse
diximus de proloquiorum summa. In ea quaeritur. Quid sit sum
paras finis
ptum. Quid illatio. Quid syllogismus. Quid simperasma. Quid sit prae
connaturalis
.. confinis conclusio
dicatiuus syllogismus. Quid conditionalis & quid intersint.
Quot formae sint praedicatiui generis. & quae sint. utrum certum ordinem

43

ħ quot modos habeant singulae. & utrum hi modi certum ordinē teneant. & si ita ē quae sit eiusdē ordinis ratio.
teneant. & si tenent quae sit eiusdem ordinis ratio. Deinde condicionat
syllogismi quot primi modi & necessarii sint. qui & q̄ istorum ordo sit.
Q uid inter se differant. haec sunt quae praesenti arbitror cognitioni asse
rendisq; sufficere. quid ergo genus sit exordia repetens quo uniuersa dis
cutiam primitus intimabo. Genus est multarum formarum per unum
nomen complexio. ut animal. formae eius ut homo. seu equus. leo. & cetera.
S ed non numquam aliquae formae ita generi subiciuntur. ut etiam ipsae ali
is subpositis genus esse possint. ut hominum genus quod animali
forma est. barbaris & romanis genus. & usq; eo genus ēē potest. donec ei
formas diuidens ad indiuiduum aliquid uenias. ut si homines diuidas in
masculos & feminas. Item masculos in pueros. adulescentes & senes.
I tem pueros in infantes & loquentes. Item puerum si uelis diuidere. Inca
tinum. Aut alium quempiam certe personae puerum. Non est genus quod iā
ad indiuiduum peruenit. Uti autem eo genere debemus quod est prae
senti negotio proximum. ut si de homine quaeratur eius genus animal
debemus assumere quod ei proximum est. Nam si substantiam dixerim
quantum ad rationem pertinet uerum est. quantum ad necessitatem sup
fluum. DE FORMIS. F ormas easdem dicimus quas species. Formae
ergo sunt quae subditae generi tenent diffinitionem eius & nomen. ut
homo. equus. leo. quoniam formae sunt animalis. potest & homo & equus &
leo animal dici & corpus anima participans nomen que diffinitio generis
ēē cognoscitur. DE DIFFERENTIA. Differentia est sufficiens ad id quod suscepe
ris discretio. ut si quaeratur quid inter hominem intersit & equum. sufficit
ut dicamus quod homo bipes est. equus quadrupes. Animaduertere
autem debemus quod quia multae sunt in rebus singulis differentiae. Una
quaq; rem dissimiliter nos posse diuidere. quotiens in ea poterimus alias
atq; alias differentias inuenire. Nam si animal uoluerimus diuidere.
possumus in sexus. quod alia sunt masculina & feminina. possumus in
aetates quod alia sunt oriua. alia iuuentutis. alia senilia. possumus in quan
titates quod alia sunt parua. alia magna. alia media. possumus in ua
rietatem motus. quod alia sunt gradientia. alia serpentia. alia
natantia. alia uolantia. possumus in habitaculorum diuersitates.

DE GENERIBUS

hominestantū ... numero differt̄ ... substantia ... specie

partitio substantialis

aequalia

quod alia aquatilia · alia terrena · alia aeria · alia ut nonnulli dicunt

·· ut salamandra

ignea ·· Possumus in linguae sonum quod alia sunt loquentia · alia gementia · alia latrantia · alia ululantia · Sciamus tamen et singulas perfectas esse diuisiones · et omnes in singulis inueniri · Nam masculina

· formis

animalia possunt et aborti recentia · et parua et gradientia · et terrestria et bipedia et loquentia esse · Ergo quamuis ita liceat omnib.. ea tamen debes quae est apta suscepto negotio · Nam si tibi sit de hominum laude dicendum in rationabilia et stolida diuidere oportebit · ut eo facile possit intellegi inter omnia animalia rerum natura quanta homines habuerit · quibus solis ad se cognoscendam ratiocinari permisit ·

C Omnis accidentes et inseparabiliter et separabiliter accedunt

DE ACCIDENTI · Accidens est quod non nisi ei (cui accidit) eidem formae · sed non semper euenit · ut rethorica non nisi homini accidit · Sed ei potest et non accidere · ut quamuis sit aliquis homo, non sit tamen orator

DE PROPRIO · Proprium est quod et eidem formae · et ita semper accidit · ut unamquamque rem ab omnium communione discriminet · ut in homine risus · Nam nec ridere quisquam nisi (homo) potest · nec homo cum uoluerit · quantum in eius natura est ridere non potest · Et differentia proprio eo distat · quod differentia unamquamque rem ab eo tantum distinguit unde questio est · proprium uero ab omnibus · Nā cum hominē a leone per differentiam uolentes discernere dixerim quod leo ferus est · homo (autē) mitis · hic Nec hominē ab aliis mitib: animalib· nec leonem a ceteris bestiis seiunximus · Cum uero hominē animal risibile dixerimus · eo a ceterorum animantiū generalitate discreuimus ·

DE DIFFINITIONE · Diffinitio est cum inuoluta (difficilis) uniuscuiusque rei notitia aperte ac breuiter explicatur · In hac teriauitanda sunt · Ne quid falsum · Ne quid plus · Ne quid minus significetur · Falsum est hoc modo · Homo est animal immortale · aut irrationale · h aut irrationabile mente · Plus est hoc modo · homo est animal mortale · Ex hoc enim quamuis breuiter dictum sit · plus tamen est · quod ad omnia animalia pertinet · Minus significatur hoc modo · homo est animal grammaticum · Quamuis enim non [illegible] homo animal grammaticū · Non tamen omnis homo

hl Id solū uidemus discernere · quod ad susceptū negotiū pertinet · Dicendo enī leo ferus est · homo mitis ·

t Quamuis enī homo esse animal uerū sit · falsū tamē e, Immortale ·

grammaticus. Diffinitio plena est hoc modo: homo est animal
rationale, mortale. Addendo enim mortale separauimus a diis.
Addendo rationale separauimus a feris. DE TOTO. Totum est quod duab.
plurib. ue inseparabilibus positis non semper nomen. diffinitionē tam
huiq accommodat. & hoc non nisi in indiuiduis inuenitur. ut si hominē desi
gnemus. & eius partes singula membra faciamus. intelligimus id ipsum
totum eē. quia certum hominē constituimus. & diffinitionem & nom
ipsius totius. non posse in partes cadere. Non enim aut brachium solū
aut caput hominem dicere poterimus. aut ipsius diffinitionem sin
gula membra recipiunt. Sed anim aduertendum est quod aliquan
do omne pro toto dicere possumus. Sed alio quodam intellectu.
Nam totum & iam in singulis. Omne in multis agnoscatur. Nam
cum dicimus homo Cicero quia unus est in eo totus intelligitur.
homo autem quia imperitus & artifex. & uir & mulier eē potest. meliū
omnem accipimus. DE PARTE. Partes sunt quae in toto eē intelliguntr
& ex quibus totum constat. QUI IN DIUIDENDO *mod.* Diuidere eus qi eo debem
donec ad indiuiduum ueniatur. & hoc fit cum per differen
tias ad paucitatem genera redigimus. & eis ita formas subiciamus.
ut & ipsę singulae aliis subse positis & iam genera esse possint.
ut animal. si breuiter primo diuidere uoluerimus per differentias
possumus *hđ* genera facere. ut si dicamus animalia gradientia genus eē.
& ei formas subiciamus. quod alia sunt humana. alia ferina. & ex
his possunt, *eē* aliae formae per quas si necesse fuerit ad indiuiduum
poterit perueniri. sed hoc non in omni assertione facere oportet.
sed in sup tali quadam disputatione. Tunc autem in oratione hoc
modo possumus diuidere. cum id exigit obscuritas causae. Quod si
causa non sit obscura: diuisionis quidem ratio inesse. & tractari deb&. .: t diuisiones quidem ratio nosse. & tractare deb&
sed multum apparere non debet QUI IN PARTIENDO MODUS
nomina ceterorum membrorum
Partiendi differentiae non frequentr occurrunt. atq; ita sine his in
finita potest esse partitio. si usq: ad indiuiduum uoluerimus p
uenire. Nam si certum hominem pro toto dicamus. & eius partes B
nomina
breuiter colligere uoluerim. differentiae non suppetunt partium. . Indiuidua persona

hđ q: alia sr gradientia. alia serpentia. alia natantia. alia uolantia. Hinc nē hoc ē de singulis formis possum

Margin notes: huiq (left of line 5); .. t omis. t minores (right of line 8)

& certarum partium hominibus uacogimur: uti dicamus. caput. pedes
& reliqua. Quae si complecta breuiter uoluerimus qm differentia ac
desunt. non possumus singula colligere quia multa sunt. & aut impos
sibile erit. aut longum. Interest autem inter diuisionem & partitionem.
quod in diuisione per formas currimus. In partitione per partes. for-
mae autem sunt quae genera subiacentur. & eius diffinitionem tenere posse
& nomen. partes sunt quae in toto sunt. & diffinitionem nu quam. Hom
interdum totius recipere possunt. possumus tamen unam eandem que
rem & pro genere & pro toto accipere. sed aliquando ui ut est homo.
Quae sit adulescentem. senem. & puerum diuidere uoluerimus genus e.
& forma eius. Quae sint caput. pedes & manus partiri uoluerimus. Totius
& partes eius. qui a adulescens. senex & puer. quasi formas esse dixim.
& nomen hominis recipiunt & diffinitionem. ut & senex dicatur.
homo animal rationale mortale. & puer & adulescens. Caput uero & pe
des quasi partes esse diximus. Neque diffinitionem hominis. neque nomen acci
pere possit. quia nec caput potest dici. homo animal risibile. nec pedes nec
manus. Quid sit aequiuocum. Aequiuocum est quando multarum rerum
unum est nomen. sed non eadem diffinitio. ut leo. Nam quantum ad nomen
pertinet. uerus & pictus. & caelestis leo dicat. quantum ad diffinitionem.
Alter uerus diffinit. Alter pictus. Alter caelestis. Quid sit uniuocum
Uniuocum est. quando duarum aut pluriumue rerum unum nomen est.
& diffinitio utrique est. Nam & birrus & tunica. & nomen uestis habent.
& diffinitionem possunt accipere. Ergo hoc uniuocum in genere esse
intelligitur. quod & nomen & diffinitionem dat formis suis. Quid sit pluriuocum
Pluriuocum est. quando multa nominibus una res dicatur. ut gladius. Ha
sensis & mucro idem significat quae sit res. sua uerba. Rebus sua sunt uerba.
quae naturalia atque (secundum platonem) propria dicamus. ut lapis. lignum. & cetera
quae alia. Alia sunt quae ratione. Aliqua mutuantur. uel propter necessi
tatem. uel propter decorem. propter necessitatem. uti dicamus. ut es gemmare.
lactas segetes. hic enim quem proprium deficit. Alieno usi sumus. neque
enim aut ut es aliud quam gemmare. aut segetes aliud quam lactas
possumus dicere. Propter decorem autem dicimus fluctuare segetes. Possumus
enim aliud mouere dicere. sed quoniam ornatum non est. Alieno

utamur quot modis aliena verba fiant. Aliena verba tribus modis fiunt.
aut per similitudinem. aut per contrarium. aut per differentiam.
Per similitudinem ut sunt quae in grammatice tropis numerantur. ut hoc
ipsum quod dixi. fluctuare segetes. Ex hoc genere sunt etiam illa quae
ex toto partem. aut ex parte totum significant. In hunc modum. ut de-
center verborum habeant propinquitatem. haec enim similitudinis ge-
nere placuit includi. Per contrarium verba dicuntur. quando contra quod
dicimus accipiuntur. ut parcas dicimus fata cum non parcant. et lucum
cum non luceat. hoc grammatici cata antifrasin vocant. Per diffe-
rentiam aliena verba sunt. cum sine ulla ratione ex aliis adsumuntur.
ut si hominem neque corpore durum neque ingenio stolidum lapidem
dicamus. sed his etiam non conveniunt. Stultum est enim. aut [nichil] significan
tia verba. aut nimis aliena proferre. propriis autem et similibus
et contrariis uti facile est. De substantia. Antequam de hac dicam quaedam — DE SUBSTANTIA
docenda sunt. Omne quicquid dicimus. aut subiectum est. aut de sub
iecto. aut in subiecto est. aut de subiecto et in subiecto. Subiectum est
prima substantia. quod ipsum nulli accedit alii inseparabiliter.
et tamen alia accedunt. ut cicero, non nomen. sed quod eo nomine
significatur. De subiecto est. quod de ipso subiecto dicitur. et
dat [subiecto] ei et diffinitionem suam et nomen ut homo. Nam et homo ci
cero et animal rationale mortale. Ita et nomen et diffinitio quae est
de subiecto. eidem subiecto accessit. Ideoque hi quae de subiecto dicuntur in ge
neribus vel in formis inveniuntur. In subiecto est quod neque nomen — QUID IN SUBIECTO
neque diffinitionem dat subiecto. sed in ipso subiecto ita esse intellegitur.
ut sine eo esse non possit. ut rethorica. Nam nec nomen eius potest sub
iectum recipere. nec diffinitionem. Neque enim rethorica cicero. aut
bene dicendi scientia cicero. In eo autem intellegitur cum id ipse voca
ri non possit. quid de subiecto et in subiecto est. De subiecto et in
subiecto est disciplina. Nam eadem rethoricae de subiecto est. cice
roni in subiecto. Prima ergo substantia subiectum est. Secunda quae
de ipsa prima dicitur. ut si sit cicero prima substantia. homo et animal
secunda. Nam in subiecto omnes consequentes praedicationes esse intelleguntur.

Itaq: desingulis uideamus QUIDQUALITAS Qualitas est secundum
quam dicimus quantum est qualest ut candor. & ex hoc intelligi licet
& qualitatem in subiecto ee . cum candor necessario in aliquo sit. sine
quo ee non possit. utiq: ipsum aliquid in quo est. subiectum. Quid quan
titas. Quantitas est secundum quam dicimus quantum est. ut bipe
dale. & iam ista in subiecto intelligi necesse est. QUIDUBIquantum.
Relatiuum est quod ad aliquid uocant. ut pater frater. & haec utiq:
in subiecto sunt. Ham necesse est ut haec quomodo ad aliquid sint. & non
nullas sint de quibus dicantur. Illa quae dicuntur in animali de
buntur. QUIDLOCA. Id est quod dicimus romae. Roma substantia est.
ipsi rome hoc accidit. QUIDTEMP. Uter nuper. uesperi. Quarum mo
tu tempus intelligitur. substantiae sunt. ut sol annus cursus tempus
intelligimus. & quae aliquam intelligentiam mortale in nobis fa
ciunt. quid situs. Ut puta iacet. sedet. QUID habitus calciatus. Armatus.
substantia est homo & haec illi accidunt. Quid facere uel secare urere Quid
pati. ut secari uri. DE SUBSTANTIA. Substantia est quae nec in subiecto est in
separabiliter. Neq: de ullo subiecto praedicatur. Inseparabile autem
ad hoc diffinitioni adiectum est. quod omnis prima substantia quidem
in loco aliquo sit. attamen ab eo separari & migrare potest. ut cicero ita
in curia esse intelligitur. ut inde possit aliquo discedere. Et pars primae
substantiae quae ut sit in toto sit. Non tamen inseparabiliter. nam siue
ipsa. siue cogitatione separari a corpore in totum brachium potest. Auerso rhe
torica ita est in animo ciceronis. ut & iam si aliquo casu esse desierit. Non
tamen intelligatur migrare. quin nec cum ee coepit intelligitur
aduenisse DE SECUNDA SUBSTANTIA. Secunda substantia est quae de pri
ma ut dicta est praedicatur. ut homo de cicerone. & animal de ho
mine & cicerone. & quicquid genus est primae substantiae.
Secunda substantia ee intelligitur. Itaergo substantiae omnib.
commune est. non ee in subiecto. prima uero nec de subiecto est
substantia. nec in eo di. nec remota potest. Id est res aperte magis.
& minus. & siquidem homo homine. homo homine. alio magis.
homo est. & nec ipse unus homo magis erat esse homo quam hodie

fiat. & inuersis. nonmagis equus equus est quam homo homo.
hoc autem obseruandum est in substantiis inter consortes suas. id
est primam primę compares. secundam secundae. Nam si secundę
primae compares. magis substantia est prima quam secunda.
Prima enim rem magis declarat. Secunda uero habet quandam commu
nionum ambiguitatē. Nam cum dico aliquid. iam quiddam indiuiduū
ceramq: significo. Cum dico homo qm̄ cuncta sumus huic appella
tioni subdita. Incertum est quem significem. Itaergo fit ut magis
sit substantia prima quam secunda. quia rem certus ostendit.
Magis ergo & minus substantia non recipit inter consortes suas. Itē
substantiae contrarium nihil habet. Nam nihil homini. aut equo con
trarium. Sed si quis dixerit dodium ciceroni fuisse contrarium, inuel
lige non ipsas substantias fuisse contrarias. sed qualitates quae
in ipsis erant. ut malitiam bonitati. aut iustitiam iniustitiae. Videtur autem substantiae proprium. quod una eademq:
capax est contrariorum quadam sui permutatione. ut lapis cum idē
sit. potest nunc albus esse nunc niger. Idem tamen lapis eē non
desinit. & cicero primo stultus. postea sapiens. Idem tamen ci
cero eē non desinit. Item de qualitate. Qualitatem esse diximus
secundum quam dicimur quales. Qualitatum forma una est. tm̄q; dis 1
posita quaedam habitus mentis esse intelligitur. ut in omnibus perceptis
artibus. sapientia. grammatica. rhetorica. ceteris q:. quae cum habere
animo aut difficile amittat possint. Sed in his aliqua perfecta sunt.
aliqua imperfecta. ut si quis grāmaticę artis operam dederit. Im ple
ris que tamen fallatur. potest dici habitus. sed tamen hās dispo
sitio eē intelligitur. Secunda species est earum qualitatum quas 11
recte passibiles dixerimus. ut dulce atq: amarum. calidum
frigidum. non quod ex his eidem substantiae aliquid patiantur.
sed quod sensus nros aliquid pati cogant. Cogit enim aliquid pati
& tangentem calor. & dulcedo gustantem. Item q; nobis ex
aliqua passione natura inoleuerint. secundum quas pallidus
quis que uel ruber dicatur. Non tamen aut quis aliqua repentina
hāt dicit dispositio. Ira non omnis dispositio habitus. Omnis autem habitus

causa uel pallet uel rubet. Nam ipse passiones uocantur. non qualitates appellantur. Siquidem secundum has non dicimur quales. non enim sequitur ut qui pallet sit pallidus. aut qui amat amator. aut qui est

r iii ebrius ebriosus. Illę igitur passiones sunt. eę qualitates. Tertia species est earum qualitatum quae non ex eo quod iam quisque est. sed ex eo quod ēē potest intelliguntur. ut dicimus fragile lignum. non quod iā fractum sit. sed quod frangi possit. Nam & palestricum corpus duob(us) modis dicimus. & id quod palestra compositum est. & id quod natura ita formatum. ut huic arti accommodatum sit. quamuis ea non sit imbutum. Illud tamen a palestra [arte] dicitur palestricum. quod ipsius artis habet effectum. Non autem inuenitur ipsius qualitatis nomen unde sit denominatum & deriuatum palestricum. illud quod nondum est sed ēē potest. quare cognoscendum est dici quasdā substantias ex qualitatibus quarum nomina nō inueniuntur. Namque ut bonum dicim(us) a bonitate. non ita optimum ab optimitate. Ita ergo palestricum quod intelligimus ex eo quod percipere possit palestram non habet certum qualitatis nomen ex quo dictum uideatur. Constat tamen a qua

iiii litate esse dictum. Quarta species est earum qualitatum secundum quas formas figurasque intelligimus. ut quadrum. rotundum. pulchrum. deforme. & similia. Recipit qualitas magis & minus. [hec] sed ea quae ab his denominantur. ut iustitia sit ipsa una quaedam perfecta notio ut non dici possit magis haec iustitia quam illa est. dici tamē potest magis hic iustus quam ille est. Item dici non potest magis haec sanitas quā illa est. dici tamen possit magis hic sanus quam ille est. ex quo fit ut substantia non recipiat magis & minus. Qualitates quidem per ipsas substantias possint recipere. Item contrarium qualitas habet. nec tamen omnis. Nam sanitati cum sit inbecillitas contraria nihil est quadro rotundo ue contrarium. Uidendum est autem quoniam quicquid contrarium qualitati est. qualitas sit necesse est. dulcedo autem qualitas. qualitas igit(ur) amaritudo & similia.

Itē de quantitate

Quantitas bipertita est. quod alia discreta est. alia continua. discreta [I. II. III.] ut numeri & orationis. continua ut lineae & temporis. Item

hl nec tamē omis. Nichil enī quadrū magis altero quadro quadrū ē. Magis autē aliquid candido candidū dici potest. Et questio ē. In plerisq. utrū ne magis iustus altero dici possit. Plerisq. autē subtiliter uident(ur) attendisse. qui qualitates ipsas non dicunt recipere magis & minus.

alia quantitatis diuisio est quod alia situm quendam partium habent
alia non habent. Nam linea situ quodam paratum intelligitur. Si quidē
dicaporteat quae pars eius quo loco sit. dextramque ac sinistram uideatur
habere. Atque numerus. Ac oratio. At tempus. nihil horum habent.
Quamuis ordinem habere possint. ut sit in his aliquid primum & secundū
& ultimum & medium. nihil tamen quod in loco intelligatur. Quantitas
omnis caret contrario. Quid enim bipedali tripedali ue contrarium.
& si quis dixerit contraria ee magis & minus quae uidentur ee uerba
quantitatis. sed non ee diffinitam quantitatem. Itaque si dicat aliquid
maius esse. uideatur ei contrarium quod minus est. Si certum quaesierо
quo maius est. & responderit quod tripedali. Apparet nihil ee contra
rium. Ipsa autem sibi quae dicuntur maiora & minora relatiue dicama
nifestum est. Quod libet enim minori comparatum maius est. Idemque
maiori comparatum minus est. Fiunt maius & minus contraria sua.
Cogimur confiteri quod ualde absurdum est posse aliqua ei una tempore
simul euenire contraria. Rursus aliud absurdum cogimur intelligere
unam eandemque rem sibimet ee contrariam. Si quidem una res diuersis
quantitatibus comparata. potest eodem tempore maior & minor ee.
quantitas non recipit magis & minus. non enim quinque magis quinque
sunt. quam duo duo. Ac uerum duo alius duobus magis duo sunt. Ac tamen
magis eras duo erunt quam hodie sunt. Est autem proprium quantitatis
quod secundum hanc dicamur simile atque dissimile. quamuis in diuer
sis rebus utrumque liceat abusiue atque usurpari. quid sit relatiuum.
Relatiuum est quod hoc ipsum quod dicitur alicuius est. uel ad aliquid quo
libet modo referri potest. ut filius non sine patre uel matre. & seruus
non sine domino potest intelligi. Neque sine his illius omnino. Dicuntur
autem relatiua tribus modis. Aut alicuius. ut filius. Aut alicui. ut dupla.
Aut ad aliquid. ut duplum. quam duplum ad aliquid simplum est. Omnia
relatiua his ad quae referuntur uice mutua respondent. Namque ad
modum filius patris filius est. sic pater filii alicuius pater est. Ecce
spondet ita aliqua his de casibus respondeant. Aliqua casus
mutent. Nam de filio dixi. Item de seruo dicere possumus. quam seruus
pari & impari. Ut qualitatis proprium est quod secundum hanc dicimus

domini seruus est. dominus serui dominus est. haec ita sibi respondent
ut eosdem casus in conuersione custodiant. Itaque duplum ad
simplum est. ita maior minore aliquo maior est. & minor maio
re aliquo minor est. Manifestum est ergo ita casus in conuersione
seruare. At uero scientia cum sit relatiua. alicuius enim rei scibilis sci
entia est. in conuersione ad id quod refertur casum mutat. Nam quod
dicimus scientia scibilis rei est. non possumus dicere. scibilis res sci
entiae est. sed scibilis res. scientia scibilis est. Item sensus rei alicuius
sensibilis sensus est. Contra sensibilis res sensu sensibilis est. haec
ergo non ut quae supradicta sunt seruatis hisdem casibus sed muta
tis conuertuntur. Quaedam relatiua his ad quae referuntur & in tem
pore concordant. ea quae simul esse incipiunt simul desinunt. ut seruus
esse non potest. nisi cum esse coeperit dominus. & cum dominus esse desierit.
seruus esse desinit. & item dominus cum seruum non habuerit dominus
dici non potest. At uero scibilis res prior est natura quam notio. Nam
si noscibilia tollas notio non erit. At uero si notionem tollas potest aliquid
esse noscibile. quamuis desit ille qui nouit. Relatiua possunt habere
contraria sed non omnia. Namque inscientiae scientia contraria. Ini
micitiae amicitia. At uero duplo nihil contrarium. neque maiori uel
minori. Quia qui ista contraria putauerit. cogitur confiteri unam
eandemque rem uno atque eodem tempore posse sibi esse contrariam. Siquidem
maior minori comparatus maior est. Itemque maiori comparatus mi
nor est uno atque eodem tempore. quod contrariis euenire nullo modo
potest. Nam quo tempore homo stultus non eodem tempore sapiens
esse potest. Neque quo tempore albus est. eodem tempore niger esse potest. quod
quia euenire non posse in maiore & minore ostendimus. fateamur
necesse est maius & minus non esse contrarium. Ita duplum simplo
non esse contrarium. quoniam hoc idem duplum potest esse ad aliquid sim
plum. Non igitur omnia relatiua possunt habere contrarium. Item
maius & minus quaedam recipiunt quaedam non. Nam magis hic
amicus illo est. hoc magis duplum illo duplum esse non potest. propter
ea quia si duplum est ita duplum est. ut plus aliquid minus ue si fuerit

non sit duplum. Quaeritur utrum aliqua substantia dicapossit relatiue.
sed de prima substantia dicanon posse relatiue. Hulla questio est. Non
enim aceron alicuius dicapotest. aut ad aliquid referri. Item equus iam quis
equus. ut rhoebus non alicuius est thocipso quodrhoebus est. sed quod
iumentum est alicuius iumentum est. nonergo prima substantia relatiue
dicapotest. neq; parseius quaelibet. quaesinedubio & ipsa prima substantiae.
Namquẽ admodum aceron prima substantia est ita manus eius. Manus uero
non eius. sed specialiter manus. ita secunda substantia relatiue dicanon po
test. Honenim sua conuersione respondent. ut si dicamus manus aceronis
non aceron manu. Ciceronest. Neque ipsa manus ob hoc manus quia aceronis
est. sed quia ita affecta est manus dicitur. non quod alicuius sit. Non
ergo ut diximus prima substantia. neq; pars eius relatiue dicaposse.
quaeritur ergo de partibus secundae substantiae. Nam de ipsa substan
tia. Hulla questio est. nonenim homo alicuius homo. sed manus specia
liter alicuius hominis manus est. & ut mutua conuersione respon de
at. alicuius manu ata manus est. ut possimus ita conuertere. quod
manuatum aliquid manu manuatum est. Item ungula non primae
substantiae ungula. sed alicuius ungulata (ungulae) quia & ungulatum aliquid
ungula ungulatum. & mutuam possit habere conuersionem quod
relatiuus eẽ diximus proprium. Si ergo manent illa relatiuorum
diffinitio. ut relatiuum sit quicquid alicuius dicapotest. difficile
resistamus. dicapartes secundarum substantiarum relatiue. Si uero illa
diffinitio est mutata. ita ut relatiua sint ea quae ad aliquid referuntur
Excepto eo quod in aliquo sunt (id est in substantia). Hulla inadit in hanc diffinitionẽ substan
tia. quẽadmodum seruitus. Excepto eo quod in eodem seruo est. id est
in aliquo homine refertur ad dominum. At uero pennata penna
alicuius penna est. ut excepto eo quod in aliquo pennato est. ad nihil
referri possit. sane admonendi sumus ne os pudeat uerba noua
facere ad necessitatem conuersionis. Nam si mutua conuersione non
respondet. non relatiue enuntiamus. hoc modo. cum dico pennã
uolens eam ostendere relatiuum. non me pudet pennatum aliquid
propter conuersionem dicere. Est enim pennatum ita ut sit atum. ut

QUIDFACERE QUIDPATI

QVIDSTATUS

DEOPPOSITIS.

aures non offendat. Si de pedeagatur non pudeat simili diriuatione fingere nouam conuersionem uerbum. Item sare oportet cum quid relatiuum aliquid ad quid referatur ignorat. Nec omnino utrū ad aliquid referri possit. id quod dicat sare posse hoc modo. cum dicas hoc duplum est. nos tu simplum eaus. id est ad quod duplum sit. aut si illud ignoras. nec omnino utrum duplum sit sare potes. [illegible] facere & pati possunt habere contrarium ut calefacere. refrigerare. & calefieri. refrigerari. habent & iam magis & minus ut magis & minus urere. & magis & minus uri. Status omnis denominatiue dicatur ut sedere a sessione. stare ab statione. & quamuis non nunquam nomina deficiant. ex quibus status denominatur. ratio tamen non deficit. de illis tribus quae restant supradicta exempla sufficiant. Quando enim diam tempora uehementer as. Vbi utrum Romae an athenis. Habitum ut calceatum an armatum. quid horum recipiat magis & minus cum in sermone inaderit facile apparet. Sunt sane decem praedicationes ex quibus aliquid necessario singillatim enuntiamus. Nam quis quid omnino dixerimus quod aliquid significet. Nondum tamen intelligi possit an uerum an falsum sit. Unum de his decem excepto dumtaxat illis uerborum quod ammodo articulus. Sunt enim pleraque grammatica sine orationis partib. enuntiata. quae omnino per se nihil ualent. aut aliquid significant plenum. Nisi cum fuerint uerbis adiuncta. ut coniunctiones. praepositiones. & quicquid tale illi docent. Restat ut de oppositas dicamus. Sunt autem oppositae quae sibi uelut ex aduerso uidentur obsistere ut contrariae. ht sunt, sed omnia contraria oppo sita sunt. Opponuntur autem sibi aut ut relata quae opponantur. ut magnum paruo & dimidium duplo. aut ut contraria. ut stultitiae sapientia. aut ut habitus orbationi. ut cernenti caecitas. aut aientia negationi. ut acero disputet. aceron on disputet. haec autem inter se non nihil differunt. Nam relatiuum relatiuo ita opponitur. ut hoc ipsum quo dopponitur eius sit cui opponitur. aut ad id quo cumque modo referatur.

Nam dimidium opponitur duplo. & eius de dupli dimidium est. Itaque illi opponitur ut eius sit cui opponitur.

ht Nec tamen omnia quae opponuntur sibi contraria

& paruum opponitur magno ut eius sit. ita ut ipsum paruum ad hoc
magnum cui opponitur paruum sit. Contraria uero ita sibi opponuntur. sii.
ut non eorum sint quibus opponuntur. & ad ea quo cumq; modo refe .tiut
rantur. Siquidem stultitia sapientiae ita contraria est. ut non eius dem
sapientiae stultitia sit. ut ad illam sit stultitia. sciendum tamen est quae
dam contraria medium habere. quaedam non habere. Namque sunt
alia quae ita ut in ea re in qua esse possunt alterutra uice necessario
insint. & medio carent. ut sanitas & imbecillitas. haec duo contraria
natura insunt corporibus animalium. atq; ita uice alterutra neces
sario insunt ut diximus. ut in quo animalis corpore sanitas non est.
necessario imbecillitas sit & in quo imbecillitas non est. Necessario
ut sanitas sit. At uero candidum & nigrum cum sint contraria & natu
raliter in corporibus inueniantur. propterea medio non carent
quia non necesse est corpus aliquod candidum esse aut nigrum. pot.
enim ita de esse candidum ut non sit nigrum. atq; ex hoc modo ex alia
parte. Ergo color aliquis medius inueniri potest. ut luteus uel luridus.
Habitus & orbatio ita sibi opponuntur. ut in ea re cui euenire poss.
alterum eorum necessario insit. ex illo dumtaxat tempore quo ea natura
esse permittit. ut de parte eum dicimus qui dentes habet. edentulum
uero non illum dicimus qui dentes non habet. sed cui natura inest ut ha
beat. Ex illo tempore quo iam natura permittit ut habeat. Nam neq;
lapidem recte dicimus edentulum qui numquam dentes habet. neq; in
fantem quamuis aliquando habere possit. Non dum tamen illo tempore
ut habeat natura permittit. hoc ergo tertium genus oppositorum
differt a primo relatiuorum. eo quod cernentia ita opponitur cae
citati ut eius dem caecitatis non sit. aut ad eam quodam modo referatur.
a secundo genere id est contrariorum illud differt ab his dumtaxat
contrariis quae non habent medium. quod cernentia & caecitas intel
liguntur erga oculos ut alterum eorum necessario insit. hoc ergo
differt ab his contrariis quae habent medium. quia illorum alte
rum non necessario inest substantiae. horum autem necessario.
Ab his uero contrariis quae medio carent. haec ipsa opposita differunt.

Quodillarei cuinatura Insunt omnitempore Alterutra uice accedant neces
seest · utcorpori animalis sanitas & imbecillitas · Alterū eorum semp est
incorpore animalis · haec autē possunt aliquotempore ee rei cui natura
In eē possunt utraq; deesse aliquando ut Infans · dum non tempus est quo
dentes habere possit · neq; dentatus neque edentulus dicatur · & oculi
Aliquis: non dum aduenientē tempore quo uidere possent · neq; cęcus ·
neque uidentes dicantur · & tunc aliquid medium non habent · Ergo con
trariorum quae medio carent duae sp̄ecies sunt id est eorū quae Alteru
tra uice accedunt rei in quae esse possunt id est nullo medio Intercedente
ut sanitas & imbecillitas · & eorum quae simul deē possunt · Substan
tiae In qua non simul ēe possunt · & tunc simul cum desunt · Nihil me
dium Intercedit · ut cecitas & ęgritas · uel habitus & orbitas · Quartū
genus oppositorum est dicta & negata · ut Cicero disputat : haec
superioribus differunt quod illa singillatim dici possunt · haec non
nisi conexe dicantur · Relatiuis hoc differunt quod illa relatiue dicunt ·
Haec autem non relatiue · Hoc enim disputans · Ad non disputantem
refertur · Ad contrarius hoc differunt · quod illa si conexe dicantur
Tam diu Mutuera Aut falsa sunt quam diu est illud in quo; esse possit ·
cum autem hoc ēe destiterit · utraque falsa : qui ille qui non est ·
neque stultus · neque sapiens ēe potest · Mutuero Cicero disputat
& Cicero non disputat · Ita sibi opponunt · ut & dum uiuit Cicero
Alterum eorum necessarium est · & ipso mortuo falsum est · falsum est
quidem quod disputat · Verum tamen est quod non disputat · Hoc
modo discernuntur haec & abhabitu atq; orbatione · Nam quin ē
neque caecus neq; uidens · Nec sane mouear quod uidemur iam
de prologuis aliquid dixisse · De quibus postea dicendum est · hoc nā
factum est occasione oppositorum · Nomen est quod quālibet rem
significat & per casus flectitur · DE VERBO · Verbum est quod
aliquid significat & per tempora flectitur · ut Cicero nomen ; dispu
tat uerbum ; haec sibi inuicē separata nonnihil quidē significare ·
Verum tamen uel falsum dici non possunt · Cum autem fuerint con
iuncta iam possunt & affirmari & negari · ut Cicero disputat ·

Cicero ñ disputat.

DE NOMINE
DE PERIERMENIIS

ht Neq; uera neq; falsa sunt · ut stultus : ille & sapiens : ille · quā diu sunt · horū alterū uerū : Cū ipse ēe
destiterit

Jam dici potest cicero non disputat · esse autem debet nominativus cas
nominis & terta uerbi persona · prima persona significat aliquid qđ
tam negari & affirmari possit & in homine tantum cadit · In ea aliter
intelligitur nomen & tam si non dicatur · ut dis puto plenum est · & iam
si non dicas ego · Item secunda persona & ipsa tam uera tam falsa
obnoxia est · Sed etiam ipsa in homine cadit · & ne necte cte dicamus
dis putas · quin ne audire · nec intelligere quod dicatur pot̄ · Ergo
& hoc cum dicatur · sine nomine · tamen in binomen intelligat̄ · Aliq̄
figurate utamur · siue prima · seu secunda persona · ut aut loquentē
eum inducas · qui loqui non potest · aut ad eum conuertamus orationē ·
quin eque audire · nec que intelligere potest · Terta uero persona non ho
minis tantum est · sed aliarum & iam rerum · & simul agi ta fuerit non con
tinuo intelligat̄ · Nisi forte de eo dicatur · aliquid quod de eo solo potest
intelligi · ut cum dicamus pluit · Impot̄ esse uerum · cum̄ addamus
nomen quando quidem est qui pluat · Cum uero dicamus dis putat cum aliquid
tam significet · non tamen uerum · aut falsum dici potest · si om̄ non
addatur · & quando uis de homine hoc tantum possit intelligi quan̄
de uno dici pot̄ · Necessario subdendum est pom̄ · & resistit cum dicam̄
terta persona est · exigit hic homen non hominis tantum · sed cui uis libet qđ
resistere potest · prima igitur & secunda persona & de homine tas tū
possunt intelligi · & sol̄ dicte possunt aut uere ꝙ aut falsę dicia · quia
cum his & iam nomina intelliguntur · Terta uero & non omnis sola dicia
potest · & non de solo homine intelligit̄ · Quo ergo fuerit ex nominata
uo casu nominis · & terta uerbi persona coniunctum proloquium
dicatur · Ita utiam necessario aut uerum sit · aut falsum · aut du
bium · Nam q̄ homo animal est · omne iudicamus uerum ee · & Om ne
animal homo est · omne iudicamus falsum · Dubium · Ille dis putat · quan
uis necessario aut dis putet · aut non dis putet · nobis dubium est
alterum pihil horum necessarium ee intelligimus · sed quid ho
rum sit ne scamus · ubi uero illa uerba sunt quae imperson alia dicant̄ ·
non ex nominato uo casu impletur sententia · sed alios casus recipit ·
ut dis putatur cum dicitur · plena sententia est si ablatiuum

adiungas · hoc est acceronem & penitet cum dicatur: plena sententia est
si accusatiuum iungas id est acceronem · & multa sunt alia · Illud tamen
constat personalia uerba non implere sententiam · Hi cum nomina tam o
casu & tempora uerbi persona · Sunt & iam sententiae quae quamuis constent
ex nomine & uerbo · affirmari tamen aut negari non possunt · quae
non proloquia sed doquia dicanonnulli placuit · ut est modus imperati
uus: cum dicimus curre, plena sententia est · Nam nec solum intelligi ·
Sed & iam fieri potest quod dicas: negari tamen non potest · Honenim
hoc pegat qui dixerit noli currere · hoc enim monet aduersum eam qd
dictum est curre: uel hoc sit uerum illud falsum: ut possit nasci questio · Nã
de uerita & negatiua hec questio sine dubio nascitur · ut ille curre & ille non
curre · questio est utrum curras · Curre autem & noli currere non facit
questionem utrum curras · Curre autem & noli currere non facit questi
onem utrum curras · Nulla quidem questio hic potest intelligi utrũ
currere debeat · hoc enim ex uicinitas & negatione natum est: ut currere
debeat & currere non debeat · hoc facit optatiuus modus ·
utinam
Cum enim plena sit sententia cum dicamus: scribam · & utinam non scribã
non potest hinc nasci questio utrum scribat · sed pleraq; talia sunt · haec
ad exemplum sufficiant · Quod ergo fuerit iunctum ex nomine &
uerbo si plenum nomen & plenum uerbum sit · Necessario fiat sen
tentiam, sed non necessario fiat proloquium · Sic enim est · quod iam
est affirmari & negari potest · & supra diximus multa dici plena
sententia · quae tamen affirmari non possint & negari non possint ·
plenum igitur proloquium est · omnis homo animal est · & quam uis
natura illud exigat ut primo nomen & poste uerbum dicat ut dictũ ·
non desinit uerum ee proloquium · & iam si dicas animal est omnis
homo · quicquid accesserit huic sententiae · cui parti accedat diligen
uidendum est · Nam sunt proloqui partes duae · quae in nomine una
subiecta ad dicatur: quae in uerbo altera declarata ua · Subiicatur enim
quid sit · & declaratur quid de illo possit intelligi · Cum ergo dicam
acero disputat · si accedat huic sententiae Intus culano, declaratiue
accessit · si accedat romanus · subiectiue · Item si accedat prudenter

&copiose declaratiue · Sed dicatur cum catone declaratiue accessit ·
Quicquid igitur nominatiuo casu accedit subiectiue accedit · Quicqd
declaratiue accedit uarijs casibus & modis accedit · Nam subiectiue
non possunt aliu casu accedere declaratiue nonnisi uarii exceptono
minatiuo · Illud tamen sciendum posse fieri ut uerbum sit in subiectiue
nomen in declaratiua · Sed ut uerbum in subiectiua ut aliquo d pronom
secum uice nominis teneat · Tactum monet est in declaratiua ut te
neat secum aliquod uerbum ex quo eius uicem impleat · uelut si
dicamus · quid disputat acer est · quid disputat subiectiua est · acer est ·
declaratiua · Sed illam subiectiuam pronomen facit · Hanc declara
tiuam uerbum · Inhac igitur parte illud dicamus quē admodum
nom & uerb iuncta sunt · Nec tamen possint plenam facere sententiam · & si fa
cunt quē admodum falsitati & ueritati non sint obnoxiae senten
tiae · quā uis sint plene · & quē admodum ad id perueniatur
ut iam non solum plena sententia sit · sed & iā necessario uera aut
falsa · Quae est proloquium · Tertia pars sequit̄ in qua dicendum iā
est de ipsis proloquijs · ad quorum intellectum in superiore parte per
uenimus · Proloquia igitur differentias habent binas · in quantitate · DE PROLOQUIIS
& qualitate · Quantitatis differentia est quod alia sunt uniuersalia
alia particularia · alia indefinita · Uniuersale est · ut omnis homo an
imal est · particulare utqui dam homo ambulat · Indefinitum ut
homo ambulat · Quo digitur indefinite dicamus necessario particula
riter accipimus · non necessario generaliter uniuersaliterq: qm̄ id
potissimum enumerandum quod secum habet intellectum · Inde
finitum pro particulari accipitur · Fiunt ergo duae differentiae
in quantitate · quod aliud est uniuersale proloquium · aliud parti
culare · Inqualitate item duae · quarū alia dedicatiua · altera abdi
catiua · dedicatiuum est · ut omnis uoluptas bonum · Abdicatiuū
ut omnis uoluptas non bonum · Quem admodum conuertamus
Uniuersale igitur dedicatiuum non necessario sequit̄ conuersio ·
Non enim si omnis homo animal est · omne animal homo est · Uni
uersale autem abdicatiuum necessario sequitur conuersio · Sicut

omnis uoluptas bonum non est. Omne bonum non est uoluptas. Et si omnis homo
non est animal mutum. Omne animal mutum non est homo. Particulare autem
dedicatiuum habet necessario conuersionem. Nam si quidam homo animal
est. quoddam animal homo est. Particulare uero abdicatiuum non habet
necessariam conuersionem. Non enim si quoddam animal non est rationale.
quoddam rationale non est animal. Uniuersalis ergo dedicatiua et par-
ticularis abdicatiua non necessario recurrunt. Uniuersalis autem
abdicatiua et particularis dedicatiua necessario conuertuntur. Ita tamen
ut facta conuersione in declaratiua particula negatio maneat. Nam utique
conuersio ita fit ut quae particula fuit declaratiua eadem subiectiua sit.

Ergo cum dico omnis uoluptas bonum non est. omnis uoluptas subiectiua.
bonum non est declaratiua. Si conuertam. Omne bonum uoluptas non est.
facta est quidem subiectiua quae fuit declaratiua. Negatio tamen hanc
particulam tenet. quae facta est declaratiua. Et si uelim sic dicere nulla
uoluptas bonum est. conuertendum est sic. Nullum bonum uoluptas est.
sed propter duo proloquia quae diximus non necessario conuerti debemus
intendere omnia quae proloquiis attribuuntur. per quae recte aut
non recte proponi possunt. ut uerum aut falsum possint ostendere.

Haec autem quinque sunt iam superius demonstrata. genus. differentia.
accidens. definitio. et proprium. Ergo differentia et proprium fa-
ciunt illa proloquia recurrere. Alia tria nullo modo. Namque ut omnis ho-
mo animal est rationale mortale. Ita omne animal rationale mortale
homo est. Et quemadmodum omnis homo risibilis est. Ita omne ri-
sibile homo est. Rursum in particulari abdicatiua uidendum
quid sit proprium non esse. Ut enim proprium est hominis esse risi-
bile. ita proprium est risibile non esse praeter hominem. Ergo si par-
ticulare abdicatiuum proponamus sic. quoddam risibile non est
praeter hominem. recurrit sine dubio quoddam praeter hominem non
esse risibile. Item quoddam inanimum irrationale immortale non est
homo. qui[a] [id est per differentiam] quoddam homo non est. inanimum irrationabile immor-
tale. Item sunt aliae conuersiones quae faciunt easdem proloquio-
rum particulas indefinitas et cum negatione scilicet de loco migrante.

[Margin note:] Id est quid sit si non fuerit conuersio. [illegible] per negationem

[Note at foot:] Animal est equiuocum. Dicitur enim animal homo. animal bos. animal equus. sed non eadem diffinitio. Homo uero uniuocum. Dicitur enim homo romanus. homo barbarus. homo graecus. et eadem diffinitio est. hic soluitur illa questio ubi dicit uniuocis equiuoca concedendo.

Nam para culae indefinitae sunt hoc modo homo non homo. Animal non animal. & ideo indefinita est quia nega sic tantum hoc esse non dicas quid sit. Cum ergo dico omnis homo animal: siue limpide conuertere. adhibeo negationes ut fiant para culae indefinitae. Si enim est uera omnis homo est animal. & uerum est omne non animal non homo. h acc uersione usus est in rhetoricis acero. deinde si constitutio & ipsa pars constitutionis eius quaelibet intentionis depulsio est. hd Et ne constitutio est pars constitutionis tempara cularis abdicatiua: potest hoc modo conuerti. Si enim quoddam animal homo non est. quoddam non homo animal est. & in hac conuersione obseruandum est. quod ubi non est negatio eam dir recta proponimus. ita dum conuertamus. hanc uicissim conuersionem recipiunt duo prologi quae illam primam non recipiebant. Solum unum scilicet abdicatiuum non illam recipit. Occurrit ergo dicendi causa illa prima conuersio hic secunda. Haec autem prologi quem admodum inter se affecta sint hoc modo manifestus apparebit. Quattuor lineis quadrata formula exprimatur. In primo angulo superiori sint ae scribatur uniuersalis dedicatiua. & in alio eiusdem anguli uniuersalis abdicatiua. tertia infra ad primum angulum para cularis dedicatiua. ad angulum Reliquum para cularis abdicatiua. deinde ducantur angulares lineae. ab uniuersali dedicatiua. ad para cularem abdicatiua. & ab uniuersali abdicatiua. ad para cularem dedicatiuam. Quae igitur superiores simul confirmari non possunt. Simul negari possunt. Nam non potest simul uerum esse omnis uoluptas bonum est. omnis uoluptas non est bonum? possunt autem simul esse. non omnis uoluptas bonum est. & non omnis uoluptas non est bonum. Quae uero inferiores uicissim simul negari non possunt. simul confirmari possunt. Nam utraque non potest simul negari quaedam uoluptas bonum & quaedam uoluptas non bonum est. at uero potest simul affirmari & quaedam uoluptas bonum est. & quaedam uoluptas bonum non est. Angulares autem neque simul affirmari neque simul negari possunt. Nam si uerum est omnis uoluptas bonum est. falsum. quaedam uoluptas non est bonum. Item si falsum est omnis uoluptas non bonum.

hl quae intentionis depulsio nest.

..t alia

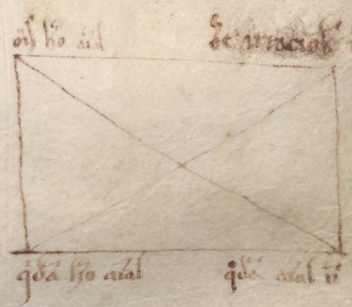

Nam si uerum est quedam uoluptas non est bonum falsum est omnis uoluptas bonum est. Item si uerum est quedam uoluptas bonum est falsum est omnis uoluptas non est bonum

uerum est quaedam uoluptas est bonum. hoc item contingit si prius particularem uicissim nomines. Item si uerum est omnis uoluptas non est bonum. falsum est quaedam uoluptas bonum est. & si falsum est omnis uoluptas est bonum. Verum est quaedam uoluptas bonum non est. Item uniuersalis dedicatiua confirmata particularem suam necessario confirmat. Negata Non necessario eam negat. Nam si uerum est omnis uoluptas bonum est. Necessario uerum est quaedam uoluptas bonum est. At uero si superior omnegem hoc modo non omnis uoluptas bonum est. potest fieri ut quaedam uoluptas bonum sit. Particularis item dedicatiua confirmata. Non necessario uniuersalem suam confirmat, negata necessario illam negat. Nam si uerum est quaedam uoluptas bonum est. non sequitur. ut omnis etiam uoluptas bonum sit. Si uero quaedam uoluptas bonum non est. falsum est omnis uoluptas bonum est. In duabus reliquis hoc obseruabis. Quid sumptum. quid illatio.

Quarta pars de sumptis, proloquiorum incipit

Plenam sententiam cum proposuerimus aliquid ex ea uolentes efficere cum concessa fuerit. sumptum dicitur. huic etiam uni sententiae. Alia certa ratione debet innecti & utique propter id quod inferre uolumus concedenda. & haec cum concessa fuerit. sumptum dicitur. Ex duobus sumptis ratione sibimet nexis. conficitur illatio. quae illatio sumptum proprie dici non potest. quia non expectas. ut hoc etiam tibi aduersarius concedat. Sed eo inuito sequitur si modo ratione seruata fuerit illatum. & ut hoc planum fiat exemplo. putemus questionem esse. utrum uoluptas utilis sit si proponamus ita. Omnis uoluptas bonum est. plena quidem sententia est. sumptum efficitur si hoc aduersarius concedat. Quo concesso adiungenda est alia sententia. Omne autem bonum utile est. si hoc etiam concesserit efficitur sumptum. ex quibus duobus sumptis. etiam inuito eo sequitur. Omnis igitur uoluptas utilis est. hoc totum quod constat ex duobus sumptis & illatione. ratiocinatio a nobis. a grecis syllogismus appellatur. Est ergo ratiocinatio ex duobus pluribusue concessis. ad id quod non conceditur. necessaria peruentio. Possunt ergo plura esse sumpta. sed minus a duobus esse non possunt. & enim est integra ratiocinatio. si ad illud quod uolumus ostendere. utilem esse uoluptatem. Tribus etiam sumptis peruenire uelimus. ut omnis uo

.. t concedatur

luptas secundum naturam est · omne quod secundum naturam est bonū ÷ ·
omne bonum utile est · Omnis igitur uoluptas utilis est · ex hoc apparet
plura & iam licere addere si oportuerit · nonnumquā & iam concludimus ·
Inferentes non quidem id quod conficitur · sed quod ex eo ipso quod infer-
re debemus necessario conficitur hoc modo · Omnis uir tus bonum est ·
Omne bonum utile est · Omnis igitur uir tus non nocet & Inferendum erit ·
Omnis igitur uir tus utilis est · ex eo necessario sequitur non nocere · Quod
enim utile est num quam nocet · hoc a grecis sympersma dicatur · a nobis
diapo rest · confinis conclusio · Ratio an ratio igitur siue propriam & suā
siue confinem habens conclusionem · diuiditur In duo genera praedicatiuū ·
& condicionalem · quid sit praedicatiuus syllogismus
Praedicatiuus est · in quo sumpta ea sibi innexa sunt · ut aliquo extrinsec
addito suppleantur · ut hoc quod supradictum est Omnis uoluptas
bonum est · omne bonum utile est · uidemus utique nec totum quod
supra positum est nec dictum · sed unam in partem sumptam declaratiuā ·
quae secundo prolo quio facta est subiectiua · quod prolo quium secundū
ut implere cē sententiam aliquid peccant extrinsecus · id ÷ utile est · huius illatio
conficitur · ex eo quod accessit & ex eo quod non est repetitum · id ÷ omnis
igitur uoluptas utile est · Huius generis tres formę sunt · Prima est in
qua declaratiua particula superioris sumpta sequentis efficitur subie
ctiua · ut subiectiua superioris declaratiua sequentis · Declaratiua superi
oris fit subiectiua sequentis ut in superiori proposito exemplo · Subiectiua
superioris fit declaratiua sequentis · si hoc modo uelis conuertere · Omne bo
num utile est · Omnis uoluptas bonum est · Omnis igitur uoluptas uti
lis est · Secunda forma est in qua declaratiua superioris sumpta eadem est
& iam declaratiua sequentis · ut omnis uir tus bonum est · & omnis uo
luptas non est bonum · Omnis igitur uoluptas non est uir tus · Tertia
forma est · in qua subiectiua superioris sumpta eadem est & iam subie
ctiua sequentis · ut quod dam bonum uoluptas est · Omne bonum utile est ·
quod dam igitur utile est uoluptas · In prima forma & uniuersaliter
& particulariter · & dedicatiue & abdicatiue concludi potest · In
secunda forma nisi per contrarium p negationem concludi non potest · In tertia forma

paraculariter tantum conducitur · Quapropē nonfrustra hic est ordo
seruatus · Primo ergo primadicatur Inqua omnimodo conclusio potest ·
Secunda autem recte Inqua potest conclusio uniuersaliter · quan uis per con
trarium · Tertia autem recte qui in quantitate minor est · Inqua non: par
ticulariter conclusio non potest · Nunc dicendum est singule formę quot
modo recipiunt · Intra certum numerum · Extra quos modos · quicquid con
clusum fuerit · Honeste tenere concedendum · Recipit autem primo
uem modos · Secunda quattuor · Tertia sex · Prime formę · primus modus ·
In quo conficitur ex duobus uniuersalibus dedicatus · uniuersale dedica
tuum directam · ute est · omne iustum honestum · omne honestum bonum ·
Omne igitur iustum bonum · si reflexim inferas · Omne igitur bonum iustum ·
non sequitur · Sed paraculariter potest inferri · Quoddam igitur bonum
iustum · & efficitur quintus modus · Secundus modus est · In quo conficitur
ex uniuersali dedicatuo · & uniuersali abdicatuo · Uniuersale abdicati
uum directam ute est · omne iustum honestum · nullum honestum turpe ·
nullum igitur iustum turpe · si reflectas · nullum igitur turpe iustum ·
efficitur Sextus modus · Diximus enim supra uniuersale abdicatuum
posse conuerta · Tertius modus est · In quo conficitur ex paraculari dedicatuo ·
& uniuersali dedicatuo paraculare dedicatuum directam ute est · Quoddā
iustum honestum · omne honestum utile · Quoddam igitur iustum utile ·
si reflectas efficitur septimus modus · Quoddam igitur utile iustum ·
quod supradictum est · paraculare dedicatuum posse conuerta · Quarte
modus est · In quo conficitur ex paraculari dedicatuo & uniuersali ab
dicatuo · paraculare abdicatuum directam · ute est · Quoddā iustum
honestum · nullum honestum turpe · Quoddam igitur iustum non est turpe ·
Reflexa non potest · Diximus enim supra · paraculare abdicatuum · non
posse conuerta · Octauus modus est · In quo conficitur ex uniuersali ab
dicatuo · & uniuersali dedicatuo · paraculare abdicatuum reflexam ·
ute est · nullum honestum turpe · omne honestum iustum · Quoddā
igitur iustum non est turpe · Nonus modus est · In quo conficitur
ex uniuersali abdicatuo · & paraculari dedicatuo · paraculare
abdicatuum reflexim · ute est · nullum turpe honestum · Quoddā

honestum iustum. Quoddam igitur iustum non est turpe. Secundae formae. I
primus modus est. In quo conficitur ex universali dedicativo et universali
abdicativo. Universale abdicativum directim. Ut est. Omne iustum honestum.
Nullum turpe honestum. Nullum igitur iustum turpe. Hic reflexio
ne sui tantum alius modus non efficitur. quoniam de utrisque subiectivis fit illa
tio. Secundus modus est. In quo conficitur ex universali abdicativo et II
universali dedicativo. Universale abdicativum directim. Ut est. Nul
lum turpe honestum. Omne iustum honestum. Nullum igitur turpe
iustum. Tertius modus est. In quo conficitur ex particulari dedicativo et u III
niversali abdicativo. particulare abdicativum directim. Ut est. Quoddam
iustum honestum. Nullum turpe honestum. Quoddam igitur iustum non
est turpe. Quartus modus est. In quo conficitur ex particulari abdica IIII
tivo et universali dedicativo. particulare abdicativum directim. Ut est.
Quoddam iustum non est turpe. Omne malum turpe. Quoddam igitur
iustum non est malum. Tertiae formae. Primus modus est. In quo con I
ficitur ex duobus universalibus dedicativis. Particulare dedicativum
directim ut est. Omne iustum honestum. Omne iustum bonum est.
Quoddam igitur honestum bonum. Secundus modus est. In quo conficitur II
ex particulari dedicativo et universali dedicativo. particulare dedica
tivum directim. ut quoddam iustum honestum. Omne iustum bonum.
Quoddam igitur honestum bonum. Tertius modus est. in quo conficitur ex universali III
dedicativo et particulari dedicativo. particulare dedicativum. item
directim, ut est. Omne honestum iustum. quoddam honestum bonum.
Quoddam igitur iustum bonum. Quartus modus est. In quo conficitur IIII
ex universali dedicativo. et universali abdicativo. Particulare abdi
cativum directim, ut est. Omne iustum honestum. Nullum iustum
malum. Quoddam igitur honestum non est malum. Quintus modus est in quo con V
ficitur ex particulari dedicativo et universali abdicativo. particulare abdicativum directim. ut est. quoddam
iustum honestum. nullum iustum malum. quoddam igitur honestum non est malum; Sextus modus est in quo conficitur ex uni VI
versali dedicativo et particulari abdicativo. particulare abdicativum directim. ut est. Omne iustum
honestum. quoddam iustum non est malum. quoddam igitur honestum non est malum. Omnes igitur modi certum
ordinem tenent. eiusdemque ordinis ratio est. quae in ipsis formis demonstrata est.

DE CONDICIONALI SYLLOGISMO.

Condicionalis syllogismus est, cuius propositio et plenum argumentum et ple
num id de quo questio est continet ita, ut assumpto argumento iam certum inferri
possit de quo questio erat. Ad hunc modum ponamus questionem esse, utrum sit
utilis rethorica. Et volentes utilem probare argumentum ab huius definitione capiam.
quod est bene dicendi scientia. Ex huius argumento et illa questione condicionalis
syllogismus ponitur sic. Si rethorica est bene dicendi scientia, utilis est. Assumimus
argumentum. Ita est autem rethorica bene dicendi scientia. Haec duo qui concesserit,
etiam invitus concedat necesse esse utilem esse rethoricam. quod erat dubium antequam
propositio et assumptio concederetur. Nihil tamen in assumptione accessit ex
I trinsecus. quod est proprium praedicativi syllogismi. Hic primus modus adia
lecticis appellatur. qui est ab antecedentibus. propterea quoniam argumentum quem
admodum positum est. ita et assumptum. hoc tantum modo differens quod cum
II condicione positum est. et sine condicione assumptum. Secundus modus est.
qui appellatur a consequentibus. in quo ipsum argumentum questionem
sequitur. non questio argumentum. hoc modo. Si non est rethorica utilis, non est
bene dicendi scientia. Assumitur argumentum a contrario. id est per negationem
III sic. Est autem bene dicendi scientia. utilis est igitur. Tertius modus est qui ap
pellatur a repugnantibus. In quo demonstratur non posse simul hoc esse
et illud non esse. In quo cum fuerit assumptum unum, aliud necessario tol
letur. id est ut cum fuerit assumptum esse, non esse tollatur. hoc modo. Non
est bene dicendi scientia rethorica et non est utilis. Est autem bene dicendi
scientia. utilis est igitur. Confectum est. utile esse sublato eo quod non esse utile
propositum erat. Hi tres modi ex uno argumento possunt confici. et unam rem
omnes probare possunt. nec interest in propositione quam partem in pri
mo ponas. utrum argumenti utrum questionis. dummodo condicionis ratio
conservetur. cum dixeris. Si rethorica est bene dicendi scientia, utilis est.
potest et sic proponi. Utilis est rethorica si bene dicendi scientia est. hoc et ita
IIII in duobus aliis experiri licet. Quartus modus est qui per disiunctionem
efficitur. Ita ut uno assumpto aliud necessario negatum sit hoc modo. Aut sanus
V est. aut imbecillis. sanus est autem. non est igitur imbecillis. Quintus
modus est qui etiam per disiunctionem efficitur. Ita ut uno negato aliud
necessario sit hoc modo. Aut sanus est aut imbecillis. non est autem sanus

gatur imbecillus est · Addita sunt duo modi · qui per argumentum istorum duorum fieri possunt · non tamen per disiunctionem sed per negationem ·

VI Est ergo sextus modus In quo demonstratur non posse simul · & hoc esse & illud · Assumitur per unius confirmationem conducitur per alterius infirmationem · hoc modo · non est sanus & imbecillus · sanus autem · non igitur imbecillus · Septimus modus proponitur sic · & ideo assumitur ut in sexto ut In quinto · atq; ita conducitur · atq; ita conducitur ut in V · Adrem facilius intelligendam · his quae dam formis iunguntur · tres autem rebus ipsis non dicatis · ratio cinandius intelligatur · Est primi modi forma haec · si primum secundum · primum autem · secundum igitur · Secundi haec · si non primum secundum · Secundum autem · & primum igitur · Tertii haec · non & primum · & non secundum · primum autem igitur & secundum · Quarti haec · Aut primum · aut secundum · primum autem · non igitur secundum · Quinti · Aut primum · aut secundum · non autem primum · igitur secundum · Sexti · non & primum · & secundum · primum autem · non igitur secundum · Septimi · non & primum · & secundum · non primum autem · igitur secundum · Sciendum tamen est · ex uno argumento posse fieri tres superiores modos · ex uno argumento · Alios quattuor · huius autem ordinis ratio est · Est primus modus sit qui appellatur ab antecedentibus qui autem · quod antecedit primus est · Secundus consequentibus eadem ratione · ut ipse nomine suo primum se debere sequi & in ordine uideatur ostendere · Restat quisquis tertius In eodem argumento · repugnant ab · non enim possumus Addis iunctionem transilire · quae iam non potest ex eodem argumento fieri ·

VII Interego quartus modus · qui sic ad aliud argumentum primus · & ibi utq; antecedere debet · In quo per confirmationem assumitur · Prior est enim confirmatio negatione · Quintus debet eo · item sed per disiunctionem · sed post eum propter ea qua Ideo per confirmationem assumitur · In hoc autem per negationem · hoc in duob · reliquis luce intelligi · miscentur autem sibi multis modis syllogismi · ut in una ratiocinatione · & praedicatum generis · & conditionalis formas agnoscas · hoc modo · Si quaestio sit · utrum mutilus sit ipsa dialectica proponendum est · Si bene disputare uale est · uti lis est bene disputandi scientia · At bene disputare uale est ·

utalis est igitur dialectica. Sane uidendum est in praedicatiuo syllogismo quod de propositione sibi assumptionem uindicet. Nam extrinsecus aliquid eam accipere manifestum est. In eo autem quod sibi ut diximus de propositione uindicat. attendendum est utrum recte uindicet propter seruatas memoratasque formas. efficitur enim ut quod in propositione ad declaratiuam partem pertinere uidebatur. in assumptione ostendatur ad subiectiuam pertinere. & item si aliter assumas. hoc ipsum pertinebit ad declaratiua. hoc modo. Notum est in prima forma ita assumi. ut aut declaratiua propositionis subiectiua sit assumptionis. aut subiectiua propositionis eadem & declaratiua sit assumptionis. si proposueris sic. Omnis ars frequenti exercitatione meditanda est. dictio autem exercitatio est rethoricae. Rhetorica igitur frequenti dictione meditanda est. In propositione exercitatio ad declaratiuam partem pertinere uidebatur. In assumptione ipsa exercitatio ita ad declaratiuam pertinet. Quomodo ergo forma seruata est? Sed alio quare relictum est aliquid in declaratiua propositionis quod non euenerit in declaratiua assumptionis. Unde possit fieri conclusio. hoc est meditanda est. Nam si uellem sic assumere. Rhetorica autem ars est. totum seruabatur ad conclusionem.

(gloss: frequenti exercitatione)
Rhetorica igitur meditanda est. ex hoc appar& multa esse communia quae possunt uel subiectiuae uel declaratiuae adiungi prout se habuerit assumptio. Talibus insistente dialectica & ad quaedam nonminus inextricabilia quam caligosa properante. pallas nutum iugenae festinantis intuenti.

Quatuor rebus constat dialectica uero & falso. Verisimili quod licet non sit uerum tamen uidetur esse & sophismate.

Tricae dicuntur impedimenta pedis ... inextricabilis insolubilis

Pallas loquitur

METRUM IAMBICUM SENARIUM

(glosses: o dialectica; i. loquendi; loquelam; ne inquid ultra procedas)
Peritafandi iam progressum comprime
(glosses: perplexa & subtilis; cruciatos; uulneres)
Ne inflexa tortos stringat intimatio.
(gloss: sine)
(gloss: Multiplex dispositio uel iratos deos)
(glosses: modos; h; questiones)
Et multinodos perplexi anfractus diu
(gloss: h circulocutionis assidue)
(glosses: i. nuptiis; deteste; dte; i. breuitate)
Hymen reatus & editum est compendio
(gloss: hymeneo ipso deo :: expositum)
Quicquid decenter docta disputatio
(glosses: docendum; afferendum)
Multo astruendum contulit uolumine.
(glosses: i. sufficit; commentis)
Satest profundae frons decens scientiae
(glosses: s. frons; i. occulta; pondus; monas faciens)
Quae abstrusa promit nil morosum disserens

sed cognitu faciens licet compendiose tamen ex omnibus disserens

Praeteruolando nilq: ignotum deserens.
Hynq: supersunt fraude multa consita
Quis falsa captos circuit deceptio.
Dum ambage ficta praestruis sophismata
Captentulis ue ludis illigantibus
Fellax soritas cumq: sensim congeris.
Cosmasue mendas comprobat quas ueritas.
Nefas tonantis garriat sub auribus
Facinus que di[g]rum. quippe summi caelites
Oderetur p[ro h]is omne falsum feminae.
Nam si uolutus quicquid cauilla saeuius
Nudum locuta circulatrix indecens
Fies profecto decipula si astruxeris.
Facessit ergo uersilis profunditas.
Reliquum que tempus linquens sororibus.
His auditis dialectica cunctabunda
paululum tamen diue praeceptis paritura respondit. EXAMETRUM
Uenerandus mihi fatus reuerendus que secuta ANAPESTICUM RECIPIT
Referamius sa pedem. Atq: ilicet exorsa silebunt. DACTILUM ET SPONDEU
Licet unam decu[...]is se permittere culpam ET DACTYLUM PRO ANA
Et honoris pretio cederet Inferre relatus. PESTO.
Populum cecropidarum bene quo palliatarum
Bromius conciperet contumias nosse dolere.
Mage quam me crediderat uiperam noscere posset.
Etiner is marsica dudum fleret praestigiatrix
Neque me conspiceret somnificam uel temulentam.
Locapassim blaterantem iouialibus subor sis
Tamen uni famulandum est tibi uirgo reticemus.

Haec dicens uelut repressa conticuit. Compluresq:
eam diuorum quinter initia deriserant. horruerunt.

EXPLICITA EST DIALECTICA MARTIANI
INCIPIT RHETORICA EIUSDEM

Captentulus capiens
Pollade ceptrix tri[...]
Athomos per minutissimas questiones sigmi deceptione
Soritas collectiones arenarum
Mendacium in loquendo menda in scribendo unde et emendare libros dicimus
inco turpis quia machinatur dolos
sophistica
Incantatricem
falsatrix t diuinatrix
blatterare est multum et inepte loqui
quia locutas sum post tua prohibitionem
Abrones carnes humanas
Anacalazon

Rethoricam ingrediente audit sonitum tubarum quod significat clangore loquentium

Rethor grece habundo loquor

Interea sonuere tubae. raucusque per ethram
cantus. & ignoto caelum clangore remugit.
Turbati expauere dei. uulgusque minorum
caelicolum trepidat. causarum & nescia corda
Herent. & ueteris renouantur crimina phlegre
Tunc amnes. faunique. pales. ephialtia paene
exspectant proceres. nulloque assurgere motu
sternunt attoniti. uicibusque alterna profantes
Mirantur placidam per pectora sacra quietem.
Tum primum posita siluanus forte cupresso
erectus ac trepidans dextram tendebat inermem.
Bellaque composcens arcus atque herculis arma
Portunus trifidam suspirans flagitat hastam.
Gradiui frameam non ausus poscere falcem
ater in bello socius disquirit agresti.
Diffidensque suis res spectat tela tonantis.

Sed dum talibus perturbatur multa terrestrium plebs deorum. Ecce quaedam sublimissimi corporis ac fiduciae grandioris uultus & cum decore luculenta femina insignis ingreditur. cui galeatus uertex ac regali caput maiestate sertatum. Arma in manibus quibus se uel communire solita uel aduersarios uulnerare fulminea quadam coruscatione renidebant. Subarmalis autem uestis illi peplo quodam circa humeros inuoluto latiariter tegebatur. Quod omnium figurarum lumine uariatum cunctorum scemata praeferebat. Pectus autem exquisitissimis gemmarum coloribus subbalteatum. Haec cum in progressu arma concusserat. uelut fulgoreae nubis fragore colliso bombis dissultantibus fracta diceres crepitare tonitrua. Denique creditum quod instar iouis eadem posset & cum fulmina iaculari. Nam uelut potens rerum omnium regina & impellere quo uellet. & unde uellet deducere. & in lacrimas flectere. & in rabiem concitare. & in alios & cum uultus sensusque conuertere tam urbes quam exercitus proeliantes quaecumque poterat agmina populorum. Haec & iam senatum. rostra. iudicia domuisse in gente romulea. athenis

Deliacor

Bombo bombas sono

uero curiam · gymnasia · theatra quę pro arbitrio reflexisse · ac totam fun
ditus graeciam miscuisse ferebatur · hac uero loquente qui uultus uocisue
sonus · quantaque excellentiae celsitudo que sermonis audire opere pre
tium & iam superis fuit · Iam uero inuentionis ingenium · tam facunda uber
tas eloquii tam capacis memoriae recordationisque thesaurum · qualis
disponendi ordo · quam pronuntiandi congruens modulatio · qui ges
tus in motu · quae profunditas in conceptu · denique exilis in modicis · inter me
diocribus facilis · in elatione flammatrix · reddebatque cunctos in ambigu
is dociles · in persuasione cedentes · in collisione discordes · in laudibus
arrogantes · At uero cum quid commotum publica nominis attestatione
clamauerat · fluctuare · permiscere · ardere omnia uidebantur · hanc
igitur feminam auratae uocis & quasdam diadematum gemmas re
gnorumque fundentem ingens illustrium uirorum sequebatur agmen ·
Inter quos proximi eidem duo diuerso habitu nationeque praenitentes ·
Quorum unus erat pallio circumactus · alterque trabeatus · diuersus utrique
oris sonus · Licet alius & iam athenis sedisse ceret gratia didicisse · ac pro
ptus gymnasiorum studiis & reluctantibus semper achademiae
altercationibus haberetur · Ambo tamen noui proceresque paupertatis
sinu & eum alterum quirinalis eques · alium fabrilis procrearet in
dustria · Ita paresque linguae excellentia floruere · ut post curarum
fata immortitasque mortes · uirtute astra conscenderent · Immortalitate
gloriae secula superarent · De uno tamen quem athenarum populus
ac palliata agmina sequebantur · haec fama conuenerat · quod acerrimus
idem & procellis indignantis oceani fremituque uiolentior · denique
de illo uersus huiusmodi ferebatur · ΔΙΝΟC · ΑΝΗΡ ΤΑ ΚΑΚΟC
ΚΑΙ · ΑΝΑΝΤΙΑ · ΕΠΟΙΣΟ · Alter uero quem consularis purpura
& coniurationis extinctae laurea redimibat · mox ingressus curiam
superum & iouis gratulatus se uenisse conspectum clamare laetior
coepit · O nos beatos · O rem publicam fortunatam · O praeclaram lau
dem consulatus mei · post hos tamen in diuersis agminibus orato
res emeriti · ac praesese ferentes insignium culmen meritaque lin
guarum · eschinem · socraten · lysiam que conspiceres · Tum in togatis

Eschines fuit grecus peritissimus. Cuius urbe at ieronimus dicit · cum aliquando recitaret ... & qui ad ...
mirarent ... quid ... ipsa bestia sua uerba ...

Gemmas diadematum k(id est) regnorum rethorica sunt ...

Femina appellat rethoricam non quod feminabus tantum ... conueniat ... nomen eius femininum generis ... grecos eodem genere ...

Trabea ... fundat homine in maxime dignitate ...

Hinc iuuenalis ...

Mereq est mihi ... Hinc emeriti ...

Inauspicium rethoricę uenientis preuolabat coruus auratus quia ipse apollini qui rethoricę deus dicitur dicabatur ob causas est consecratus quia in divinandi habet. Quia natura eius est ut quo amplius sol incanduerit eo amplius pullos suos defendat. Quod et rethores facere debent alios salicet pietatis iniquitatem gregere quo amplius eum insequi videt.

Lictores virgiferi qui ante tribunal virgas ferebant

Corax siracusanus rhetoricam apud romanos inuenit primo tisias divulgavit.

Corax fuit proprium nomen cuiusdam phylosophi qui inuenit primus regulas rethoricę quas tisias divulgavit. Nicticorax noctis coruus qui in una tantum inuenitur . Nomen dicitur . Nam est noctua ut quidam putant. Quam nicticoracem ut iohannes scotus dixit est appellanda nicticora . noctis pupilla. Cora enim grece pupilla

agminibus sosantios gracchos . regulum . plinium frontonemque uiderunt ante cunctos . Atque ipsam ducem omnium feminam . senex quidam signum aegyptiam uirgam gestans lictoris romulei praecedebat usu . Atque in eiusdem uirge culmine coraxoris aurata uenientis feminę auspicio praeuolabat . Ille autem qui gestabat uirgulam tisias dictus . Cunctisque uestustior atque elatior uidebatur . Nam et suos minores ceteros . ipsam illam ducem respectans . super [illegible]stum coruum commune pignus filiamque memorabat . quo argumento commoti quamplures deorum tam quidem nobilissimam feminam . sed aut apollinis cognatam credidere si grata est . aut si romulea degente coruina.

Cui enigmati illud adiectum . quod intrepida et fiduciae promptioris . tam palladis quam ipsius cylleni deosculata pectus . cuiusdam propinquae familiaritatis indicia patefecit . denique nonnulli superum cum intrepidatione bucinae praecinentis et admiratione amicitiae superorum incerti . diutius diuinatorem phoebum cuperent sciscitari . nondum ioue maximo dis quirente tumultuariae quae esset inquirunt . At tunc illa respectans superos uniuersos . aliquanto commotior sic coepit . Patrem maximum iouem ceterosque caelites . quos in causis pluribus sepe sum deprecata . atque ipsum conuentum superę confessionis attestor . nihil mihi magis inconsentaneum atque indecens aestimari . quam ut quę semper in foro iudiciisque quamplurimis accusauerim multos . aliosque defenderim et uiribus gloriam deluctationis annixa mihi de discriminum fatis promerente euentu praeconia compararim . Nunc apud uos superi quis placere immortalitatis instar aepretium uidebatur . inuita compellar scholarium iuuenilium monitus et exilia decantate artis praecepta memorare . Neque enim hoc nobis ascribit inopia cum redundante facultas suppetant consequentum . Nam absque his qui perturbantes pectora sensusque cunctorum . cognoscentium quoque perfregere subsellia et iam alios habeam qui minutias praeceptorum et artis numerę commenta perscripserint . Inter utrumque uero columen sectatorum praeniteat tullius meus qui non solum in foro senatu . Rostrisque grandiloquae facultatis maiestate tonuerit . uerum etiam ipsius artis praecepta commentus . libros quamplures seculorum usibus consecrarit .

Quod ciuitati sit emeritae granditatis pudor. & celebrati quantum puto
nominis gloria. haec inchoamentorum primordia detractaret excurrere. Ni
si & hoc ad immortalitatis praemium proficeret quo diu beatis adsiduitas
perennitatis accendat; exequi uel primora. Iam enioue curis superis impe
rante. Accingar igitur haec arduiora percurrere. minus quidem quam
publicitus soleo placitura. Quanquam si palladis aures atque arcadicum pa
tronem beniuolę maiestatis participarit assensio. Numquidem apud uos
maximi caelites displicebo. Quippe sum ipsa rethorica quam alii artem
uirtutem alii dixere. alteri disciplinam. Artem uero idcirco quia doceor.
licet plato huic uocabulo refragatur. uirtutem autem dicunt. qui mihi be
ne dicendi inesse scientiam compererunt. quię disci uero dicendi intimam
rationem & percipi posse nesciunt. fidenter me asserunt disciplinam.
Officium uero meum est dicere apposite ad persuadendum. finis persua
dere id quod est propositum dictione. Quae quidem uerba me cice
ronis attestor. Cuius etiam exemplis me per omnes insinuo praece
ptionis ductus consequenter usuram. Materies autem duplex est mihi. ubi & un
de fiat oratio. Ubi tum ipsius membra aggredior questionis. Unde tum
res inuentae uerba quae sociantur. Questio autem ipsa aut finita est. aut in
finita. Finita est. cum inquiritur de certo facto, demonstratque persona
ut in rosciana quaeritur ciceronis utrum interfecerit patrem roscius. In
finita illa est. quae generaliter quaeritur utrum sit aliquid appetendum.
ut an philosophandum sit in hortensio disputatur. In superiore autem
crebro assidueque colluctor. Atque eam greci placuit hypotesin nomi
nari. Infinita uero uniuersitatis astruendae sibi fiduciam uindican
te tunc potius uersorum motum ad disputationes aggredior. Licet
plerumque & iam pars ipsa quae thesis dicitur. in causis mihi elatius
anhelanti. amentatas hastas crebro & pila plurimum ualentia mini
strarit. An aliud in scaurum uenusucarrit. Cum interposita disputati
one tractatur ex quibus causis mors obueniat repentina. Ac pro milo
ne similiter. An mundus prudentia gubernetur. Denique emeris
sectatoribus quidam acri admodum ac subtilissima ratione commo
tu nullam esse attestantur hypothesin questionem. Cunctaque in

Ars dicitur apo tis areas [illegible]

Ars in docente [illegible]

Hic status est coniecturalis

defensione pro reis contra quetos in accusationibus retractantur. Ad generales questiones poterunt applicari. Iam uero partes officii eius quinque esse non dubium. Nam est. Inuentio. dispositio. elocutio. memoria. pronuntiatio. Iudicatio enim quae a nonnullis dicitur partibus cunctis adscribitur. Id circo que ipsa pars non poterit recenseri. licet quid dicendum quid ue silendum sit. dispensatio

I iudicationis examinet. Inuentio est questionum argumentorumque sagax inuestigatrix

II III quae comprehensio. Dispositio est quae ordinem rebus attribuit. Elocutio quae arripit uerba uel propria uel translata. quaeque noua facit uetera que compon(it).

IIII V Memoria firma rerum uerborumque custodia est. Pronuntiatio uocis motus gestusque pro rerum uerborumque dignitate moderatio. Sed ex his inuentionem certum est esse potissimam. cuius opus est causae questiones excutere. & argumenta probatu idonea reperire. Questionum uero duplex est species. Aliae sunt enim principales. aliae

I incidentes. Principales sunt status. ex quibus nascitur causa. quas tullius constitutio

II nes appellat. Incidentes uero quae dum tractatur causa nascuntur. dum argumenta ~~uel scripta refutando uel plures causa deducitur questiones.~~ ut est principalis. utrum clodium iure occiderit milo. Incidentes. uter utri insidias comparauerit. Principales igitur status sunt. Numero tres. An sit. Quid sit. Quale sit. An sit coniec

I tura est ut an patrem occiderit orestes. Quid sit finis ut an minuerit cornelius

II maiestatem. Quale sit. qualitas. ut an saturninus iure necatus sit. Sed ne

III forsan moueat quod praeter eo quartum statum quem hermagoras inuenit subtilior ratio est eum non statum sed partem dicere qualitatis quod in ei expositione monstrabo. Nunc dicendum est quomodo status inueniant(ur) in causa. Inueniuntur igitur per intentionem & depulsionem. Intentio est obiectio eius facti quod in iudicium uenit. Depulsio est quaedam resistens intentioni negatio. ut si dicatur occidisti patrem. non occidi. Ex his duabus inter se concurrentibus uocibus nascitur questio. quae dicitur

DIFFINITIO STATUS status. quod ibi quasi ad pugnandum actionum acies ordinata consistat. Sed facile est uidere quid obiecto crimine respondeatur. Illud facile non est quid debeat intendi. utrum factum. ut hominem occidisti. an nomen facti ut homicidium fecisti. Et licet uideatur idem esse. tamen in superiore obiectione. si negabitur. coniectura erit. cum dixerit non occidi. In hoc ubi nomen rei intenditur. pot(est) & finis uideri. ut si dicat

[illegible marginal notes]

non fecit homicidium. An quicumque homo an cum innocens occiderit. Quod si non
factum obiciens, sed criminis nomen negatione diversae partis non erit manifestum
qui status existat; nescias enim quid negat qui ita negat: non fecit homicidium. utrum
quia nullum hominem iugularit, an quia tyranni interfectio homicidium non
vocetur. Est igitur intendendum ipsum illud quod factum est, ut si negaverit
adversarius, habeas coniecturam; si eo concesso nomen criminis excluserit, intelli-
gas finem. Quod si concesso facto factique vocabulo causis se sibi vel oportuis-
se facere dixerit, qualitas in causa versatur; quae aut de re aut de actione con-
greditur. de re, ut Miloni facere licuisset; de actione, an servo vel addicto tri-
bunos liceat appellare; an habere ignominioso liceat contionem. quae spe-
cies qualitatis translatio nominatur. Item cavere debemus ne intendamus
auditoris officium, et sola status qualitas fiat. Nam qui causam cognoscit
propositum habet efficere aliquid, id est aut damnare aliquem aut absolvere.

Auditoris autem sunt tria genera. Primum eius qui secundum aequitatem aliquid I
statuit, et is est perpensus iudex. Aliud eius qui honestate vel utilitate incerta II
dubius alienae sententiae persuasionem inexplicabilis deliberator expe-
ctat. Tertium genus eius est qui facti honestatem vel turpitudinem libera III
aestimatione perpendit; hunc aestimatorem convenit nominari. haec
igitur sunt tria causarum genera quae hypothesi continentur, id est iudici-
alis, deliberativa, et demonstrativa. Sed cum omnes praedictarum rerum
auditores dubitatio sive deducat officii, quaerendum discrimen est et pro-
pri et singulorum. Nam et iudex cuius officium est damnare reum vel absol- I
vere, possessionem dare vel auferre, priusquam cognoverit causam du-
bitat quomodo utatur officio. Et qui deliberat ambigua mentis opinione II
differtur. Et laudationis arbiter, an ita quis laudetur, aestimanti III
contemplatione dispensat. Sed cum in diversum haec distrahantur of-
ficia, tunc illud maxime discrimen attendimus, quemadmodum temporibus
varientur. Nam deliberatio futuri tantum temporis continet quaestionem, ut si de- II
liberet Cato an se debeat ne victorem aspiciat Caesarem trucidare. At I
vero iudicialia genus tam praeteriti quam futuri nonnumquam tempus
invenitur. Sed in praeterito tantum facto coniectura; ex futuro qualitas
frequenter innascitur, ut suo loco promptius asserentur. Laudativum III

[..]genus in praeteritis factis omne consistit. Sed iudiciali genere fine discernitur. Nam aliud est absoluere innocentem aequitatis imperio. Aliud laudibus prosequi gloriosum. Insignium contemplatione meritorum. Accedit quod in iudiciali genere ambigit cognitor in rebus alienis. In deliberatiuo uero quisq; de suis quam etiam de rebus externis. In laudatiuo aestimator auscultat uera congruaq; quae memorentur. Licet nouella et cui id contulerint blandimenta ut sui ae praedicationis fiat arbiter qui laudatur. Ergo oportet attentius intueri ne ea quae auditoris officium habuerint intendamus, ut sit ueri quod damnandus sit edicatur. Ille quippe se damnandum non esse respondet et utrum damnandus sit sola qualitas apparebit. Itur a facti obiectione nascatur intentio ut si eidem dicas: si alium spoliasti, responsuro non feci conjectura componitur. Stultum quippe est id quod in arbitrio manet iudicis aut certe facti nomen non ipsum crimen intendere. Cauendum aeque ne si lex ulla uel scriptura in causa tractatur intentio sumatur ex lege, ut si dicas: Lex [illegible] uetabat ascendere peregrinum [illegible] Sed illud potius dicendum: murum ascendisti, ut si negauerit non sit pugna de lege sed de facto cui accedit lex. Si confessus ex facto tunc contra legem fecisse uideatur. Caeterum si negato facto fuerit lex uel quaeuis scriptura recitata, superfluo uidebitur contentio quando non iuris sed ueritatis altercatio contineat questionem. Hoc uitio plerique falsi sunt. Sed et praeter illos tres quos status asserui alios quattuor uel quinq; de scripti qualitate manantes esse dixerunt. Qui licet suas in diuisione causae partes obtineant tamen numquam principali loco collocantur, quia nisi fuerit quod probetur nemo ad probandum recitat legem uel aliquam scripti formam. Id autem quod probatur status est, qui ex primo conflictu semper existit. Caeterae questiones controuersiae uel incidentes sunt prohibendae. Si igitur inueniendi status facilis erit ratio, cum neq; nomi admissi neq; auditoris officium neque legem aut scriptum aliquod intentionis loco obiciat poterit. Itaque talis est intentio: hominem occidisti. Depulsio: non occidi. Questio ex his oritur an occiderit. In quo statu erit conjectura. Sed cum intentioni ius facti opposuerit reus, fit qualitas, ut a Milone non factum negatur, sed de facti iure contentio est. Occidisse enim se fatebatur Clodium, sed iure fecisse. Huic depulsioni subiicit ratio quae non una simplex

I

II

III

∴ Nouellū blandimtū ē quādo de suo ppo actu dicit patris t cuius piā ppinqui aliq̄s laudat

& Q legē recitaret ān te cōfessionē facti tādiu ꝑ lex necessē sileat usq; factū appareat

…cit · Nam potest unum atque idem factum propter uarias causas uideri probabile · ut hoc idem quod insidiatorem occiderat Milo · una ratio fuit · Alia quod hostem reipublicae et tyrannidis affectione succensum interemisse memorabat · In quibus assertis fit quidem qualitas · fit quidem qualitas · sed diuersae species eius erumpunt · Nam prima relatiua · altera comparatiua qualitas fulget · Quod si intentioni non ius facti sed negatio nominis opponatur · quamuis negatio depulsionis uicem dicatur · Tamen non faciet coniecturam · quia non facturam sed nomen facti destruitur · ut in hoc · Adulterii actio sit · cum repudiata uxore stupratorem qui repudiauerat maritus inuenit · Accusat adulterii · reus contradicit · nec factum negat · Sed adulterii nomen excludit · et quaerit quid sit adulterium · quod est definitiuae controuersiae · Igitur coniectura ipsius facti negatio est · finis non admissi sed nominis · Ideoque etiam depulsio ingesti criminis · quia cum facto aliud nomen imponitur · Imminens obiecto crimini periculum denegatur · ut in hoc obiectu · pocula templi e sacerdotis domo furatus es · sacrilegium fecisti · repellit · pocula quidem abstuli sed quia de domo non e templo · furtum non sacrilegium nuncupandum · In quo etiam facti alia quaedam uidetur esse negatio · Non enim hoc ad deorum iniuriam spectat admissum · sed ad dispendium sacerdotis cum de domo pocula subtrahantur · hic utrumque factum definitione tractandum id est et quid sit sacrilegium · et quid furtum · Nunc de qualitate dicendum · cuius multiplex natura diuisionem partium primo desiderat · ut ea decursa singularum proprietas explicetur · Qualitas igitur aut de re aut de actione est · De re cum eius facti quod in iudicium uenit · ratio causaue tractatur · uel cum quid fieri oporteat disceptatur · ut an iure Clodium Milo iugularit · uel an domus Tullio restituenda fuerit · De actione autem cum quaeritur an amittenda sit actio · et iudicium faciendum · quae pars quam iuris aequitate perpenditur · Recte eam in species qualitatis subtilius aggregamus · Aliam autem quam Hermagoras quasi constitutionem nouam aut qualitatem distinguere et translationem uel praescriptionem uocare maluerat · Scilicet de actione posterius · Qualitas ut futuri temporis aestimata est et praeteriti iuridicialis · Futuri negotialis qualitas · In utroque iuris assertio est · In iuridiciali naturae · In negotiali legis

aut consuetudinis assertione firmatur. Iuridicialis uero diuiditur in absolutam et

I assumptiuam. Absoluta est quae factum ipsum in sua natura et iure defendit.

II Assumptiua quae cum in facto ipso nihil probabile (laudabile) reperiat. Confugit ad ipsam causam

eamque iustam ut facere deberet allegat (confirmat) ut cum milo non potest dicere hominem licu-

isse iugulare. causam occidendi astruxit insidias clodianas. Illic assumptiua nomen (qualitatis)

accepit. quia cum absolute factum tueri non possit confugit ad causas. Haec igitur

assumptiua partes habet quattuor. relationem. remotionem. comparationem.

I concessionem. Relatio est cum de facto confesso culpam in eum qui pertulit refert.

ut in clodium milo. Orestes in matrem. oratius in sororem. quid certo a se perhibuit

II iugulatam quia eius prouocatus iniuria in facinus sit coactus. Remotio est cum obiectum

crimen in alterum uel in aliud ab eo qui percellitur (accusatur) remouetur. In alium. ut tibe-

rius gracchus in mancinum quia auctor faciendi (conspirationis) foederis fuit. quod tam senatus

quam populus improbarit. In rem (remotio est) in tali causa. legatus nisi intra triginta dies

profectus erit. capite puniatur. Questor sumptum legato non dedit. Temp(us)

emensum est [illegible]

In aliud autem remouet si morbo tarditatis infortunium sui causam remouet tar-

ditatis. Remouetur uero aut ipsum factum si ad alterius atti[illegible]nuis se dicatur po-

III testatem aut causa si in alterius uitio quid accidisse dicatur. Comparatio est quam

compensationem (ubi) noua posterioribus perhiberi. non cum crimini beneficium

alterius temporis subrogatur (subiungitur) sed cum factum iure defenditur. ut ex eo aliquid

commodi sequeretur. Nam si meritum alterius temporis uelut in compen-

sationis gratiam memoratur. ad deprecatiuam potius admouendum est

qualitatem quae uenialis specie continetur. haec uero rite (se) fecisse contendit. ut

uerris. Illa responsio. magno inquit decumas uendidi. Quod factum compen-

sat utilitate beneficii. In hac quippe parte facti confessio est. sed immanita-

tem obiectionis excludit allegatio (collectio) promerendi. At illi criminis factique

una confessio est. sed aut ab animo (uoluntate) separatur. aut purgatione cessante

ad humanitatis miseranda respirat. Verum haec qualitas uenialis in bina as-

serta discernitur. purgationem et deprecationem. Nam purgatio est

I cum confesso facinore animum uoluntatem qui purgamus. Cuius modos

tres esse non dubium. id est imprudentiam. casum necessitatem. Imprudentiae.

I cum aucto scientiaque nostra aliquid dimouemus ut quidam in uenando

Lateo de frutesco deletui faciens preteritum hinc delitescens participium

iaculum intorsit in beluam & hominem delitescentem f(ru)tibus interemit. quae pars
error dicatur atq; ei subduntur. ignoratio. uinolentia. obliuio. fatuitas. dementia.
Caeteraque quae errorem admittentis excusant. Casus uero culpam euentus exonerat.
ut qui cum uictimis ad diem sacrum non occurrerit fluminis incrementis. Scelus
autem necessitate commisit qui praecepto ducis insontem hominem iugulauit. Inter
quos modos hoc interest. quod imprudentia fallit. casus prohibet. necessitas cogit.
Deprecatio autem nihil causationis associat. sed inexorandi humilitatem preces quis suspirat.
Caeteras quaestiones quas status dicunt incidentes. aduertant qui talium dicere
sciat interius demonstrationem formae primae uocis ingestio. plerumq; enim se-
cunda uim intentionis incutit. ut in hoc. Uiro forti praemium quod uolet. qui for-
titer fecit petit praemium nuptias uxoris alienae. In quo qui petiit praemium
quia nullum putat e diuerso. Nihil intendit. Sed maritus contradictor intend(it).
Licet secundo loco uideatur assurgere. cum per depulsionem uiri fortis obstab(at)
tanquam petitionem praemii quod poscerat accusanti. praemium iustum esse
contendens tanquam si factum aliquod iure tueretur. Item questiones legales
quas tanquam status causis incidere memoraui. non eadem regula percensent(ur).
Quippe quae in secunda conflictatione prorumpunt. Nam prima qualitati
tribuitur. Igitur illa intentionis ac depulsionis regula in qualitatis praedicta
parte turbatur. Nunc TO KPINOMEN. Quod greci dicunt consequenter assu-
mam. Nam cum intentio & depulsio statum constitutionem que signarit. si con-
iectura fuerit. iudicationi praebebit pariter iterationem. neq; enim est quod
possit ponderari iudicio. nisi ipsa negatio. In qualitate uero uel fine. alio
loco quam status apparet necesse est confessa depulsio facti habeat rationem.
quam item accusator infirmet. & uelut secundaria questio procreatur per
rationem impugnationemq; rationis. hoc illud iudicabile posse uersari. idq; est
quod aestimator iustificationem perpendat. posse in quauis causa & omnes
status existere. & multae rationes infirmationesq; numerosae. proindeq; iudi-
cationum semina copiosa. cum unum uidelicet factum multiplici ratione de-
fendatur. ut tullius pro milone. quod insidiatorem & quod hostem publicae
qui eis occiderit. In his igitur ille status potius apparebit quem orator
pro utilitate defensionis sumpserit. Illa etiam ratio exoratoris plerumq;
constructione colligitur. Tuncq; uelut rationales alii status emergent. ac

IUDICIALE

sic ad probationes scriptura profertur. Huic uindicatio legalis oritur. cuius

I sunt species quinque. Una est cum scripto aliquid pluraue ambigua continent.

que a grecis amphibolum memoratur. ut ex communione nominis res plerumque

confunditur. ut est illud. quidam taurum legauit quo nomine seruum

habuerat admodum praetiosum. Uerum illi heres taurum hoc bouem dedit.

quis facit nomen amphibolum questionem. Item ex nominum distinctione

per syllabam ut quidam habuit propinquos duos unum lesium nomine alium quimilesium

heredemque constituens sic locutus est. heres esto milesius. qui a distinctionis ambage

certamen exortum. dum heres esto mi distinguit qui lesius dicebatur. Alius uero

continua nominis iugitate milesium dicit heredem. Sunt item modi quos dia

II lectica comprehendit astructio. Item species scriptionalis est questionis que

ex uerbis sententiis scriptionis emergit. ut in hoc peregrinus murum ne ascen

dat. quidam obsessa ciuitate conscendit. hostemque deiecit. Arguitur

III hic reus legis sententia. uerbis nititur accusator. Tertium questionis est

genus. cum contrariae leges sibi inuicem secus colliduntur [illegible] templum

ceteris non ingrediatur. Item qui parentibus opem non tulerit puniatur.

In templo ceteris uapulanti matri ingressus opem filius tulit. accusatur.

facit hic conflictum diuersitas legum quarum interpraetatio collidit.

IIII ut cui potius auscultandum fuisset appareat. Quarta de scriptionalis que

stio est. quae dicitur syllogismus. cum ex eo quod scriptum est aliud quod

non scriptum est argumentatione colligimus. ut in hoc. exulem intra

fines deprachensum liceat occidere. Quidam inuentum exulem uer

berauit. accusatur. a defensore colligitur. quod minus permissum sit

fieri debuisse. Huic insunt modi quattuor. a simili. a consequenti. a ma

iore ad minus. a contrario. A simili. ita. ut quia patris interfector

culleo insuitur. haec poena manere debeat matricidam. A consequen

tia sic. tyrannicide praemium. qui iussit tyranno deponere dominatu

praemium petit. colligit par eo meritum qui reddidit libertatem.

III A maiore ad minus. Supra diximus si exulem permittitur iugulare, licet

IIII etiam uerberare. A contrario. si uir fortis meretur praemium. desertor

V dignus est poena. Finitiua superest questio de scripti ambiguitate de

manans. cum aliquod uerbum in lege uel testamento dubium est, et dif

Ex lege iubetur ut parricida culleo insuatur quod cum de matricida dictum non sit a simili tamen intellegi ualebit. culleus autem saccus est ex corio bouis factus cum serpente immittebatur et sic in mare proiciebatur

Amphiboli. uersum uoca ... dubitas nascitur ... intelleges ...

Desertores quisque suos dominos derelinquunt et ad hostes transfugiunt

finitione dare sit. ut nocte cum telo deprehensum liceat occidere. ⁊ quendam ꝯ
cum fuste nocte deprehensum magistratus occidit. reus est caedis. ⁊ lege sequdē ꝯ
tur: sed de eum quid sit inquirit. quod quaestionis genus hoc principaliter sta
tibus differt. quia non de facto, orta causatio est. sed de scripti tantum diffinitione
discutitur. discutitur igitur ab his legalibus status principales. ee. dis. & hos
legales incidentes. dia. Illos autem a quibus causa nascatur. uel constructiones. uel status
certus appellari DELIBERATIVUS. Iam nunc de cursis constitutionibus. controuer
siae deliberatiui ac demonstratiui generis iudeamus. nam & causarum eoꝝ ageneris
ee dubium non est. & in omni causa statum debere uersari. Licet in deliberatiuo
quidam qualitatem negotialem consistere. quod de futuro deliberat aestimarit. ⁊
Tamen ita qualitas plerumq; censenda est. ut aliquo q; status huic generi posse
accidere non negetur. nunc status sit talibus tra reperiri posse firmamus. ut non
exemptionis. depulsione equem admodum in conflictibus monstratum est regu
lam teneamus. quidenim aut quis intendet. uel ordine solito persuasor dissua
sorue confligunt. cum alterum deligere instructionibus non uetemur. sed tam
accusatoris. partes dissuasor uidetur arripere. quenimin honestum uel inutile
illud quod dissuadet ostendit. proinde ipsum uidetur accusare negotium. ⁊
persuasor uero partes arripit defensoris. & negotium tractatum qualibet obie
ctione contrarietatis absolut. ex quo & persuasor intendere. & dissuasor
dispellere memorandi. Ac si conflictione parum facta status potest
apparere. ut in talicausa. crebro ad muros exercitus fugiente deliberet
imperator. uerum diruat muros. muros excandi cum dicat. Honne uidet
si fecerit accusari. Deinde grauiter & sedicose id exercitum perpessurum. ⁊
In quo coniectura fiet de commotionis euentu. Ac non ex dicat. Victoriam
non uocandam si praesidium ciuitatis exanditur finis accessit. Diffiniendus
quippe. Qualis status moenium uictoriam fiat celebrari. Tunc si dissuasor
addat. Sine consilio senatus id fieri non debere. Praescriptio etiam uidet
accedere. Certum est igitur & intentionem dissuasori iure signari. & de deli
beratiuus cunctos status promptus apparere. Faciendum tamen ne
dissuasor uelut sententiam dicens. prohibeat tranquam ude ex cum eius
officium hoc sit. ne faciat persuadere. In honestere uel inutilis ratione
monstrata DEMONSTRAT. Iam nunc in demonstratiuo quem admodū

Lex fecit occidi nocte deprehensū

Estatus de lū longū unde & ad fustē & adalia referre poterit

Sed ex suasione & de suasione

8 ·ſ· uel unsol & in ciuili ·
ibi enī prior ÷ intendens

Hoc qd tractauerat

Laudare qd disponi facere

ł memorari
status emergat non est facile memoratu. Idcirco quia non statim laudem uituperatio con
sectatur. ut quisquis laudabilis non est. uituperabilis habeatur. uel contra qui uituperatio
honoretur
ne caruerit laudibus fastigetur. ut si laudandus ex eo quis dicatur quia homicidium
i. qui uituperationi pateat non confestim laudi
..thic non commisit. Est ergo medium nomen quod priuationem placuit memorari. Propterea
ł mittit
quia qui laude priuatur. non confestim uituperationi permittitur. Uel contra; Si tamen
status demonstratiui generis apparet cum laudatorem uituperatoremque constitueris. & ui
tuperatori accusatoris intentionem. laudatori defensoris partes adiunxeris. Aut illud
iudex — positus
subtilius conformatur. ut auditor inter laudem uituperationemque libratus. uelut ad
i. antequam laude sit dignus
∴ Potest et falsum ostendere aut laudatorem aut uituperatorem
uersaria loco ponatur. Non enim antequam laudandum quenquam laudabilem demon
iudici — iudicis
straris. non illi talis intentio est ut laudabilem nondum credat. Aduersum quam intentio
laudis & uituperationis
nem laudatori certamen est uel uituperatori; Licet in superiori astructione quidam
conflictus euidens approbetur. ut cum alius quempiam laudat & alter accusat.
ut catonem tullius laudans. & duobus uoluminibus caesar accusans. Ex quo colligitur
numeranda
omnia causarum genera statibus percensenda. Hoc reperto naturam causae
discutiet. quae aut simplici aut duplici questione aut multiplici continetur.
I s Et simplex est. cum unum quid in tota actione disquiritur. ut clodium milone iu
post factum iudicatio est
re necauerit. Illud uero quod per iudicationem posteriore loco disquiritur. uter
utri insidias compararit. non est singulare sed iunctum ex duplici coniectura
contrariam accusationem — principalitatem. i. non erit in principali loco
quam greci anticatigorian nominant. Sed incidens questio genus causae facere
tantum — tantum
non potest. Duplex tamen ex rebus fit. ut pro caelio de auro & de ueneno. Tam col
II s
ipsi
latione. ut pro roscio. filius ne patrem an inimici iugulauerint. Multiplex uero cum
III s
ex pluribus questionibus causa consistit. ut repetundarum omnes uerrine. & pro
s scauro. de bostaris nece de arini uxore. & de amis fratribus exquiritur. Dehinc ductus
s
diffin causae inspiciendus est. Ductus autem est agendi per totam causam tenor sub
aliqua figura seruatus. Sunt autem ductus quinque: simplex. subtilis. figuratus.
I obliquus. mixtus. Simplex cum non aliud est in agendo consilio aliud in uerbis.
II s ut si bene meritum laudes ac noxium accuses. Subtilis cum aliud uult animus
ipsi
s aliud agit oratio. ut quidam abdicat filium quod amicos non habeat. hic uero
III s abdicat. sed ut amicos habeat terret. Figuratus est cum aperte quid dicere
prohibet uerecundia. propter obscena & significatione aliaque integumentis
uestita monstratur. Obliquus est cum metus impedit aliquid dicere libere.
circumlocutionis
IIII & per quosdam fingendi cuniculos obicienda monstramus. ut in hoc tyrannum

Cuniculus est genus leporis paruissimi quod facit fossas ubi se recipiat. que cuniculi appellantur. unde fossas subterraneas cuniculos appellant. per quas aliquando hostes contra
[illegible]

qui sub abolitione [uastatione] tyrannidem posuerat fortiter fecit. petit praemii nomine armorum
arcis que custodiam. Magistratus contradicunt. Mixtus autem est ex utroque componitur. [su]
cum et pudor et metus impedit libertatem. ut tyrannus qui duos filios habuit. quorum
uni uxor [s. fuit] in qua infamis [s. pater] fuit. cuius maritus se suspendit. cogit eandem alterum filium [HYPBATON]
ducere. contradicit. hic non incestum libere nec tyrannidem potest obicere. His sunt du
ctus artificio se tractandi. et per totam orationem subtiliter diffundendi. qui colore hoc
separantur. quod color in una tantum parte. ductus in tota causa seruatur. Ductus
reperitur ex causatiuo litis. hoc est ex re quae controuersiam facit. quae aut praeteriti
temporis est. ut an aiacem ulixes occiderit. quae ductum simplicem tenet. Aut
si praesentis uel futuri temporis fuerit. omnes ductus admittit. Ergo ductus de
consilio nascitur. consilium ex causatiuo litis exoritur. Causatiuum litis est quod facit
dubitationem. ut in illo tyranni causatiuum litis est. quod tyrannus custodiam
et arcis postulat et armorum. Ductum subtilem seruatum testatur prima
philippica. quae mira subtilitate dominatum antonii latenter insimulat. ut
omnia dicens. nil aspere dixisse uideatur. His omnibus conquisitis argumenta ui
denda sunt quibus ad quaestionis ambiguum fides ualeat adhiberi. Fides autem
tribus fit modis. conciliando. docendo. permouendo. Illa prior ethica [moralis] sequens
apodictica [demonstratiua t doctrinat] tertia pathetica [passibilis] nominatur. Conciliatione licet in tota causa uti
conueniat. tamen in principiis uberius insistendum. et in commouendo maxime
uigere debet epilogus. Docere autem prae ceteris debet ipsa narratio. quamuis
diluendis quaestionibus obiciendisque criminibus non dissimilis operetur astru
ctio. nunc de argumentis incipiam. Argumentum est ratio quae rei dubiae fidem [DIFFINT]
facit. Res dubia est intentio et depulsio. uel ratio et infirmatio rationis. cum
enim obieceris occidisti. ut doceas argumentationem et formationem. maxime
cum negatur etiam ipsum non occidi. exigit argumentum. Licet ad facienda
fidem etiam illa quae inartificialia [attingentia] nominantur debeant adhiberi. ut tabulae
testimonia. quaestiones [tormenta]. quae post discutienda seruabo. Nunc argumenta
tractentur. quae aut in negotio de quo agitur posita sunt. aut illud at
tingunt. In ipso sunt totum tum partes tum nota quam greci et himo
logiam dicunt. Attingentia uero negotium quae ad aliquid relatiuorum ratio
ne ducunt. et sunt numero tredecim. A coniugatis. A genere. A for
ma uel specie. A simili. A differenti. A contrario. A coniunctis. A an

[Causatiuum est quod a principali causa fit ut apud graecos causae sunt quattuor elementa. causatiua sunt corpora quae ex his consistunt]

[ant]ecedentibus, a consequentibus, a repugnantibus, a causis, ab effectis, a com
paratione, cuius sunt partes tres · maiora, minora, paria. Apparet in omni
bus relatiuam in esse rationem. Nam coniugatum alterum alteri nominat,
et genus et species ad se relata fiunt. Ipsum etiam simile alicuius adsimile est,
et omnis loci argumentorum non ex se sed ex alio nomen acceperunt. Igitur
totum quod dubium discutitur diffiniri primitus oportebit. Et sic argumen
:eloquentia uideatur.
ta tractare hoc modo. Si tres dubia utrum utilis eloquentia totum est. In to
to igitur diffiniendum est sic. Eloquentia est bene dicendi scientia. Bene
dicere autem utile est. Utilis igitur eloquentia. Cui loco tractandi opus si
dio est dialectica quam nuper audistis, per quam cognitum puto quid sit
genus, quid species uel differentia, proprium, accidens, ceteraque quae
eius praecepta tenuerunt. Tamen haec ut potero breuiter strictimque
I percurram. Genus est igitur ad multas species differentiasque notio per
tinens, ut animal quod refertur ad hominem, pecudem, auem, piscem,
caeteraque quae non[illegible] numero [illegible] Quod
alia aeria, alia aquatilia, terrenaque, alia rationabilia, alia rationis exper
tia, quae sub uno nomine collecta cum fuerint nomine generis appellan
II tur. Species est quae a genere pendens alia continet numero tan
tummodo disgregata, ut homo continet et demostenem et ciceronem, qui
III bus una species est, sed numero distant. Differentia uero est sufficiens
questioni discretio, ut si queratur inter hominem leonemque quid
intersit, respondeatur quod homo mitis, leo ferus sit. Quod quidem
nec hominem a mitibus caeteris, nec leonem a feris aliis distinguit anima
IIII libus. Proprium est quod rem aliquam ab omnium communione caeteris ac
V discernit, ut risus. Hoc enim non est homini commune cum caeteris. Ac
cidens est quod in aliquo positum, nec pars eius est, nec separari ab eodem
potest, ut per se possit existere, ut color in corpore, inanimo disciplina.
A parte uero argumentum non ad totum probandum ducitur, sed ad aliam
partem quae continet questionem. Nec enim probata pars totum probat,
ut pitasio oculus uidet, non ideo totum corpus uidet, cum res fuit et ut totum
uidere corpus. Sed dialecticus iste tractatus est. Nunc quemadmodum
argumentum a parte ad partem sumatur ostendam. Si pedes, si brachia

tueri debemus. uti q(ue) oculos diligentius asservare. Cuius argumenta loco incur
rere aliquando et alius potest. quia minore ad maius dicitur. nec tamen ideo prin
cipalis argumenti ratio perturbatur quia geminari aliquanta argumenta natura
permittit. hoc saepe contingere et in figuris solet de quibus postea nobis erit dicen
dum. Fit non numquam et in hoc modo a partibus argumentum. cum in ducta II
partitione et propositis partibus pluribus. caeteris refutatis aliquam concludimus partem in qua sit questio constituta. ut si dicas equum hunc quem habes
aut emisti. aut dono accepisti. aut natus est domi. aut furatus es. Non autem
emisti nec dono tibi datus est. neq(ue) natus est domi. furatus es igitur. A nota uel etimol
ethimologia ut greci dicunt. sumitur argumentum. si consul est qui consulat
rei publicae. quid aliud tullius fecit cum affecit supplicio coniuratos. quo in loco
originem uocabuli tantum oportet attendere. Ab his uero quae negotium
uidentur attingere argumenta ducuntur hoc modo. Primum a coniugatis. I
quo uno nomine proposito principali per eius diriuationem casu aut tem
pore commutato aliquid approbamus. ut si pie et sancte uiuere laus est. Quod pie fa
ctum est laudari oportet. constat enim laudabilem esse uirtutem. qui locus a notatione a su
periore hoc differt. quia aliud est unde nomen impositum fuerit perscrutari.
aliud per cognationem uerbi ab alio deflexi argumentum sumere. A ge II
nere autem cum quod in toto ualet. ad speciem quoq(ue) deducitur. ut si uarium
et mutabile quiddam est femina. dido etiam uaria mutabilisq(ue) uideatur. pos
sitque ex amore in odium commutari. hac ratione illud ciceronis astruitur.
Nam cum omnium prouinciarum sociorumq(ue) rationem diligenter habere
debeatis. tum praecipue siciliae iudices. hunc locum ille totum uidetur
imitari. sed interest illud quod in illo a definitione. hic ab ipsa ratione qua
genus est argumenta ducuntur. et quod in genere totum est. quod totum diui
sione perit. genus manet etiam partibus distributum. A specie et a forma III
ducitur argumentum. ut fidem generalis faciat questioni. ut cicero in philip
picis. est quaedam actio lex. acta enim genus est legis. quod dis specie
id est lege lata a caesare comprobatum est. quod item confirmat a similibus.
quaere acta gracchi. leges sempronie proferentur. quaere syllae. corneliae.

IIII A simili per se. ut helena troianis sic cuibus belli semen tu fuisti: Item, ut
V sepe homines aegri morbo graui, cum aestu febrique iactantur. & cetera. Huic dis
similitudo contraria est quae a cicerone differentia nominatur. quae res inter
se diuersas non aduersas ostendit. cuius cicero ponit exemplum in uerrem. Sed
tu idem fecisse eris existimandus si eodem consilio fecisti. hoc & in personis osten
ditur. & in rebus. & in tempore. & in locis. & in aliis quae nunc memorare lon
VI gissimum est. A contrario. ut uitae mors. quae ex quibus. terrentius sic. Nam si
ut illum obiurges uitae qui auxilium tulit. quid facies illi qui dederit damnum
aut malum. & cicero. Si ille consul fustuarium meruerit legiones quid quae consu
VII lem reliquerunt. A coniunctis autem fides petitur cum quae singula infir
ma sunt. ea coniuncta uim ueritatis assumunt. ut quid si accedit ut tenuis antea
fueris. quid si ut auarus. quid si ut audax. quid si ut eius qui occisus est inimicus.
singula haec quae non sufficiunt idcirco congregata ponuntur. ut ex multis
VIII iunctis res aliqua confirmetur. Ab antecedentibus. cicero cum ille non dubi
tauerit aperire quid cogitaret uos potestis dubitare quid fecerit. praecessit
enim praedictio ubi est argumentum. secutum est factum unde est questio.
VIIII A consequentibus uero conuersim ut quaestio in antecedentibus sit. argumentum
in sequentibus hoc modo. ut si hoc secutum est. illud praecesserit. ut si peperit.
cum uiro concubuit. exemplum de uerrinis. si fine medicto pretoris afferre
X de kl ianuariae. cur non initium quoque nascatur a kalendis ianuariis. A repu
gnantibus argumentum cum ostenditur duo sibi cohaerere non posse, uerbi
causa. ut & parasitus quis sit. & ridiculosus non sit. quae per negationem
simul esse non posse praedicantur hoc modo. Nam & parasitus est gnato & ri
diculosus non est. eius loci exemplum est in re magis ipsa quam forma uer
borum. Is igitur non modo a te periculo liberatus. sed etiam honore am
plissimo ornatus arguitur domi suae te interficere uoluisse. & in cornelia
prima repugnare dicit. ut diuisores quos honoris sui ministros esse uoluerat.
XI Lege ambitus uellet affligere. A causarum locus lato patet & multa dispu
tatione tractatur. Sed nunc formam eius satis fuerit demonstrare sub hoc
exemplo. sed cum ob tua decreta. ob iudicia. ob imperia dabantur. non
est ita quaerendum cuius manu numerarentur. sed cuius iniuria cogerentur.

sic & uirgilius: mene fugis? ¶ Ab effectis fit argumentum cum in causa dubitatio est. ut XII
fatum probetur ex eo quod homines & iam mutati seruabantur in uita. fatum enim
causa uel uitae uel mortis. Illi uero effecta sunt fato uiuere posse uel mori. cicero hinc
(i. instando plaudit manib. in ei morte)
probat aulii hirtii uitam quae populo cara est. quod ei populus plaudit. hoc est
uirgilii. degeneres animos timor arguit. Nam timor est causa ut degener sit ani
mus. quod timoris effectum. ¶ A comparatione maiorum. qui dubitet a siculis XIII. I
petisse pecuniam uerrem. cum a marco octauio ligure postularit. Uirgilius. tu potes
unanimos armare in praelia fratres. ex hoc utique probat & alienos posse quod minus est.
ter. terentius. Nam qui mentiri aut fallere instituerit patrem aut matrem audebit.
tanto magis audebit caeteros. ¶ A minorum comparatione. ut publius scipio pontifex II
maximus. tiberium gracchum mediocriter labefactantem (uastantem) statum reipublicae priua
tus interfecit. deinde iungit quaestionem (quaestionis). ubi modus est quidam. catillinam orbem
terrae caede atque incendiis uastare cupientem nos consules perferremus? ex hoc
terentius loco illud. hic paruae consuetudinis causa huius mortem tam fert fami
liariter. ¶ A parium comparatione. cicero & sinonimis iucundi atque illustres sunt III
hi dies quibus (quam quibus moriemur) nascimur. & in pissonem. nihil interest. utrum ipse consul impro
bis contionibus perniciosis legibus rem publicam uexet. an alios uexare patiatur.
His igitur breuiter demonstratis. illa quae non excogitantur ab oratore (a iudice). sed a causa
aut a reis (iudici) suggeruntur. in tribus ut diximus rebus posita sunt. In scriptura ut tabu
larum. In auctoritate ut testium. In necessitate ut tormentorum. ¶ A scripto I
argumentum petitur cum ad dubiae rei probationem uel chirographum uel
testamentum transactionis tabulae recitantur caeteraque huiusmodi quae ita
nota sunt ut exempla de oratione non quaerant. ¶ Ab auctoritate uero ut africanum
dixisse iure caesum esse tiberium gracchum. aut cum testimonium quo ueri II
tas nudetur affertur. ut gneum pompeium demisso frumento celeriter
testem nobis orator inducit. auctoritas igitur aut iudicantis (ut africani) aut testis (ut pompeii) est.
huic parti adiunguntur oracula (deorum) caetera que eiusdem genus. ¶ Necessitas uero dat
fidem ex tormentis. aut somno. aut furore. aut uinolentia. quae uocem alicuius III
rei extorquet inuitis. quae omnia cum ad coniecturam causae personae facto
adducuntur id est ipso testimonio uel confessione uel scripto capiunt fidem uel
amittunt. Nam nec causa dicentis attenditur & persona tractatur. &
& ipsius (persona) scripturae secum aut cum causa qualitas comparatur. Sequitur

(margin: gneus pompeius dictus est a neuo i. macula. Sextum pompeius qui quaestor frumentum celeriter misit)

ut ea quae conciliant . aut permouent auditores . intentionem suam flectat as
sertor . quoniam ad fidem faciendam haec quoque pertinere praediximus . Conci
liantur igitur animi tum personae . tum rei dignitate . personae aut auditoris .
I aut rei uel ipsius oratoris . aut aduersarii . Auditoris sicut qualem te antea PR
praebuisti cum huic eidem questioni iudex praeesses talem te nobis . et PR hoc tem
II pore impertias . Rei uero ut pro de iotaro . quem ornare antea cuncto cum senatu
III solebam pro perpetuis eius in nostram remp. meritis . Oratoris uero cum de se non
superbe sed moderate loquitur . Quale illud est . . cum questor in sicilia fu
issem . iud . itaque ex ea prouincia decessissem . ut siculis omnibus iudi . cq .
nom . m . r . f . u t c . s . i . u . sa . mult . h . nu . et i . p . r . s . s . o . a . r .
IIII Sed haec plenius in exordiorum praeceptis disseram . Ab aduersarii uero perso
na conciliatio fit . dum illius iniquitate aut arrogantia demonstrata . nostra
modestia commendatur . Sed haec posterius & in principiis . quanquam nunc
non orationis partes . sed dicendi formas & faciendae fidei species numeramus .
quo loco patheticae quoque dictionis attendimus facultatem . cuius usus uel in co
munibus locis uel in epylogis maxime continetur . Nam ea primordia quidem
apud ueteres hac animorum permotione caruere . quod tunc [illegible] demonstrabimus
cum ordiendi praecepta tractabimus . Interim generatim quib. mentes affectibus
incitentur . nulla partium diffinitione signabo . Commouentur igitur audi
tores . aut miseratione . aut odio . aut inuidia . aut metu . aut spe . aut ira
I caeterisque similibus . Miseratione cum calamitates alicuius magno dolore
tractamus . cum iniquitatem temporis uel periculi magnitudinem memoramus .
ut in septima uerrinarum patres . quos uu. di. ia. il. p. m. a. q. o. p. an. os.
II car. ab. cons. ll. ex q. nihil ao. nihil. u. f. d. post. s. p. ex. l. Ab
odio cum aduersarii factum uel uiris bonis uel iudicibus ostenditur exe
crandum . ut cum iudicium corruptio docetur uerre iactari . Item cum
III in auaritia scelere reperturio uos sui similes esse arbitratur . Inuidia est
quae quodam liuore inficit auditores . ut est quod ad tuam ipsius ami
citiam caeterorumque hominum magnorum atque nobilium faciliorem aditum
istius habet nequitia & audacia . quam cuiusquam nrm uirtus & integri
tas . Item istum rebus omnibus undique ereptis impune eludentem circum
fluere & abundare . Potest quidem & illa res auditorum mentes incendere .

ut sullicauius exaggeres tyrannicum spiritum aut potentiam non ferendam.
Metum uero excitari uel propriis uel communibus periculis. propriis et IIII
hoc est iudicium in quo uos de reo P R de uobis iudicabit. Communibus
autem ut est. uideor mihi uidere hanc urbem lucem orbis terrarum.
arcem omnium gentium subito uno incendio concidentem. Spe quoque VI
animi perturbantur. cum beneficia aut obsequia promittuntur. ut
cum fidem milonis pompeio pollicetur et caelii in omni uita seruitium
obstrictum uobis ac liberis uestris habebitis. Ira etiam ut uehe VII
menter animos turbat. ut cum exaggerat tullius et exclamat in
curia sedere socios catilinae o dii immortales. UBI N. G S. Q R S. H A B.
in qua urbe uiuimus. hic hic s. n. i. num. p. c. Similes alii permiscentur
affectus. qui cum ad persuadendum plurimum ualeant. extra causam
tamen sunt. nec apparere in oratore manifestius debent. ne insidiis iudicem
capere non ratione ducere uideatur. DE DISPOSITIONE. His igitur ad fidem II
faciendam prudenter inuentis. ordo rerum est sociandus. quae pars
dispositio uocatur. qua quid dicendum. quo uel loco. quid penitus
omittendum. quo modo etiam et quando et ubi prudenter inspiciam.
Duplex igitur huius partis est ratio. aut enim naturalis est ordo aut
oratoris artificio comparatur. Naturalis cum post principium. nar I
ratio. partitio. propositio. argumentatio. conclusio. epilogusque consequitur.
Artificio oratoris. cum per membra orationis quae dicenda sunt dige II
rimus. et hoc ex causae utilitate. Non ex temporis serie coaptam.
ut pro milone factum. Cum quaestiones quasdam ante narrationem.
ut praeiudicia refutaret induxit. quod non ex ordine naturae. sed
ex causae utilitate mutauit. et pro cornelio primo refutata sunt
crimina quae secuta sunt tribunatum. post ad ipsum tribunatum
recursus est factus. quae dispositio artificialis ut diximus nominatur.
Inuertere autem naturalem temporum ordinem intenuit. ut primum
quaesturam eum legationem deinde dein et praeturas obiceret. ser
uata temporum ratione. quam nisi causae repugnet utilitas. neces
sario persequemur. At ubi maiora quaeque potissimum et inuidiosiora
purganda sunt. ab his sumitur refutationis exordium. ut pro cluentio.

coniecturae partibus expeditis. Ad praescriptionem legis accessit.
Ordine uidelicet commutato. ne si diu euentum legis assertione non
defenderet. fugere causam diffidentia uideretur. Quibus his officii

IIII DE ELOCUTIONE

partibus absolutis. elocutionis cura est intimanda. Quae cum constet et in
singulorum animaduersione uerborum. hoc ab eloquentiae nomine
separatur. quod illa totius operis oratorii uirtus est. haec pars habetur
officii. Cuius cicero duo quasi fundamenta. duo dicit esse fastigia. fun
damenta sunt latine loqui planeque dicere. quorum unum gram
matice loquente didicistis. cum etiam uobis insinuata subtilitas est.
fastigia uero sunt copiose ornateque dicere. quod non ingenii sed
laboris est maximi. exercitationis et iam diuturnae. qua non so
lum uberior sed illustrior quoque facultas adquiritur. Huius rei
duplex ratio est, una qua in singulis uerbis lumen eapparet.
Altera ut dignitas eloquendi copulationis ipsius decore seruetur.
In singulis uero rebus. aut proprium aut translatum mutuatumque
conquiritur. Propria sunt uelut ista praecipue. Nam antiqui
proceres uel nescirent haec dicendi ornamenta uel appetere non
auderent. propriis utebantur. Sed quia uerborum ueterum iam
exoleuit usus. Non sunt audacius usurpanda illa. quae cum aetate
mutata sunt. Itaque alucinari et cerritum et caperratum similia
que praetereuntes. utemur his que consuetudo recipit. nec tamen
sordidis. nisi cum rei sententiaeque uis exigit. ut cum cicero uolens cru
delitatis inuidiam facere. ait gurgulionibus exsectis reliquerunt. et
uirgis plebem romanam concidere. Nec indecore uirgilius ut ancdote hu
militatis aucupio lychnos pro lucernis ait. quod si suae res propria
uerba non habeat. nouanda sunt. aut alienis utendum. Nouantur
autem duobus modis uerba. aut quadam fictione. aut declinatione
praesumpta. aut duorum quae cursim sint coniunctione composita.
Finguntur maxime cum transferimus. ut qui poetheta qualitates
esse dixerunt. quod nomen nunquam fuerat in latinis. quo et
auribus temperandum. et insolentia fugienda. quam uitans cicero
soterem saluatorem noluit nominare, sed ait. qui salutem dedit. Illud

Caperrata frons aspera et rugosa
R(ati)o Alucinari et blandiri

Gurgulio uermis qui frumenta populatur dicitur quasi totum gutur et per g quidem in prima syllaba scribitur sed per duo c pronuntiatur

enim nimis insolens uidebatur. Deriuatione quoque fiunt uerba quae
deductiua. παράγω duco
grammatici paragoga nominarunt. ut dicamus floreta rura & cam
a nomine grad deducit a uerbo
pique ingentes ossibus albent. quod satis crispa flexione horatius al
bicant dicit. his plerumque grammatice utitur. Licet tullius grandi
feras possessiones dicat. & grandiloquos oratores. Huic diligentiae II
subiungitur translatorum cura uerborum. cum res aut sua non inuenit
uerba. aut cum uolumus splendidius aliquid explicari. Ergo aut ino
piae aut decoris causa transferuntur. Inopiae cum dicimus gemmare I
uitem. & luxuriare segetes laetasque perhibemus. desunt enim propria
uel comoditas
& commoditatus adsciata. Decoris uero ut bellum subito exarsit cum po II
tuerit dici extitit. Et item possumus ab omnibus sensibus mutuari. ut
a narib. ab ore
ab oculis luce libertatis. & odor legum. & silent leges inter arma.
& a gustu o nomen dulce libertatis. Verum non debet haec transla
torum alienorumque uerborum affectatio sine moderatione ca
ptari. Nec longe petita debent esse translata. ut si dicas luxuriosam
charybdim. Uitandum quoque ne turpis sit similitudinis usurpatio.
Ut si dicas castratam africani morte rempublicam. aut clodium stercus
senatus. In hoc genere transferendi. etiam allegoriam poetae prae Allegoria proprie inuersio
cipue nexuerunt. Et cicero cum dicit. senatum a gubernaculis deie
princeps piratarum
cisses. populum romanum e naui exturbasses. ipse archipirata cum grege praedonum
impurissimorum plenissimis uelis nauigares. & in pisonem. ut qui ma
urbem
ximis tempestatibus ac fluctibus rei publicae. Nauem gubernassem. saluamque
uel iratum
in portu collocassem. frontis tuae nubeculam & collegae tui contaminatum
spiritum pertimescerem. Usurpatis ergo his similiter pluribus uerbis
tan
elocutus est. quae suis fortasse augustius aut humilius diceret. Item
translata quodammodo sunt. quae aut ex parte totum. aut ex toto
partem. aut ex uno plures monstrant. aut ex pluribus singula. Ex
parte totum ut in puppim ferit. aut ne in his dem penatibus tuto esse
tecum. pro eadem domo. hunc tropum metonymian grammatici
memorarunt. Catachresin etiam greci. quam nos abusionem
dicimus. ut cum perhibemus naturam deorum pro substantia.
In coniunctis uero uerbis. orationisque contextu. seruanda sunt haec

ut constructio co augmentata & conclusio perfecta proueniat. & ut
quodam schemate dictio uenustetur. Iam compositionis praecepta per
curram. Cuius uitium maximum est. hiulcas & asperas. frenos etiam
iotacismos. moetacismos. labdacismos. omoeoprofora. & polisigmia
non uitare. uel cuius libet litterae assiduitatem in odium repetitam.
ut sale saxa sonabant. & casus cassandra canebat. Moetacismus est
cum uerborum coniunctio litterae assiduitate colliditur. ut si dicas mama
mam ipsam ama quasi meam animam. Lapdacismus ubi .l. primum dis
sonat. ut si dicas. sol & luna luce lucent albalent lactea. Iotacismus.
ut si dicas iunio iuno iouis iure irascatur. Polisigmia ubi .s. littera cre
brius geminatur. sosia in solaria soleas sarciebat suas. Omoeo pro
feron est cum dicitur. o tite tute tati tibi tanta tyranne tulisti. dis pro
feron. ut si quis dicat persuasit praestrigiatrices. atque inductrices
tigres. Asperae inter penultimum ultimumq; uerbum maxime ui
tandae. Cuius exemplum est. si dicas phaleras ablatas gratis. aut si
iuret & auriga per lora per flagelli per frena. Hiulcae sunt eam in ea
parte quam diximus similes uocales ac similiter longae collisam hian
temque structuram faciant. ut si quis dicat suscepisse se liberos secun
do omine. & ut tullius pro milone ait auctoritate publica arma
re. quod quidem artem dissimulans plerumq; appetit uoluntate.
Uitandum similiter ne in eodem loco tres aut quattuor longas breuesq;
continue ponamus. neue in notissimos uersus & maxime eroicos
structura fundatur. Inter iambicos uersus quam uis eos cicero non
euitet cum dicat. senatus haec intelligit consul uidet. & eroici uer
sus finem uel initium non declinet cum dicit. o miserum cui peccare
licebat. & in academicis l. ucongesta omnia. Varro magis obscu
rata & circumfusa tenebris. & in uerrinis plenum uersum una
quidem syllaba mutilum fuderit. cum dicit. cum loqueretur tanti
fletus gemitusq; fiebant. nec finem uitauit elegi sicut ait. O derat
ille bonos. Incurrit etiam in endecasyllabi phaleutii petulantia
dum dicit. successit tibi lucius metellus. hic tamen uir & longo ope
re. & ipsa sui maiestate defenditur. Caeterum in clausulis uitio

sissimum reperiatur. Animadvertendum autem ne cum similitudinē
versus effugimus, bonam clausulam transeamus. ut si timeas dicere stre
pituque plagarum cum pla longa sit, et bonam clausulam fecerit. vitandū
etiam ne eodem loco cacenfaton. vel interpositione vel commutatione verbo
rum. Inhonesta enim exempla sunt. ut arrige aures pamphile. ut est.
atque erepta virginis ira. In his enim sordescit oratio. Vitandi etiam
fremi qui fiunt ex asperimis litteris in unum concurrentibus. ut est rei rentu
in haec ira. per pol quam paucos reperias meretricibus fideles evenire amato
res syra. et ab hisdem litteris incipientia. ut est. non fuit istud iudicium iudi
cii simile iudices. et in eadem desinentia. ut fortissimorum proximorum fide
lissimorumque sociorum in eo demutio habentur. Item penitus fugiendum bre
ves syllabas continuare quam plures, ut est illud sereni per tauita ui pedis
animale poris. His breviter intimatis pedes sunt asserendi quibus
clausulę decenter aptentur. quos quidem cicero quadam permixta con
fusione perturbat dum dicat. modo ditrocheo concludendum. modo
peonem primum probat incipientibus modo finientibusque.

quartum modo docmium qui constat ex brevi duabus longis bre
vi et longa. cuius exemplum posuit. amicos tenes. Item amphimacrū
pedem et rursum dactylicum numerum laudat modo anapesticum
deuteri l. duā bū
modo, iambum laudat. Nec tamen certa sententia est. Ego tamen
compendiosiora percurram. ut in hac silva quibusdam videar prae
ire tramitibus. In monosyllabis inspiciendum utrum finalis longa
brevis ne sit. Si enim longa est, praeire debet trocheus. ut est cicero
nis. non scripta sed nata lex. aut debet ēē legum in re. p̄ prima vox.
Incola n̄ in cōmate
quae tamen pendente sensu apta conclusio. At vero si brevis fuerit
monosyllaba iambus aut anapestus antecedit. ut ait salustius. To
ta autem insula modica et cultibus varius est. Brevem vero brevis aut
longam longa non sine vituperatione sectatur. ut si dicas. ista res me
a est. aut contra quod cicero pro ligario. non tu eum patria privare
qui careret sed vita vis. quod voluntate orator non errore composuit.
Verum hoc de monosyllabo superius praeceptum incolo melius collocari
aut commate non in fine sententiae. dissyllaba vero iambico numero

non iure clauduntur. uel si penultimus spondeus. mox iambus aptatur.
ut si dicas tenui seruos meos. Aut pyrrichius pro iambo. ut consul iudicet.
Et bona clausula est. ex iambo & spondeo, uel ultimo trocheo. ut si quis dicat
patria continet bonos ciues. uel asserat caput legis. Cauendum est autem ne
aut duo iambi aut iambus & pyrrichius in fine ponantur. ut si quis dicat pu
gnare iuuenes pro parentibus suis parentibus. Cauendum etiam ne pyrrichius
post pyrrichium ueniat & quattuor breues faciat. ut si quis dicat perdidi bona
mea. Aut post pyrrichium trocheus spondeus ue. ut si dicas. conqueritur sua fa
cta. aut imputat sibi demens. Sed & trocheus & iambus. uel pro iambo post tro
cheum pyrrhicius malam clausulam faciunt. Hunc enim finem elegi pentame
tri turpiter reddit. quid enim interest utrum dicas. omnia nempe uides.
an uero dicas aspice facta mea. bene autem ponuntur uel duo trochei. uel tro
cheus & spondeus [illegible] in fine clausulae. ut si quis dicat haec est bono
rum ciuium magna cura. Aut haec sunt quae maximi principes sola curant.

Trisyllabis clausulam terminantibus lex est. si modo d e uel is molliter flue **DE TRISYLLABIS**
re ut trocheo praecedente penultimo. molosus subsequatur. Siue longam
habeat nouissimam syllabam siue breuem iure metrico. Ut illud est Tullii.
mare fluctuantibus litus eiectis. fit autem pessima clausula si pro trocheo
penultimo spondeum praelocaueris. ut si dicas mare fluctuantib.
rupes eiectis. apex eiectis. Item uitiosa est conclusio si nouissimi molosi pri
ma syllaba breuis fiat. quam uis trocheo rite praemisso tunc enim eroicum

Omnis pes in fine posit trisyllabi molosus ÷ secundū rhetores

comma nascitur. ut si qui dicat. litus amicis. Item bona clausula fit si pro no
uissimo moloso ionicus minor ponatur post trocheum. ut si dicas. mare flu
ctuantib. litus agitanti. Sed in hac clausula cauendum ne pro trocheo penultimo
spondeus ponatur. Nam tunc si solueris tertiam molosi in uitium cadis.
quo loco incidit cicero cum dicat. si te semel ad meas capsas admisero. Si autem
pro penultimo trocheo mediam molosi solueris pulchram clausulam feceris.
ut si dicas. litus aemulis dare. Item pro trocheo penultimo pulchra & si tertia
molosi resoluitur. ut si dicas. litus aequabile. Item si trochei penultimi longam
soluerimus & primam molosi ultimi fit elegans clausula ut curas regere animorum.

Yronia est simulatio in qua aliud uerbis significamus. aliud re ipsa sentimus. **DE FIGURIS SENTENTIARUM**
ut est principium pro ligario. nouum crimen gaie caesar.

hl Item pessima si post trocheo pyrrichium praemiseris. ut si dicas mare fluctuantibus

Paralemsis est praeteritio · cum praeter mittentes (ite) quaedam · nihilominus dicimus · II
(· frequens)
Apostrophe est in aliquem districta conuersio · Apud ciceronem a nobilis III
figura · Hoc est cum in aliquem sic conuertimus actionem · ut te ex ea iudicet
doceamus · Diaporesis est dubitatio · qua figura utimur cum ueluti dubitan IIII
tes ab ipsis iudicibus inchoamenta consilium postulamus · ut est pro cluen
tio · Equidem quo me uertam iudices nescio · & pro cornelio · pugnem con
tra nobilissimorum hominum studia · consilia · rationesque eorum aperiam V
& cetera · Erotema est interrogatio · qua figura utimur cum interrogan VI
do aliquid aceruamus & exaggeramus eius inuidiam · Pysma est quae
situm · quae figura a superiore eo differt quod interroganti una uoce
tantum responderi potest · Quaesito autem nisi pluribus responderi non
potest · ut cum dicimus · qua agitur ratione bellum geremus · (ut) quae auxi
lia nobis parata erunt · (ut) quis erit qui subuenire uelit cum tam acerbe so
cios tractauerimus · Diatyposis est descriptio uel deformatio cum reb VII
personisque subiectis · & formas ipsas & habitus exprimimus · ut tullius
pro milone · si haec nunc gesta audistis facta uideretis & milonem
in reda sedentem penulatum cum uxore · Item clodium cum equo
& delectis uilla egredientem & cetera · Antisigoge contraria VIII
inductio · Haec figura est cum aliquid difficile & contrarium confi
temus · ut cicero de rege ptholomeo · difficilis ratio belli gerendi · at
plena fidei plena pietatis & cetera · Diasirmos est eleuatio uel VIIII
impressio · In hac figura laudantes quae dicuntur ab aduersariis
dissoluimus · qualis est in murenianam totus ille in sulpitium (ptium) loc
de iure ciuili · Metathesis est transmutatio quaedam · hoc est cum X
rem a nobis alio transmouemus · sed non ita ut ibi toto tam causam
constituamus · Alioquin status incipit esse non figura · Hac
tenus de sententiarum figuris · Nunc ad elocutionum figuras tran
seamus · sed uolo breuiter memorare quot genera sint elocutio
nis · quotque modis ea utendum sit · Est igitur familiaris omnis
(permanens elocutio · nec distincta per cola & commata)
narrationis generi quam greci epimonen lexin appellant · quae
ita conectitur ut superiorem elocutionem semper proxima
consequantur · & historiae conuenit · & narrationi · & non conuersi

Nam in omni narratione inuenitur elocutio
sed non in omni elocutione narratio
Ex imo conuersio

neque circumscriptum (finitum) eloquendi genus desiderat diffusum (sine colo & caeso materi) atque conti
nuum ut illa sunt in miloniana. occidi. Occidi non spurium melium quod
annonae leuandae iacturis & cetera. Ista aliquam periodon greci appellant.
quae sententiam quadam circumscriptione definit atque determinat.
quale est in ceciliana. si quantum in agris locisque desertis audacia potest
Tantum in foro iudiciisque impudentia ualeret. non minus nunc aulus caecina
cederet sexti ebutii impudentiae quantum in ui facienda cessit
audaciae. Quae multis constat e membris. quae cola greci dicunt. & ex
caesis quae commata appellant. Membrum est pars orationis & ex
pluribus uerbis absolute aliquid significans. hoc modo. & si uereor iu
dices ne turpe sit pro fortissimo uiro dicere incipientem timere. Caesum
autem est pars orationis ex duobus aut pluribus uerbis dum quicquam
absolute significamus. quanquam caesim dicamus orationem cum
singula uerba quoduis significantia proferuntur. ut est, quis est lol
lius qui sine ferrone nunc quidem tecum est. Quis est lollius ar
miger catilinae stipator (adiutor) tui corporis concitator tabernariorum per
cussor. lapidator curiae. & in uerrinis. comites illi delecti manus erant
tuae. accensi. medici. aruspices. scribae, manus erant tuae. Uerum
superior periodos. constat & duobus membris & ex tribus & ex quat
tuor. interdum & sex. quam uis ex uno membro putent nonnulli pos
se compleri. quem monocolon periodon appellant. cum sit colon potius.
Optima igitur oratio fit si nunc ex ambitu periodico. nunc ex
illa continuatione perpetuae elocutionis aptatur. non nulla (quae) caesis
interrupta fuerit aliquando colo consociet (t consentiat). Differt autem figura
elocutionis a figura sententiae hoc. quod sententiae figura immu
tato uerborum ordine manere non poterit. quam uis plerumque
fieri potest ut sententiae figurae coniungantur cum elocutionis
figura. ut in ironia quae figura est sententiae. epanaphora per
miscetur quae est elocutionis.

DE FIGURIS ELOCUTIONIS

Sunt igitur figurae elocutionis aliae ad ornandam tantum & quasi
pingendam orationem commodatae quibus nunc utimur.
tithet on id est compositum ex contrariis. cum uerba pugnantia inse

paribus uocibus colliduntur. uel paria paribus opponuntur. ut est cicero
nis. domus tibi deerat. at habebas. pecunia superabat. at egebas. aut si
dicas. In pace ad uexandos ciues acerrimos [l. mus] in bello ad pugnandos hostes
inertissimos [l. mus]. Isocolon exaequatum membris. quod fit non inpugnan II Isos graece aequus
tibus inter se uerbis. sed paribus exaequatis. ut si dicas, classem speciosis
simam & robustissimam extruxit. exercitum pulcherrimum & for
tissimum legit. sociorum maximam & fidelissimam manum conparauit. Pa III
rison prope aequatum. haec figura differt a superiore quod ibi omnia
membrorum genera paria sunt numero. Hic uno uel altero addito
in quouis loco cetera excurrunt. Omoeoptoton similecasibus. Nam IIII Omos similis ptosis casus
ex eo nomen accepit quod cola omnia in eosdem casus cadunt. ut est.
huic socios uestros criminanti. & ad bellum uos cohortanti. & omnibus
modis ut in tumultu essetis uolenti. Omoeoteleuton similimodo deter V
minatum differt a superiore. quod & casu & sono simili postrema
uerba determinat. Hoc uero soni tantum similitudine sub quacumque
uerbi enuntiatione componitur. Paronomasia leuis inmutatio VI
uerbi ac nominis. id est cum syllaba aut littera mutata diuersa significat.
ut si dicat praetor est uel potius praedo. Ploce id copulatio. In qua idem VII
uerbum aut nomen continuo positum diuersa significat. ut est, sed tamen
ad illam diem memini. ut s. Palinlongion. Iteratio. haec figura VIII
repetito uerbo aut nomine non diuersa uult intellegi. sed uehemen
tius repetita significat. ut est. nos. nos dico aperte nos consules desumus.
Epanalempsis. repositio. haec figura a superiore distat. quod illa eadem VIIII
parte orationis reposita coniungitur. aut uno altero ue uerbo inter
posito. at haec non una parte orationis. sed prout libuerit sociatur
uerbis. ut est non potest. iam non potest haec libera ciuitas esse.
Anadiplosis est replicatio, optime cum ea quae in priore membro X
postrema ponuntur. in posteriore prima repetuntur. ut est illud
terentii, negat hanc sibi cognatam demipho. hanc demipho ne
gat esse cognatam. Proapodosis. redditio rationis. id est cum nomen
in postrema parte membri. aut eadem quaecumque pars orationis XI
redditur ex quo idem membrum coepit. ut si dicas. publica tibi calami

XII tatesimputaredebesrespublica. Epanaphoraredditio·quotiensper
singulamembratadempartsorationisrepetatur·Hocmodoquerres
calumniatoresapponebat·querresdecausacognoscebat·querrespro
XIII numiabat·Tanastrophe·conuersio;hacfigurahocdiffert asuperio
re quodillaabeadempartеorationissiepiusincipitur·Haecine
ademterminatur·utestprofuntetio·maximusnumerusegallia pedi
tatusamplissimecopiegallia·equitesnumeroplurimi egallia·
XIIII Synplocesconexio·namcincipitsiepiusabunaparteorationis·&to
tiensinunamatqeandemdesinit·utest·quislegemaliquisrullus·
quisdecemuiros quosuoluitcreauit·Idemrullus·polyptotonexplu
XV ribuscasibus·cumsiepiusinitiumabeadempartеorationisfiat·Illa
ipsaparsdeclinationibusautnumerisimmutatur percasus·utestse
natusiussit·senatuiplacuit;senatumceraumestpraecepisse;asenatu
dilectauseset·Sinonymiaest·communionominis·quotiensunoverbo
XVI nonsatisdignitatemreiautmagnitudinemdemonstramus·Ideoq:
ideandemsignificationempluraconferimus·Tautologuiaest·cadē
XVII pluribusuerbissignificatio·hocdiffert asuperiore·quodibisingulis
uerbiseademres·Inhacplurimissignificatur·Climaxestascensus·
XVIII utestaceronisprotilone·neq:ueroseopulosolumsedetiamsena
tuicommisit·neq:senatuimodosedetiampublicassocaisetarmis·
nequehistantum·uerumetiumeiuspotestatecuisenatuistotārem
XVIIII p·commisserit·Asindeconestsolutum·utademptisconiunctionib·
quibusuerbaautnominacoīnectuntur·singillatimunumquenq·nuntiamus·ut
ē·expectouimeditiseuertatempraetoris·faueo oratori·cupio·supplico·oc
XX tuplodamnariaphronium·Diezeumenon·disiunctumappellamuseum
diuersisreddитionibusuerborum·coladisiungimus·siueduosiueplurahocmo
do·capuamcolonisdeductisoccupabit·tudelampraesidio communient·nume
riamcumhacmultitudinesuorumoppinebunt·Ceteraoppidapraesidiisdeum
XXI cient·Antizeumenon·inuicemtum·haecfigurahaecasuperioredifferet·quodibi
singulismembrissinguladiuersareddunturhicplurainunoconiungimusut
ē·quorumordoabhumilifortunasordidaturpirationeabhorret·hocenī
postremumabhorret·praedictaconiunxit·Fleonasmosē·plusnecesse
XXII

sariunt cum uerba quaedam dicimus non enuntiandae rei necessaria sed magnitudinis cumulatae. ut si dicas antonius ille. cum sufficerit nomen dixisse ad amplitudinem adicimus ille. Eclipsis est detractio contraria superiori figura. cum uerbo aliquo minus dicto. rem sentiendam potius praeterimus ipsa celeritate gratissimi.

XXIII

Hę sunt elocutionis figurę. quas quidem non oportet uelut studiose copulatas in unius conceptionis sententiam conglobari.

DE MEMORIA IIII

Nunc ordo praecepta memoriae subministrat. quam quidem constat ēē naturalem. sed & arte adiuuari posse non dubium ē. haec autem ars breuibus praeceptis. sed magna exercitatione formatur. Cuius artis hoc munus ē. ut non tantum firma. uerum etiam celeri comprehensione. res uerbaq. percipiantur. Tenenda uero sunt non ea tantum quae a nobis inuenta sunt. sed etiam quae ab aduersario in agendo tractata sunt. Simonides huius rei praecepta inuenisse phibetur poeta idemq. philosophus. Cum enim conuiuii locus subito corruisset. nec possent propinqui obtritos internoscere. discumbentium ordinem nominaque e memoria recordante suggessit. quo admonitus intellexit ordinem ēē qui memoriae praecepta conferret. Is uero in locis illustribus meditandus. in quibus species rerum sententiarumq. imagines collocandae sunt. uelut in nuptiarum uelatam flammeo nubentē. aut homicidę gladiū uel arma detineas. quas species locus tanquam deposita memoriae reddat. Nam id quod conscribitur caera continetur & litteris. sic quod memoriae mandatur in locis tanquam in cera paginaq. signatr. Imaginibus uero quasi litteris rerum recordatio continetur. sed ut diximus magnam exercitationem res laboremq. conquirit. In qua illud obseruari compertum est solere. ut scribamus ipsi quae facile uolumus retinere. deinde ut si longiora fuerint quae sunt ediscenda. diuisa per partes facilius inhaerescunt. tum apponere notas rebus singulis oportebit his quas uolumus maxime retinere. nec uoce magna legenda sunt. sed murmure potius meditanda. & noctem magis quam interdiu maturius exercitari memoriam manifestum ē. Cum & late silentium iuuat. nec foras a sensibus uocatur intentio. est quidem memoria rerum atque uerborum. sed non semper ediscenda sunt uerba nisi sit spatium meditandi tempus indulserit. satis erit q re ipsas animo tenuisse. prae

Simonides hic scripsit librum de laude deor(um)

Nuptię a nubendo dicunt(ur). Obnubebantur enim nubentes flammeo i. aurario

Res manere oport(et) imagines et manet in memoria

Int(er)diu aduerbium est p(er) diem

[illegible]

U

sertim si nichil eius munere naturali prouenerit. DE PRONUNTIATIONE ET ACTIONE

Actionem apud ueteres appellabant quam nunc pronuntiationem uulgo dicim̄
nescio; ea praestat oratio ut concilietur auditor. ut ad fidem per suasione duca
tur. ut animorum motibus incalescat. Eius partes sunt tres. uox. uultus. ge
stus. his ut pleriq. putant. cultus uel habitus oris accedit. Uox & natura constat
& quadam scientia modificata seruatur. In natura qualitas uocis & quantitas
dispensatur. scientia uero quomodo caute res asse quitur. & quid oporteat obser
uare. Bonitas uocis constat. claritate. firmitate. suauitate; quae omnia nu
triuntur cibi potus coitus obseruantia. praecipueq. ut corpus deambulando
moueatur intra breue spatium reditu maturato. qui motus cum digestionē
facilem praestat. sine dubio purgat & uocem. nimia excursio uel longa deam
bulatio extenuat ac fatigat. Post hanc ambulationem statim pos ad studia
conferamus. priusq. quam sit dicendum uocem lectione coloremus. nec ab ini
tio clamandum. sed tenui murmure inchoandum. quo in similem uocem pos
sis efferre. Ad curandam autem uocem pleriq. pertinere dixerunt. ut se
dentes paucissimos uersus lenta & graui proferant uoce. Deinde per gra
dus paulatim erigant sonum. per eosdemque gradus recolligatur oratio.
quo sine damno ad murmur usq. perueniat. Uultus uero pro sententiae digni
tatem utandi sunt sed non ita ut histrionibus mos est. qui ore torquendo ri
diculos motus spectantibus praestant. Significanda enim non spectanda sunt
ista quae actio uultusq. cōmendat. sed oculorū in hac parte magna moderatio
est. qui tū hilaritate tum intentione tum minaci mouentur aspectu. nec
nimium grauioribus superciliis premendi aut petentibus frontem nudandi
sunt oculi. quod in pisone tullius amare uituperat. nec mollius agitandi sunt
gestus aut muliebriter latera deducenda sunt. Nec iactanda deformiter
ceruix. ne in illas hortensii deducatur inlecebras. quibus & si uenuste tam
non uidebatur ita uiriliter. Ad summam gestus non is orator tenendus
est quo scenae placere uidentur actores; manus in contentionib. fusa
porrectius in sermocinatione uel narratione contracta. praecipueq. in
hac parte praestandum est ut deceant cuncta. quod prudentia magis quam
ulla praeceptionis huius arte seruatur. Iam nunc ordo admonet
promissorū ut partes orationis excurrā. quas quidā subtilius duas. alii

I

II
histriones alio nomine attellanos ... uocamus pantomimi ... appellantur
Cillere dicimus mouere. Hinc cilia dicuntur palpebrae & pili earū qui taurones uocantur ... illa dicitur quae frequenter ... mouetur

quos hortensius uituperat

IIII
actores i. histriones

quinque non plures esse dixerunt. Qui autem duas asserunt. unam qua docemus iudices. aliam
quam mouemus aduerterunt. & in docendo tam narrationem quam confirmationem partes
ascribunt. In mouendo autem prooemium & epilogum nexuerunt. quia & initio
praeparandus est. & commouendus sententiam prolaturus auditor. Qui uero quin
que dixere partes rationalem ordinem persequuntur. Nam est exordium, narratio.
propositio. argumentatio. peroratio. Exordium est orationis scendae causae prae
parans auditorem. eius uirtutes sunt tres. ut attentum. ut docilem. ut beniuo
lum faciat auditorem. Attentum facimus. si magnam rem geri. si nouam. si pu
blicam aut plurimam dicimus. Docilem si de causa aliquid strictum quo instru
amus iudicem proferatur. Beniuolum aut a re aut a persona facimus. De re hic dimissum
A persona autem aut nostra aut iudicum aut aduersariorum. A nostra si quod fa dignum fauoris
uorabile gessimus commendamus. aut si quod obest causae diluimus uel ex tenu
amus. A iudicum. si eos nobis uel ex causae ipsius blandimentis uel extrinsecus con
ciliamus. Ab aduersariorum autem persona tribus modis. si eos in odium. in in
uidiam, in contemptum adducimus. In odium si sceleratos. crudeles uel doce
amus. In inuidiam si eos impotentes esse monstremus. In contemptum uero. i. impotentes. ualde potentes
si humiles. Uerum exordiorum genera sunt duo. principium & insinuatio.
Principium est quo statim simpliciter palamque conciliamus nobis auditores.
Insinuatio cum insidioso exordio iudicem circumscribimus. in quo modi sunt Insinuatio dicitur quasi in sinu agere
quattuor. Primus cum res ipsa mala est. Alter cum aduersum nos iudex ali
quid contraria opinione praesumpsit. Aut fatigatus est. Aut ac
clamatio uel irrisio ulla interuenit. Ante cuncta discutiendum quae sit for
ma materiae. Nam sunt quinque. honesta. turpis. dubia. humilis. obscura. Si
honesta est. aut principio non utendum. aut amplificatione exordium con
cludendum. Si turpis insinuatione utendum. Si dubia beniuolus faci
endus auditor. Si humilis attentus. Si obscura docilis. Insinua
tio uero quattuor modis applicatur. Cum aut personam rei subiecti
one mutamus. Aut rem persona. Aut rem re. Aut personam
persona. Nam si in causa meretricis agendum est. rem potius iudici
bus spectandam esse dicimus. aut si libertus alicuius uel cliens agat perso Libertus dicitur ... filius
nam patroni non huius considerandam esse admoneamus. & cete
ra. Uitia uero exordiorum ista sunt. Uulgare. quod in omnis causas

cadere potest. Commune quod etiam aduersarius uti potest. Contrarium quo me-
lius aduersarius uteretur. Affectatum quod aut uerbis inusitatis. aut rebus exter-
nis profertur. Superuacuum quod neque attentum neque docilem neque beniuolum
facit auditorem. fugiendum praeterea ne satis longum & uel obscurum sit. DE NARRA[TIONE]

Narrationum genera sunt quattuor. historia. fabula. argumentum. negotialis
uel iudicialis assertio. Historia est ut Libii. Fabula neque uera est. neque uerisimi-
lis ut daphnim in arborem uersam. Argumentum est quod non facta sed quae
fieri potuerunt continet. ut in comoedus patrem timeri & amari meretricem.
Iudicialis autem narratio est rerum gestarum aut uerisimilium expositio.
Narrationis autem laudes tres sunt. ut lucida sit. ut uerisimilis. ut breuis.
& his contraria uitia uocantur. Lucida est narratio si non confusa. si uera. si
usitatis significationibus. si non longo circuitu rem monstremus. Uerisimilis
si nihil affectate & quasi ex natura exponere uideamur. Breuis si non ultra
quam res exigit. & prolixe fundatur assertio. Narrationum aliae sunt ipsius
causae & negotii. aliae incidenter. Ipsius causae sunt sine quibus res quae agitur
intellegi non potest. Incidentes quae aut probationis gratia. aut exem-
pli agendi. aut inuidiae. aut uoluptatis extrinsecus afferuntur. Non-
nulli quinque species narrationis esse dixerunt ut theodorus byzantius grece discer-
nit. ΠΡΩ.Α ΔΙΗΓΗϹΙΝ. ΥΠΩ ΔΙΗΓΗϹΙΝ. ΠΑΡΑ ΔΙΗΓΗϹΙΝ. ΑΝΑ
ΔΙΗΓΗϹΙΝ. ΚΑΤΑ ΔΙΗΓΗϹΙΝ. Narrationis etiam elementa sunt sex.
persona. causa. locus. tempus. materia. res. Item narrationum aliae con-
tinuae. aliae partiales uocantur. Continuae quae perpetuo contextu sine
ulla interruptione dicuntur. Partiles quibus uel argumentum uel digres-
sio aliqua interponitur. Narramus autem modis sex. augentes ali-
quid. aut tenuantes. praetereuntes. aut monentes docentes gratiam
uel inuidiam comparantes. Post narrationem quidem digressionem
quam parecbasin uocant oportet adiungere quo uel incitamus iudi-
ces uel delinimus. sed quoniam pars orationis non est. & non semper arri-
pienda est. eam placuit praeterire. DE PROPOSITIONE

Propositio autem aut nostra est aut aduersariorum aut communis. Nostra ut
caedem obiicio. Aduersariorum caedem me fecisse dicit. Commu-
nis uter igitur nostrum caedem admiserit queritur. propositionis autem

Liuius scripsit historias romanorum & fecit ... decadas

I
II
III

I
II

quae affirmat primam sedam
aliunde assumit ad probationem
quae recapitulat supradicta

Ecbasis uagatio

principalium questionum sunt. aut incidentium. aut simplices aut coniunctę.
Simplex est luxurialis ut meretricem amas. Coniunctę autem per partitionem
maxime ponuntur quae dupliciter fiunt. Aut enim simpliciter quod dicturi sumus
ostendimus. aut antequam nobis cum aduersario conueniat. quid in dubium uoce-
tur edicimus. Propositiones aut nudę sunt. aut ratione subiectę. Nudę ut
affectasti tyrannidem. Ratione subiectae. affectasti tyrannidem. arma enim
domi habes. Omnes autem sumuntur. aut simpliciter. aut per inductionem. Sim-
pliciter. ut si dicam. docebo proditorem. Per inductionem ut si superioris me-
minimus & sequentem introducimus. ut si dicas quoniam docui iniustam legem. doce-
bo inutilem. Proponimus autem. aut per concessionem. aut per preteriti-
onem. Per concessionem cum gratiam facientes eius quod diximus prius aliquid intro-
ducimus. ut si dicas concedo interim occisum. sed ab hoc interemptum nego. Per
praeteritionem. cum ita transimus ad alteram propositionem ne superiorem interim
concedamus. ut si dicas. nunc quoniam docui ignominioso actionem de priuatis reb(us) tan-
tum negari. docebo de proditionis crimine non negari. DE PARTITIONE

Partitio est. quę ordinem totius diuisionis breuiter comprehendit. ut est
pro quintio. Negamus te bona publi quinti possedisse ex edicto pretoris.
& primo sic incipit. Nullam causam fuisse postulandę proscriptionis. huic sub-
iecit. Ne ex edicto possideri potuisse. Ad extremum nec possessa esse; haec inquit
tria cum docuero perorabo. Animaduertis corpus totius orationis. per hęc
liniamenta digestum esse. Talis autem debet esse partitio ut singulę partes eius
plurimas questiones in se contineant. Nam si fuerint & per incidentes questi-
unculas deriuata. onerabitur ipsa partitio. & ex hoc erebuntur iudices rerum copi-
am fugiendam. Ideo & tullius in ea de quintiana sic partitus est. ut singula ca-
pita plures questionum articulos contineretur. Etenim primum illud non fuisse
causa postulandę proscriptionis uide quanta contineat. quod pecunia debita
sexto neuio non fuerit. & aliter agi oportuerit. quod quidquid quintius uadimonium
non deseruerit. secundum quę ex edicto possidere non potuerit. quod & procura-
torem habuerit & absens defensus sit & non latitauerit. & ceteri creditores
quinctii sint. & quod ante missum sit ut fundo comuni expelleretur quam proscri-
ptio eius imperaretur. & quia uideri ita sit eiectus contra quam pretor iusserit.
His igitur manifestum est. intra partitionem questiones esse ponendas. quae

Interlinear glosses: (above "de priuatis") l(ege) m(ihi) p(ro)p(r)ius; (above "pretoris") pretor a(ut) iudex; (above "erebuntur") urbitrabunt; (above "quintius") iudicium arra(m)

Margin: Proscriptio publica damnatio. Plus est proscribere quam [illegible] legare. [illegible] relegati in publicum carcere trudebantur sed licebat de propriis bonis ministrare quod damnatis proscriptione minime licebat.

Margin: Vades dicunt(ur) quib(us) datis uades pro [illegible] timur & pluralit(er) offerunt(ur)

in executione sint deuulgande. ut iudex & nobis attentus fiat. & promissorum co
pia non grauetur. Illud etiam inspiciendum quae nobiscum diuersa parte c̄
ueniant. quae in controuersiam deuocentur. & ea quę conueniunt. tunc enume
randa si nobis prosunt. ut cicero pro marco tullio ait damnū passū eē marcū tulliū. Conue
nit michi cū aduersario, ui hominib; armatis rem gestam eē non inficiantur a familia
.p. fabii cōmissam negare non audent. iam dolo malo factum sit ambigitur. Uides
ergo hoc in partitione a concessis duxisse quod sibi proderat. DE ARGUMTATIONE

Argumentatio est elocutio qua argumenta ipsa uerbis exequimur. Argumen
ta uero quib; causa probatur. Argumentatio diuidit̄ in duas partes. In confir
matione. & reprehensione. Argumentorum genera duo sunt. artificiale. &
inartificiale. Sed artificiale locos principales habet quattuor. Ante rē. in re.
circa rem. post rem. Ante rē uero diuiditur in locos septē. a persona. a re. a
causa. a tempore. a loco. a modo. a materia. In re autē loci sunt duodeci. a to
to. a parte. a genere. ab specie. a differentia. per septē circumstantias qui locus recipit
in se etiam a maiore ad minus. & a minore ad maius. a proprio. a definitione. a no
mine. a multiplici appellatione. ab initio ad progressione uel profectum. a per
fectione uel consūmatione ad initiū. Circa rem loci sunt decem. a simili cui
species sunt quattuor. Exemplū. similitudo. fabula. imago. id est ueri simile
quod de comoedia sumitur. Addunt quidā & apologos. ut sunt aesopi. ergo cir
ca rem locos exequar. qui sunt a dissimili. a pari. a contrario. per propositionem
& negatione. Ad aliquid quod figuratur casib; quattuor. genitiuo. dat. acc̄.
abl. Ab inter se collidentib; per habitione & amissione. a maiore ad minus. a mi
nore ad maius. a precedenti. ab eo quod simile est. uel a coniunctis. a consequen
tib;. Post rē. loci sunt duo. ab euentu & a iudicato. Sunt alii loci a potes sr
sugias. id est a coniugatione. siue a coniugatis. quod quasi iunctū est perso
nę qualitati. ut eum qui hostalia sentiat hostem eē dicamus. Item a quali
tate. ut iracunde fecit. si ne ratione fecerit. A quantitate. ut si seruus est
eodem modo factum sit. A coniunctis id est ΑΠΟ ΤΥ ΠΟ CΕΟC. ΚΑΙ CΥΝ
ΤΕ ΤΟΝ. ut fasces & toga. sella curulis. magistratuū ornamenta sunt. Itē
a partitione id est dieresin per omnes circumstantias. id ē cū partimur p
sonas. tempora & cetera quę uarietas grata discriminat. Inartificialia argumta
tificia diuiduntur in praeiudicia. in rumores. in tormenta. in tabulas. in

Phylosophi asseuerabant omne peccatū uniforme esse ut prbi gratia furtū panis & auri idē dicebant concupiscentia ad tendebant eos Sed friuola hoc erat

Exaggeratur enī crimen de amathe qua suptiosior sit. & de loco & de tempore si sacratiora fuerint

Apologia excusatio apologetice serma excusatorius

: id est filius ad patrē. & e conuerso duplum ad simplum Si nominatiuū ponas dialecticus erit status. &

Fasces sunt insignia dignitatis de ppris corona lemniscate lemniscus aut [illegible] fasciola in qua florū corona innectebatur

iusiurandum in testes. quae simul itemque ad modum et artificia alia tractat orator.

In argumentis autem cavendum est ne in aliqua parte nobis noceant, ut ne inter se discre-
pent, ne vulgaria sint [ne sint omnibus nota], neve cum adversario communia, nec alte repetita [plus ne repetatur quam res est], aut supra
dignitatem causae aut infra dignitatem. De confirmatione breviter memoravimus.

Nunc reprehensionis praecepta videamus. Reprehenditur tractatio adversarii aut re[...] ar-[guendo]
cum aut totum argumentum aut partes ei contra facere monstrabimus. aut repugnando.
cum docemus falsa esse quae pro veris assumpta et ex his [s. aliquid] effici. aut compensando [per meditando et cogitando] si contra
argumentum quod adversum nos est aliud opponamus. DE QUAESTIONIBUS

Quaestionum duo sunt genera. dicitur enim PROEGUMENOS quae a nobis inducitur
ut confirmetur ab adversariis, aut quae infertur et repellenda est, dicitur [contraria quaestio] antipa[...].
Verum superior quaestio quae a nobis infertur modis fit duobus; ita aut singillatim sepa-
ratim inducantur. aut per [...] coniuncti. ducimus autem ea s[...] e[st] aut per simplicem proposi-
tionem aut per partitionem aut per figuras [vel per tutus figuras] quas dianoeas dicunt. qui locus
multiformis est. nam paene totidem sunt occasiones inducendae quaestionis in hoc ge-
nere quot sunt figurae sententiarum [dictionem], sunt enim aut per solutionem id est cata antelexin
aut per praeteritionem aut per concessionem aut per reprehensionem aut per seiunctionem aut
per adiectionem id est aforismon aut per admonitionem aut per dissimulatam propo-
sitionem aut per repentinam aut per instructam [aut per partitam] aut per similitudinem superioris
quaestionis aut responsionis [per apostrophen] aut per inversionem. Id est cum primam illam quaesti-
onem tractamus quae secunda est deinde quae prima. et contra eam quaestionem quam adver-
sarii intulerunt his modis refutare possumus. et dicere solemus si cum aliquid
aut obscure adversarius posuerit aut agendi potius excusa dixerit
quam probandi. aut cum gradum facimus nostrae propositionis. aut cum adversarii propo-
sitionem in nostram partem vertamus [circumversionem] quam peristrophen vocamus. aut cum secunda
proposita quaestione primam tractamus. et hoc faciendum est cum elegantiam va-
rietatis affectamus. et cum prima quaestio adversus nos valde facit et cum est
exaggeranda a nobis, ut quid [ab aliis hominibus sua malitia] discrepat ostendamus. Antipophora et tri-
bus fit modis: adiectione verborum, immutatione, detractione. Hypo-
phora est cum intentio adversae partis, et [hyp.] antipophora responsio eius est.
Anacephaleosis est velut a capite causae brevis repetitio [rerum] quaestionum. ana-
cephaleosin repetendum est sed quando aut partitionem fecimus aut quando
in multas quaestiones causa percussa erat ut summa cuiusque repetatur.

In primo loco ponenda. In antipophora [epilogus et exaggeratio culpae] cavendum est ne plene et copiose ponatur. Quamquam aliquan-
do irridendi adversarii causa de quo nulla quaestio est.

Noema graece sententia, hinc figurae dianoeas dicuntur sententiarum, lexeos dictionum. Nam lexis graece dictio. Dianoeas autem et lexeos genetivi sunt graeci.

mora graece pars inde epimerismos / super pars

partium recte tamen. quam quidem multi etiam in alia parte orationis cum iudicis memoria fortasse succumbat. quae res epimerismos vocatur. Anacephaleosis tamen nulla pars orationis est, sed epilogi quaedam portio. Epilogus tres partes habet: enumerationem supra dictam, indignationem quam adversus nos dicimus, miserationem quam ipsos vel eos memoramus. sed de nobis ex locis argumentorum, quibus non tantum res probamus verum etiam augemus. sed et quaestio id est miseratio his locis argumentorum sumitur quibus et indignatio. Perorationem tamen non in fine tantum orationis utendum, sed ubi materia permiserit, id est ingressione principiorum aut narrationis assiduae, sed et quaestionum non numquam. In epilogo generaliter observandum ut brevis sit, siquidem commotus iudex statim dimittendus est ad sententiam proferendam, dum aut adversarius irascitur aut tristis miseretur lacrimis aut rerum afflictione commotus est. Sed adhuc asserentem invenit ipse Cyllenius ut ad feminarum coetum nubentisque transiret obsequium. quo conspecto asserta determinans ad Philologiae consessum fidicula promptior repperit. eiusque vertice deosculato cum sonitu nihil praeferens ac si cuperet faciebat. sororum secretior societatique permiscetur.

Questio numquam erit nisi instar tantummodo

terminata rerum

VERBA CYLLENII

IAMBICUM SENARIUM

Tandem loquacis terminata paginae
Asserta cursim quae tamen voluminis
Vix umbilicum multa opertum fascea
Turgore pinguis induit rubellulum.
Quis improbatur et carens fastidio,
Non nulla promet quae cenovella texuit
Deditaque fient quae vetustas praeterit.
Sin sanna Cynicus rictum torserit,
Pigebit arma horruisse Socratis,
Formidinisque tunc locus movebitur.
Silvane falcem cum petis Saturniam
Atturre clamans rectior Tulliana
Et langor occursu Tullianus increpans
In castra abire quo negotiosus invidens
Et livor atterens sequatur praeduem.

Sanna dicitur irrisio cum inflatione naris hinc subsannare

Verba palladis

osor nomen ab odio sicut prasor a prandendo

EXPLICITUS EST
MARTIANI MINNEI FELICIS CAPELLAE DE ARTE RHETORICA LIBER V.

dr̄ armata dicitur pallas .i. sapientia quia pugnat contra stultitiam

INCIPIT LIBER SEXTUS EIUSDEM DE GEOMETRIA

Satyra de laude sapientiae

Virgo armata decens rerum sapientia pallas.
Aetherius fomes mens et sidera fati.
Ingenium mundi prudentia sacratonantis.
Ardor doctificus nostrique industria sortis.
Quae facis arbitrium sapientis praemia curae.
Ac rationis apex diuumque hominumque sacerrimus
Ultra terga meantis rapidi ac splendentis olimphi
Celsior una loque flammantis circuit aethrae
ΕΠΤΑϹ innumeris prior igni tertia luna.
Quam docto assimulant habitu qui agalmata firmant
Hinc namque tergemini rutilant de vertice cristae.
Quod dux sanguineo praefulq; corusca duello.
Vel tibi quod fulget rapiturque triangulus ignis.
Hinc cubidant clipeum sapientia quod regat orbem.
Vel rationis opem quod spumea proelia poscant.
Hasta etiam vibrans penetrabile monstrat acumen
Lymphaseum magis est et scutum circulus ambit.
Hinc nam virenti comae frondent tibi munera silvae.
Arte securaui glpte quod discat pli uo.
Glaucam dant volucrem quod lumine concolor ignes.
Tuque ignis flos dicis et glaucopis athenae.
Anm agenocti udq; tibi tradit altis usus.
Quod vigil insomnes ducat sollertia curas.
Pectore saxificam dicunt horrere medusam.
Quod pavidum stupet et sapiens sollertia vulgus.
Arcibus urbanis veteres tibi templa sacrarunt.
Quod ratio a plific et quodque est elatior urbes.
Hinc de patres erunt sine matris foedere natam.
Provida consilium quod nescit cura matrum.
Consultasque virum praesis hinc dicta virago.
O sacra doctarum prudentia fontigenarum.
Sola novem complens musis mens omnibus una

Geometria dicitur apud latinos sicut et apud grecos quia simplex ... nomen ... geometria ... GH terra et METPON mensura

Hic nihil ... finit mundum nisi sapientia

Imago ... agalma

.. t flox .i. flama

.. t illa est latior

Ideo dicitur pallas nasci de vertice iovis sine matre quia sapientia extra omnia est ...

Solaque pallas ... ipsa inspirat omnes musicam

Lymphaseum dicitur a limpha quod grece aqua lymphaseum igitur si legas talis sensus est quod sapientia ... terra ... frigida et sicca cinxit eam aquis oceani videlicet et supra et infra aquarum venis repleuit sicut et corpus animalium venis sanguinis

Virago grece ... hebraice ...

Agotibi ha

Deprecor ad proprium dignata illa bere munus
Inspirans nobis graias latialiter artes.

Istos duos u(er)sus prius debes (con)struere & postea a capite inchoare

Agotibi. habeo que diua psoluensq; ppetes debeb(o), grates optatis fulcida dignatarix
ris annuere. nos couener orque quod uidi; parentemq; latii ingressus partes ob
sequio electissime feminaru. que decentem quandam atq; hitali impulueris resp(on)sione
coloratam uelut in insula gestitantes ad mediu superi senatus fiducia promptique
pcedunt. sed quae astates qui dudum gesserint gerendoru inscius nra aduerto.

Hic tunc lepidula: et quae tota fabella ab inchoamentoru motu liminis; suscoperit.
satyra iocabunda: Nisi fallor inquit felix m(u)s plurimu a l(e)ctitiq; diu quan
tu palestras pluere sponsi ipsius posset superfluo pdidisti. dispendiiq; lim
pflagratam casu deuorantem ulcifero, quo tot gymnasioru actantorum grou
matrem philosophia agnoscas. saltem cum pectam suppit dudum caelestis senatu
senatus tabulamq; uulgaret. Cumq; ad philologiae talianda consortia scu adsciu
conubalium allegaret. ne tunc eam noscere potuisti; sed quia nunc archad
cu acendiqui fastus serum q; e illo quod e sude mocuraq; districtior rabu
forensis fabulationis parib; alliquam acumine industri e melior sob
tudita misi sis femina uideris & huius matrone memoria ac eius de
germanam uolui senescere. illanaq; pari liquam accinctam cernis officio
pedia uocitat. feminae admodu locuples. & quae illas croesias darias q;
psius opes gazasq; despiciat. haec tu potentalentorum e. sed non umura
egressus. nec cuiquam facile primores salutem uult superba comitiens. ple
rumq; tam ad haesit, arrisitq; pauperib; magisq; illis quos autpedib, nu
dos aut mon socrune inspidos aut sordentes pexa palliis semine detos. denq;
sim arcu terentiu paucosq; romuleos excipiat consuleret. nullus pro
erit cuius ista limi intrarit. Sed denique utriq; feminae quam ista stuosa
censurata tam utreq; mercurialis ministra quae paene ecofficio sparant.
Illud quippe quod gerulis detulerat abacus nequit. redepingendis designan
disq; oportuna formis. qui ppe nullo interorduct? tarcularess flage
uel triangulares amarem ... fracti. inoto tu potis. ambitum & cir
cos formare mundi elementos facier. ipsamq; profunditatem adulbrare telluris.
Videbis sic depingi quequid uerbis uisum aleatae explicare; Sumit cum inqua
ista qua quemeeta pellen polis dicitunq; transcendit. ita quippe mememorat

Glosses and marginalia:

descende — uotis — auxiliatrix sustentatrix — l placata — oboediuit — adobsequium — filii t — uitrei — locum — it — con — l ego matrinas — tunc loquax l facundula — audi expedo — locantissimilis — l multum & adult — l sufficient — alicuius ptinere — adusta — inuanu l nutilit — igne — nuptias — affirmare — p(ro)ponere — repercussit — disciplina l astrologia — acroeso — & dario regi — linnotria — uarrone dicit — l duos gracchos & marcum tullium ciceronem — pompeiusa — phil — granitas — monoposa — tabulas geometricales — flexus — pinguis — figurare adimaginare — absoluere — in abaco — nomina — geometricum — di

l geometria & pedia suagerit mapa l astrologia

Faros gr(ece) Abunde inde affari habundans. l uou indeoponebat l quando ostuis e cessit ho minib. nosse e siliudex & scriptoris ras philosofia deuulgauit

t affatu l aesilio

Arcadici ursi petentionali parte po(n)t minusrali ... deoq; & stulti Arcadicum ergo hic & medimnu porta dicit & medimne l stulte Medimmi quippe licet sit ... mensure fuit cum nom ppri cuius da stulti poete

Croesus rex ditissimus asiae fuit simil & darius

Tabularios sunt rethores hinc tabularie abunde ... fabulatio in foro & in iudicus publicis congruit. Illi qui huius rei studiosi sunt publice ... loquuntur ... Nonaut ... disputati ... in his quae ... maxime uersantur opera dant.

Acsi dixisset & geometria & pedia officio phil(ologiae) parant.

Apelles & policletus nominatissimi pictores fuer(unt)

R In hoc quod geometria orbe solis et lunę caligante murice decolorare. innuit quod eclipsis eque geometricis agnoscitur disciplinis. Numquam aut naturaliter eclipsis fit solis nisi prima aut quarta decima luna quando se ipsa tota opponit [illegible] solis ne videatur a nobis. Alius vero sic [illegible] nomi[na]li quod demonstrabit sicut fert in passione [illegible]. Sed et lune eclipsis fit cum umbram terrę incidit

Laberinthus [illegible] laber intus quasi labor intus quam fecit Dedalus artificiosissimus

posse commentari effigiare ut labyrinthus Dedalus ea credendus sit genuisse secundi dicto.

Perspicio quandam feminam luculentam radium dextera altera sphaeram solidam gestitantem.

amictam que levior sui peplo quo siderum magnitudines et meatus circulorum mensurae co

nexionesque et formae umbrae telluris in eo plurimoque pingebantur. Hunc orbem a solis

auratos caliganti murice decolorans lunę sidera videbat. ipsum vero vernanti [illegible]

colore fulgebat. Denique dextram usu germani ipsius astronomię crebrius commodatum.

reliqua vero versis illa diversitatibus numerorum [illegible] in institui expondel

rum mensurarumque formis diversitate colorum variata renidebat, crepidas pagrandis

telluris causa easdem pulvis ac crebra sua matris in fatigata gestabat. quae quidem

ingressa senatum deum licet et ipsa [illegible] ulnas denique digitis pensasset

instantabsolvere tamen Iovialia caelestiaque maiestate certa ad illam abaci renu

dationi sul aucream spectans camere et exteriori ornatu ad que ut a sideribus palatia apparuit.

Constitit attonitos spectans stellantia visu

Ipsa decora leva sphera fulgebat honora

Nam globus et certis honeque fulgida signa

Nexa retorquebant arto ducta pari.

Tellusque rapidum consistens suspicit orbem.

Punctum stare medio haec servat vana loco.

Hanc tenet et [illegible] volubilis auris

Aere complectens imbrificabat aquis.

Quae tamen immenso quo tingit illa profundo

Interna tamen amore tellure erat.

Texerat exterior quis fulgetur circulus orbis

Aetheris astrifico luminata multa peplo.

Huic mentitus rutilans titan succenderat orbem

Mox quemque imitata prius lactea luna diem

Et decutiens pulvereique pedes.

Assimilis mundo sideribusque fuit.

Circulus primum tamen curvus diminutus circulus

Sidereus pulchros splende serenos

Cernere sic auro [illegible] flammam micat.

Sic cypri [illegible] siderelus [illegible]

Lucifero annuerat lumina tacta suo.

Omnia compar habet paribus sub legibus ordo.

Nec minus haec eadem quidam alta dedit

Hanc mundo assimilem [illegible]

Archimedea astrifica [illegible] manu

O felix cura et mentis prudentia maior

Corpore sub nostro aequiparasse Iovem

Et de qua collustrans divos conspectansque censura et carmina

Tandem igitur regina [illegible] admiratione luminibus reverenda

ac venerabili dignitate [illegible] magistra geometriam [illegible] fit artibus diceretur [illegible]

[illegible]

[illegible] Archimedem [illegible]

in astruendae praeceptionis excursus potuerit subrogare. Nam neque politum quicquam subsiste-
ret assertor aut profunditas caligaret. Tam incongruentius pravo ... quia excellentem ex-
cudetur nam. Illius etiam Elladicatam tantummodo facultatem inlibe effantes litterarum tu-
eis sancti quae Graia ipso sedo cui quod numquam fore accidit Romuleis potero vocibus intimabo.
ac prius vocabulum meum pro ... ratio: ne inde centus qualem vor paginatrix caelicolarum
auratam curiam et mustinctum cylindris gemmantibus pavimentum rurali respersura pulve-
re credar intrasse. Geometria dicor quod permeatam crebro admensamque tellurem eiusque fi-
guram magnitudinem locum partes et stadia possim suis rationibus explicare. Neque
ulla sit in totius terrae diversitate partitio quam non memoriae cursu descriptionis absolvam.

In dicto quo fuerant Indorum senatu quamplures qui neque totam terris essent, neque ipsi
usquam dicerent se talem esse tellurem. Ipse etiam Iuppiter curiosius totius terrae plateas
vellet exquirere. Credo necubi decentes puellas iste quoque saeculo is fuerit for-
mositatis cupit audiret. Hoc igitur promerita Geometria primum iubetur eadem veteris
astruendae praecepta artis aperire. Tum illa formam totius terrae non planam aestimant
positione quam disci diffusioris assimilant, neque concavam ut aliqui qui descendere im-
brem dixere telluris ingremium, sed rotundam globosam etiam sicut sphaerae rotundum dicere tu asse-
verat. Namque ortus obitusque siderum diversus pro elatione et inclinationibus habe-
retur, si plana diffusis mundanae constitutionis operibus uno eodemque tempore supra terras
et aequora rutilassent. Aut item emersi solis exortusque caelum subductior infra latebras
abderet. Sed quoniam posterior assertio mage despicabilis opinationis eas (?) ...
tate tenuatur, illam priorem cui etiam physicus Anaxagoras accessit praecisa exire,
quam ius non nulla se credatur astrueratio nes. Quippe dicit planam terram ortu occasuve
solis aut lunae perspicue comprobari, qui mox primi luminis fulgorem emerserint esse
sti obtutus nostros directis lineis dirigunt. Quod magis in dubitabilis planitiae
simili tore cisistentes obstacula montium relinquam, quod situ aequo cunctis su-
praterras degentibus eodem tempore emergentia viderent occasusque uno obitu
... explodere assertio.
edita ... tenebrarum ... ac falsa Romuleum ... ad Flaviam ... Illic serarum
Quod ... ubi primum sequi ... ad ... Cuncta etiam noctes ac dies similibus inter
bene accendi lumina ... per ... Alia etiam cuncta noctes ac dies similibus inter
status horis ... evenirent. Nullique parti telluris apparerent certa
talia sidera ... ac versio supra verticem volvat hesperius
apud ... quae in ... ignoto occulto quae penitus siderent ... cano

∴ greca vel lingua

∴ Stadium octava pars milia-
rii et dicitur a stando quia cum
Hercules xxiii miles cum una anhe-
la sine aspiratione stadi-
um, ... vocatur ... ibi ... mille ... c
xxv ... passus

∴ s. nec ullam exquirere
est proponit hoc mat-
riandi ... de pende de
invenem

∴ s. nituissent uno eodemque tempore

∴ Tragoditae gentes ... in tito
remarum rubra ad ... septa
... partem habitantes

Berenices fuit regina egypti que crinem suum dicauit in templo serapis. Qui cum perquisitus alia die non esset inuentus dictum est a sacerdotibus qui et ierofantes uocantur quod in celum translatus esset et hos ostenderunt illas stellas longissimum tractum habentes quae crines berenices deinde appellatae sunt

ualde

pro ac berenices crinem stellas admodum praenitentes scythia galliaque atque hispania prorsus

dicitur enim circulus arcticus id est aquilonalis

non cernat italia. cum illic antarcticas stellas perspicuas ac praenitentes ac uelut appendi

dimidiae horae

culatas capitibus suspectent. In alexandria etiam canopos quarta parte uel institutu

includitur uel id est italia non posuit pro hic — septentriones duos — signa

signi ulterius. ultra terras eminet. Triones quoque geminos uidere uix cernat. cum in arabi — Signi id est unius spatium in quo mouetur aliquod signum de loco in locum. dicit in quo oritur. dicit in quo occidit. et duas horas tenet

initio — maior dicitur arctus. cenosura minor uocatur

a nouembri mense sub noctis auspicio helice non spectata secunda uigilia prospectetur.

insula nili — helice — bootis

In meroe solstitio tantum exiguaque breuitate spectatur, ubi circa ortum arcturi uidetur

nasci. quippe in india patalitano portu prima tantum parte noctis aspicitur. In qua

etiam in maleo monte quindecim tantum diebus annuis uidetur. Rursus quid globi

terrae

deuexior suppositu alia manifesta fieri. atque alia uelut sphaerae curuationibus emi

id est defectiones

nere. addit etiam ad fidem globi rotundioris ratio gentibus asserendum quod solis lunaeque deli

quia in occasu facta orientis incolae non uidere. nec ortus si accedant a tota brittania

atque occasui regionibus ignorantur. etiam in medio plerumque regionibus horarum diuersi

tatibus uariantur. sicut in magni alexandri uictoria luna noctis secunda hora defecit

se ferunt nobilis in arabia nuntiauit. quod in sicilia iam exortus primus splendore conspe

ctum. Salpiano et fonteio consulibus undecimo kalendas maias defectus solis fuit. Qui

id est hora

in campania diei septima uisus est in armenia et deinde diei undecima comprobatur. quod factum est

utique sphaerae circuitu moras per inflexus rotunditatis subinde uariante. Denique

horoscopa

ipsa uasa quae horoscopica et horologica memorant pro locorum diuersitatibus immutata co — id est ualde murata — horoscopa dicuntur horarum uisio

id est pro altitudinibus locorum

ponunt. aliique gnomone ultra quingenta stadia discernunt ubi pro locorum altitudine uel celsitudi — et inspectio horologium uero horarum ratio

id est longis

nibus uel celsitudinibus aut inclinationibus infimatis. Hinc est quod in meroe longissimus dies duodecim

numerat

aequinoctiales horas et alterius bessem secat. alexandriae quattuordecim. In italia — ∴ dicitur bes quod est bes dicitur bes aut dicitur quasi des. des autem dicitur de parte quicquid enim diuiditur in tres partes ablata tertia parte de duabus tertiis partibus que remanent bes uocatur. Illa autem que tollitur triens

quindecim. In brittania decem et septem. Solstitialium tempore cum caeli uertice solis inuectus

leua enim dicitur aquilonalis pars propterea quod cuique aspicienti orientem et tali sole in leua parte habet aquilonalem partem

subiectas lenioris lucis per ortum dierum continuatione collustrat. itemque brumali descen

terre

su semenstruam facit horrere noctem quod in insula tyle comperit pytheas massiliensis asseruit.

Hinc temporum diuersitatibus asserta ni fallor globosa rotunditatis flexibus habenda est

tellure. Sequitur quem mundi locum quantaeue granditatis sortita sit approbemus. circulum

quidem terrae ducentis quinquaginta duobus milibus stadiorum eratosthenes et ratio terrae doc

scaphia

tissimo gnomonicae supputatione discussum. quippe scaphia dicuntur rotunda ex aere — ∴ Scafia quasi scofia id est specularia

uasa quae horarum ductu stili in medio fundo siti proceritate discriminant.

qui stilus gnomon appellatur cuius sub breui plicitas aequinoctio consita aestimatio

necdum insurgit quam comprehensa circuli duplicis in radio dedit. Syrenae (?) — gnosco id est gnomon noscens

uero absyene ad meroen primores regionis ptolomei uero dedit stadiorum numero

redditque quota portio telluris esset advertens, multiplicansque per partium rationem circuli mensuram, terrae mundanique quot milibus stadiorum ambiret absolvit. Comperta tamen brevi-
tate rationabili magnitudine, locus [illegible] eiusdem ac positio doceatur quam in medio imoque
mundi immobilem stare multiplicibus monstratur assertis, quae sibi ante constitutionem mundi
in eodem loco fuerit nec quomodo moveri potuit, cum de his nec divulsis ac fusione primordiorum permixti-
onis elementis undarum immensa et volubilis latitudo aeris (h)altitudo undique secus circa terram sta-
tione diffusus artarit mediumque fecerit quo veteres ac volubilis ei circumfusa sit. Sive quod in spera-
tione diffusus artarit... efficitur in ima omne quod medium est, duobus paribus ab extima rotunditatis ambitu limitibus quicquid
ea sustinet et constipatur in imo vero illam necesse est suae extremitate consistere, quia inferius quo decidat
non est omnia etiam pondera in ea desuper cadunt, ut imber, grandines, fulgora, atque ipse
qui in ei penita praecipitatur oceanus et fluenta latentiaque (fundo) induuntur in imo. Videsigitur eam
quatenus cunctaque sustentat artata ex omnibus nihil subicere quo recedat. Media
igitur credenda quia postrema quod praeterit aequinoctialis temporis institutia manifestant (spatia intervalla);
Nam pares horarum etiam antemeridialium quam et postremarum tota die quam noctis ho-
rologia manifestant, quod documento clarum, tantundem undique secus abs terris abesse
caelum. Dicitur duobus circulis edocet solstitialis et brumalis. Nam utique quantum instruit
dies habet cum caeli culmina sole elatum illustrat, tantum spatii longior nox cum sol in bru-
ma deveniens repraesentat (scilicet diem). Item quicquid singula signa zodiaci in necessitate locis circule-
rint tantum de sole et contrariorum valant et umbris noctis agnoscunt (indulgent; hac ratione; ex comparatione). Quod utique undique universa suppleat
tantundem circulos sideraque distare mediamque esse tellurem. Quod sic cognoscenda asseritur
lata parte sui qua se ipsa [illegible] praemissa sunt prohibeo. Orbis terrae in quinque zonas sive melius fascias dicas (rationem elementorum)
rerum diversitate discernitur, quarum tres inter se pene res multa contrariorum numero tacere (segregavit)
Nam duae quae a utrique confines algore perpetuo et frigoribus occupantur desertionis causas pruinis
nisque cingentibus praebuere. Media vero flammis atque anhelis ardoribus torrida appropinquan-
tes animantium habitatui accessus; aliae autem duae quae talis aurae habitum temperatum habent... (circum)
... animalibus indulserit; quamquam de provectus rotunditate telluris ... superni (regnum mobile)
... hemisphaerii quam inferius abierit. Sed utique ... quam nos habeamus ... ab his oceanis et aliam
diversitate despiciendi ... unam habet superne (valde aspicit) ...
infernate (austrinam) sed haec superior ... solarior ... illa inchoata ... occasuque
circuli graeci orizonta prohibent ... terra quam illa zona volubilitate universi utrusque partes in (limitat aspectu ... finitimus; et unaquaque zona duos circulos facit)
cludunt videtur utrique circulo sic faciunt regiones, et quibus haec quam nobis habitatur ... una
atque ad aquilonium sui sese septentrionis ascendat; altera quae contrario ad meridiem

·l· quod

·l· aptius · quod illud graecum est
·l· zona aliud vero latinum
·l· fascia

singuli et plures verba sunt accepta quos prima et secunda persona quae in ipso posita fecerimus nisi dixi per sona loquente in modo mus et ad ipsum apostropha fa cimus plus et zonas dicamus

supra natam dicit parte ab oriente ad occasum quam ab his oceani et plimus ostendit per inferte spatium ab occasu sub terra ad ortum

contrarii habitatores. ΑΝΤΙΚΟΕ dicuntur qui contra nos habitant in meridiana plaga superiora
atque austrum ferre, quam habitare illi existimantur quos vocant ΑΝΤΙΚΟΙ, similiterque inferna tribus; ΟΙΚΟΥC domus habitatio
qui contra nos sunt sub terra
duae. Sed hi qui nobis obversis tantum pedibus memorarat, quique contra illos quos ΑΝΤΙΚΟΙC diximus, ΑΝΤΙΚΟ
qui contrariam terrae partem possident — ΑΝΤΙΚΟΥC
ΤΟΝΕC appellantur. Sed nos cum illis diversitate temporis velut quadam contrarietate discriminamur. ΙΚΤΟΝΟC grece terra
Nam cum aestas torret, hiemem illi frigore contrahunt; et cum hic ver pubescat florentibus pratis, illic edo
mitae aestatis temporibus autumnascit; hic bruma, solstitium illic apparet; nobis arctoa lumina spe
ctare permissum, illis penitus denegatum. Antipodes autem nostri unum nobiscum tractum perferunt hiemis et
quia cum nobis est dies illis est nox
flagrantiam communis aestatis; sed noctem diversam diesque contrarios; licet aestate grandes dies pro
lixasque hiemem noctes; nobisque septentrio conspicabilis, illos lateat sine fine. Item sociati his qui ΑΝΤΙΚΟΙ
vocantur antipodes sui quattuor anni tempora noverunt communia, et polum qui est ad austrum
antipodibus suis nobisque penitus ignoratum soli suspiciunt. Qui autem in media fascia trans hos coti
diem ortus occasusque mutantur, et supra quos sol est, hi [illegible] mersat; aequinocti
ali autem tempore et oriens et occidens simul apparebit, neque ulla astra quae illorum obtutibus de
negentur, et quae nunc alii sortiuntur simul vel emersione vel occasu. Hi dies cunctos pares suis noctibus in
tuentur, nec ullas meridiano die metas umbrarum, et eorum antipodes dies noctesque sub eadem
longitudine patiuntur. Cum autem solstitii prosperantia peragendi per eos demum transeat et a bruma
li denuo sol revertentis similiter per illos reducat et speculabilis utrique; secedat dubium quin bis
hiemem et secundo patiantur aestatem, quibus cum ortus solis est, eorum antipodibus apparet occasus.

Verum illae duae regiones quas fasceas terrae diximus, quarum una vicina nostris plaustri algore constrictatur, alte
propter desertionem coangustatur
ra trans austrinum habitationem desertione contrahitur. Antipodas proprios non habens, sed ipsae sibi nunc
contraria fiunt habitatione antipodum, nullosque ortus siderum absque planetis utrique noverunt,
vel ab australi parte
quippe quidem illis in supra capita vertuntur, sed de medio lateris oriuntur. Stellae etiam fixae caeli
sex videntur mensibus, sex totidem apparent ortibus; quia circulus aequinoctialis illis est, et sena quae ex
zodiaco signa conspiciunt; denique sex mensibus dies noctesque patiuntur utrique; poli axisque
eminus supra verticem videantur. Sed haec prior septentrionis, altera canopi stellae illustra
ta fulgore ceteras innovet. Quarum regionum habitatores perdidit doctissimus Pythagoras. Sed ego
ipsa pagina vel nequaquam illud ignorata videretur portio super terrae telluris. Cuius terrae totius
habitatores omnes plerique circuitum romano ex dimensione percensendum quicquid stadiorum supputati
one memoravi, est in milibus passuum trecenties quindecies centena; quo loco computo tran
in aperte descriptione
secundum opinionem Ptolomei in geographico opere memoratam. Idem quippe zodiaci
vel diebus
tractum nequeo compleri trecentis sexaginta caeli partibus; secat quas singulas intel
vel medio — diei
lucis centenariam aestimat punctorumque unius partis latitudinis quingentorum stadiorum
mi sura tendat. Singula vero stadia centum viginti quinque passibus explicata; quae (vel stadia)

∴ habitatores terrae adde quae plura differentia numero habentur. Romani passus, Greci vero stadia computant

Quid sit stadium

millenos passus absoluunt. unde quingenta stadia quae partis unius similia
passuum colligunt sexaginta duo passusque quingentos. uerum illa stadia quingenta
trecenties sexagies conplicata faciunt semel milies octingenties sexaginta (s. stadia) ex quibus
milia passuum pro ratione praedicta collecta faciunt ducenties uicies quinquies centena.
Hoc de totius terrae globo oportuit intimari. ceterum eius longitudo ab ortu ad occasum hoc est
ab ipsius indiae extremitate usque ad herculis columnas gadibus sacratas octuagies quin-
quies centena septuaginta septem milia (passuum) est. sicut sanctus artemidorus auctor asserit.
Nam isidorus nonagies octies dicit et decem et octo milia. Ceterum artemidorus dimensioni praedi-
ctae adicit quicquid a gadibus percurrit. nam per spinam frontemque circuitus sacri promunturii ad ali-
ud finale promunturium quod cantabrum memoratur procedere dicit terram in nongenta nonagin-
ta unum milia. quae dimensio bifariam fieri conpendiosior potest. si per maria quis uelit excurrat.
Nam a gange fluuio ostioque eius quo se in eoum effundit oceanum per indiam parthyenenque ad myr-
myriandum urbem syriae in issico sinu positam quinquagies bis quindecim milia. Inde proxima
nauigatione cyprum insulam pataram lyciae rodum astypuleam in carpathio (the) mari. taenarum in-
sulam tenedarum laconicae inde lilibeum siciliae et caralis sardiniae [illegible] quater quingen-
ta milia. Inde gadibus quadragies bis quinquagena milia. quae per mensuram uniuersa ab
eoo mari efficiunt centies quinquies et septuaginta octo milia. Potest item aliud terra mariq; lu-
duci per gangem eufratemque fluuios cappadociam frigiam per egeum pelagus et laconicum mare.
lemque per sinus aliosque peloponnessi leucadam corcyram acroceraunia (summitates fulminum quia in summitates illius montis cadunt saepe fulmina) brundisium. roma
alpes et galliam per pyreneos et ramontes. In oceanum uespanum hispaniae oram (s. ora) intuallum et usque per ga-
des et omnis mensura attestante artemidoro assertionibus meis habet milia octoagies sexies
octoginta quinque habetis longitudinem multiplicatam memoratam. Latitudo autem a me-
ridiano situ in septentrionis caput plurimum minor est. nam etiam intemperantia eius nimi-
etate contrahitur eo accedit quod a septentrionis plaga sarmatarum gens copiosa quae barbari-
es accessum indagande dimensionis excludit. Attamen quicquid intrepida permeari quit
uel cursio conpertum (s. te) a mensoribus reperta quae latitudo habitabilis (s. est) terrae pene dimidio minor quam
dicta est colle-
gisse longitudinem collegit. In quinquagies quater centena sexaginta duo
milia (passuum). Quippe a litore aethiopici oceani habitabilis primum est ad meroen. inde alex-
andriam rodum cnidum coum samum chium mytilenen tenedum sigeum promunturium (s. maris) pon-
tica rabdi promunturium meotidis. ostium tanais praedicta dimensio conprobat. Si quidem cursus
per maria transeat in conpendium ... est. Milia sescenta septuaginta octo. Tandem eius conpu-
per gressum (s. non plus) artemidorus assueuerat sed isidorus dicit duodecies quinquaginta usque

Promunctorium est terra longe intrans in mare. sinus est mare intrans in terram

Egeum mare dictum quod in formam ... cis figuratur. Egos enim dicuntur capre

Meotides paludes sinus maris ab equinoctiali parte porrecti. In quo tanais fluuius intrat qui diuidit in asia et europa et sicilia ... caput est breuior

a thulen ultimam tendi, quae quidem opinatio omnibus videatur incerta. Nam ipsa (i. terrae) rotunditas latitu-
dinis inestimabili eo quantum longitudinis comprehensi; neque idcirco rotundum telluris orbem astruo
superioris rationis monstrantem impar latus globo (i. terrae) poterit provenire. Sed supradicti scripto-
res habitabilem dixere telluris rotunditatis aut ipsius extima circumfusa ab oceano
sicut navigatur undique comprobatur. Nam a Gadibus per Hispaniam et Galliam cunctique flexu occidentalis — **DE OCCIDENTE**
plaga omnis hodieque navigatur. Septentrionalem autem divus Augustus classe Germaniam circumvecta septen- — **DE SEPTEMTRIONE**
trionalem totum permeavit oceanum. Nam primum in Cimbricum promunctorium veniens magno
dehinc porrecto mari ad Scythicam plagam algentes undas usque penetravit. De extimo — **DE ORIENTE**
vero ab orientis principio et indico mari parte qua (?) in caspium mare tam macedonicis classibus
remigata adusque Seleucus et Antiochus regnavissent, palus vero meotica id est sinus habet oce-
ani. Item laevum (i. sinistri) latus circumfluam memorem. Ab ipsis itaque columnis Herculis quae in Gadi- — **DE AUSTRO**
tanis litore consecratae usque in arabicum sinum (mare rubrum dicit) meridianum omnis permeatus oceanus sicut primus as-
severat exemplis. Nam eximiam magnam partem magni Alexandri sulcavere victoriae. In eodem
arabico sinu constituto Gaio Caesare Augusti filio hispanarum navium naufragium delecta
fragmina ex reliquiis pervenere. Item (rex africae qui fuit) Hanno dum punicum floreret imperium a Mauretaniae
circuitu hac dehinc meridiani flexus excursus in arabiae termino sinus exadmodum na-
vigatione pervenit. Cornelius auctor affirmat quendam Eudoxum fugientem regis insidias
ex arabia in gaditana pervenisse refugia. Caelius Antipater se hominem vidisse firmat qui
negotiationis ardore in aethiopiam ex hispania navigasset. Idem Cornelius post captos
indos per germaniam navigavit. Ostenso igitur ambitu superioris terrae proinde in circulum ma-
ri undique secutus navigatum nunc ipsius divisionem terrae quantitatisque subiuncta insinua-
tione memorabo. Circulus omnis superficiei habitabilisque telluris sic plerique testantur in tres
partes distribuitur: europam, asiam, africamque. Quarum primam atque ultimam irruptio dis- — Africa dicta est ab affor (?) vel quasi africa i. sine frigore
secat oceani. Nam atlanticus profundi ex gaditano freto invis (?) intersecans profunda tel-
luris libycum hibero (hispano) latere abscidit et etiam fessi per propinqui maris fluenta diffundit.
Quippe a gaditano ostio in ingressu interioris maris per longitudinem cursus sui quin-
decim passuum milia numerant. Latitudo vero ubi angustior quinque (i. est) ubi diffu-
sa septem, ubi amplior decem milibus explicatur. Hinc diffluxere per diversos sinus (planos) subsi-
dentesque campos terrarum confragores et quantum per diversa aequora tumescat.
Undarum vero illa proruptio in fluentis oceani laeva europam facit libyamque dextra
[illegible] montibus utrique concludit. Nam hac europam calpe ab africa abinna monte despiciat
qui utrique [illegible] imminentes dici columnae herculis meruerunt. Qui certissimo [illegible] statuit

N I. pars terrae australis superponitur mundo sicuti homo supinus capite ad orientem pedibus ad occidentem dextro latere ad aquilonem levo ad meridiem

Fabula hoc habet quod Hercules mundi per agratione cessans clavam quam manu gerebat inter illos montes fixerit. Deinde mediterraneum mare proruperit. Sed iste veritate videtur attingere quod tamen falsum est cum in diluvio illa maris proruptio facta sit et ante diluvium minime fuerit.

labor et Herculei limes (finis) in illis sit consecratus. siquidem ultra eum pergredi consuper
telluris invia prohibebatur. Denique etiam hoc de eis sacre virtutis possibilitate
persuasum quod cum quae ante apertura terris maria dispararet. Ac tanto
cingi circuitu firmaret (affirmaret) oceani montium predictorum effossis radicibus divulsoque confinio capo... de... lacunisque terrarum inpulsum pelagus in usum pigre (per gentes ut possessione... mortalitatis admisit permutans orbis faciem naturae quae discrimina. Hoc igitur freto levor sui Europa distenditurusque in Tanais fluminis gurgitem. (in levam partem) a quo inchoans Asia (atanai) paulisper deinde alveo limitatur. Qui quidem paulus eandem Africamque (asiam) disrumpens telluris complexum
intersecans multitudine fluviorum Europam tamen terminari per ponticis faucibus (qui per caracteres ingreditur mare)
dixere quam plurimi quae per pontis per angusta descendens ad meotidem quoque perfertur.
Europe tamen principium inchoamentique limen Hispaniae contributum. feralis
frugum opimeque provinciae. metallorum aurique facturam mirimarmaris gemmarumque muneribus predicande. Quae quidem quod Hiberi fluminis interrivata
tractu. amnis sui meruit cognomentum. Cuius illa portio quae Athlantico
confinis oceano in Gaditani freti litus excurrit. Betica per Hiberum. Et iam ipsa (s. portio) vocabulum proprii fluminis per nuncupatione sortita. Que Tarburtitano fine
qua citerior Terraconensis dicitur. A Terraconensi urbe quam Scipiones condidere.
Nam Peni fundavere Cartaginem conditas ubicumque urbes amico sibi nomine presignantes. Sed predictum a Pirenei iu(latus montis)gis (pro) in alia provincia dissecatur. Siquidem
baetica a septentrionali confinio Lusitania (alia provincia) sociatur. Cui nomen fabula alusa
Liberi patris (Lusus) comitis bachantium sociavit. Hec quoque cognominis fluvio permeatur licet
eam Tagus quoque arenis illustret et auratis. Olisipone illic oppidum ab Ulixe conditum fertur
ex cuius nomine promuntorium quod maria terras que distinguit. Paulo ab eius ambitu in coat mare Gallicum et facit septentrionalis oceani. Atlanticus vero
et occiduus terminatur oceanus quantum Hispaniam per limitatur excursibus. In eius quoque
confinio equarum foetura ventis maritantibus inolescit. Volucresque prolicursus ipso spirante Favonio. Verum Baetica cunctis ubertate fecunditatis (provincias) antevenit. Quae quidem habet iuridicos conventus (II). Gaditanum. Cordubensem.
oppida centum septuaginta quinque habitantium multitudine frequentata.
Eadem vero longitudinis dimensione distenditur. A Castulonis oppido fine in Gaditanum per oppidum ducentis quinquaginta milibus amplior
estimatur. Latitudo quoque in ducenta viginti quattuor milia excurrit.

At [tota hispania] universa provincia habet conventus septem. carthaginiensem. tarraconensem. cesar
augustanum. cluniensem. asturum. lucensem. bracarum. civitates vero praeter insulas atque
aliis contributas ducentas nonaginta quattuor tota complexione dinumerat. Tenditur autem per longitudinem
quantum agrippa dinumerat milibus quadringentis septuaginta quinque. Latitudine ducentis quinqua-
ginta quattuor. Cum fines carthaginem usque protenderet. quod opinio agrippe non exiguum admittit errorem. Nam
hispania omnis citerior a pirenaeo in castulonis finem per sescenta septem milia longitudinem protrahitur.
cuius ora [finis] paulo amplior aestimatur. Latitudo autem a tarracone ad litus larsonis trecentis septem milibus invenitur
a radicibus pirenei ubi utriusque maris propinquitate concluditur. paulatim diffusior adiacet in latitudinis
extremitatem. Idem igitur pireneus et alio latere galliarum finibus admovetur. ad cuius radicibus quae quidem initia et
usque rhenum. et item in oceanum et montem gabennam e ducis gallicis regionibus attributum. Narbonensis autem
provincia appellatur quae mari nostro alluitur. Bracata antea dicebatur. Quae ab italia iugis alpium
atque amne varo discernitur. Cuius longitudo sicut agrippa dimensus est trecenta septuaginta milia
passuum. latitudo [t. l.] autem ducentorum quadraginta octo. In hac provincia rhodanus fluvius ex alpibus veniens
per lemannum lacum meat. et causas fertilitatis importat terrae germinibus ac fecundis. Cuius [rhodani] ora
diversis nominibus appellata. nam hispamense unum. alterum alpinum. tertium quo per lemor meat massi
lioticum nuncupatur. provincia [regio] viris. oppidis. frugibus memoranda est. Unoque transcurrenda
piaculo quod illic fas fuerat hostias humani generis immolare. Sed post alpium montes qui a faciei
prominentis natura ortum solis inluminatione perfunditur. Inchoat ac descendit italia longe ante
alias omnes. laudibus vectorum in urbis romae gratia praedicanda. Cuius principium ligures tenent.
dehinc equi ubertate solis etruria occupavit. et rurix regio tam indigetis aeneae foedere quam remediorum [medicaminum]
originem atque ipsius tagetis exaratione celebrata. Umbri mox per latium atque ostia
tiberina dehinc ipsa caput gentium roma armis viris sacrisque quidem vigent celestibus
laudibus est ferenda. Haec a mari sedecim passuum milibus disparatur. dehinc litus in vulscorum
nomen sortemque concessit. Mox campania picentes quae ad lucanum lac bru ... cumque coniungitur.
Cuius promuntorium in meridiem utrumque respectans in mare procurrit. Laeva quippe ala interioris
sinus fluenta complectitur. vestita primis alpibus; dexterum latus et plexi montis brachium
contemplaris. prominentias [sublimitates] utrimque [ex utraque parte] componens [inanimo] theatrum quoddam spectare videaris undarum.
Lunata quippe et quodam e mentelio in promunturium me moratum circumfertur italia.
Denique ab ipsis gadibus quae sese fauces freti in influentis aperiunt. in brittium sinum qui est
primus europae emissa maria conquiescunt. Interior vero tellus quae in superum
mare boreamque profertur. graecis ora sallentinis. pediculis. apulis. pelignis.
istris. liburnis. ceteris populis obscurioribus habitatur. Laevorsum quoque se flectit.

[Margin: promunturium quod est primus sinus europe]

& inter duob(us) promunctoriis pelt(er)am a Ionice formam reddit. De dextero cornu leucopetra tendens.
leuo lacinium. Unde etiam longa sit ab alpibus praetoris augustae per urbem capuam & regium oppidum
absque recuruo flexu. decies centena & uiginti milia passuum. Postquam uero trecenta milia
latitudo eius excedit. A solo igitur italico liburnia istria ue discretae sunt centenis milibus passuum.
Quae ab epiro & illirico quinquaginta. ab africa intra ducenta milia. ut uarro commemorat.
Ab sardinia centum uiginti. a sicilia mille quingentis. a corcyra minus octoginta milia.
Ab issa quinquaginta. uerum omnis italiae circuitus tenditur uigies centena quadraginta
nouem milia. Eius umbilicus in agro dicitur reatino. Angustior plurimum est ad portum quem hanni
balis castra dicunt. Nam uix ibi centum triginta milibus lata est. Uerum italia & iam pado flumine
memoranda quem graecia dixit eridanum. Hunc amnem mons uesulus inter montes alpium elatior
gignit fonte mirabili. qui in ligurum finibus flumen erat. ac dehinc fluuius mersus in pe
nita telluris in parte agri bibonensis emergit. Camporum diffusior. Nam solutis alpium niui bus
flagrantia solis aestiui uberatur ultra gurgitis ripas. Nullique gloriae nobilium amnium cedens
triginta receptis fluminibus adriaticum mare magna opum grandidate perfundit. Cetera italiae
memorandа pro poete tacentur oppidum cum gratia de flumine. que scille mater fuit. Caribdis
uoraginem ac uertiginem tortuosam pestana rosaria scopulos sirenarum in campania amoenis
antiquitus nemora perimeram flegrei dehinc campi habitati quoque circei a terracina prius
insula nunc coniuncta regioni que a sicilia continenti separata atque in compensatione conexe
telluris in insulam relegata formie & iam lestrigonum habitatione famose. Hoc loco possem
& iam urbium percurrere conditores. ut ianum ianiculum. a saturno latium. a danae ardeam.
Ab hercule pompeios. cum boum pompam duceret hiberorum. & eius laboribus in liguria capi
lapidari sunt appellati quod ex de dimicante saxis ferunt pluisse celum. Idem & iaionio nomen
dedit. praiaione autem olifilium obsidentem uias latrocinalitem interemit. LAPYGAS. IAPIX
dedali filius condidit. Coram dardanus. Agyllinam pelasgi. burcatillus praefectus elastis
euandri. parteno pedicta ab sirenis sepulcro hoc nomine uocitata que nunc neapo
lis appellatur. praeneste ab ulixis nepote praeneste. licet alii uelint caeculum conditorem
que pigri asserunt fusse flammarum. Arpos & beneuentum diomedes. patauium antenor. frlli
metapontum condidere. sed nihil in mea interest origines urbium perscrutari. Nunc
quoniam continentis terrae limes influentis freti coercitatione distinguitur. italie quoque
est influenta emergentes terras que equi in salo sint insule uocitantur. presertimque no
biles commonere. neque enim morosa debet esse percursio. Transeo itaque pitiessas a silua pinea
memoratas. quae nunc ebusus appellatur. in confinio carthaginis nouae baleares & iam duas.

Interlinear glosses: ite(rum) surgit; i. iuliomense; i(d est) rese… fundit; scylleum; s(cilicet) hec in carminib(us) poetarum; insulae s(cilicet) sibi; gens; ue; nomen ciuitatis; nomen insulae; hispaniorum; filium; i(d est) non ad me pertinet; a dido ne construeretur.

Preneste urbs q(uam) unus dicit a potu
pronestipi(?) i. abilice dicta q(uo)d
nostro (ser)mone dicitur cuius silua ante ea(m)
urbem habebatur.
Cecul(us) filius uulcani ex flammis erat
quod ita uocat(ur) q(uo)d paru(os) habuerit oculos
uel q(uo)d in ipso igne fumo amis(er)it. i. insularum

t colubries

colubrariā et quas grmnasias greci dicunt · uel capraria ipsa ufragale · In gallia equoque ora ·

In rodani ostio [nom insulae] micima · moxq; [l. 3 esi] quae blascorum uocatur · & tres sticades quarum hee sunt nomina singularum

prima ate misto · secunda pomponiona · tertia ypea · [s. hucusque a rapiseo] ceterasq; exiguas aduersum antipolim · In ligustico

dutem mari est corsica quam greci cyrnon appellauere · Longa centum quinquaginta milibus passuum

Lata quinquaginta circuitus eius omnis distenditur milib; trecentis uiginti quinq; · habet ciuita

tes triginta tres · stipa autem ciuitatem · Oclis sa infra · in sexagesimo corsice plana sinuata fallax nauis

gantium mentiensq; propinquitas · argoitem & capraria quam egion greci dixerunt · Item egiluum

dianium · Item columbaria uenera · Item ultra tiberina ostia mantino palmaria [s. mari] sinom a

& in formiano pontiae panta toria petta [famosa insula] · abeneria · Inarime a grecis dicta pitecuse · & me

garis & iam in [s. mari] neapolitano · a surrento [l. ciuitate] in octauo miliario capree [insula] · Item leo cotera ia africum

mare spectans · A corsica in octauo sardinia est [insula] in quo angusto freto sunt paruae insulae quae

cuniculariae perhibentur · item phintonis & fosse · Uerum sardinia a sardo filio herculis appellata

habet formam humanae plantae [l. planta] · Denique sandaliotes est appellata & signosa quod utri

usque uestigii formam significat · Uerum ab oriente centum octoginta octo milibus patet ·

ab occidente centum septuaginta quinq; · a meridie septuaginta septem · A septem

trione centum uiginti quinq; milia habet · A gorditano promuntorio insulas duas quae

herculis memorantur · a sulcensi [s. promunctorio] enosin · a caralitano [s. promunctorio] ficariam galataq; · Quidam etiam non

longe leberidas dicunt & gallode & itas & lutra contra pra est anum leugasia e astre [ciu]

ne ibi sepulta nominata · contra beliam menotrides · contra bibonem itaces sive abuli

xis specula dicte · Hinc sicilia memoranda quae antea dicta est sicania · A multis trina

cria perhibetur · sicania a sicano rege qui cum hiberica manu incanderet terram ante bella

troiana peruenit · dehinc siculus neptuni filius a quo nomen eidem commutatum ·

Nam trinacria quod tribus promuntoriis triangula censetur · Quippe unum quod

a pachyno [l. in pelo] ponensium in meridiem uersum spectat quadringentis quadraginta

milibus a grecia disparatur · Pelorias autem occasum italiamq; inspicit · Quae

freto mille quingentis passibus separatur · Lylibeum africe fines uidet · In centum

octoginta milibus · Ipsa autem promuntoria inter se terreno itinere disparantur

sic · A peloro pachynum milia centum septuaginta sex · Inde lylibeum ducenta ·

Inde pelorum centum quadraginta tria · Coloniae in sicilia quinque · urbes

sexaginta tres · fluuii fontesq; quamplures ac montis aethnae miracula

nocturna totis uomentis incendia · cuius crater [olla uulcani] stadiis uiginti patens · fa

uillam tauromenium catinamq; respergit · magno strepitu mugiens & ingentes

Hinc & sandalia dicuntur eo quod tantum plantas tegant

Pachis grece crassum hinc pachinum promunctorium a depso terre eorum

frugiferis intonans. ob lustrationem flammarum. in siculo et iam freto insulas esse non dubium est. africam uersus gaulum melita caemarina. a libeo in milibus octoginta octo. Cossura in centum tredecim. erosis. poscaene lampadusa. aethusa quam alii ęgusam dixere. et cęterę sunt aliae citra siciliam ex aduerso metauri amnis in uiginti quinque milibus. Septem eolię appellatę a nostris uulcanię cum diuersis nominibus. Prima dicitur lipara secunda terasia. tertia strangile in qua eolus regnasse fertur et flamma in proximo prumpente uel eius fumo qui uentus flaturus esset intellexisse. quod hodieque eius loci incolas certum est presentire. Quarta uero insula est didyme. Quinta trepusa.

Sexta foenicusa. ultima donymos. hic primus europę sinus ausonii maris patet nonaginta sex milibus. Quique tres sinus habet. italię fons incipit quae magna grecia appellata. ubi amnium et oppidorum copia. ac deinde castra portus qui hannibalis castra dicuntur. ubi latitudo italię quadraginta solis milibus estimatur. Dehinc a lacinio promunturio secundus incipit sinus europę magno ambitu flexus et acroceraunio epiri terminatur promunturio. a quo abest octoginta quinque milibus oppidum crotona. Et hinc preter oppida sinusque quam plures in mare. italia plurimum pergens in forentum urbem uenit. Ubi superum inferumque mare decem nouem milibus disparatur. Unde in greciam breuissimus transitur. Ac dehinc italia per populos sinus. urbes. fluuios. montes. barbarosque quam plures ducitur in fines illyrici. cuius a flumine marsia ad flumen drinum longitudo pergit quingenta quinque milia. a drino ad promunturium acroceraunium centum septuaginta quinque milia.

Ora illyrici habet insulas ultra mille. Tertius autem europę sinus acroceraunis inchoans montibus ellesponto terminatur. ac sinus habet decem nouem. prouinciasque quam plures. in quibus epyrus. acarnania et holia. focis. achaia messenia laconia. liconiaca. argolis. megaris. attice. beotica. Iterabalio latere alioque mari focis et locris. dorithonis. tessalia. magnesia. macedonia et tracia. grecia omnis. epyros autem incipit acroceraunis montibus in quibus primi caones a quibus chaonia. Deinde mons pindus. tryopesque molossique dodonei iouis fano inclyto celebrati. Ergo inter ceteras populos pontoumgum moesia ac media tracesque ad pontum rodope mox et hemum deinde excelsitas est colona. a brachusis in faucibus angustis se quo accipiens in quo deserit amnis acheron infernis fabulę errore famosis per alique gentes et iam actium colonia cum appollinis templo et ipsi quoque deo addictum cognomentum ciuitas quae nicopolitana egressus sinum

Ambracio monumenta et per diuersitas populorum et obliquia apud quos . . . cęteras

—

..Hocus

a ceraun gr̄ summum. Ceraunos fulmen. Inde acroceraunia dicuntur altissimi montes epiri a crebro ictu fulminum ita appellati

·i· apollo

urbes oppidum est confinio maris nomine calidon diomedis tydeiq; per gene
ratione notissimum. dehinc influens sinus & olia. ac pelo ponensium
diuidit. mox in acarnania arachintus in etolia a zolei fr apud quos oppidum
teante. in quo portus apollinis. Tunc deinde in focidis capis oppidū
cirra. portus celeon. a quo in septem milibus passuum introrsus oppidū
delphos sub monte parnaso clarū oraculis apollinis. fons ibi castalius.
Deinde in intimo sinu angulus boetiae monte (s. tenet. habet) meliconem iuxta pelo ponen
sum pene insula inter duo maria. egeum & ionium angulo sos recessus ob
ducens. In circuitu habens quingenta sexaginta tria milia passuum & per sinus
pene tantūdem angustiae unde procedit istmos appellatur. In quinq; mi
libus passuum diuersa maria utrimq; colludunt ac latera meatus arradunt.
In medio hoc interuallo quod istmon appellant colonia est corinthus.
sexagenis ab utroq; litore. ad ipsa summa arce que dicitur agrocorintos.
utrūq; mare prospectans. ab istmo autē achaie prouinciae nomen inci
pit. qua tante egialos uocabatur propter urbes in litore per ordinem consti
tutas. Ibi quā plures sinus. portus montes urbes. & populi ab ipsius istmos
angustiis ellas incipit. A nris grecia dicta. In ea prima attice antiquitus acte
uocata contigit istmū megi. atticanu sui parte mora autē portus cui nomen
scironia saxa. uiginti sex longitudine latitudine quinque milib; passuū.
Myrto recedentibus. athene atq; atticae. fontes ibi multa inter quos carlyr
hoe predicitur. nec athenis cedunt boetiae. In quibus epicrene arctusa.
ippocrene. agamppe. gargam. post oppida montes populiq; quā plures.
Sequitur emonia cuius a tergo mons oeta. Et a que etiam tessalia nuncupatur.
Ibi natus rex nomine grecus a quo grecia dicta. Ibi elles a quo ellenes appel
lati. in thesalia montes notissimi olympus. pierius ossa. cuius ex aduerso — De grecia
pindus. & otris. laphitarum sedes. occasum uerticibus intuentes. Nam
ortū pelius uidet. hi omnes montes theatrali more curuantur. ante quos
septuaginta quinq; urbes sunt memorande. Thesalie uicinam agnesia.
Cuius fons est. libetris. poetici haustus nomine celebratur. longitudo thesa
lie habet milia quadriginta nonaginta. latitudo ducenta nona
ginta septem. Macedonia postea centū quinquaginta populorū maxi
mis regibus inclyta. presertim que alexandro qui phylippo cunatur

crederetur eiusmater olympias dracone eumconceptū ee memorabat

uictor orbis. Nā easdem peragrationis & uictoriae metas habuit quas liber

et hercules. hęc tamen macedonia populos qui edoni dicebantur totamq;

mędoniā pieriam. emathiamq; recepit innomen haec inthracium limitem

terminū ducit. Meridiana epirotis habitatur. auespera adardanis & illi

ris a septentrione. apaflagonia. ac poenia. interipsam & thraciņam am

nis strymon prolimite est abemimontis uertice defluens. inea rodope que

mędonum asserunt montem. & athos abscissus acontinenti. cesse xerxe uiribus

utente persarum. & orestidam terrā aboreste & hermionis filio quā uocita

ri nondubium ÷ i. bis flegra nunc ciuitas tunc gigantum preliorū que immani

um temeritate famosa. quae sola etiam diluuio mundi assertur non oper ta

uoc utique praestitit montium celsitudo. sequitur trachia. cuius incole

bar dī habent appetitū maximū mortis. & quia dextera partes tris monis de

gunt bessi & dens eleus que mesius amnis qui pangeum ambit. namebrum go

drisue niues complent qui inter diuersos barbaros fluens etiam ciconas

perluit. quarum confinio demus sex milibus pas suum cacumen extollens uici

nia perflatur astrorum. Cuius sitē terga diuerse gentes tenent. inter quas

gentes sarmatę. scithę dehinc pontum sitonia gens habitat. Quae gloriam

orphei progenituitus pfectione sortita ÷. Nā in sparto promunctorio ille

uitam aut sacris impendit. aut fidibus. mox regio maronea. accyrrda oppi

dum. in quo equidio media cistabulati. circa abdira cui constructe diome

dis soror suū nomē ascripsit. quod oppidū democriti fisici ortu potius deco

ratū. Tandem traciam p[o]lidori sepulcro signatam nec poetae pręterę

unt. Illic promunctoriū ceras crysseon bizantio oppido celebratum quod

ady rratio septingentis undecim milibus distat. eo enim interstitio ase

utraq; maria recesserunt. id ÷ adrias & propontis. Illic ellespontus

angustior per stadia septem ab europa asiam diuidit. hic quoque due

ciuitates quarū una dicitur sestos europe est abydos asię. Deinde pro

munctoria. coronestium quo terminatur europę sinus tertius. & asię

egeum in quo cisema dicitur. locus haec ubi ae sepulcro tumulatus.

In confinio insula tenedos a quiusque inchium diffusior sinus inter

iacet. cuius dexterior antandrus exiguitas insularū. Demq; nauigantib;

[Interlinear glosses: above "cesse": xerxe; above "ambit. namebrum go": st; above "ciconas": ciuitas. t gens; above "drisue": mons; above "cistabulati": sst; above "circa": eum; above "cui": ciu; above "ceras crysseon": cornu aureum; above "adyrratio": maqu; above "recesserunt": abizantio; above "munctoria. coronestium": contraria; above "In confinio": europę & asię; above "tenedos": s. est]

[Left margin notes:]
n ab illo magno diluuio quod noe tem
pore fuit liberam hec ciuitas potuit cāsu
... omnia cacumina montiū aque ...
... sed potius ab illo quod fuit
tempore ogig ... deucalionis. Multa eñ
diuersis mundi partib; fuere diluuia
... ingrecia ... insulis constat
... & quia in medio maris ÷ crebro
... fundit inundationib;

masculinus neutro

.: huma serna

[ge ega gr capra]

caprae similitudine diuulgatur · ab ea[l. capra]que aegeum pelagus appellatur ·' Sed

in cor[insulae]cyrae falario promunctorio effigiem nauis scopulus[petra] imitatur · In quem[scopulum]

ulixis nauem uersam fabulosa confixit antiquitas · Nam creta centum urbibus opu

lenta in ortum occasumque porrigitur · Cui nomen suum a esperidis filia nym

pharum pulchra concessit · aut curetum rex cretes · a quo praeterea primo

mox curetis nuncupata · Deinde propter caeli temperiem macaronisos[beata insula] est

appellata · haec in longitudine tenditur milibus ducentis septuaginta ·

Latitudo quinquaginta milia non excedit · Circuitus omnis quingentis

octoginta octo milibus patet · montibus ideo et dicti[s. patet]mneo sublimibus ·'

Euboea uero a boetiae continenti modico atque ita exiguo interfluente dis

cernitur · ut plerumque ponte iungatur duobus promunctoriis ad atticam

uersum geraesto et ad ellespontum caphareo decoratur ·' huius latitudo

ultra secundum miliarium · Intra quadragesimum [l. longitudo] contrahitur · Longitudo

uero totius boetiae ab attica usque thesaliam centum quinquaginta milibus

numerantur · Circumferentia[l. circuitus] uero trecentis sexaginta quinque milibus

explicata · huius[euboie] oppidum calcida e ex aduerso aulis et caristos marmoreis

fluctibus concolora ·' In myrteo autem mari cyclades[insulae] quarum notiores[nobiliores] de

los et antandros que nomina a circulata ordinatione sortitae · Item stropha

des · quarum[l. strophadarum] naxo homeri sepulcro memoranda[laudanda] · aliaeque quamplures per

septuaginta longitudinem · et per ducenta latitudinem ducunt · Inter ero nes[nomina]

sum[insularum] et samotracem quaedam loca uasta nunc que barbarica · Quartus uero

magnus europe sinus ab ellesponto incipiens meotis ostio terminatur · Nam

artatum mare inter europam et asiam in angustias septem stadiorum inter

fluens coartatur · quas angustias ellespontum dicunt · xerses persydis rex

aggregatis nauibus ponteque constructo exercitum dux[it] · Verum haec angusti[maris]

ora quadam interruptione[terrae] per octoginta sex milia distenduntur · ac rursum

diffunditur mare latissimum iterumque contrahitur · sed maris illa diffusio

propontis dicitur · Sed et quoque angustiae bosphoros[ferens bouis similitudinem] appellantur · quae

quingentis passibus patet · Item hac darius[aduerbium] xerxis pater copias ponte trans

misit · cuius ab ellesponto longitudo ducentis triginta nouem milibus inuenit[ur] ·

Deinde scyticus diffusi maris sinus in quo medio meotis ostio iungitur · Lacus

cimmerius bosphoros idem uocatur · Is duobus milibus et quingentis passibus

Macarios beatus nisa insula inde macaronis sa beata insula

Myrteum mare dicitur a myrteo auriga ibi proiecto

Ciclon grece circulus · Inde dicuntur ciclades insulae eo quod nauigantes eas circum oportet per medium earum nauigare observatione maris non ualentes

Bosphoros eo quod a bove transfretatum sit

s. est

latus inter quos bosphoros id est cimerium et tracium latus inter patent milia
quingenta. Circuitus vero totius ponti vicies semel quinquaginta milibus
ut varro quoque noster dicit. quia dicit europe totius longitudinem habere
qui et danubius
sexagies ter triginta septem milia. passusque quingentos. Ister fluvius ortus
in germania de cacumine montis adnoe sexaginta amnes absumens. etiam
danubius vocitatur. Dehinc litus scythicum confertum multiplici diversitate
barbarica. Nam illic getae, daci, sarmatae, amaxobii, trogodytae, alani, germa
i. longitudo
nae omnis tractus. ab histro ad oceanum bis decies centum milium passuum est.
regia
In latitudinem milibus quadringentis usque ad armaemae at solitudines. Nec
i. sepulcrum ignis
procul fluvius. lacus oppidum. sub uno cuncto nomine boristenes. propter
tra
achillis insulam eius sepulc ro caelebrata. Introrsus degunt auchetae
apud quos ispanis nascitur et neotri. apud quos boristenes. geloni. agatyr
i. homines comedentes — uno oculo utentes qui pugnant contra griphes
si. antropiophagi et a tergo eorum arimaspi. tunc riphei montes. et regio
quia illic sol non lucet
caligantibus tenebris inumbrata. Post eosdem montes trans aquilonem yper
borei apud quos mundi axis continua ratione torquetur gens moribus pro
lixitate vitae. deorum cultu aeris clementia, semoni stridie. fine etiam ha
bitationis humanae praedicanda. Verum sarmatiae. scythiae. tauricae
Tractus in longitudine habet milia nongenta octoginta octo. latitudine
septingenta decem. Iam nihil in europa aestimo memorandum quod et
yperboreos sibi asia vindicavit. Sicut autem levorsum post ryfheos mon
tes redeas per oceani septentrionalis tractus te denuo per germaniae gal
liarumque et hiberos populos in gaditanum ostium revocabis. Arimfei qui p
pe iam in asia constituti parilem yperborei suitam degunt. cunctis gentibus
venerandi ita ut ad eos velut ad quoddam asylum confugiant metuentes.
regio
Ultra hos cimerii et amazones ad caspium mare quia in confinio ortus est et ircania repe
ribus scythicum prumpit oceanum. Post prolixa terrarum per aquitaniam
rit. caeterum in athlanticum litus oceani remeantes. quae insula
extrema. Extremaque europae in britanniam revertuntur.
iacet inter septentrionem et occasum longa milibus octingentis. Lata tre
centis. circuitus trigies octies et viginti quinque milia tenet. In ultimo
eius silva calidonia. Insuleque quam plures. Inter quas orcades quadraginta
pecti
paene iunctae. Item electrides in quibus electrum gignitur. Sed ultima

antropophos homo fagit comedere.
Ryphos alumpnorum vel ... vocati
qui riphi grece impos

omnium tyle in qua sol aestiuali tempore continuus dies brumaliq; nox perennis
exigitur. Ultra quam nauigatione unius diei mare concretum est. Sed in
freto confinis est galliae et hispaniae q; Quib; nisi oceani athlantici prolubere et irru
hispaniae
ptio africa misceretur. Hi uel onensis baeticae ciuitas triginta tribus milibus
oppidum mauritaniae tingi
a tingi oppido disparatur. quae colonia est mauritaniae caesariensis. huius
filius terrae gigas
auctor oppidi anteus dicitur. Africa uero ad libiam dicta ab afro libys se her
i. palatium
culis filio in confinio elissos colonia in qua regia antei luctamen quem cum hercule
aestus maris impetus inde aestuaria
celebratur. et esperidum orti. Illic aestuarium flexuosum quem draco
nem uigilem rumor uetustatis allusit. Nec longe mons athlas de gremio
mons i. athlas
cacumen proferens arenarum. hunc incole adiri uocant. is usque in con
finia lunaris circuli erectus ultra nubium potestatem qua ab occasus partem
litora prospectat oceani nemorosus fontibus scatens sed rupibus infecund.
qua uero africam spectat opimus omnis. Arbores praeterea gignit cupressi
similes odore tamen graues. quae lana obducuntur instar serici pretiosam.
per diem silet nocte et ignibus micat et tibiis fistula cymbalis tympanis
laido filii
que perstrepat satyris egipanisq; bachantibus. Ultra ipsum ad occasum litus
per quadringenta nonaginta sex milia saltus feris libicis occupati. Nec plu
rimum distant septem montes qui paritate cacuminis fratres sunt appellati.
Sed elephantorum plenissimi ultra prouinciam tingitanam. Cuius longitudo
centum septuaginta milium est. Item siga oppidum e regione malacam urbem
et
hispaniae contemplatur. In litore quoque carnennae mauri que oppidum
caesarea. Item icosium quie colonia. Item rusgoniae et rusucurrus.
bx
aldae et iae caetereq; ciuitates atq; igilgitum subtui flumen uero ambaga.
abest a caesarea trecentis uiginti duobus milibus. utriusq; mauritaniae
longitudo decies triginta octo milia. Latitudo quadringenta sexaginta
septem. Ab saga numidia est nomine celebrata numidae nomades dicti
cuius in mediterraneis colonia circa in tecirus sicca atq; bulla regia.
In ora uero litoris ipposregius. et at albica. Interius zeugina taregio quae
proprie uocatur africa habet haec tria promunturia apollonis aduersum
sardiniam mercurii respectans siciliam quae in altum procurrentia duos ef
ficiunt sinus. ab ippone diarryto deinde promunctarium apollinis.
et alio sinu utica catonis morte memoranda. flumen bagradi adppinqua

Africa ab afro filio ... libie ... filio ... Cafro libo ... quae ... terra ... laton ... Hinc ... uergilius ...

carthago inclyta pridem armis nunc felicitate reuerenda. demum maxula . car
pi messua . clypea . in promunitario mercurii. Item curubis neapolis. mox
alia distinctio lybiae phoenices uocantur qui bizantium incolunt. quae regio du
centis quinquaginta milibus passuum circuitur cuius satio centessimo messis
incremento feneratur. hic oppida puppur . adrometus . leptis . ruspae . tapsus. hd
ad quam numidiae et africae ab amsaga longitudo sunt milia quingenta octo
ginta. latitudo ducenta. Tertius sinus diuiditur in geminos duarum syrti
um recessus . uadoso ac reciproco mari . sed minor syrtis a carthagine abest
trecentis milibus . Ad maiorem uero per deserta pergitur quae serpentibus diuer
sis ac feris habitatur. Post haec garamantes supra hos fuere psylli. Inde flexu ciui
tas ocensis . et leptis magna . inde syrtis maior circuitu sescentorum uiginti quin
que milium. Tunc cirenaica regio eademque est pentapolitana ammonis oraculo
memorata quod a cyrenis abest quadringenta milia passuum. Urbes ma
ximae ibi quinque beronice . ptolomaida . ipsaque cyrene . beronice autem
in extremo syrtis cornu ubi esperidum horti, fluuius lethon, lucus sacer.
abest a lepti [illegible] trecentis septuaginta quinque milibus . abest arsinoe qua
draginta tribus et deinceps ptolomais uiginti duobus . proculque catabath
mon . et marmarides et in ora syrtis nasamones . deinde mareotis . mareoto
nium . Inde apis aegypti locus a quo paraetonium in sexaginta duobus milibus.
Inde alexandria ducenta milia. hd Ab oceano ad carthaginem magnam undecies
milies . ab ea ad canopum nili proximum ostium sedecies milies octoginta viii mi
lia . Interior autem africa ad meridiem uersus interuenientibus desertis
habet leucoethiopes nigritas . et ceteros monstruosae nouitatis . Post
quos solitudines fugiendae ad orientem uersus fluuius niger eius cuius nilus
est prorsus naturae . inter solitudines degunt athlantes quineque [illegible] nulla
inter se nomina habent et solem precantur quod eos cum ardoribus semper
amburat . Hi numquam somniare uidentur . Troglodytae in specubus ma
nent [illegible] uescuntur quae serpentibus stridunt potius quam loquuntur . Ga
ramantes uulgo feminis [illegible] connubio sociantur . Augilae inferos co
lunt . capasantes nudi et inbelles extraneis numquam miscentur . blemmyae
sine capite sunt atque os et oculos in pectore gerunt . satyri hominum nihil
habent nisi faciem . egipanes quales pinguntur existunt . Imantopodes
hd Totius autem africae a mari athlantico cum inferiore [illegible] quadraginta milia .

debilitate pedum serpunt potius quam incedunt · farusi comites herculis fuere ·
post hos finis est africae · Aegyptus dehinc hoc est asię caput quae ima ab ostio
canopico ad ostium ponti habet uicies sexies centena triginta octo milia passuum ·
ab ore autem ponti ad os meotis sedecies centena septuaginta quinq; milia
passuum · uerum aegyptus introrsum ad meridiem tendit donec a tergo
aethiopes obuersentur · cuius inferiorem situm nilus dextra leuaque diuisus
amplectitur · ut aegyptum nili possis insulam uocitare · Nam ab ambitu circum
fluentis amnis etiam deltae litterae figuram creditur detinere · sed a prin
cipio fissurae ipsius fluuialis ad canopicum ostium milia centum quadraginta
sex · summa autem eius pars conterminata aethiopię · multas oppidorum prae
fecturas habet quas nomos uocant · Inter quas menela · item alexandriae
regionem · item libyę mareotum · heracleopolis autem insula nili est in qua
oppida herculis arsinoita · et memphitae quae ad summum delta peruenium ·
Nilus autem ipse incertis ortus fontibus creditur · cum iuba rex eum a monte infe — i. ex eo manante.
rioris mauretaniae de lacu nilideo oriri significet · Quod animalib;
iisdem et argumentis facturae paribus approbatur · In omni autem
delta nili oppida ducenta quinquaginta fuisse artemidorus attesta — Hic artemidorus corographus
tur · In litore tamen aegypti maris praestantior urbium alexandrea — fuit · i · regionum descriptor
constituta ab alexandro magno condita a canopico ostio in duo deci — nam corag̃ regio · Hinc et cor
milibus passuum iuxta lacum mareoticum quiquam plures insulas — epi · i · regionarius accorā
habet (post transit) traiectusq; quadringentos · Cuius tam longitudo quam etiam — graphia regionum descriptio
latitudo centum (tria) quinquaginta milia passuum tenent · Unde ultra pe
lusiacum ostium (cum insula) ab arabia est ad rubrum pertinens mare · quod ery
treum ab erytro rege persei et andromedae filio uocitatum · a colore
etiam dictum rubrum nam fons est in litore quem cum greges biberint
in rubrum colorem incipiunt mutare lanas · huius maris oppidum
arsinoe · Verum arabia tenditur usque odoriferam ac diuitem
terram · sed iuxta est syria multis destincta nominib; · nam et (pa)lestina
est quę contingit arabiam · et iudęa · et phoenicia · et quantum inte
rior habet damascenę · in meridiem uergens babyllonia · est et
mesophotamia inter euphraten et tigrim qua transit taurum montem — Mesopotamia media inter
sophone · citra uero eam comagene · et ultra · armenia · et assyria — fluuios ... medius potamos fluuius

ante a dicta. & ubi cilicia & arabia quadringenta milia passuum. latitu
do autē a seleucia ad oppidum euphratis zeugma oppidū centū septuaginta quin
que milia. ostracine arabia finitur. a pelusio sexaginta sex milib; passuū.
apollonia palestine per centū octoginta octo milia passuū procedens sup
idume & samariam iudea longe lateq; funditur. pars eius syrie iuncta
galilea uocatur. a ceteris eius partib; iordane amne discer&a qui flu
uius oritur de fonte paneade. secta elatio iudeae ab hierosolimis in quo
latere est fons calliroe. ab occidente esseni qui sine concubitu & cunctis
cupiditatibus uiuunt. hinc aliquando interius masada castellum in
quo iudeae finis est. iungit decapolis dicta a numero ciuitatū. Re
deuntibus ad oram foenice colonia ptolomais. a tergo libanus & anti
libanus montes & interiacentibus campis. bargilus item mons sed&.
Iterum syria desinente inter oppida phoeniciae anthiochia quae oron
te amne diuiditur sup eam mons nomine casius cui altitudo quarta ui
gilia solem p tenebras uid&. In syria fluuius euphrates nascitur a mon
te qui uocat capotes. ibi quoq; mar... Inter syriam & par
tium oppidū palmira mox que euphrates fluuius cuius decē dierum
nauigatione in ipsam seleuciam parthorū urbem maximā peruenitur.
Sed scissus euphrates leuorsū in mesopotamiam uadit & tigridi infun
ditur. Dextro autem meatu babylomam petit. quae caldeae caput est.
Sed redeundum ad oram syriae cui confinis est cilicia. In qua oppidū
ueneris & cyprosinsula fluuiusq; paradysus. ciliciae pamphilia sociat.
Cui ultima phaselis. Dehinc qui licaonia in asiaticam iurisdictionem u̅sa
que ab illa parte qua galatiae conterminata est hab& ciuitates quattuor
decim. Uerū pamphiliae iuncta lycia qua incipit mons taurus pene
mediatenus orbis conscius. que pagnar & nusmaria rest assent. que
aliquando flexuosus euadit & in ripheorū montiū iuga sub nominū
diuersitate protenditur. Nam inter caetera nomina idem iuxta est
caucasus & sarpedon. portarū ... nomine censet. & alibi armeniae
alibi caspiae & idem myreanus. coraxicus. scyticus. ceraunius appel
latur. Inter ea alius mons cimera nocte flagrans. haec habuit oppida
septuaginta. nunc triginta ... telmesus oppidum dicit quo finit.

.. idumeam

Iordan sunt duo fontes ad radices montis libani ubi est ciuitas paneadis inde iunctis duob; nominib; iordanis dicitur

ubi palmae nascuntur — sebaste dicit̄ i. augusta

gloria — ex & filii prophetarū

:. parthiā

Galli aliquando profectis in auxilium grecorum & potiti uictoria. sortiti sunt cum eis terrā. Ideoq; appellati sunt a grecis galatę. a latinis gallogreci

i. orbē — i. maria

Pilę caspię appellatur. Pilę aut̄ grece porte. Inde appellatę

Hinc asiaticum sive carpatium mare et quae proprie vocitur asia quae ab oriente
frigia et licaonia a septentrione [pa]flagonia est. huius longitudo quadringenta
septuaginta milia passuum. latitudo trecenta. armenia altera ab oriente a se
ptentrione pontica. in proximo caria est. mox alania et ultra eoles [?] redi. in fri
gia celene antea nunc apamiam commutata. illic [musicus] marsias et natus et occidit et fluvio
nomen dedit. et cum apolline decertavit. denique per se ius [fons fistule] aulocrene voci
tatur. unde meander amnis exoritur. frigia autem troadi imminet. ab aquilone
galatia est. a meridie licaonia et pisidie migdoniae confinis est. ab oriente
liciae a septentrione misiae. cariae. dehinc tmolus croco florens amnisque
pactolus. ioniae mileros caput. ibi etiam [insula] colophon oraculo clarii apollinis cele
brata. meoniae principium [mons] sipilus. smirna etiam homero notissima. quam
circumfluit meles fluvius. nam smirneos campos hermus intersecat. qui ortus [mons] dori
lao [i. dividit] frigiam cariamque dispescit. iuxta ilium sepulcrum memnonis iacet. supra
troadem in mediterraneo teutrania est quae regio moesorum fuit. civitas
vero teutrana caico flumine alluitur. ibi inter omnes asiae civitates pergamum
clarius. nam bithinia initium ponti est et ab ortu traciae adversa sagari flumi
ne. primos habet habitatores qui fluvius alii fluvio gallo miscetur a quo galli
dicuntur ministri matris deum. haec et bebricia et migdonia dicta est. a bi
thino rege. bithiniae in ea civitas prusias quam hilas inundat lacus. quo puer
eiusdem nominis dicitur interceptus. ibi libissa locus nicomediae proximus.
In eo sepulcrum annibalis memoratur. dehinc ponti ora [post] fauces bosphori et am
nem ressum sagarim quae sinusque adit. in quo heraclea civitas portus acone.
ubi herba venenum aconitum procreatur. specus acherusius qui mergitur in pro
funda telluris. inde paflagonia ubi a tergo galatia est. sed hic enetos etiam
civitas a cuius civibus in italia ortos venetos asserunt. ibi promunctorium caram
bis quod a ponti ostio abest milibus passuum ducentis viginti tantum. [mons] achimens.
ibi etiam mons citorus et civitas eupatoria quam mitridates fecerat, se devi
cto pompeiopolis appellata. Cappadocia autem introversus recedit quae le
vorsum ambas armenias commaginem quae transcurrit. dextrorsum plurimos
asiae populos ambiens adiu gatauri succrescit. in ortu praeterit licaoniam
pisidiam. ciliciam. supra tractum sirie means antiochiae partem [provincia] insistum per
tendens. ab armenia maiore dividitur euphrate fluvio quae armoenia inchoat

Aulo cannule inde crene fons inde aulocrene fluvius eo quod in eo cannas quibus utebatur marsias repperit

De gallorum
Galli senones spoliaverunt urbem romam. A quo tempore odiosi fuere romanis. Unde quoscumque ex eis inveniebant [illegible]. Nomen castratum appellabant gallum. Inde ministri matris deum galli dicebantur [quasi forma bovis] qui castrati erant

a montibus paryedri sunt. cappadociae multae urbes eximiae inter quas melita
quam semiramis condidit. et mazaca quam dicunt urbium matrem cui argeus mons
imminet qui niues uerticis albicantis ne aestiuis quidem solibus superfundit. In hac
cappadocia longitudo asiae undecies (de) centena quadraginta milia. a syrtu adiabene
incipiunt quos excipit (media) in prospectu caspii maris quae caucasiis (e) montibus cingitur.
Sed caucasus portas habet quas caspias dicunt. cautium habet praecisiones etiam
ferreis trabibus obseratas ad exterenorum transitum cohibendum quae diuisu erno etiam
serpentibus obcludantur. a quibus ad pontum ducenta milia passuum (esse) non dubi
um est. In ponto autem sunt insulae (hae sunt mobiles de loco ad locum uagantes) symplegades. mox regio martiana solaneo
tractu uitifera. Inclusa montibus stadiorum mille quingentorum. difficilis aditu
at propter solitudines arenosas quae sunt per centum uiginti milia passuum. Re
gionis praedictae amoenitatem alexander magnus delegerat. et ibi primo no
minis sui condiderat ciuitatem quae excisa est et ab antiocho seleuci filio reparata
cum nomine patris eius deest. cuius circuitus habet stadia septuaginta quinque. inde oxis
amnis qua circa bractam cum eius nominis oppido fluuio quem ultra (ppu) paranda oppidum
socdianorum ubi alexander tertiam alexandream condidit ad contestandam
itineris prolixitatem. quippe etiam si a libero dehinc ab hercule arae sunt consti
tutae in testimonium laboris itinerum in id. illam terrarum partem laxates fluuius
secat qui tanais putabatur. quem demodamas dux transcendit aliumque esse
perdocuit. et ultra didimeo apollini aras extruxit. hic persicus limes scitis iungitur.
Sed scitico oceano et caspio mari qua in oceanum eoum cursus est profundae in ex
ordio niues. dehinc quae longa desertio. Post quam antropophagi excursus in
uios reddidere. Post quos seres quiundis aspergunt arbores suas. uel lanugo
quae sericum creat possit admitti. Aliarum gentium homines aspernantur. et ex
positionem mercium sine colloquio gaudent implere contractu. hinc attage
nus sinus et perboreis beatitate consimilis quo incolae gratulantur. qui circum
acti uallum auras nesciunt pestilentes. dehinc india. (insula) taciconeas in medio
error astrux. sed a medus montibus inchoat india. ruineo um mare a meri
diano porrecta salubris fauonii uegetabilibus flabris secundo aestate annis sin
gulis uegetatur bisque frugem metit. pro hieme et hesias profert. quinque
milia habuit oppidorum. et mundi pars tertia credebatur. Liber primus in
gressus indiam triumphauit in ea. maximi fluuiorum indus et ganges. Sed

Triambeo graece exilio. Inde triumphus dicitur. Cum enim liber pater superatis indis uictor rediret exultabant ante eum faunum et satirum. Quod ideo fingitur quia uinum illius terrae fortissimum est et ad inebriandos homines praestantissimus. tunc quasi liber deus inuni triumphat. Tropeum autem proprie est truncus cum armis superatis occisi hostis indutus qui cum eis simul incenditur

.. Omnis uer est leuis et lenis. et hesia dicitur

(idē est nilus)
abscisis montibus ganges fluent & ypanis ibi amnis immochetu qui alexandri
magni iter inclusit · sicut in eius ripa locatae testantur arae · latitudo gangis
ubi diffusior uiginti milia passuum · ubi angustus octo milia · profunditas
pedibus centum milia · ibi reges gentium quae diuersitas tam exercitib;
quam elephantis copiosa · Ultra palibotram urbem mons maleus in quo
hieme in septentriones umbrae · in austros aestate cadunt · seni alternatae
mensibus in eo loco per annum quindecim diebus tantum septentriones appa
(homines cubitales)
rent · homines fusciores · nam pigmei in montibus habitant · & qui confines
oceano sine regibus degunt · pandeam gentem feminae tenent · cui prior re
gina herculis filia · in eo tractu & nisam urbem esse libero patri sacram
(uel femine)
montemque merum ioui unde fabula est eum iouis semine procreatum · ibi
etiam insulas duas auri argentique metallis ac fecura praedicandas etiam
(aurea) (argentea quia argirion argentum)
uocabulis approbatur · Nam una criseam · argiream altera nuncupatur ·
O mnes indi comarum fuco decorantur · alii ceruleis alii croceis fulgo
(l· mercimonia)
ribus tincti gemmis comuntur · funerationes neglegunt · elephantis — ∴ uel foenerationes
(insula)
quae uehi eximium putant · Sed in taprobane maiores elephanti quam
indici ampliores etiam margaritae sunt · quae patet in longitudine stadi
orum septem milia · in latitudine quinque milia · scinditur fluuio inter
fluente atque india praetenta est · in qua septem dierum iter ut romanis
(uoraginibus)
nauibus approbatum · Illic et illud mare absque canalibus profundis · — Canales & ias par... pisces & duc... redit ... de ciuitate
senum passuum altitudine deprimitur · Ibi septentriones non apparent ·
U ergiliae nunquam · lunam ab octaua in sextadecimam tantum supra terras uident ·
I bi sidus clarissimum canopos · Sol ortiuus in leua conspicitur · In nauigan
do nullum sidus obseruant auium quas uehunt uolatus sequuntur quater — ∴ uehunt
(rubicundis) (glaucis)
nis pannos mensibus nauigant · Homines ibi corpore grandiores · ultra
omnium mensuram · rutulis comis · ceruleis oculis · truciori sono · Nullo
linguae commercio gentia alteri sociantur · cum negotiatoribus alius in ri
pa fluminis merces apponunt · ac uix coplacitas mutant · Aetas illis
ultra humanam fragilitatem prolixa ut mature pereat qui centenarius
moritur · Nulli per diem somnus · annona eodem semper tenore · ae
(senior)
dificia humilia paruaque · uitem nesciunt · redundant pomis · her
culem colunt · regem eum qui mitior grauior ac sine prole fuerit

eligunt · & si in regno prolem susceperit remouent · hereditarium formi
dantes imperium · Cū quotamen alii triginta cognoscunt · & si fieri pro-
uocatū septuaginta iudices sunt · Rex liberi patris cultu cōponitur ·
& si peccauerit interdicto omnium & colloquio iugulatur · Culturas & uena
tus amant · Uerum in grādū aut elephantorum, piscationibus delectatur ·
Praesertimque testudinum quarum supficie domos familiarum capaces
operiunt · deinde habitant grāci scythae sagi quos alexander uescipiscibus ue-
tuit · nec longe insula solis quae dicitur & in ea fanū cubile rubens in
qua omne animal uis feroris absumitur · Mox grandis germaniae fluuius
a quo primū aspici septentriones incipiunt · Deinde tres insulae in qui
bus grādrimarinū uigenū sunt cubitorū in his rubrum mare litoribus sinu
gemino diuiparatur · Verum oriuus ꝓsicus dicitur ꝓpter habitationē
ꝓsarum · qui sinū uigies & sexaginta milia circuitu patet · ex aduerso
alter arabicus uocatur · germania quoq; ꝓsis adiungitur quae a bi insula
fronti sita incohat quae translata est in partē cū nomine littore quo occa
sui obiacet milium est quingentorum quinquaginta oppidum ibi no
bile · susa · in quo templum iouis · ae susae · iuxta carbule siue barbi ta
uicentū triginta milibus · In qua sunt homines quauruū in pfunda deso
diunt necuisit inusu · Parthici uero regni nongenta quadraginta quat
tuor milia passuū · Verū omis media · parthia · & ꝓsida · ab oriente flu
mine indo · ab occidente tigri · a septentrione tauro caucaso · a meridie
rubro mari terminant · quae omis ꝓ longitudinē patent ter decies
uigies milia passuum · per latitudinē octies & triginta · sed cal de
ae gentis babilonia caput est · Deniq; assyria & meso potamia appē
dix illius claritatem babilonia uocatur · Urbis ipsa sexaginta milia passuū
muris amplectitur · quidecenas pedib; altis quinquagenos latas sunt ·
nisi quod amplius · Nā ternidigiti singulis mensurae nostrae pedi
bus applicantur · haec interluitur euphrate · Iouis belitemplum
quinuenorum fuit disciplinae sideralis · haec nunc ad solitudinem redit
exaustę scientiae · Item in hunc usum & lamnę siphonē terrao abea
lapide condidere parthi ac nunc caput regni habitantur
& iam abdita & opue & adusta trogodytarū & ictrophagorū gentib;

sed praemisseras cursu praetereunt. Alternando marinas beluas uincunt. sunt et Gor
gades insulae obuersae promunturio quod uocant esperu ceras. has incoluisse gorgo
nas ferunt. In quas a continenti biduo nauigatur. Ultra has esperidum insulae quae
in intimo admodum mari sunt. fortunatas autem insulas in leua mauritaniae constitu
tas inter meridiem occasumque non dubium est. quarum prima membriona dicitur. secun
da iunonia. tertia theode. quarta capraria. alia niuaria. quae aere nebuloso
et concreto est. mox canaria canibus immensae magnitudinis plena. omnes autem ple
nae nemorosae. palmiferae. nuce pinea mellis copia. amnibus ac siluris piscibus ab
undantes. percursus breuiter terrarum situs licet ignobilia quaeque praeteruolans immorari
non potui. tamen ut orbem terrae materiamque admensa cognoscar mensuram omnem
breuiter intimabo. A gaditano freto per longitudinem directo cursu ad os meotis.
XXXIIII. XXXVII passuum. uniuersus autem circuitus ab eodem exordio per sinus di
ctos intra meotium lacum. CLVII. cum ipsa uero meotide. CLXXXXII. XC. europae men
sura solius. LXXXXII. XCIIII. africae longitudo. XXXVII. XCIIII. latitudo in cyrenaica
eius parte DCCCCX. asiae uero longitudo. LXIII. DCCL. latitudo ab ethiopico mari
ad alexandream iuxta nilum sita per meroen et sienen. XVIII. XXV. exposita est terra
quam ipsa pagrauiat quorumque mensura. nunc ad artis praecepta ut iussum est ueniemus.

Dixerat. at paphie paulum contractior ore — ÆROICO METRO
Mora in tricante laeditur. — CUM IAMBICO

Nixaque mox famulis marcentia terga reclinat
Magisque et lassa pulchrior.
Haec dudum roseas inter resoluta puellas
Voluptas inquit anxia.
Unde haec tanta diu rusticitas membris
Peregit orbis circulum.
Et tantos montes fluuios freta compita currens
Delere uenit taedia.
Hanc ego crediderim sentis spinescere membris
Hirta crura uellere.
Namque ita puluerea est agresti et robore fortis
Iure ut credatur mascula.

Quo dicto locus ministris ueneris suscitat ipsique cythereae cui de proximo

Conscius adulterii mercurius quodam ... [illegible] ... delectatione ... [illegible] ... ridens ... [illegible]

amulitium est multitudo famulorum

Ideo hoc dicit quia sicut numeri in infinitum vadunt in arithmetica ita et figurae in geometria. linea sine latitudine ... [illegible] ... contemplatione animi debemus pensare ... [illegible]

Numeris arithmeticae lineis geometriae

susurratim decenter arrisit. Quam arcis nutu hilaro et quod eam intueri pro perduium reprehensiones circumspectus inhibuit. Verum pronuba proxime assidens nihil mirum inquit si propere Venus cum deliciis famulitioque tam comi appulsa est lasciviae. nam et nuptialis laeta est et blanda semper arridente Cyllenio. Et cum dicto Geometria praecipitur ad promissa properare. Sed ita ut summa quaeque praestringens fastidium non suscitet tarditate. Tum illa. Omnis mea quae in infinitum propagatur assertio numeris lineisque discernitur. quae nunc corporea tum incorporea comprobantur. Nam unum est quod animi sola contemplatione conspicimus. aliud quod etiam oculis intuemur.

Verum prior pars quae numerorum regulis rationibusque concipitur. germanae meae arithmeticae deputatur. alia est linearis atque optica. huius pulveris erudita cognitio.

Quae quidem ab incorporeis porrecta ad sensim multiplices formas effigiata tenui ac vix intellectuali principio in caelum quoque subvehitur. quod quidem incorporeum invisibileque primordium commune mihi cum arithmetica reperitur. Nam monas eiusdem insecabilis procreatio numerorum est. Mihique signum vocatur. Quod ita pote incomprehensibile parte nulla discernitur. apud illam dyas lineam facit. mihi linea in longitudinem ducta latitudinis nihil prorsus adquirit. Superficies item mihi tam longe lateque diffusa sine profunditate censetur. Ille numerus qui cunctis accedere speciebus gregatim singillatimque potest nisi rebus incidat incorporeus invenitur.

Ergo incorporea utriusque principia verum primae apud me formandorum scematum partes duae. una quae dicitur planaris quam epipedon graece soleo memorare. alia solida quam stereon dicimus. Et prioris principium est simul quod punctum vel signum latialiter appellatur. consequentis superficies quae epiphania dicitur.

Punctum vero est cuius pars nihil est. quae si duo fuerint linea interiacente iunguntur. Linea vero est quam gramen vocamus sine latitudine longitudo. Linearum aliae directae sunt quas eutias dico. aliae in gyrum reflexae quas cyclicas. nonnullas [illegible] elicoides. alias campelas pro obliquitate discrimino. quae tamen lineae punctis utrimque secus includuntur. Sicut ipsae quoque superficiem [illegible] cingunt. superficies [illegible] deserit. Ut est color est quae longitudinem et latitudinem tantum habet profunditate deserit [illegible] incorporea. hanc epiphaniam greci dixere. et cuius termini lineae sunt sive planae sive sinuosae. Planus autem fit angulus in plano duabus lineis se invicem tangentibus et non unam facientibus ad alterutrum inclinatione.

Quando autem aeque inter se tenent angulum lineae et directae fuerint, directi

i. vel obliquas i. sursum et deorsum

C. solida quae sunt habentes et altitudinem

Diffinitio dicit(ur) quasi diffinitio. (vel) valde finitio. quod & t(er)minus potest apellari eo quod in ultra n(on) requirat(ur) circa

Perpendiculu(m) p(ro)prie est linea cum materia qua parietes metiuntur a perpendendo dicta. Hinc sup(er) perpendicula quasi supra recte librata

recti lineus

lineus dicitur angulus. & ut grece . ΕΥΘΥΓΡΑΜΜΟC. Quando aut(em) directa

sup(er) directa(m) iacente(m) stans dextra leuaq(ue) angulos aequales fecerit directus uterq(ue)

: catetos. i. maior a p(er)p(en)d(icul)ut

est angulus & illa sup(er)stans perpendicularis dicitur sed greco : Angulus maior

i. acutior i. finis figurarum

directo · obtusus dicitur · minor directo acutus. Definitio est res quae alicu

ex una linia t plurib.

ius est terminus. forma est res quae ex aliquo uel aliquibus terminis con

i. circu(m)apparitio t circularis apparitio

tinetur. Circulus est figura planaris que una linea continetur. haec linea per

i. puncto

epiphania appellatur. ad qua(m) ex una nota intra circulu(m) posita om(ne)s directae

ductae lineae aequales sunt. Punctu(m) autem est circuli media nota. Diame

tros est directa linea quae da(m) p(er) punctu(m) supradictu(m) ducta quae orbem

aequalibus partibus diuidit. Emicyclium est figura quae diametro &

peripiphania media qua(m) eadem diametros distinguit continet(ur). lineae

tres directe diuersa positione faciunt trigonu(m). quattuor, tetragonum.

multae poligonum. & eae planae figurae dicuntur. quaru(m) sunt generatria.

quorum unum directis lineis clauditur. Quod greci ΕΥ ΘΥΓΡΑΜΜΟΝ

uocant. aliud quod inflexis quod ΚΑΜΠΥΛΟΓΡΑΜΜΟΝ dicunt. Terti

um quod directis simul curuisq(ue) lineis aptatur quod ΜΙΚΤΟΝ dicunt.

tribus lineis multiplex. quattuor lineis multiplex. i. pentagonus & exagonus

Euthygrammus igitur & tripleuros & tetrapleuros & polipleuros dicitur. — Trilater(us) & tetralater(us) & cetera.

similis t aequus

Tripleuros tres habet formas. nam trigonus. aut isopleuros quod

latine aequilaterum dicitur quod tribus paribus lineis lateribusq(ue)

concurrit. aut ICOCKΕΛΕC quod ex tribus lineis duas aequales habet

gradilis

quibus quasi cruribus insistit. Denique aequicrurium uocitatur. aut CKΑΛΕΝΟΝ

quod om(ne)s tres lineas inter se inaequales habeant. Euthygrammos item tetrapleuros

& lineis

quinq(ue) species habet. prima(m) quae quattuor aequalib(us) & directis angulis sustentat(ur).

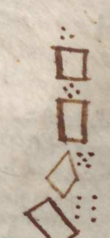

Qd scema tetragonon dicitur. secunda species que directi angula est non aequi

altera parte longa

latera & dicit(ur) ΕΤΕΡΟΜΗΚΕC. Tertia aequilatera est non tamen directi

angula & dicitur ΡΟΜΒΟC. Itemq(ue) ex aduerso sibi latera aequalia & contrarios

angulos inuicem sibi aequales habeat. & quae neq(ue) omnia latera inuicem sibi aequalia

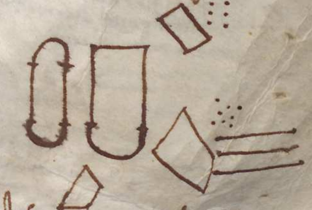

neque angulos directos. & dicitur ΡΟΜΒΟΕΙΔΗC. Extra has formas quicquid qua

id est sunt ex rectis & curuis ut s(upr)a dixi

drilaterum est. ΤΡΑΠΕΖΙΟΝ uocatur. Parallele sunt directae lineae quae in

eadem planitie constitutae atq(ue) productae in infinitum nulla parte in se incidunt.

Dictu(m) est de tetrapleuris quorum similitudo polypleura scemata potest docere.

In his autem pentagona exagona & cetera euthygrammi generis conuenit. Sequit(ur) sectio

ht Trapezium est figura que nec latera inuice(m) sibi aequalia nec angulos directos. sed acutos & obtusos. id est ΡΟΜΒΟΕΙΔΗC

scematum genus quod curvis lineis informatur quod ΚΑΜΠΥΛΟΓΡΑΜΜΟΝ appellant. cuius species duae sunt. Una quae integri circuli rotatione consistit. Nam integer est [s. circulus] cum ad eius circumferentiam a puncto centrali lineae protentae undique aequales sibi sunt. Alia quae obducti [prolongati] circuli diversitatis ostendit. Et tertium genus est planorum scematum quod ΜΙΚΤΟΝ vocant. quod partim curvis lineis partim directis includitur. ut est semicirculus. cuius ut supra dixi gyrum curva linea facit. et alia directa quae linea sicut dixi diametros dicitur. Latine disterminus [discrepans] quae si in circulo pleno sit. per centrum eius ad utraque circumferentiam pervenit. In his generibus planorum alia scemata dicuntur ergastica [operativa]. alia apodictica [demonstrativa]. Ergastica sunt quae faciendae cuiuslibet formae praecepta continent. Apodictica quae probandi quod asseverant afferunt documenta. Verum grecis nominibus sic appellantur. primus systaticus. secundus tmematicus [ematicus]. Tertius anagraphos. quartus engraphos. quintus perigraphos. sextus parembolicus. septimus proseuracticus.

Systaticus [doctrinalis] est qui docet quibus argumentis lineas praecidamus ad imperatum modum. Tmematicus [ematicus] dicitur quo docetur quibus argumentis propositae [praeparate] lineae adiungi et ascribi possint. hd

Reliquum scema quod imperatum est. Engraphos est qui monstrat quibus argumentis dato circulo verbi gratia imperatum trigonum vel quodlibet aliud scema possimus convenienter ascribere. Perigraphos tropus est qui docet quemadmodum datum circulum verbi gratia quadrato concludamus scemate. Parembolicus est qui docet quemadmodum verbi gratia dato tetragono immittamus datum trigonum ut tetragoni spatia crescant non scema mutetur. Proseuracticus tropus est qui docet quemadmodum verbi gratia inter datas impares lineas inveniamus mediam [s. liniam] quae tantum cedat maiori lineae quantum praecedit minorem. Hi sunt tropi generales ergasticorum scematum. Apodictici [p. doctrinales] autem tropi ideo transeuntur [praemissis singularum liniarum regulis verbi gratia tetragoni habet speciales sic et ceteri] cum mihi cum dialectica quia audistis communes sint. Sed omnia scemata quinque partibus communiter [adverbium pro simul] intexuntur quae a grecis sic appellantur. Prima protesis. Secu[...]mi. Latine diorismos. Tertia cata sceue. Quarta apodixis. Quinta symp[...]. Latine autem sic possumus interpraetari. Prima scematum propo[situ]. Secunda determinatio quaestionis. Tertia dispositio argumentorum. Quarta demonstratio comprobatioque sententiae. postrema conclusio. hoc de generibus planorum dictum sit. ad theorematum membra redeam. Nam utique membra sunt. lineae et angulus. Angulorum natura triplex est. Aut enim iustus est. aut angustus. aut latus. Iustus est qui directus et semper idem. Angustus autem acutus est et semper mobilis.

N Ergastica oritur ab eo quod ergo nopos. hoc est. si tetragonum depingere voluero. quattuor lineas compono ut latera lateribus. anguli angulis respondeant. hoc est ergasticum. Apodictica id est cum quattuor lineae pari ratione distribuit per angulos et platea.

∴ Quibus argumentis id est quibus qualibusque partibus constat utrum aequales sint et singulares quod nomen habent utrum sesqualtera an sesquitertia et reliqua.

∴ id est utrum acutis et obtusis angulis fit

Anagraphus dicitur quo docetur quomodo concludendum est.

Sicut est quadrangula pagina et in medio est triangula ubi est omnis voluptas bonum est. et sic possum depingere species modos praedicativi et condicionales cum prius ex se fluentibus scemata trigona et tetragona et reliqua. Alii communes cum dialecticis sicut illi modi dialecticae quos ratione confirmamus ut est aut sanus est aut imbecillis. imbecillis autem non est. ergo sanus. Ita possumus intuitabili ratione confirmare in geometricis duas quattuor lineas aequales. duas inaequales. si aequales essent quadrangulum est et aequilaterum quattuor angulos acutos habet. Poteris reliquos modos communes invenire inter geometriam et dialecticam qui communes sunt.

id est modi sunt sicut doctrinales modi dialecticae ita communes sunt mihi ideo praetermissa sunt a me. Unusquisque ex his septem potest dici modus verbi gratia parembolicus

comune

Propositum cum dicimus tetragonum est figura quae constat ex quattuor lineis torquata aequalibus angulis. Determinatio cum dicimus de quibus angulis est iunctura duarum linearum unum angulum est coniungentium. Dispositio argumentorum se invicem ... id est ordinatio argumentorum ... necesse est ut argumentis ostendam quibus rationibus unaquaeque figura constare potest. Argumentum est a simili. sicut monas principium locum in numeris tenet. Ita punctus in geometria. Sic et certe argumenta a numeris potes habere. confirmatio. demonstratio id est confirmatio. ... possum argumentis firmare figuras quas in firmamentis firmare. verbi gratia aequilatera ... necesse est ut longitudinem latitudinemque eiusdem mensurae habeat. sic omnis numerus in se ipso multiplicat ... numerum generat habentem aequalia latera. ecce firmatio.

Latus uero obtusus est mobilisque similiter. Nam cum latior fuerit directo siue multum siue exiguum obtusus tamen erit. et cum moueris in forma eadem permanebit.

Quae mobilitas in lineis constat cum maiores minoresue formantur. Huius autem collationis quattuor sunt species. Prima dicitur isotes. secunda omologos. Tertia analogos. quarta alogos. Isotes est cum collata consentiunt.

Omologos cum duae lineae pares uni mediae duplo pari liue conferuntur.

Analogos cum linea ab alia duplo uicta aliam tantundem superat. Alogos uero est. quae neque aequalitate uel media tertia ue parte neque duplo triplo ue alter ulla ue parte consentit. K. omnis autem linea aut rete dicitur. aut alogos.

Rete autem illa est quae prior ponitur aut quae propositae lineae commun mensura confertur. Reton autem dicitur quicquid conuenit. proposita autem linea quamuis collata non sit. tamen quia uel huc non est alogos alii collatam et habet quiddam quod ipsa sola perficiat rationabiliter appellatur rete.

Alogos autem iam collata linea efficitur si dissonare per omnia repertitur. lineas autem quae sibi consentiunt CΥΜΜΕΤΡΑC dicimus. quae non consentiunt ameteras. et non mensura sola sed et potentia. CΥΜΜΕΤΡΑC fient. et dicuntur dinami CΥΜΜΕΤΡΟΙ. in mensura autem pares. MECE CΥΜΜΕΤΡΟΙ. appellantur. Ergo cum tam mensura quam potentia conferant omnisque uel potentia uel mensura discrepant. ACΥΜΜΕΤΡΟΙ sunt ex his alogae tredecim fiunt. quarum prima dicitur MECE ΑΛΟΓΟC. Secunda ΕΚ ΔΥΟΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΑΛΟΓΟC. huius species sunt sex. Prima dicitur prote alogos. secunda similiter deutera. item trite et cetere deinceps. Item tertium genus dicitur. ec diromeson prote alogos. et similiter ut supra. quartum ec diromeson deutera alogos. quintum genus dicitur mizon alogos. sextum reton. ΕΚ ΔΥΟ ΜΗCΟΙ ΔΥΝΑΜΕΝΗ ΑΛΟΓΟC. septimum. ΔΥΟ ΜΕCΑ ΔΥΝΑΜΕΝΗ ΑΛΟΓΟC. Octaua. ΑΠΟΤΟΜΗ ΑΛΟΓΟC. huius species sunt sex. prima. secunda. tertia. et deinceps dicuntur ut supra. NONA MECΗC ΑΠΟΤΟΜΗ ΠΡΩΤΗ ΑΛΟΓΟC. Decima. ΑΠΟΤΟΜΗ ΔΕΥΤΕΡΑ ΑΛΟΓΟC. Undecima. ΕΛΑCCΩΝ ΑΛΟΓΟC. Duodecima. ΜΕΤΑ ΡΗΤΟΥ ΜΕCΟΝ ΤΟ ΟΛΟΝ ΠΟΙΟΥCΑ ΑΛΟΓΟC. Tertiadecima. ΜΕΤΑ ΜΕCΟΥ ΜΕCΟΝ ΤΟ ΟΛΟΝ ΠΟΙΟΥCΑ ΑΛΟΓΟC. Haec omnis mixtae ceteris lineis dum aut trahunt suas aut alienas uires accipiunt diuersis

ADIANOI

xii

rationibus certos spatiorum modos quos greci coras appellant demonstrant. haec de planis dixisse sufficiat. Nunc de solidis que sterea dicimus uideamus. Stereon scema quod longitudine, altitudine constat. cuius extremum superficies est. ut in planis linea.

Subsistit autem solidum scema planorum scematum superficie. Nam subiacenti trigono pyramis imponitur circulo conus. ut cilindros. quadro cybos & caetera similiter.

Sphera sane intrinsecus capax omnium circulis subsistit. in quos resoluitur. soliditas uero efficit scemata generalia que dicuntur agrecis pyramis. Item prisma id est sectio quae instar scematis est. Item cybus. Item conus. Item cilindrus. Item spera. His adduntur nobilia scemata ex his composita. octaedros. Item duodecedros. Item icosaedros. Que cuncta in ordine suo monstremus in puluere. haec primitus concedenda fassit. ab omni signo ad omne signum directam lineam ducere. & terminatam directam per continuum in directa emittere. & omni centro & interstitio circulum scribere. & omnes directos angulos inuicem aequales sibi esse. & omnem directam lineam terminatam quantum uidetur producere. & si in duas directas lineas directa linea incidens interiores et eadem parte duos angulos duobus rectis minores faciat. Ex illa parte qua sunt minores duabus rectis directas lineas conuenire. Communes autem conceptiones sunt tres. quae eidem aequalia sunt & inuicem sibi aequalia. & si aequalibus aequalia addas tota aequalia esse. & si aequalibus aequalia adimas aequalia sunt reliqua.

Haec cum praemissa conspiceret & lineam in abaco rectam ducens sic ait. Quemadmodum potest super datam directam terminatam lineam trigonum aequilaterum constitui. quo dicto cum plures philosophi qui undique secus constipato agmine consistebant. primum eoclidis theorema formare eam uelle cognoscerent. confestim adclamare eoclidi plauderque coeperunt. Cuius laudibus etiam ipsa geometria plurimum gratulata se prosectantis gloriam sublimari prouehique cognoscens ab eodem libros eius quos ex arca apportare conspexerat festina corripuit atque in congeriem instructionis doctrinaeque documentum Ioui ac senatui caelitum offerens intimauit. quo facto & doctissima cunctarum & benignissima comprobatur.

INCIPIT LIBER SEPTIMUS DE ARITHMETICA

Postquam conticuit prudens permensio terrae
Pallas sollertes curamque instigat in artes
Sic abacum praestare iubet. sic tegmine glauco
Pandere puluereum formarum ductibus aequor.

[Margin notes:]
..de ultimo triangulo narrat
Communes autem conceptiones ... animi significantia
id est speculatio figurarum ... licet hoc uoluit geometria formare figuras ... eoclides
Pallas ipsa sapientia ideoque de capite Iouis fertur nata & innuba fertur quia sapientia semper incorrupta
Tabula geometricalis. Omnis planities aequor dicitur ab aequitate

Alternae etiam gerularum accire iubetur — Mensura generalis
Germana docte mundum quae ad mensa sororis
Nec mora digreditur. tunc rursus dia uoluptas
Ipsius aetheria cillenii inmurmurat aure.
Cum doctas superis admirandasque puellas
Approbat armipotens. tu optati lentus amoris
Gaudia longa trahis. captuque eludis honorem. — t altum captum laudis honore. ut iungatur ad sequentia
Seria marcentem stupidant commenta maritum. — macillentem t tepescentem
Talia conplacita spectat fastigia uirgo. phil — YRONICE.
Nec te curatori nec te puer ambit herilis.
Nec mea mella rapis. quae nam hymeneia lex est. — Ac si dixisset lex ista in quo pallas consistit non est imeneia. i. nuptialis nec pertinet ad deum nuptiarum. Nam non conuenit ut pallas habeat partem in agro ueneris. i. in possessione nuptiarum quod pertinet ad uenerem
Inueneris agro pallas sibi uindicat usum. — (left margin: Agrum hic arcem uidetur dicere in qua pueri ludebant innuptis)
Quam melius thalamo dulcis petulantia feruet. — i. lasciuia
Casta maritalem reprimit tritonia mentem — Tritonia dicitur pallas apo tritin. i. ... terrestris siue sapientibus t quasi tritonoia. i. trina notitia. sapientia enim est scire deum. animam & mundum
Et nuptae non aequa uenit. poscenda dione est. — i. iniusta. non uult nuptias
Conueniensque tibi potius celebrare priapum. — i. esset tibi melius
His athlanti ades auditis. licet risum inhibere uix posset. ne infacetus — Priapus lasacenus fuit qui ob turpitudinem uirilis membri eiectus est de consortio deorum & adoratur ... custos esse
tamen & impar lepidulis haberetur. hilaro susurramine. respondit. — facetia locutio

IAMBICUM DIMETRUM CATALECTICUM.
RECIPIT AUT ANAP. ET SPONDEUM IN CAPITE.
IAMBUM OMNIBUS LOCIS

(catalecton syllaba manens post dictionem)

Licet urgeat uoluptas
Thalamos inire suadens.
Tamen exerat peritas
Breuis ambitus puellas.
Demumque nec iugalis
Cessator intricatus
Tardabo fulcra lecti.
Et si quid illa nostrae
Veneris fert & uoluptas
Nec uobis abnegabo.
Furtis modo adlubescat — t deab. malis
Et clamrosa sera paruae
Iliaque d& papillae
Nesensus iugalis

Allubescat. placeat. & placabiles faciat furiis quasi quodam morsu ne sensum phylologiae auferant & mordeant ut amores nuptiarum mortui ... per phylologiam amor rationis significatur hoc est dialectica rethorica. his enim duabus omnem sapientiae perfectum constare manifestum est. His igitur nuptiis omnes contrariae potestates quae per furias significari possunt. resistere conantur. utriusque contrarius uirtutes sunt. Bene autem intellegere & bene exprimere uirtus est. Auferre autem facundiam & intellegentiam magnum uitium est

Feralis cura morsum
Fuluis a fellis atro
Laceros trahat capillos.

Quo dicto renidens et plus solito laetior uoluptas aduenerem regressa. Cuncta eius auribus intimauit. quae delitiosa mollitie. et interrumpente genas rubore. paene prodidit susurrata. Tuncque marcidulis decenti petalum nibus in augenam conspicatur. et quodam aspectu promittentis illexit. quia saturnia de propinquo uelut deprehendentis castigabat obtutibus. Quae dum geruntur. pedia quae egressa dudum. cum alia femina miri decoris ingreditur. cui quaedam maiestas nobilissimae uetustatis. et ipsius tonantis natalibus ortu quae praecelsior. uultus ipsius lumine renidebat. Quae et cum miraculis quibusdam captis reuerenda uidebatur. Nam primo a fronte uno sed lux intelligibili radio candicabat. Ex quo item alter erumpens quidam ex primo linea defluebat. Dehinc tertius et quartus. Tuncque et cum nonus decoriatusque primus. honoru reuerendumque uerticem dupli et triplisque uarietatibus circulabant. Sed innumerabili radios multitudine prorumpentes in unum denuo tenuatos miris quibusdam defectibus contrahebat. Huius autem multiplicem plurimi formemque uestem. Quoddam uelamen quo totius naturae opera tegebantur abdiderat. Digiti uero uirginis recursantes et quadam incomprehensae mobilitatis scaturrigine uermiculati. Quae mox ingressa septingentos decem et septem numeros complicatis in eos digitis. Iouem salutabunda subrexit. Tum philosophia ut tritonidi propter astabat. quid numero tali arithmetica intulisset exquirit. cui pallas. proprio inquit iouem nomine salutauit. Ac tunc illi radius primus emerserat. qui collimatae lucis nitore porrecto ipsius iouis uerticem luminauit. quibus miraculis radiorum innumera repente multitudine prorumpente. non nulli tellus istres. filucolaeque pullulare. Ac tunc herculem conspicati. opinantes eam uel dreo germine pullulare. Ac tunc oborto terrigenum mussantibus murmure. puer ille piceus iussus admonere silentium. Verum feminae pythagoras ut inter sapientes astabatusque abacum consecutus. Ideque iam artem promere cupienti. quandam lactei luminis face officioso consistens munere praeferebat. Tum illa antequam iubs recur quid apporta et expromere. sic exorsa. Non ignota caelo nec rebus mundanis

·VIII· X·C·CCCC· CC
ΖΙΡΥC · sublimis
ΗΑΡΧΗ · principium
VIIII·I·C·DC·VIIII

R. Singulos et singulis unitatib; plures aut̄ e pluribus recognoscit. ...

ignorata quas genuit aduenit. Superũ quidem nihil dedignati conciliũ. quã uos singulos. uos uniuersos. que recensea ex meis ramalibus germinari. tuque potissimũ. quę principalis ante cunctos procreauit emissio. tu es singularis primigeneq; naturae fontem iuppiter recognosce. nec despicabilem uestrũ omniũ matrem. mercuriale quod habeo me faxit officium. Cuius prosapiam arcanę artis originisque primordialem uobis studeam comprobare. quae cum in terris exerceor. astrorũ populus recognoscat honorandam suae multitudinis genitricem. Prae cunctis igitur affata sacra monas esto. quam ante cuncta uibrantem sociati post modũ numeri principia docuerunt. quae si species est accidens cui lib& extantium primo. Prius quae est quod numerat quam illud numerandum. rite eam ante ipsum quem principem dixere ueneramur. Nec dissimulabo ex eo quod monas retractatur unum solum ipsam esse. ab eaq; cetera procreari. omniumq; numerorũ solam seminariũ esse. solamq; mensurã & incrementorũ causam. statumq; detrimentorum. quae tamen ubiq; pars est. ubiq; totum. dũ per cuncta perpetua. Neque enim quae est ante extantia. & quae post absumpta non absconditur. potest non esse perpetua. hanc igitur patrem omnium iouem rite esse nominatum. quod quidē idealis illius intellectualis que speciei uis causatiua testatur. ad cuius exemplũ. unũ deum. unũ mundũ. unũq; solem. singularemq; lunã. elementa etiã in quo extant singula memorari. Aristoteles unus e sectatoribus meis. ex eo quod unũ solũ ipsa sit & se quaerit semper. uelit cupidinē asserat nominatã. quod se cupiat. siquidem ultra nihil habeat. & expers totius elationis uitae copulae. in se proprios detorque& ardores. hanc quoque alii concordiam. hanc pietatem. amicitiamq; dixere. quod ita nectatur ut non secetur in partes. tamē rectius iuppiter nuncupatur. quod sit idem caput & pater deorum. Denique cum unum facta in quae cuiq; defluxerit. lic& ei linea insecabilis ac sine latitudinis significatione fundatur. diadem tamen facit. Quae dias quae est prima procreatio a non nullis genesis dicta. Quae autē interea a monade prima coniunctio est. consortiumq; consimile. iuno perhibetur uel coniunx & germana praecedentis. est autē medietatis capax. nam bona malaque participat. eadem discordia & quae aduersa oriantur. ut potest quae prima poterit abhaerere separari. In bonis uero eadem iustitia quod duobus aequis gaudeat pariter ponderatis. eademq; societas. quod uinculũ quo medio conectantur habeatur utrimque.

92

Philosophi de monade tres opiniones inueniuntur. Aut enim primordialis perfecteq; nature emissio sit. aut ipsius primordialis est ante quã nulla natura inueniri potest. Sed est ipsa principalis & primordialis natura ... Sed secundũ primã opinionē nihil ante monadem quo incoat crescere usq; ad id quod minatur plenitudo nature. Longitudo est in omni corpore ab eo ad partē sicut est ... Omne quod intrinsecus est sub ipso corporali ...

nē est tantū inē opinationē & intellegentiā quantū est inē fidē & contemplationē. Omē quod intelligitur opinione caret
solo bonū contēplatur animo sine sensus corporalis adiutorio. Quecunque aut sōlo sensu tangitur omi carēt intellegentia. Ac hoc amis
numerus & cepto monade. & intellegentia & opinione dinoscit. Rationaq; incorporalis numerus adsolā uel intellegentiā pertinet. Dū aut
ad corpora uenimus. opinione tantū sensus manifestū est. Monas igitur sōl⁹ solus intelligit est nunquā uero opinionis

commune. ab hac numerus auspicatur. & est opinabilis corporatio, motusq;
primi probamentū. elementorum etiā mater. namde trade quartus ele
mentorum numerus procreatur. Primaq; forma partus est. Tria uero
princeps imparium numerus perfectusq; censendus. nam prior initium.
medium. finemq; sortitur. & centrum medietatis ad initium finemque
inter stitionū aequalitate componit. Denique fata granariumque germa
nitas. & quaedā urgo quā dicunt caeloq; ereboq; potentem. huic numero colligat
Ceo etiam perfectus quod perfectos gignit senarium nouenariumque. cuius
auspicio precesterto aclibamina repetuntur. Tres simphonias continet
armonia. idest diapason. emolion. diatessaron. intria spatia temporis
cursus alternat. ideoq; tribus diuinatio memoratur. idem mundana perfec
oest. nam monidem fabricatorideo. dyadem materię procreanti. triadem
ideālibus formis consequenter apramus. animā uero rationis & irascendi capi
ditatisque distribuere tricario. quidtetradem dicā inqua solidtatis certa perfecto
Nā ex longitudine ac profunditate componitur. decasq; plena his quattuor
numeris gradatim plicatis integratur. idest, unū duo tres quattuor.
ekatontas adecade quaternario cumulatur. idest, decē uiginti triginta
quadraginta quisunt centum. & item, acentum quattuor numeri redunt
mille. idest, centū ducenti trecenti quadringenti. sic decem lia cē eraque
excrementa complentur. Quid qđ quattuor anni tempora frontesq; caeli
elementorum q; principia esse nondubium est. hominū & iam quattuor
aetates. quattuor uitia quattuorq; uirtutes. hic numerus quadratus. ipsi cē
lemo deputatur. quod quadratus deus solus habeatur. Sequitur pentas.
qui numerus mundo est attributus. Nā si ex quattuor elementis ipse sub sta
formā est. quinta pentadecest rationabiliter insignitus. qui quidē p mix
tione naturali copulatur. Nam constat ex uirili sq; sexus numero. tras qup
pe uirilis est. dyas femineus aestimatur. Apocrasi unus & iam dicitur. & si
ue cum alius imparibus. siue cum suo genere sociatus. se semper ostendit.
Nam quinq; per quinq. habes uigintiquinq;. & quinquies terni quindecim.
& quinquies septeni trigies quinquies. & quinq; nouem quadragies quin
quies. Item zonae terrae quinq;. In homine sensus quinque. & de
que habitatores mundi generibus. ut homines, quadrupedes q; reptantes.

Quaternarius numerus primus est. Inter
pares numerū nullus est.
quidem impar. medio. fineq; caret. numeri
perfectus non est. Unitas aut & binarius
principio. medio. fineq; carent. numeri
quidē nullius rei sunt. Sed si numeri non sunt
quid ni nihil sint. Vicina incelo. diana
sed principia
Quaternarius numerus perfectorum primus
& definitorum numerorum. mille enim analogia
numerorum continetur. Indefinitus
primus iste omnium numerorum quaterna
rius uero finis. huius omnium substantia numerus
in tota analogia consideratur. a cuius festi
nitate regione. quae naturā numeri perfecti ma
nifestat. Quaternarius numerus abinitio usq;
Quaternarius primus est numerus
Quaternarius numerus est. Intra quem positio omnium numerorum
continetur ratione decaduri
Hic intersit medietatem motus
solido. nā quartus finis solidi
do ea potest. longitudo latitu
do altitudo tp fundi tas.
Ecce tria in corpore sine eb. cor
solidū in portē. quattuor uero.
illud corp cui adhuc restat ista
Duplus, quattuor significare uoluit. quibus
solidi tas constat. Nam in longitudine
ne cum comprehendit. in profunditate
profundum. latus p fundi tas terminis
punctus. longitudo. latitudo. p fundi tas
elementa principia calidum frigidum
sicum humidum.
Septem luctatae cum sole. nec potest eum
solum uincere. quia septem cum cupiet

Quattuor aetates hominū. pueritia. infantia. adolescentia
& senectus. Flamdue. roliquę uirtutes com
nentur. uidelicet ad descendentia. ad ascendentia. decrepita in senectute
Quaternarius numerus secundum
generalem formam figurarum ratione
considerat nisi duorum tantum spacia. longi
tudinis quidem & latitudinis. planamq;
figurā gignit & capit profunditate.
Sub una uero ratione qua unitas. omi
num numerorum aequalis est quaternarius
numerus. in planam figuram crescere
potest. ea semibasibus undesinen
tibus longitudine latitudineq;. ac alti
tudine cubica hac ratione quater
narium habet. Unum enim habet em lon
gitudine. duo in latitudine duoq;
in altitudine.

Quaternarius numerus primus est. Inter
pares numerū nullus est.
quidem impar. medio. fineq; caret. numeri
perfectus non est. Unitas aut & binarius
principio. medio. fineq; carent. numeri
quidē nullius rei sunt. Sed si numeri non sunt
quid ni nihil sint. Vicina in celo. diana
sed principia
Quaternarius numerus perfectorum primus
& definitorum numerorum. mille enim analogia
numerorum continetur. Indefinitus
primus iste omnium numerorum quaterna
rius uero finis. huius omnium substantia numerus
in tota analogia consideratur. a cuius festi
nitate regione. quae naturā numeri perfecti ma
nifestat. Quaternarius numerus abinitio usq;
Quaternarius primus est numerus
Quaternarius numerus est. Intra quem positio omnium numerorum
continetur ratione decaduri
Hic intersit medietatem motus
solido. nā quartus finis solidi
do ea potest. longitudo latitu
do altitudo tp fundi tas.
Ecce tria in corpore sine eb. cor
solidū in portē. quattuor uero.
illud corp cui adhuc restat ista
Duplus, quattuor significare uoluit. quibus
solidi tas constat. Nam in longitudine
ne cum comprehendit. in profunditate
profundum. latus p fundi tas terminis
punctus. longitudo. latitudo. p fundi tas
elementa principia calidum frigidum
sicum humidum.
Septem luctatae cum sole. nec potest eum
solum uincere. quia septem cum cupiet

Quattuor aetates hominū. pueritia. infantia. adolescentia
& senectus. Flamdue. roliquę uirtutes com
nentur. uidelicet ad descendentia. ad ascendentia. decrepita in senectute
Quaternarius numerus secundum
generalem formam figurarum ratione
considerat nisi duorum tantum spacia. longi
tudinis quidem & latitudinis. planamq;
figurā gignit & capit profunditate.
Sub una uero ratione qua unitas. omi
num numerorum aequalis est quaternarius
numerus. in planam figuram crescere
potest. ea semibasibus undesinen
tibus longitudine latitudineq;. ac alti
tudine cubica hac ratione quater
narium habet. Unum enim habet em lon
gitudine. duo in latitudine duoq;
in altitudine.

Quaternarius numerus primus est. Inter
pares numerū nullus est.
quidem impar. medio. fineq; caret. numeri
perfectus non est. Unitas aut & binarius
principio. medio. fineq; carent. numeri
quidē nullius rei sunt. Sed si numeri non sunt
quid ni nihil sint. Vicina in celo. diana
sed principia
Quaternarius numerus perfectorum primus
& definitorum numerorum. mille enim analogia
numerorum continetur. Indefinitus
primus iste omnium numerorum quaterna
rius uero finis. huius omnium substantia numerus
in tota analogia consideratur. a cuius festi
nitate regione. quae naturā numeri perfecti ma
nifestat. Quaternarius numerus abinitio usq;
Quaternarius primus est numerus
Quaternarius numerus est. Intra quem positio omnium numerorum
continetur ratione decaduri
Hic intersit medietatem motus
solido. nā quartus finis solidi
do ea potest. longitudo latitu
do altitudo tp fundi tas.
Ecce tria in corpore sine eb. cor
solidū in portē. quattuor uero.
illud corp cui adhuc restat ista
Duplus, quattuor significare uoluit. quibus
solidi tas constat. Nam in longitudine
ne cum comprehendit. in profunditate
profundum. latus p fundi tas terminis
punctus. longitudo. latitudo. p fundi tas
elementa principia calidum frigidum
sicum humidum.
Septem luctatae cum sole. nec potest eum
solum uincere. quia septem cum cupiet

Quattuor aetates hominū. pueritia. infantia. adolescentia
& senectus. Flamdue. roliquę uirtutes com
nentur. uidelicet ad descendentia. ad ascendentia. decrepita in senectute
Quaternarius numerus secundum
generalem formam figurarum ratione
considerat nisi duorum tantum spacia. longi
tudinis quidem & latitudinis. planamq;
figurā gignit & capit profunditate.
Sub una uero ratione qua unitas. omi
num numerorum aequalis est quaternarius
numerus. in planam figuram crescere
potest. ea semibasibus undesinen
tibus longitudine latitudineq;. ac alti
tudine cubica hac ratione quater
narium habet. Unum enim habet em lon
gitudine. duo in latitudine duoq;
in altitudine.

Quaternarius numerus primus est. Inter
pares numerū nullus est.
quidem impar. medio. fineq; caret. numeri
perfectus non est. Unitas aut & binarius
principio. medio. fineq; carent. numeri
quidē nullius rei sunt. Sed si numeri non sunt
quid ni nihil sint. Vicina in celo. diana
sed principia
Quaternarius numerus perfectorum primus
& definitorum numerorum. mille enim analogia
numerorum continetur. Indefinitus
primus iste omnium numerorum quaterna
rius uero finis. huius omnium substantia numerus
in tota analogia consideratur. a cuius festi
nitate regione. quae naturā numeri perfecti ma
nifestat. Quaternarius numerus abinitio usq;
Quaternarius primus est numerus
Quaternarius numerus est. Intra quem positio omnium numerorum
continetur ratione decaduri
Hic intersit medietatem motus
solido. nā quartus finis solidi
do ea potest. longitudo latitu
do altitudo tp fundi tas.
Ecce tria in corpore sine eb. cor
solidū in portē. quattuor uero.
illud corp cui adhuc restat ista
Duplus, quattuor significare uoluit. quibus
solidi tas constat. Nam in longitudine
ne cum comprehendit. in profunditate
profundum. latus p fundi tas terminis
punctus. longitudo. latitudo. p fundi tas
elementa principia calidum frigidum
sicum humidum.
Septem luctatae cum sole. nec potest eum
solum uincere. quia septem cum cupiet

Quattuor aetates hominū. pueritia. infantia. adolescentia
& senectus. Flamdue. roliquę uirtutes com
nentur. uidelicet ad descendentia. ad ascendentia. decrepita in senectute
Quaternarius numerus secundum
generalem formam figurarum ratione
considerat nisi duorum tantum spacia. longi
tudinis quidem & latitudinis. planamq;
figurā gignit & capit profunditate.
Sub una uero ratione qua unitas. omi
num numerorum aequalis est quaternarius
numerus. in planam figuram crescere
potest. ea semibasibus undesinen
tibus longitudine latitudineq;. ac alti
tudine cubica hac ratione quater
narium habet. Unum enim habet em lon
gitudine. duo in latitudine duoq;
in altitudine.

natantes. uolantes. Hunc numerũ quis negat esse diametrum? nam de eo dicitur
perfectio circulusque. huius emisperio eius sicatur. Senarium uero perfe
ctum analogicumque quis dubitat? cum suis partibus impleatur. nam et sextũ
sui intra se continet quod est unus. et tertiã quod duo. et medietatem quod
tres. Item naturalia officia sine quibus esse nihil potest sunt sex. magni
tudo, color. figura, interuallum. status. motus. ITem motus totidem differentiae
sunt. Nam mouemur priorsum. retrorsum ue. dextra leuaque; sursum deor
sumque; Nã ille aeternus quidam motus est circuli. hic autem numerus ueneri
est attributus quod ex utriusque sexus commixtione conficitur. id est ex tria
de qui. mas. quod inpar est numerus habetur. et diade quae femina pa
ritate. Nã bis terni sexis faciunt. solida etiam figura quadrati sex super
ficies habet. Totus armoniae. toni sunt sex. id est quinque toni et duo
emitonia. Idemque per primũ motũ hoc est dyadem collatus duodecim
facit. inter quos duos numeros. duo medii inueniuntur. hoc est octo et no
uem. quorum unus ex meo nomine regulaque censetur. Nam arithmeti
cus memoratur. id est nouenarius. eodem enim numero superatur a duodeci
quo nouenarius superat senarium. id est tribus. Alius autem numerus id est
octo, musica ratione confertur. Ea enim parte superatur a duodecim, qua
ipse superat sextum. id est tertia. nam, sexti tertia, duo sunt. duodecimi
tertia, quattuor. quod geometrica ratione componitur. Ea enim possunt
per collationem media id est octo per nouem. quae extrema id est sex per
duodecim. nam utraque faciunt septuaginta duo. Item et in maioribus
numeris. media extremorum rationibus componuntur. sub praedicta senaria
ratione. nã sexies. septuagies dipondius. facit quadringentos triges dipon
dius. Similiter octies. septuagies dipondius quingentos LXXVI. Item
nouies septuagies dipondius, faciunt sescentos XLVIII. Similiter duode
cies, faciunt octingentos LXIIII. quae media inter se multiplicata reddunt
numeros extremorum inter se conuenientium. hic primus numerus id est
senarius armonias ostenditur genuisse. quippe sex ad duodecim est sym
phonia diapason. sex ad nouem emiolios. sex ad octo epitritos. id est sym
phonia diatessaron. unde uenus armonia maior perhibetur. Item hic
senarius quadrato et solido quaternario sociatus. horas diei noctisque;

[Interlinear glosses: above "diametrum": medietatẽ decẽ(?); above "sicatur": diuiditur; above "priorsum": l. ante; above "circuli": l. sperae, quicquid sine errore in se ipsũ redit; above "quadrati": l. cubi; above "geometrica": s. interuallũ; above "quae": s. possẽ; above "duodecim": l. media & extrema; above "septuagies" (nouies): trages; above "unde": l. VI.; above "uenus": senarius; above "armonia": adunatio; above "quaternario": f(?) nascitur ab uno bis bis]

VI

.·. sursũ rationale
t sũme perfectum

Magnitudo ẽ quantitas. Color superficies corporis. ipsa est tantũ uidetur; Nã corpus inuisibile ẽ. Figura autem angula quadrata. Interuallũ spatiũ. Status quod omnis creatura aut in statu est aut in motu. terra enim semper stat. cetera semper mouentur. quamuis motus eorum stabilis sit. Motus enim celi certa stat in XXIIII horis quod nec plus nec minus potest habere.

Arithmeticus ideo nouenarius dicitur quia secundum arithmeticã medietatẽ ponitur inter XII et VI. sicut enim duodenarius in tribus superat nouenariũ. ita nouenarius in tribus superat senariũ. eodẽ ergo numero uincitur et uincit. Musica autem medietas. in octonario numero intelligitur. Duodenarius autẽ in tertia sui parte superat octonariũ. ita senarius in tertia sui parte superatur ab octonario.
Geometrica autem medietas est quando duo numeri inter duos numeros ponuntur et sic inuicem multiplicantur. ut ille numerus qui multiplicatione mediorum noscitur. ipse etiam noscatur multiplicatione extremorum.

Dipondiũ ponitur pro duobus ponderibus et pro duobus sicut assis pro uno

vel s. septages dipondius

VIII

dimetitur. Nam quater seni · uiginti quattuor faciunt. Quid uero te heptas uenerandam commemorem. quae quod naturae opere sine feturarum contagione conformas · inter deos tritoniae uirginis uocabulum possedisti. Nam omnes numeri intra decadem positi aut gignunt alios aliisque gignuntur. aut procreantur. Exas octas generantur tantummodo. tetras autem et creat et creatur. eptas uero quae nihil gignit eos ergo prohibetur. Sed quae ex nullo nascitur hinc minerua est. et quae ex numeris tam masculinus quam femininus constat pallas uirago est appellata. Nam ex tribus et quattuor septem fiunt. Qui numerus formas lunae complectitur. nam primo est corniculata quam menoidem graeci uocant. Deinde media luna quam diatomon. Dehinc dimidiata maior quae dicitur amfycirtos; mox plena quae dicitur panselenos. Item tres formas praedictas deficiens repetit. hic numerus lunae significat. nam unus duo · tria · quattuor · quinque · sex · septem · uiginti octo faciunt. Item septem sunt circuli et tot planetae · totidem dies · totque transfusiones elementorum. nam ex informi materie · primus ignis · ex igni aer · ex aere aqua · ex aqua terra. Item fit ascensio e terra in aquam · et ex aqua in aerem · et ex aere in ignem. ex igni in materiem incomprehensam iam non poterit peruenire. quid quod omnium natura non nisi huic probatur numero deseruire. In principio septimani partus hominem absolutum perfectumque dimittunt. Dehinc ideo homo septem meatus habet in capite sensibus praeparatos. duos oculos. aures et nares totidem. et os unum. dehinc paruulis mense septimo dentes emergunt. ac septimo anno mutant. Item secunda ebdomada pubertatem mouet gignendique possibilitatem. tertia florem genarum. quarta incrementa staturae finiuntur. Quinta iuuenalis aetatis plenam perfectionem. septem etiam natura abstrusit membra uitalia. linguam · cor · pulmonem · lienem iecur · et duo · renes. Item septem corporis partes hominem perficiunt. Caput tenuissimum collum · pectus · uentrem · duas manus · pedesque totidem. stellae in uertice axis caelestis. Iam octonarius numerus primus cybus est. et perfectus. uulcano dicatus. nam ex primo motu · id est dyade quae in uno est constat. nam dyas per dyadem facit tetradem · at bis facit octadem perfectum. Item quod a senario tegitur. omnis enim cybus sex superficiebus tegitur. Item ex imparibus consecutis impletur. nam primus imparium ternarius · secundus

Consequentes impares sunt tres et v qui faciunt viii. Consequentes autem dicuntur quae ... ordine sequuntur.

uirgo ... pallantem ...

Panselenos omnilunium ... plerosselenos

plerosselenos plenilunium

plerosplenum ... corniculata

solis ... reuersionem solis ad eandem lunam

solis annus ... xviii

luna xxviii diebus perficit annum suum ...

... quis septimo mense nascitur ... ad integrum formatur

... VIIII ...

... tetras

pentas ambo. octadem faciunt. Item cybum quartriade uenit. idest XXVII.
sequentes impares reddunt idest. eptas enneas. & undecimus. qui omnes faci
unt XXVII. Item tertius cibus quatetrade uenit idest LXIIII. nam quater
quaterni sedecies. hoc quater. LXIIII fit. & hic ex imparibus quattuor qui su
periores sequuntur. idest. XIII. XV. XVII. XVIIII. fiunt simul LXIIII. & sic omnes
cybi per imparium incrementa inueniuntur. sui duntaxat numeri. sane
hic octonarius cybus ita omnium cyborum primus est. ut monas omnium nume
rorum. Cybus autem etiam matri deum tribuetur. nam ideo cybebe nominatur.
F ennea quoque perfecta est. & perfectior dicitur. quoniam ex triade perfecta, forma eius
multiplicata perficitur. Deinde quod primi uersus finem tenet. & ideo mars
appellatur a quo finis omnium rerum. quadratus quoque finis est eorumque per
collationem augentur. nam & armoniae ultima pars est. Ad ennadem enim
ab octade collatio percussionis sonus efficitur. Nominus noue musas dixe
re. In mundo etiam nouem sunt zone. idest spere. & deorum septem. & ter
D ecas uero ultra omnes habenda. quae omnes numeros diuerse uirtutis a perfe
tionis intra se habet. quae licet primi uersus finis sit. secunde monadis
implet auxilium. Haec primi uersus numerorum regulas analogias ge
nera species differentias perfectiones & inperfecta concludit. daturque
iano quamuis eam plurimi apocatastasin memorarint. Dictum breuiter
qui numerus primum uersum facit. quos deorum continet quasque uirtutes.
I am nunc quid ipse numerus sit quasue inter se analogias seruet & formas
breuiter intimabo. numerus est congregatio monadum uel a monade ueniens
multitudo atque in monadem desinens. Sunt autem numeri simplices
regule quattuor. Prima est que appellatur a paribus par. Secunda a paribus
impar. Tertia ab imparibus par. quarta ab imparibus impar. quas interius
memorabo. Sunt etiam qui primi numeri appellantur. qui a nullo numero
diuidi possunt. nisi a monade tantum non diuidi sed componi uidentur. ut puta
sunt. VII. XI. XIII. XVII. & caetera similia. nullus enim eos numerus enim
diuidere uno ordine potest. qui appellantur primi appellantur quoniam a nullo
numero exoriuntur. nec equis portionibus discernuntur. Assem
met igitur natalios ex se creant numeros. quoniam ab imparibus paria
fiunt. a paribus impar fieri nullo modo potest. ergo & primi numeri

Per impares sui numeri uero inueniuntur cubi quia quotus fuerit cubus tot per constant imparibus
Cubus dicitur [illegible] dos bios i. gloriae firmitas

VIIII
Mar dicitur quasi mors hinc & nouenarius ei est dicatus eo quod omnium numerorum sit finis

Ideo [illegible] nouem [illegible] dicitur animas [illegible] qui a nouem supra sphere
i. e collatione
propter perfectos & imperfectos

X
X. XX. XXX. XL. L. LX. LXX. LXXX. XC.

[illegible] recurrit. & quasi duas frontes habet quibus ad primum & ad secundum uersum respicit & huic quidem perfectionis complementum illi autem tribuit initium ideoque iano dicatur qui anni deus dicitur cuius mensis quasi diffinitio unius anni finiens alterum incoat.

... quid inuenitur in flumine. necesse est ... a fonte. Ideo monas ... impar

necessarii habendi pulchriq; sed omnis numeros primi uersus subiiciis regulis retractemus. Monas quidem numerus non est. dyas par est. trias et ordine et uirtute primus. tetras a paribus par. Pentas primus. exas a paribus impar. et ab imparibus par. unde et perfectus nominatur. Eptas primus. octas a paribus par. enneas ab imparibus impar. Decas ab imparib; par. sicuti in primo uersu. Ita et in sequentibus hae regulae colliguntur.

Quod sit in minimis ... ideo et in maximis

Primus igitur uersus est. a monade usque ad enneadem. secundus a decade usq; ad nonaginta. Tertius uero ab hekatontade usque ad nongentos. Quartus qui et ultimus a mille usque ad nouem milia. Licet non nulli greci etiam myria adiecisse uideantur. Mihi uero solus numerus approbatur qui digitis coercetur. Alias quedam brachiorum contorta saltatio sit. quae fit ut numeros germane praecedentis formis ac lineis concinnamus. nam mihi in primo uersu monas. illi in signo principium quod non habet partes. In secundo uersu a decem numeri uelut in linea distenduntur. In tertio uersu quadrati ex centum reliquisq; fiunt. quae uelut latitudo primae longitudini sociatur. In quarto uersu iam cybi sunt. ideo ex mille reliquisq; societas. fines ergo uel limites mihi sunt monas. decas. hekatontas. et mille. Geometricae uero nota. linea. figura. soliditas. nam monas ita indiuidua est. ut nota. decas in numeris ut linea longitudinis solius. hekatontas quadratus. qui est superficies et in longitudine latitudineq; diuiditur. Idem decas per decas fit centum quadratus. hoc per decem fit cybus mille. Omnis impar progressus a monade per singulas positiones necessarios quadratos efficit.

Usq; ad nouem milia numerus digitis computatur. deinde dinoscitur potius in corpore. Quod Martianus non approbat qui non istrianum more brachia ... que sit

id est societas soliditas. altitudo et profunditas

adde triadem

id est associas. iii. facis. vii.

Associas. vii. ad nouem fecisti. xvi. quadratum tertium

Primum ipsam monadem facit. quattuor primum quadratum. Associas quinque fecisti secundum quadratum. xvi. adicis idem nouus et perficis quadratum. xxv. Eodem modo progreditur ratio usque in infinitum. Sed ad superius dicta regrediar. omnem numerum aut parem aut imparem esse. et utroq; finiri. quicquid numero dicatur. finito finitum adici neque ex infinitis finitum fieri posse.

Omnis uero numerus aut par aut impar est. par est qui in duas aequas partes diuiditur. ut. ii. iiii. vi. Impar est qui in duas aequas partes diuidi non potest. iii. v. vii. Quidam etiam multitudine constat ut nouem quindecim uiginti unum. quos ΠΕΡΙCCΑΚΙC ΠΕΡΙCCΟΙ greci appellant. Et in his qui pares sunt plura discriminasunt. An pares sint ut dici possint ceteri uel ex paribus pares. et illos greci ΑΡΤΙΑΚΙC ΑΡΤΙΟΙ. uel ΠΕΡΙCCΑΚΙC

hic Deinde ex imparibus quod dicit ex imparibus tantum impares sunt. ut. iii. v. vii.

Z uel ex paribus impares uel ex imparibus pares.

Sicut xiiii quin bis vii diuiditur. utrum par sit an impar questio est. sed sicut fors ita ... reuius

ΑΡΤΙΟΣ · uel ΑΡΤΙΑΚΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΣ · nominant. Pares ex paribus sunt. I
IIII · quia ex bis binis. Octo quia ex bis quaternis constant. Pares ex imparibus II
sunt qui pares impari multitudine sunt. ut bis terni sex sunt. aut quinquies
quater uies. quod genus greci ΠΕΡΙΣΣΑΚΙΣ ΑΡΤΙΟΝ · uocant. Sed hi qui III
imparem numerorum multitudinem pari multitudine consummant. ut cum
bini terni sexies & quaterni quinquies singuli fiunt. quod genus ΑΡΤΙΑΚΙΣ
ΠΕΡΙΣΣΟΝ greci uocant. qui numeri quamuis idem sunt. rationes tamen inter se
cendo diuersas recipiunt. Atque ex his ipsis quidam in duas partes diuisi pro
tinus in impares numeros recidunt. quidam semel saepius ue per pares replica
ti citra singularitatem in impares resoluuntur. Nam duodecim & uiginti semel
per pares diuidi possunt. At xlviii nimirum bis uigenos quaternos inde bis
duodenos. dein senos omnes adhuc pares efficiunt. nouissime in ternos impares
decidunt. Itaque nemo longius procedere simili multiplicatione potest.
quin ut duplicatione reuoluta ascabit. sic per replicationes item plures
partes digeritur. Nam xx & bis dena sunt & quinquies quaterna & decies
bina. Quattuor deinde species numeros excipiunt. quidam enim sunt
per se incompositi. quidam per se compositi. quidam inter se incompositi. Ex
quibus duo priores. primi numeri duo sequentes secundi nominantur.
Sed ea res quo facilius adici possit planius indicanda est. prima & minima
omnis numeri mensura singularitas est. qua nullus numerus non in sin
gula diuidi potest. deinde eum etiam aliae mensurae excipiunt. ut duplica
tiones quae duplo. triplicationes quae triplo increscunt. Cum hoc ita sit.
quibusdam numeris in singularitate sola mensura est qui nisi in singula
digeri non possunt. quales sunt tres. tantum impares tres sunt. Quib;
dam uero & in aliis. quales sunt IIII & VIIII. nam bis bina IIII. ter terna
nouem sunt. Ita illa duplicatione. haec triplicatione metimur. ac saepe
non una quidem talis mensura numero sed plures est. siquidem VIII me
tiri & quadruplicatione & duplicatione facile est. cum & quater bina
& bis quaterna VIII sint. Interque euidens est quicquid aliqua multi
plicatione metimur. metiri nos etiam singularitate posse. Sed non ubi
cumque singularitatis mensura est esse alicuius etiam multiplicationis.
Ita singularitas omnibus communis mensura quibusdam unica est. & cum hoc ita sit.

I. Primi incompositi numeri dicuntur. qui nullam mensuram habent. nisi singulari

II. tatis. Secundi vero compositi. quos metitur non tantum singularitas. Sed alii quoque multi

III. plicatione licet. & haec quidem singulorum numerorum aestimatio (ratio) est. Bini vero plu

∴ Aliud est videre in singulis aliud inter se plures

res vel iuncti inter se incompositi esse dicuntur. qui nullam communem mensuram nisi singularitatis habent. ut III. & IIII. neque enim interest (i. est) an IIII. duplim mensuram habent. cum eadem illa in tribus non sit.

IIII. At inter se compositi sunt quibus alia quoque quam singularitatis mensura communis est, ut novem & XII. quorum utrumque licet triplicatione metiri. cum ter terna VIIII. ter quaterna XII. fiant.

Cum vero alii numeri in singularitatem (i. in monades) tantum. Alii etiam in aliquos solidos numeros dividuntur. ut re ipsa discreti sunt. sic etiam vocabulis discernantur. ne qua inde legentibus confusio oriatur. & cuiusque numeri membra nominabo solidos numeros in quos is diduci poterit. ut in duodecim fiunt. At singula & si qua etiam solidi numeri inmixti singulis inseruntur. partes appellabo. ut VI. IIII. vel totidem singula vel etiam bis terna singulo adiecto. Ex numeris quidam perfecti sunt. quidam ampliores perfectis (super). quidam imperfecti (sub). ΤΕΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡΤΕΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΥΠΟΤΕΛΕΟΥΣ greci appellant. Perfecti sunt qui partibus suis pares sunt. Ampliores perfectis. qui plus in partibus suis quam in se ipsis habent. Inperfecti in quorum partibus minus quam in ipsis est. Et exempli causa sumamus VI. hic & in singula dividi possunt. & in bina & in terna. cum & sexies singula & ter bina & bis terna fiant sex. Ergo partes eius sunt I. II. III. Nunc in unum etiam conferantur fiunt sex. hoc est parem esse partibus suis. & hoc numeri genus in aliqua virtute est. Cetera in vitio vel ex superante vel ex deficiente. ut puta sumamus XII. & duodecies singula & sexies bina & quater terna & ter quaterna & bis sena duodecim fiunt. Itaque eius partes sunt. I. II. III. IIII. VI. Quae iunctae in unum XVI. efficiuntur (i. de superfluis). hic amplior perfecto numerus est. At XVI fiunt iunctis singulis sedecies. octonis bis. binis octies. quaternis quater. Neque pariter has si facias ulla eius numeri mensura est. Collata autem in unum I. II. IIII. VIII. non ultra faciunt quam minus (i. sed) eo ex quo orti sunt. hic imperfectus numerus est. Alii etiam plani numeri sunt. Alii crassitudinem (solidi tate) quoque in se habent. planum numerum esse greci dicunt quia duobus numeris continetur. Id eius modi est. in ratione mensurarum tantum de norma contineri quantum a toto quadrangulo cuius pars in ea norma sit existimant. Item ad numeros

∴ Si aliam divisionem praeter unitatem habuerit

Membra sunt maioris numeri minores quos in se continet & equaliter maiorem dividere possunt. ut sunt IIII & III & II membra duodenarii quibus quasi membris consistit.

Philosophi omnem virtutem in medietate quandam inter duo vitia dicunt retinere. Omne namque vitium aut ex superfluo aut ex defectu nascitur. Inter superfluum autem & defectum perfectio est. Sicut virtus irrationabili animi motu constat. sequitur ut vitium in motu irrationabili inveniatur. Quod ergo necesse ad perfectam rationem pertingit & perfectionem rationis transgreditur [illegible] est. Inter haec duo motus virtus irrationabilis cui nec aliquid ex superfluo additur nihil ab eo deminuitur. perfecta quaedam in medietate est. ideoque virtus est. Hac ergo similitudine perfecti numeri dicuntur similitudinem virtutis habere. Plus vero quam perfecti imaginem quandam vitiorum. Verbi gratia [illegible] quasi solido servitur perfecta est. nihil ex superfluo continet nihil imperfectionis habet. sicuti est suis partibus equalis.

∴ Triangula & pentagona & ceterorum habet secundum grecos partes sedecies [illegible]

planos feruntur qui in duo latera ordinantur. sicut rectum angulum faciant et nor
mae similitudinem repraesentent. Igitur sint in alterum latus IIII. in alterum tres por
riguntur. hi duo numeri lege eorum XII capiunt. planumque eum numerum nomi
nant. Ad crassitudinem autem a tribus numeris; sint in alterum puta latus IIII. in alte
rum tres. supra deinde IIII. adiciuntur. His numeris in altitudinem quoque sup
inferiorem normam impleri dicunt. includique viginti quattuor. In quibus obscuri
tate ex superuacuo quaesita. euidentissimum est planum esse numerum. sic singulis
unitis ne quid super alterum sit. Crassitudinem fieri numero super numerum inposito.
Ipsa autem planities uarias formas habet numeris ad similitudinem aliquarum figura
rum ordinatis. Quae incipiunt a linea. Tum uel triangulae fiunt atque aequae aequis
quattuor angulos habent uel quadratas uel altera parte longiores. quas ETE
POMEKEIC graeci appellant. praeterea plures quoque anguli possunt inter
dum etiam inaequalia numeri latera esse. ut cum inde crassitudine in pyramidas surgat figuras
que plures efficiat tesseram perfectissimam esse inter eas uidetur. Est autem trian
gulum in paucissimis tribus. quadratum in paucissimis IIII. id autem quod impara
latera habet in paucissimis. V. altera parte longius quadrangulum in paucissi
mis VI. Crassitudo item quae tessera in paucissimis octo. Nam duo simplicem ordi
nem faciunt. tres sic componi possunt. ut totidem angulos habeant. quattuor
in quadrum positi in omnem partem binos habent. quinque sic colliguntur ut in
altero latere duo in altero tres sint. Sex ut quadriangulum faciunt quod in
duobus lateribus binos in duobus ternos habeat. At si quattuor ponuntur et cras
situdo oritur. et paria omnia latera in planitiem atque in altitudinem sunt.
Binis in omnem partem ordinatis. Similes autem plani numeri sunt quorum
latera eandem rationem habent. ut VI. et DC. cum illis in altero latere II.
et altero III. his in altero CC. in altero CCC sint. Eodemque modo
similes etiam in crassitudine numeri sunt. quorum latera sub eadem ratione
sunt. ut uiginti quattuor. et nonaginta sex. nam ut in illis alterum latus IIII.
et alterum III. habet. quo fit planities XII. crassitudo XXIIII. capiat.
Sic in his alterum latus VIII. alterum VI. recipiat. quo fit ut planities XLVIII.
crassitudo XCVI. comprehendat. Quod est autem inter duos et tres. eadem
inter CC. et CCC. ratio quae est inter III. et IIII. haec est inter VI. et VIII. Mani
festum erit simul atque rationes quae inter numeros sunt sub [illegible] omnis enim

s. impar
numerus par est alicui numero maior aut̄ multiplicatione procedit
t. ubinamus. binario
aut ratione membrorū aut partium aut simul & multiplicatione & ratione
membrorū uel partium. Ratio membrorum in uno mēbro pluribus ue. ratio
ut VIIII. ad VI.
÷ partium: partiū in una parte ÷ pluribus: pluribꝫ ue est minor ue. numerus:
aut replicatione minuit aut ratione membrorū uel partium. interdū & ita
resolutione
simul replicatione. & ratione. aut membrorū aut uel partiū. & neque ulla ratio
numeri ad numerū quae non intrahaec est. & Greci multiplicatos numeros
p. multiplices
ΠΟΛΛΑΠΛΑCΙΟΙC. & replicatos: ΥΠΟΠΛΑCΙΟΥC. membro mēbris
sub multiplices
membrū membrū
ue antecedentes. ΕΠΙΟΟΕΡΙΟΥC. membro membris ue inferiores. ΥΠΟ
ΟΟΕΡΕΪC. appellant binis. Deinde nominib; utuntur in his in quibus binę
rationes sunt. & cum hoc tertio fit. numerus comparem rationem habet aequali
similis positio
:: ἐΙCΟΤΕΤΑ tatis: quam :: graeci uocant. ut duo ad duos. tres: ad tres: quae ratio etiam
nulla ÷ dissona arithmetica
perfecto numero ad suas partes est. ideoq; ut numerus potior caeteris
habetur. Quidem aequo esse melius potest. ubi alter numerus maior
alter minor est. protinus inter eos distantia est. quod in omnibus fit quia
tertio membrorū uel partiū antecedunt. Ideoq; hi numeri peiores sunt.
in quos partes q; eorum aliquod discrimen est. sed ut distantia inter duos
numeros maiorem minoremq; eadem est. sic ratio inter eosdem contra
ria est. tantundem enim distat inter tres & quattuor. quantū in quat
tuor & tres. & ratio inter hos ipsos diuersa est. eaq; quae sit infra patebit.
C Iam proposuerim uero primas in multiplicatione rationes esse. multipli
cationis ratio est. senioni ad ternionem. Octonario numero ad quater
narium. Contra replicationis. ternionem ad senionem: quaternario numero
ad octonarium. membrorū uero ratione uincit. is numerus qui solido
membro mēbris ue antecedit. Qualis est ... numero inuenitur.
contra q; mēbrorū ratione uincitur. a nouenario senarius. numerus. & par
tium ratione uincit qui in se & ipsum minorem numerum habet & aliquam partem
eius partes siue. ut si VII. cum. IIII. conferantur. Siquidem in septenario
numero. & IIII sunt. & horum tres. quae tres pars est. contra ergo partium ratione uin
cunt. IIII. a. VII. at idem numerus & multiplicatione & membrorum ra
tione antecedit. si iuncta. VIII. & III. iungunt. & nā VIII. & bis terna habem.
& praeterea membrū in duobus. & multiplicatione uero & partium ratione

hic nouenarius ad septenarium. ternionem uincit. & quae eadem bis in senario

hic quinq; & tres ad numerorum octonarium

uncunt. v. siconferant cumduobus. Hamunquq; bis binasim. & praeterea duoz
par sunt. Contra in his ipsis numeris minores a maioribus simul & replicatione
uincuntur. & aut membrorum ratione. aut partium. sed utgenera rationum int̄
numeros haec sunt. Sic species in singulis plures. Hanc admultiplicationem
primum replicationemq; uenimus. Int̄ hos autem dupla ratio est. aut tripli.
aut quadrupli. & procedere quoq; ultra multiplicatio potest. per eosdemq;
rursus gradus idem numer⁹ replicatur. Ergo rationem habent duplo ma
iorem. duo. ad unum. iiii. ad ii. viii. ad iii. duplo minorem. unus. ad ii. duo.
ad iiii. iiii. ad viii. Item in triplo maiorem. iii. ad i. viii. ad iii. Triplo
minorem. i. ad iii. iii. ad viii. Quadruplo maiorem. iiii. ad i. xvi. ad iii.
Quadruplo minorem. i. ad iiii. iiii. ad xvi. Eademq; multeriorib; multiplicationib;
& incrementa & deminutionis rationes sunt. ubi inter maiores minoresq; numeros ra
onem membrorum est. maior aut sup dimidio uincit. quem HMIOλION. aut
supertertio. ἐπίτριτον. aut super quarto. quem ἐπιτέταρτον. graeci uocant.
& sic ad super quintum super sextum ulteriores q; rationes. aut sup dimidius est
quipsum aliquem numerum & dimidium eius habet. Supertertius quipsum
aliquem & tertiam eius. Supquartus quipsum aliquem & quartam eius.
eademq; multerioribus ratio est. Contra ex his dem numeris minor
maiori aut sub dimidius est. quae. ὑπημιόλιον. aut subtertius.
quae. ὑποτρίτον. aut sub quartus. quae. ὑποτέταρτον. graeci appellant. sup
dimidia ratione habent tres ad duos. ccc. ad cc. quorum supra facta mentio est.
contra subdimidia duo ad tres. cc. ad ccc. & supertertia. iiii. ad tres. viii.
ad vi. quipsi quoq; supra positum sunt. Subtertia. tres. ad iiii. vi. ad viii. sup
quarta. v. ad iiii. x. ad viii. subquarta. iiii. ad v. viii. ad x. Partium uero
ratio proxima in quibusdam numero super tertio est. in quibusdam sup quarto.
idq; procedere ultra potest. Supertertia similis est. ubi maior numerus mino
rem ipsum & aliquas eius tertias p̄t̄es comprehendit. Super quarto ubi & illum
ipsum & quartas eius. Sumamus. v. ad iii. & x. ad vi. antecedit quinarius
ternionem quod & illam ipsam & eius duas tertias habet. Item inde cussunt
& vi. & de sex duae tertiae. Proxima. Sup quarto ratio est inter septem.
& viii. Inter. xiii. & viii. In septē & ipsa cussunt. & eius tres quartae. atq; ita
ratione quae sup tertiae & sup quartae proximae est maiores in his numeris

Nunquā hoc malus auctoribus; nā malus minoru numero consi derantur par tes apud istū in maiori numero

Omis multiplicatio. sicut p binariū accumulatur sic resolvitur. p binarii pares. p ternarium. impares

Notandū quod magis

HUCUSQ; DE SUPERPARTICULARIBUS; NUNC DE SUPERPARTIENTIBUS INCIPIT

uincunt · Sic rationē tnē proxima tam subtertiae & sub quartę minores cum maioribus habent · Illo nemine decipi conuenit · ut aliqua pars rationē pr̄ rationis mēbrorū
super dimidiae similem putet · Nā si numerus aliquis numerum aliquē
s. & mē brū ejus
& dimidium eius habet, super dimidius est · Si numerū aliquē & eius duo dimi
.. Ut octo · ad iiii. & duodecim · ad vi. dium habet pars eius est · nā ut duae quidē tertiae rationem super tertio proxi
mā habent · Sic duae quartae rationē sup quarto proximā recipiunt · nam
si quis ipsum & eius duas quartas habet sup dimidius est · ut si sint · vi · & iiii · 7
in sex enī · & iiii · sunt · & eius duae quartae · 7 Contra uero ut ratione quę
super tertiae & sup quartę proximae est maiores in his numeri iuncti ·
Sic rationē proximā subtertiae & sub quartę minores cum maioribus ha
bent · eademq; ratio procedit · Sicut sup quintae ulteriorib; ue similis est ·
ut · viii · ad v ·
hinc erunt sus plura discrimina oriuntur · 7 Siquidem minus numerus potest
v · viii · ad iii ut · xii · ad viii · viii · ad vi ·
duplo geri aut sup dimidio aut super tertio aut super quarto ulteriori
bus ue · & multiplicationū & membrorum rationibus · ponamus · iiii · & x · 7
ex his x · duplo ex super dimidio auctus sunt · nā bis quāterna · viii sunt · De
inde dimidium · iiii · sunt in duob; · 7 Apponamus · iiii · & xiii · 7 ex his xiii
triplo & sup dimidio auctus sunt · 7 nā ter quāterna xii sunt · deinde dimidiū
quattuor sunt · in duobus · 7 progrediamur ultra usque quattuor · & xviii · 7
ex his xviii quadruplo & super dimidio increuerunt · nā quāterna
xvii
sunt : deinde dimidium quattuor sunt in duobus · 7 at sisint tres · & vii · ex his
septē duplo aucti sunt · & super tertio · Nam bis terna · vi sunt · 7 deinde pars
tertia trium est in uno · Sunt tres · & x · ex his x · triplo increuerunt ·
hd
& super tertio · Nam ter · quāterna xii sunt · 7 deinde pars tertia trium est
in uno · 7 accipiamus nunc · iiii · & viii · 7 ex his viii · & duplo plus habent
& super quarto · 7 nā bis quāterna · viii sunt · 7 Deinde · iii · quarta pars est
in uno · 7 iiii uero · & xiii · tripli & super quarta ratio est · Item · iiii · & xvii ·
sup
quadrupli & quarta ratio est · Idemq; in ulteriorib: numeris sit per quę
i · comiter
numeri minores ex iis · & replicationis alicuius · & sub dimidii uel sub
tertiae uel sub quartae uel alicuius ulteriores rationes cum maioribus habet · 7
mi
& tapparet · autē ex his potest · multiplicatio a numeratione incipit ·
& sub inde · maiores maioresq; transit ratio mēbrorū uel partium · 7
replicatio a maxima ratione incipit & sub inde · a minores minoresq;
hd Nam ter terna · nouem sunt · & deinde pars tertia trium est in uno · ponatur · iii ·
& xiii · 7 Ex his xiii · quadruplo aucti sunt · & super tertio · 7

transit ratio membrorum t partium · replicatio a maxima ratio
ne incipit · & subinde ad minores minoresq; transit maior ratio
dicitur quae plus, minor quae minus adicit · Ergo maior ratio
tripli quam dupli · maior quadrupli quam tripli est · contra minor
dupli quam tripli · minor tripli quam quadrupli est · Incipit
igitur multiplicatio a duplo · inde ad triplu · ad quadruplum sep
q; ad maiores rationes transit · At ratio membrorum incipit
a superdimidio · deinde superterium superquartum semp q; ad
minus & minus peruenit · quae omnes rationes inter duos fines
sunt · ita numeri sunt ut puta dupli ratio est · inter II · & I · tri
pli inter III · & I · quadrupli inter quattuor · & I · & sub isdem
rationibus nominum fines minimi sua q; coparatione multo
minores uel subduplo quam duo · & I · t subtriplo quā III · & I ·
t subquadruplo quam IIII · & I · possunt desup hos deinde quan
tum libet ius rationib; solutis fines his numeris augentur · Ideoq;
eas fines quae minime eunt phytagoricus thermacides nominat ·
quod ut quas super suum fundum sic numeri rationis eiusdem
super istos adiunguntur · idemque etiam ratione membroru ·
minimi enim fines sunt supdimidii inter duo · & tres · super
tertii inter III · & IIII · & super quarti inter IIII · & V · Tum de
inde sub hisdem rationib; numeri coplentur · neq; alia conditio
est · quae ipsa incipit a tertia parte sicut membrorum ratio
de emiolia · deinde primu minimas fines comprachendit ·
multiplicationem ee inuenta · deinde rationem membro
rum · tum partium · Neq; enim difficultas ad duplum ·
deinde ad triplu & quadruplum apparuit · tum ex duplo sup
dimidii facta conditio · ex triplo super quarti est · Idemq; in
ulterioribus incidit · namq; duplum uidebat · hoc ipso coe
pit intelligere dimidium · quia aut duplum quattuor duoru
sunt · sic dimidium quartae rationis duo · Ut igitur duos
adiciendo IIII fecit · sic rursus quaternioni duos adiciendo fe
cit superdimidium · utq; ex duob; triplo sex is impleuit ·

In denominatione n̄ in quantita
te · In his minor quantitate maior
denominatione ·

∴ Inter rationē membrorum
& partiū · uel int duos numeros

·· fin maior ut · IIII · ad unū ·
Minor ut · I · ad IIII ·

i· formabiles
∴ t ideos ·
Fines quae minime eunt · in dupli
citate sunt duo ad unū · & in tri
plicitate tres ad duos
∴ Membrū appellat qd p mediū
diuiditur

tum ad maiores transit ·
ex his dute uerisimile
est · primam

sup tii · ex quadruplo

sic senario numero duos adiciendo supertertium inuenit. idemque in ulterioribus incidit. Deinde cum incurrerent numeri sine iudices quidem rationibus positi. quaesitum est quotquot e partes alterius numeri in altero essent. Et ius eouentum est nec cuiusnumeri [aliciuius] non aliqua ratio ad alium numerum explorati ultima sit. Post haec non difficillima animaduersio geminara tione numeris fluxit.

.. prima in multiplicitate. sed in membris & partibus

Quo genera numerorum [multiplicium] rationumque [membrorum & partium] inter eos orientium exposuit uirs ad ea singula reuertar. & quae in quoque animaduersione ssi ntin dicabo.

Incipiam de paribus atque imparibus. par omni multiplicatione [siue per pares siue per impares] sic procedit ut par maneat. duplo augentur. II. & IIII. VIII. & XVI. triplo II & VI XVIII. quadruplo. I & IIII. XVI. LXIIII. CCLVI. idemque in ulterioribus fiat. Impar pari multiplicatione protinus interit & in numerum parem recidit. Impari multiplicatione increscere potest. ut impar maneat. Nam bis terna sex. Item bis quaterna [VIII] fiunt. eodemque modo quater terna XII. quater quina XX. ter terna VIIII. & ter nouem XXVII. Item quinquies terna. XV. quinquies quina XXV. Idemque in omnibus multiplicationibus euenit. quod siue fit ut [IIII. & IIII.] [III. & III.] siue par. siue impar parium numerorum multitudo est id quod consummatum par sit. ut II. IIII. VI. VIII. quae par multitudo numerorum est fiunt XX. II. IIII. VI. quae impar multitudo numerorum est XII. ambo numeri pares. Item par imparium numerorum multitudo pares facit ergo III. & V. fiunt VIII qui pares sunt. Impar tantummodo imparium multitudo impares seruat. Nam III & V. & VII fiunt. XV. Illi quoque impares eadem de causa. quotiens par numerus per parem per imparem multiplicatus qui efficitur par est. Nam duplicatio siue duo multiplicauit fecit IIII. siue III. fecit VI. ambos pares. At ut impar numerus si parem multiplicatione facit. parem. si impa rem tum demum imparem reddit. Nam triplicatio [si] duos multiplicat efficit VI. ipsos quoque pares. si tres efficit VIIII. qui impares sunt. Item si par par adicitur. par manet. ut si duobus quattuor adiciuntur. sunt VI. Si impari par additur. par fit. ut si tribus quinque adiciuntur. sunt VIII. Uno autem modo impar numerus procedit

Si numero numerus nona dicitur eiusdem generis. sed par impari
aut impar pari. nam siue quattuor quis adiectus tribus auxerit. siue
iii adiectus. iiii. fient septem. qui impares sunt. ⁊ deinde numero
pari quale demitur tale superest. ⁊ Numero impari contrarium ÷
neque demitur superest. ergo si pari par demitur. id quod sup est
par est. ut si ex viii duo auferantur sup sint vi. Si numero pari
impar demitur. id quod sup ÷ impar est. ut si ex sex tres auferantur.
sup sint tres. si numero impari par demitur. id quod super est impar ÷ .⁊
ut si ex vii duo auferantur super sint v. Si numero impari impar demitur
id quod super. ē. par. ē. ut si ex vii tres auferantur. sup sunt. iii. par
deinde ex paribus est. Numerus quisquis dimidiū par habet ut est in
xii. quor ū dimidium in senario numero. ē. Ipso quoq: pari. ⁊ Item par
ex paribus: est. ut quisquis a duob: duplo increuit. ut iiii. viii. xvi. aut
quisquis a bis ita increuit. ut recidere in par ē possit. quod euenit
etiam quadruplo uel octuplo similib: q: auctus ā in quisquis numer
dimidium impar habet par ex impar ib: ē. ut senio cuius dimidium
in trib: est. Si quis fuero neq: duobus per duplicationē increuit.
nec dimidium impar habet. par quidem ex paribus est. ⁊ Ortur tam
abeo qui par ex impar ib: ÷. ut xii. hic enim numerus neq: per dupli
cationem ortus. ē. neq: dimidium impar habet. sed a senario numero
per duplicationē increuit. ⁊ Ille autem par. ex impar ib: . id est. ternis
est. ⁊ Transeamus nunc ad numeros incōpositos quos et a primos
secundos q: nominare proposui. In composita per se numeri nulli
pares sunt. exceptis ut supra posui duob: . Ceteri quicumq: per se in
compositi sunt omnes impares sunt. ut iii. v. vii. xi. xiii. xvii
xviiii. Simile sq: ⁊ per se uero compositi numeri sunt om̄s pares.
qui uel ex paribus tex impar ib: sunt. Nam a iiii. atq: viii dupli
catione metimur. quor ū alter numerus in binos. alter in quater
nos replicatur. a uide facere in vi. aut in x. facile. ē. cui ille in tr nos.
hic in quinos resoluatur. ⁊ p̄t hos multi impares per se in cōpositi ſt̄.
id ÷ quicumq: impar in numero multiplicantur. Nam siue ternio.
siue quinarius numerus. siue quis alius impar. impares numeros

multiplicauit · quisit effectus impar est & per se compositus ·
multiplicet ternio seipsum fiunt ē ē na nouem · mul
tiplicet quinarius numerus seipsum fiunt quinquies quina
xxv · aiit multiplicet ternio quinarium numerū · t quina
rius numerus ternionem · fiunt xv · Omnes q: hi numeri ·
viiii · xxv · xv · per se compositi sunt · & quicumq: impares par-
tis eiusdem sunt · ⁊ Inter se uero in compositi nulli duo pares sup-
siue ex paribus siue ex imparibus sunt · quia non nulli aliqui
quā cōmunē mensurā habent · Namut sumamus duos pares
numeros alterū ex parib: alterū ex imparibus · idē · iiii & vi · tam
inter se compositi sunt · quia cōmunis · ii s duplicatio est · ⁊ quia
bis bina · iiii · ⁊ bis terna · vi sunt · ⁊ cum impares primum quiper se
omnes in cōpositi sunt · neq: enim possunt aliquā cōmunē men
suram p̄t̄ singularitatē habere · quine propriā quidem habet ·
Ergo · iii · v · vii · similesq: omnes utpse · sic etiam inter se incōpo
siti sunt · ⁊ in eadem sorte is quoque numerus · ē · qui par sub eo dē
uire · ē · Duo · ⁊ Nam nec hic quidem cum tribus aut quinq: aut simili
componitur · ⁊ Tum quisquis ex his numeris quiper se incōpositi
sunt iungitur cum altero numero quā uis per se cōpositio efficit ut
hi duo numeri inter se compositi sint · ⁊ Ut si · iii & iiii · adiungant · ⁊
quidē inter · ÷ · si in alteri · mensura aliqua pars · & ea dē singularitate
sit · si alteri nō est · Adice etiam duo plures uenumeri non
p̄ se tantum · sed etiam inter se cōpositi · efficiut utom̄s inter se compo
siti sint · Quaquan uis aliqua mensura plurib: cōmunis · Nul
la tamen omnibus p̄ter singularitatē ÷ · quod euenit · si · iiii · vi ·
viii · & quilibet similes ponantur · Adiciantur deinde · iii · ⁊ Nam
quā uis · iii · p̄ iores numeri inter se componi possunt · Tamen
quattuor ⁊ hi inter se non cōponuntur · ⁊ Non tantū uero adiectio
eius numeri quiper se incompositus est efficit ut plures numeri
inter se incōponantur · sed potest alia euenire · ut quiper se
compositi sint · nunūdati inter se compositi sint · ubiquā uis ali
quas mensuras · diuersas tamen recipiunt · idq: euenit & inter

l. noue · & cet

impareſ duoſ numeroſ· & parẽ atq: imparem · ſumamuſ· viiii·
& xxv· horum uterq: perſe compoſituſ ẽ· habet enĩ menſurã
nouenariuſ numeruſ interne· habent xxv inquinario nu
mero· Interſe tamen hi non componuntur· quia neq: noue· quin
arii numeri menſurã· neq: xxv ternionis admittunt· ⁊ Idem fit int̃
viii & viiii· parem atq: imparẽ numerum· Nam neq; duplicatione
aut quadruplicatione· viiii· neq: ternione· viii· metiri poſſum·
traq: interſe incõpoſitiſ ſunt· ⁊ qui perſe componuntur non prout
& iam interſe componi poſſunt· ⁊ Compoſitiue ro interſe ſunt
omn̄ pareſ· ut apparere ſupraquoq: potuit quicumq: uel expa
ribuſ t imparibuſ ſunt· deinde quidã impareſ· ut viiii & xv·
cum uterq: numeruſ interno ſ recidunt· Tum quidam pareſ
& quidã impareſ· ut viiii & xii· Siquidẽ his quoq: triplicatio
cõmuniſ ẽ· ter terna· viiii· ter quaterna· xii· ſunt· at illud anĩ
aduerſione dignum ẽ· quod cum impari numero numquam
iſ par componi poteſt quie ſ parib: ſed quie ſ imparib: ortuſ eſt·
Adeo mutata quoq: ſorte iuriſ· tamen aliqua ſocietaſ ſup ẽ· Ergo
viiii· neq: cũ· iiii· neq: cũ viii· neq: cũ· xvi· neq: cum ullo ſimili nu
mero cõponi poſſunt· ⁊ Cõponuntur uero: xii· & xxiii· quae a
trib: initium ſumpſerunt· & nec cum omnib: quidẽ qui pareſ ex
imparib: ſunt componi poteſt omnis impar numer· qui perſe cõ
poſituſ ẽ· qua poteſt non in ea ndẽ menſurã recidere· ⁊ Ergo viiii·
& l· cõponi non poſſunt· quia l· nullã triplicationẽ recipiunt·
quae nouenarionumero ſola pt̃ ſingularitatem menſurae eſt·
E uenit autẽ hoc quia ne xxv quidẽ quae duplicata· l· fecerunt·
ternionẽ recipiebant· ⁊ Ergo ſi quando impar numeruſ ex quo
par factuſ ẽ· eandẽ menſurã quã alter impar tenet habuerit·
tum demum cum illo impari par qui ex hoc factuſ ẽ· cõponi pot̃·
Ubi lud non anteceſſit· nõn hoc quidẽ ſequitur· Ideo viiii & l·
interſe non cõponuntur· xviii· & xxx· hd· int̃ſe cõponi po
terunt· cui cõmuniſ his menſura interne ẽ· & ex his cetera
oriuntur quae ad hoc genuſ numerorum pertinent· ⁊

hd Interſe cõponuntuſ· ⁊ Ortaſunt enĩ xxx· duplicatiſ xv· Iam autem· viiii· & xv

.. l. in duo denario q̃d uidelicet par impariungitur

ex duob: numeris inter se cõpositis · siue uterq: siue alter per se cõpositus est
mensura alterius cum altero non cõponitur · sint · iii & viii · hi pse
compositi · inter se in compositi sunt · 7 mensura autẽ quatuor in duob: ·
nouẽ in trib: ẽ · neq: duo uero cũ viii · neq: iii cũ iiii cõponuntur ·
at sint · v · & iiii · alter per se in cõpositus · mensurã quaternio habet
in duob: · duo autẽ & · v · non cõponuntur · 7 si duo numeri inter se
in compositi sunt · & alter ex his se ipsũ multiplicauit · is qui sic effect⁹ ·
cum priore illo non cõponitur · 7 sint · iii & iiii · hi inter se in cõpo
siti sint · siue ternio se multiplicauit · viiii & · iiii · siue quaternio
id ẽfecerit · xvi · & iii · inter se in compositi erunt · si duo numeri
inter se in cõpositi se ipsos multiplicarint · qui ex his fient inter se in
compositi erunt · ut si eos dẽ · iii · & iiii · sumpserimus & uterque
se multiplicauit · viiii quoq: & xvi · inter se in cõpositi erunt ·
si duo numeri inter se in compositi sunt · & alter ex his se multa
plicabit · effectus q: sic numerus · rursus ille multiplicabit qui sic
effectus est · numerus cum altero illo non cõponitur · sint · ii · &
iii · uter libet numerus se multiplicet · fiunt bis bina · iii · ter terna ·
viiii · Rursus hos numeros id ẽ multiplicent · fiunt bis quatẽna
viii · ter viiii · hd cõpositi sunt · si duo numeri inter se in cõpositi
sunt · & uterq: se multiplicauit · deinde effectũ ex se rursus multa
plicauerit · hi quoq: qui sic effecti sunt ut in ipsis qui supra
positi sunt · nam ex duob: viii · ex tribus · xxvii · sic facti in se
non cõponuntur · 7 si duo numeri inter se in cõpositi sunt & in
unũ iungantur · hic numerus qui sic effectus ẽ cõponi cum
altero utro ex prioribus non potest · si iii & v · in unũ iungantur
fiunt · viii · hi neq: cũ · v · neq: cum tribus componi possunt ·
si numerus inter duos inter se in cõpositos diuisus ẽ · componi
cum altero utro eorũ non potest · diuidantur · viii in · iii · & v · neq:
cum iii · neq: cũ · v · componi · viii · possunt · si duo numeri
cum tertio ut qui sic fuerint · ut omnes inter se in cõpositi sint ·
deinde ex his duobus alter alterũ multiplicet · qui sic effectus erit
cum eo dẽ illo tertio componi non poterit · sint duo numeri ·

hd xxvii · sumantur nunc duo · & xxvii · t duo · & viiii · deq: inter se

iiii & viii · adiciantur his · iii · inter se incompositi sunt · multiplicent
duo priores alter alterum quater · viiii · aut octies quaterna fiunt
xxxii · hi & iii · inter se incompositi erunt · Omnis numerus qui p
se incompositus est · componi cum altero non potest · nisi cuius ipse
mensura est · Ergo componuntur · iii · & viiii · & xv · quia ter terna viiii sunt
quinquies terna · xv sunt · in quo numero quid huius non habe
bunt cum eo componi non poterunt · Si duobus numeris : positis minor
e maiore detrahatur · & is qui superest non est mensura eius qui proxi
mus ante eum demptus est · hi numeri inter se incompositi sunt ·
Sint · iii · & viii · tollantur ex maiori numero terni quotiens possit ·
supersunt duo · in his trium mensura non est · Ergo iii · quoque & viii
inter se incompositi sunt · Si tres iuncti sint et ex omnibus qui sub ea
dem ratione sunt · ex his duo quilibet in unum dati cum tertio
non componuntur · Sint · iii · numeri · viiii · xii · xvi · horum inse
quens · Semper priori supertertius est · nec ulli · iii · minores · ii · iuncti vel nec illi tertio
reperientur · confundantur in unum · viiii & xii · fiunt xxi ·
hi cum · xvi · non componuntur · si impar numerus cum aliquo s. pari
componi non potest · nec cum duplicato quidem eo componitur ·
sint · v · & viii · hi inter se incompositi sunt · duplicentur · viii · fiunt
xvi · nec cum his quidem quoque componi possunt · Si duo
& alteri duo numeri componuntur · si neuter vel si cui ex prioribus cum
alterutro ex insequentibus componi possit · nec is quidem qui de
duobus prioribus factus est componi cum alterutro insequentium
potest · Sint duo numeri · iiii & viii · Itemque alii duo · v & vii ·
neuter ex prioribus componi · cum altero insequentium potest ·
Confundantur in unum · iiii & viii · fiunt xii · ne ii quidem
cum · v · aut vii · componuntur · Minimi numeri ex his qui sub
eadem ratione sunt · inter se incompositi sunt · ut in dupli ratio
ne minimi sunt · ii · & iiii · in tripli · ii · & vi · hique inter se non com
ponuntur · atque ut quamvis magni numeri sumantur qui inter
se incompositi sunt · minimi sunt tamen ex omnibus qui sub eadem ra
tione sunt · sint · cc · & c · hi inter se non componuntur · est autem

∴ sub quam tres & quattuor & · viii · ad vi · ante novenarium non inveni untur nisi duo sesquitertii · vel novenarius ad quinarium · & octonarius · ad senarium ·

In iii ū ē iii uer sus c. & cc. ideo n̄ diuidunt p me bra sed p partes ut r & ... ii
ut sub. In maiori numero q sic unus & binarius In suo uersu minor est. sic & iā in suo c. & cc

intereos partium ratio quod ccc & l dimidio & xcviii partib:
antecedunt neque id ee inter ullos minores p numeros potest.
Cum uero mensurae ratio efficiat ut quidā per se incopositi:
quidam inter se incompositi compositiue sint. non alienū
uidetur mentis protinus subicere. Omnis numerus aut per
se incompositus ē. aut si per se copositus ē. aut si ipse copositus ē.
in aliquo per se incoposito mensurā habet. ut iii. quiq: ab eo
p triplicatione increscunt. in trib: Itē xv. in v. sed eorū qui pares
ex paribus sunt. minima mensura in duob: est. Eorū qui pares ex
inparibus aut etiam impares sunt. po minima mensura etiā in ma
iorib: numeris. omnib: tamen imparib:. Unius autē compositi
mensura t minima t maxima facile reperitur. Replicato enī
numero proxima mensura maxima ultima minima ē. ut puta
sint l. hi replicentur. dimidia pars eorū xxv. In his maxima men
sura est. Rursus animaduertamus quas inferiores mensuras
habeant. Sunt autē decies quina l. Item quinquies dena.
Itē bis quina uigena. nec ulla ex his minor est ea quae ex duob: ē.
Haec igitur minima mensura quinquagenariū ē. At si duo nume
ri inter se compositi sunt maior & minor. quomodo reperiatur
cōmunis his maxima minimaq: mensura quaeri potest. Opor
tet autē maiori numero minorem detrahere quotiens potest. hd
qui sic interierit numerus is erit eorū numerorū mensura maxima.
Sint duo numeri ccc l & c. demantur ex ccc l. quotiens possunt
centeni id ē ter reliqui sunt l. ex altero centenario numero detra
hantur l. supererunt ex eo l. hic numerus ccc l & c cōmunis
mensura maxima est. Nam quinquagies bina centū. quin
quagies septena ccc l sunt. ex hoc etiam illud apparet qđ quisquis
numerus minor maximam in supra duos numeros metitur
quoq: eorū mensuram metietur. Minima autē mensura
eorundē numerorū sic inuenitur. ubi maxima reperta illius
ipsius minima quaeritur. Eadē etiā priorib: numeris cō
munis minima ē. ut hic quoq: minima quinquagenorū

ht qui sic interi. Deinde quantū ex priore sup ē. tantū ide demere ex minore si quis pot ē.

menſura in duob: ē. Igitur ētiā eadē priorum numerorū minu
ma menſura ē. Attrium numerorū quiuntſecō poſitaſt maxima minima
q: menſura ſi cinuenit. Duorū menſura maxima quaerit. ſi alterius
quoq: eorū minimo cōmunis ē. reperiūdquod deſideratū ē. ſi nonē
c. Lxxv.
medius minimi quae maxima menſura eo dēmo do requirtur.
Eaq: trib: omnib: cōmunis eſt. ſint tres numeri. cccl. clxxv. quaeſit
menſura maxima cōmunis. his qui cccl. & iſ qui. c. ſunt reptaq:
ſit in quinquagenario numero. Conſideremuſ an hic tertiū illū.
qui lxxv habet metiatur. ſimetiretur omnib: trib: cōmunis eēt.
non metit autē ergo iungim. c. & lxxv. & horū maxima mēnſura
requiram. demo ex. c. lxxv. ſuperſunt. xxv. hoſquotieſpoſſū
demo ex eo numero qui. lxxv habet id: bis ſuperſunt xxv. hic
numerus maxima menſura ē. cōmunis his qui. c. & his qui lxxv. ſt.
Jnuiſeram omniū trium numerorū maxima menſura cōmunis ē.
Nam uigieſquinquieſterna. lxxv ſunt. uigieſquinquieſqua
terna. cc. hd conſideremuſ nunc horum. xxv. quae minima men
ſura ſit. eaperuenire neq: ad duos neq: ad tres. ad quattuor pot:
ſed eſt in quinario numero. & haec ea dē minima menſura cōmu
nis omnib: tribus ſuperiorib: numeris reperiet. Nā duo qui &
cccl. & c. metiuntur. lxxv. non metiuntur. iii. qui lxxv. meti
untur. cccl. & c. non metiuntur. iiii. quirurſus. ccc. l. & lxxv non
metiuntur. v. primū omniū illos metiri poſſunt. quia quinquieſ
quina dena. lxxv. quinquieſ uicena. c. quinquieſ ſeptuagena
cccl ſunt. Duob: uero numeris datis quē minimū illi metiantur.
ſic inuentur. ſint data numeri duo. & iii. hi inter ſe in cōpoſiti.
Ex his alter alterū multiplicet. biſterna terbina ſiunt. vi. hic mi
nimus numerus ē. quem illi duo metiantur. maximū quē vi.
metiri poſſint nemo dixerit. Sed omnē id dē numeri metiūt
ii. & iii.
qui cum q: ſenario numero multiplicato fiet. Addantur duo
numeri inter ſe in cōpoſiti. viii. & xii. ſimili multiplicatione
a bis bis
eo dem non peruenitur. qua poteſt etiā minor numerus quā qui
ſic efficitur in his menſurā aliam habere. Igitur a re periendū.

h. Uigieſ quinquieſ qua terna dena: cccl.

c. metiuntur

Uideamuſquiminiminumeriſubeadẽrationequahiſint·7 Eſtautẽ
innouenarionumerominimuſ rationiſeiuſdem·ii· induodenario
ii·7 Nuncmultiplicet exminoribꝫ numeriſ uterlibet nonſuũnumerũ
ſedalienũ· ideſt·tiii·xii·tii· viii· terduodena·xxxvi· biſnouenã
xviii· exhiſconſideremuſ anminor numeruſ queſt·xviii·men
ſuramhabeat· &in viii·&in xii·7 habetautẽin viii· &in xii· ha
betautẽin viii· &in xii nonhabet· Dimittatur igitur·&maior
a ſprẽhendatur. queſt·xxxvi· hicminimuſ· quẽmetiri·&viii
&xii poſſint·7 Nam&iouieſquaterna·&duodecieſterna·xxxvi
ſunt· Eadẽratione omnemnumerũ quicumq: xxxvi multipli
catiſſiet·idẽilliduonumerimetiuntur·7 tribuſautẽnumeriſda
tiſnumeriſ quẽminimumillimetiantur ſicinuentur·7 Sint
datitreſnumeri·ii·iii·iiii· ſummuſiſnumeruſquiminimuſin
duplicatione &intriplicationemenſuramhabet·ideſtſenariuſ·
Conſideremuſanhicetiamtertiũextrib: id· quaternionẽmetia
tur·7 ſimetiaturre ꝑtium ideſt&quodrequiſitumeſt·nunc
nonmetitur· Aſpiciamuſergoquẽminimũ·iiii·&iii·metiantur·
ideſt xii· ergoideſtminimuſquemomneſillitreſmetiripoſſunt·
Nam&biſſena·&ter quaterna·&quaterterna·xii ſunt·&hic
quoq: omnẽnumerũ· qui xii·multiplicatiſſiet·idẽillinumeri·iii·
metiuntur· Ubiduonumeri numerum aliquẽmetiuntur quimi
nimuſinilliſ duobuſ menſuramhabet· euiſdemilliuſ numeri
menſuraeſt·7 Sintdati xii· hoſ&i·ii·&iii·metiuntur· minimuſ
autẽnumeruſquemilliduometiuntur· ſenariuſatq: iniſdẽetiã
xii·metitur· Namſexieſ bina·xii ſunt· Idemfiuneonumero
quemtreſaliquimetiuntur· Namhicquoq: metitur quimini
muſinilliſtribuſ menſurãhabet·ponantur·xxiiii· hoſ&ii·&iii·
&iiii·metiuntur· minimuſautẽnumeruſqui·ẽxii·inhiſdẽ
illaſtrib: menſurãhabet·atquin· hicquoq: eoſ qui xxiiii ſunt
metiantur· Namduodecieſ bina·xxiiii·ſunt· Sibiniſnume
riſmaioreſminoreſq: ponantur, ſicutea dẽratio inter maioreſ
q: ſit·quotiens maior maiorẽ·totiens minor minorẽ metitur·

sintnumeri·u·&iii· deinde·viii·&xii· eademintermaioresmino
resq:numerosratio·ē· Nam&·iii·duobus·&xii·hisqui·viiisunt·
superdimidiusunt·⁊Metiuntur autē·iii·eosquidodecīst·quat·⁊
Namterquaterna xiisunt· atqui·ii·quoq:eos qui·viiisunt·
quatermetiunt· Namquaterbina·viiisunt· quotienssingula
rtas aliquēnumerummetitur·totiens·aliusnumerusēāmetiet·
Cueniet utquotienssingularitas exsecundis ulteriorem numerū
metietur· totiens· isquiante insingularitatis mensurāueneri·
ulteriorēnumerūmetiatur· sint·i·&v·&vi·&xxx·singula
ritas quinariūnumerū quinquiesmetitur·idēfactusenio·in xxx·
rursus ipsos sex singularitas sexiesmetitur· atqui quinariusquoq:
numerus sexiesmetitureos qui xxx sr· Siduonumeri alteri·al
terūmultiplicant· eumueronumerum quisiceffectusest aliquis
quiperseincōpositus·ē·metitur· Idēnecesseestetiam utrumq:
expriorib:metiatur·⁊multiplicet decus octonariusnumer
fiunt lxxx·hosduometiuntur·⁊Nambisquadragena·lxxx·
sunt· ⁊Iquinidemsic·viii·quoq:&xmetiuntur· Cūbisqua
terna·octo·bisquina·x·fiunt·⁊quotienscumq:numeriportio
nisuisdē·quā· ΑΝΑΛΟΓΙΑΝ·greciuocant inordinēponun
tur· primussiultimūmetitur· scdmquoq:&deincepsōms
metietur· Sisecundūmetitur·ultimumquoq:&mediosm
metietur· Siquemliberdeniq:unum metietur·omīsmetietur·
Contrasiultimum nonmetitur· necscdmquidē neq:quēquā
alium· sisecdm nonmetitur· neculiamūquidē aliumue·⁊si
quēmediūnonmetitur· neq;aliūquidē· sint·iii·&viii·xxvii·
lxxxi·ccxl·iii· Interhosomnestriplicatio·ē· ternioautem
metiturecos qui·cc lxiii·sunt· teroctogenasingula·ccxliii
sunt· ⁊Idēergometitur nouenariūnumerū·cumter terna
viiisint·&quihuncmetitur etiamultimū·&quiautrūlibet·
etiamcęteros·&quiamediū quēuisexillis·&priores quoq:
&ulteriores·&duoquianonmetiuntur· ccxliii·ne viii
quidē·autmedios·quia viii·nonmetiuntur·ne·cc lxiii·

Incōpositē· quinsing-u
laritates tamūdiuidit·

quidē. aut medios. ⁊ quā nullum ex medijs metiuntur. Neul
terior esquidem. ⁊ si q̄libet a bino numeri conueniunt portio
nis eiusdem. quod per se in compositi numeri ultimum nume
rum. totidem eta ameum qui a bino proximus est metient. ⁊
Sint numeri quidupli o incrementi. i. ii. iiii. viii. xvi. Ex his eos
qui xvi sunt. & idem ipsos metiuntur. at sint. i. xii. cxl. ii. ī.
d. cc. iiii. per se in cōpositi numeri. ii. et iii. quia bis octingenta
quinquaginta bina. ī. d. cc. iiii. sunt. Ter quoque ter quingentena ⁊
ter sexagena octona. atq̄ in idē. ii. & iii. xii. quoq; quia bino pro
ximi sunt metiuntur. cum bissenae. & ter quaterna. xii. sunt.
si quotlibet a bino numeri portionis eiusdem sunt. minor nu
merus maiorem semper per aliquem aliorum qui sub ea dē por
tione sunt. metitur. sint. i. ii. iiii. viii. xvi. xxxii. lxiii.
ex his duo eos qui viii sunt. octo eos qui xvi sunt. xvi eos qui
xxxii. xxxii eos qui lxiii sunt. duplicatione metiuntur. ⁊
at ii. eos qui viii sunt. quadruplicatione metiuntur. ea dē eos
qui xvi sunt. quinquetiuntur. iiii sunt. ⁊ viii eos qui xxxii sunt. ⁊
xvi eos qui lxiii sunt. Item q; octuplicatione metiuntur. duo
eos qui xvi sunt. quattuor eos qui xxxii sunt. octo eos qui lxiii
sunt. ⁊ Neq; inuenitur numerus qui non a maiore metiatur.
& nulla alia mensura id facit quā quae in is dē numeris est.
Si quotlibet a bino numeri portionis eiusdē sunt. & is qui
a bino proximus est p se in cōpositus ē. maximus ex his in men
suram non ueniet. nisi qui eius dē portionis erit. ⁊ sint. i. iii. viii.
xx vii. Inter hos triplа portio est. & ini proximus numerus p se in cōpositus ē.
Igitur eos qui xxvii. ⁊ ī. nullus numerus metiri potest. nisi aut iii. aut viiii.
qui a sub ea dē portione sunt. q̄d non ita ueniet. si quando a bino proxi
mus numerus compositus ē. sint. i. iii. xvi. lxiii. proximū a bino
numerus per se compositus ē. Ter quinquagies quies est lxiii. aliasquoq; men
suras quanquā in hac serie sunt admittit. & ii. & viii. & xxxii. Cui bis
xxxii. octo as octona. ⁊ bis & trigies bina. lxiiii. faciunt. quē minimum
numerum duo per se in compositi metiuntur. Cum nullus alius p se

incõpositus metietur· ⁊ sumantur· v· & vii· nullũ minorẽ numerum
xxxv metiuntur· nam quinquies vii· & vii quina· xxxv fi̅t· Atq;
nullus alius numerus per se incõpositus hunc metiri potest· non duo·
non· iii· non xi· non xiii· non xvii· Multo uero minus ulteriores nume
ri· ⁊ Si quadratus numer᷑ quadratũ metitur in latere quoq; eius alteri
us mensura est· Sint duo quadrati numeri· iiii· & xvi· metitur eos
qui xvi sunt quaternio· quater enim quattuor· xvi s̄. Atqui in la
tere quattuor· duo sunt· in latere eorũ qui xvi sunt· iiii sunt· ⁊ ii· me
tiuntur quaternionem· bis enim bina· iiii sunt· ⁊ Ex hoc etiã illud
apparet ex duob; quadratis numeris si in alterius latere mensura est·
in ipso quoq; quadrato numero alterius quadrati mensurã ẽẽ· Si qua
drat᷑ numer᷑ quadratum n̄ metit᷑· ne in latere quidẽ alterius mensura
alterius ē· ⁊ Sint quadrati numeri· iiii· & viiij quaternio nouenariũ nume
rum non metitur· ergo ne duo quidẽ qui in latere· iiii sunt· iii qui
in latere nouenarii numeri sunt metiunt᷑· Ex hoc etiã illud appa
s. quadrati
ret ex duob; quadratis numeris si in alterius latere alterius lateris
mensura non ē· ne in alio quidẽ quadrato numeri alterius quadrati ∴ altero
mensuram ẽẽ· ⁊ Si tesserã metitur in latere quoq; alterius lateris ⁒ tessera
mensura ē· Sint duo tesserae· viii· & lxiiii· ⁊ eos qui lxiiii sunt· viii me
tesserã
tiuntur· Siquidẽ octies viii· lxiiii fi̅t· ⁊ Atqui in s in latere ei tesserae quae
sunt tessera s. in latere q̄ bis duo quattuor
viii habet· ii· s· in latere ei quae lxiiii· habet· iiii sint· ii· quattuor mensu
ra sunt· ⁊ Ex hoc etiã illud apparet· si ex duab; tesseris duo alterius latus
s. lateris
alterius mensura ē eius quoq; tesserae alia tessera mensura ē· ⁊ Atqui
si tesserã tessera non metitur· ne in latere quidẽ apparens lateris al
terius mensura ē· Sint duae tesserae· viii· & xxvii· eos qui xxvii sunt·
viii n̄ metiunt᷑· ⁊ Ergo cũ in latere ei tesserae quae· viii habet· ii· sint·
in ei quae xxvii habet· iii sint· duo ternionẽ n̄ metiunt᷑· Ex hoc etiã
illud apparet· q̄d si latere tesserę non ē mensura ne ea quidẽ tessera eã tes
sic ē in nouenario ut nouenarius in ternario
serã metitur· In omni enĩ numero qui mensurã in aliquo numero habet·
q̄ tertia· VIIII·
ex eo de & mensurae nomen adquirit· qui mensura facit· ⁊ Sint viiii hos
ternio metit᷑· & est nouenarii numeri tertia pars in tribus· Sint xvi·
hos quaternio metitur· & est quarta eorũ qui xvi fi̅t· iiii· Idẽq; in ceteris omnib;

numeris reperiet. Sequitur autē ut sinumero membrū sit ineonumero men
sura ū habeat cui cūeo membro cōmune nomen sit. ut nouenarius numeri
membrū. inter mone est. eumq: tres metiuntur.

hos fatt erit cursim numeros memorasse modosq:
Cætera cecropiæ sacrum per hibere cathedræ.
Si tamen nullus in est nr̄is super halitus aris.
Aut rite mutare re cultum replicantur abolle. abolitæ res
Me spatium admonuit iā claudere fatib: orsa.
Ne superū nr̄i capiant fastidia coetus.
E tuetus astrigero pellar numeraria caelo.
Si cui at acretic ensi propitio ri adiuncta sorori.

MARTIANI. MINNEI. FELICIS. CAPELLAE. DE ARITHMETICA LIBER
VII. EXPLICAT. INCIPIT LIBER. VIII. DE ASTROLOGIA.

Astrologia astrorū tactio
Astronomia astrorū lex

QVAE dum gerunt ⁊ de p̄ rūs acer senatus illos numerorū concinentium
repugnantiuq: admiratur anfractus. Ipsāq: femina quadam
uenerabilis excellentiae celsitudine reuerendā. non cassu parente supe
rum credit ū recognoscit. multitudo etiā queuis sa constiterat sapien
tū. p̄sertimq: pr̄tagoras cum sectatoribus cunctis. platoq: timei sui
caligo sa discrimina nsa. archanis eam laudib: uenerantur. Nuptiāq:
uirginem saepius conspicabunda pallas quid super dotalis eruditio
ne femina ecō probaret exquirit. ex ipsa nutum admirantis à ssoci ans.
Cillenius autē nullius magis alumne splendore acluculenta gloriat.
huius se femina e euehit grauitate. Sic foebo diutule alia dotalium
intromittere remorante. ne prioris proferae admiratio laberetur.
sacrū paululū fuit reuerendumq: silentiū. Silenus interea iteum con
secutus pone. uetus. atq: addinus aftabat. seu marcore confectus
aetatis. siue anxia. Inter doctae uocis mirac ula intermone ecō pressus.
an alias poculis turgens. Tunc etiam nuptialis gratiae nomine pro
Lectatus inundantis se temeti infusione proluerat. Iam dudum
Laxatus insomnos forte repente
de sorbens. increpuit. quo terrore ⁊ rapidulis sonitus frauctae
concussi eodem se quam plures conuertere diu. senisq: proflamis

somnum atque umentis crapulae exudatione conspecta · risus circumstan-
tium eo maxime quo claudebatur excussus · Tunc quia credita iocos
nuptialis licentia non vetare · famulitium veneris vernaculaeque
bromiales · tantos cachinnos concussis admodum tulere singultibus
ut quam plures alios conisos cohibere risum hoc maxime inpetulantis
proruptionis sonitum effusique cachinni libertatem provocarit ·
Denique ut semper impatiens atque inverecundus procax ac protervus
assultibus ad eum alacer cupido atque hilarus accucurrit · Atque ut depile
rubellumque caluitium senex baculum adclinatus afflixerat palmae
verbere percrepantis applosae eoque sonitu reclamanti · risum velut
etiam permissum poene omnibus suscitavit ·

TRIMETRUM IAMBICUM CATALECTICUM

Tum vix senex reclusis
Creperum videns ocellis
Circumspicit ridentes
Ictuque suscitante
Stupidum dolens tuetur
Frictuque palmulari
Madida detergit ora
Tunc motus increpante
Baculum rapit Lyeo
Ac dum movere gressum
Cupit vocante Lyde
Tandem recepta luce
Superum videt senatum
Percellitur repente
Siliciniumque nutans
Temptat sedere cursum

Tunc motibus negatis
Magis involutus astat
Cessimque formidantes
Abeunt pedes tremore
Titubansque moliensque
Haeret redit recurrit
Tunc victa palpitansque
Turgens cadit senectus
Fit maior inde risus
Nescit modum voluptas
Donec iubente Bacho
Satyrus rapit iacentem
Scapulisque dat supinum
Uiduque et hiatimembrem
Collo quae complicatum
Viribus dare reportat

Haec oculari laetitiae alacritate ferente · Satura illa quae meos
semper curae habuit informare sensus · Neu ait felix trapella
et quisquis es nominis sensus quam nominis pedalis huius incon-
grui risus adiectione desipere et dementiri coepisti · At tan-
dem non dispensas in iovali cachinnos removisse concilio ·

crapula est cruda epula

multitudo servorum et servarum

vernaculus est verna heres natus ... adoptivus

∴ Cerris pollis de collo uacce pendent.

∴ sinu uas. haec s. garriente

primus .i. lex

Causa cur ipsius stellas ipolis

∴ ubi uideo .i. quod uideo

Vere ducique esse sub diuum palladiaque censura assimulare quequam ceteri cauli gurriente. atque eo tempore cupido lusitare petulantius susque iactitate desilirent. Ne pectinum gosidera pulchriori dotali munus augabile curia ac deorum uentura conspectu aliqui gessit. Nec pedis haec nugales aus leges. Me negas uel culpa cue lamine licentiose obnuberis.

Sat prima auscultauit nihil quam autem sententiae. & ubi NOC ΥΡ ΠΑΚΑΙ ΠΟΝΙ ΝΟΤΙ. Tantis sibi asperius satire aliquin fidu euerberibus demulcatis cui excusamentis admissi tu pacatis inuolui. Inde quae puellaris morum mittenda pariter inquio. Ast ista non dum tom achos o senescente quo inme inuehebat exorsa. Astrigeri uis edisserere cursus poli rosi.

Ecce canam multiuagos quatollunt sidera flexus
Dicere te parat uideo splendescere pulsu
Et ac corusci feri ubi tu laquearia caeli
Illinc bis septem solitos seruare triones
Pastor per boream splendet luce bootes.

Hinc quae deuexo tellus subducitur axe.
Ignoto cino posse se inferni fulgidus astro
Foebeos pariter cursus rapidosque meatus
Et torrens uaris flammantia cornua lune.
Quin etiam medios quos nectit culmina circos.

Obliquas tractus quos ferat orbi signifer
Cernere iam uideor ...
Uiliaque astrilo quae prior
ferscomenta puella.

Talia adhuc canente satira ueniti ille ac durissime castigat de nugis meris insinuasset. Euge inquam satira tamen uitrei poetria fecit colere. Coepistine per musas iacigurgitis tu fontes lane fulgores pudes clulit deorum tribulludre penetrali fecisse quod iurgioria sep lepidaque uersitu intim ifsinnase perderidebas uatum tumores de tabulis fecutillantibus: sed eque contenta ne emin poetarum rethorum coturno intrimphatica derelicto e quod rapido feruebas cerebrosa motu a comis silentioniu ridente te censorio clangore supercilio sior increpabas. Ergo ne effigitat dimouea. & nihil leporis ioci que permixtum tu his me satira quem ea altna dum ule obiurgatione rex tut. alia dotali uirginum delusi sinit omissi fui e egredi. & ecce globus quidam lucis aetheriae & concaui perspicuum ignis aggestio ut apparebat intra se quandam uirgine cladens inim uertiginense sensim in uolutum inlabitur. Quo candore luminis propinquantis pluries per radiati refulsere dii ut fatalesque maxime quorum etiam habitu motusque & quicquid in his signotu credebatem icitu. Tunc et ipsa extimi caeli contextor eide lucis fulgoribus rebrauit. Quo miraculo stupefacti terrestres marini quedam diui & siquos sub aufatellus operiunt astreantes quae urani ex certe lebis sua apparuissent in loco confessionis honoratissime praebuere. hac esse subimpositi quae la gemata necim intus faribus decenter oculea. huic sidereus fuerte ex in brantes que crines. uerum lacu penis per mundum temi qua crebrius tuita crispant. Gestabat in manu cubitale fulgentem mensura. In alia librum quo praeterat diuum itinera & cursus recursusque sidereiculps ipsolorum cardinibus pro tantis ex metallis diuersi coloribus apparebant. Quae cum medii qua pluribus sibi diuersarridentibus uenit. Ceteris pulchritudine splendore parei admirantibus ita coepit. Multa ad modum nec ei de despicabilis tenenda que contuitum esse qua super industri ...

Mattesis uanitas

Mathesis doctrinat

... quippe per quadringenta fere annorum milia illic creuerem obseruatione delituis ... athenarum quin bellonga intercapedine restituta. Null ... nec tacita ... philosophoru ... potius quam diuulganda cognouisset ... in immortalia hominum ... inde puer ... Sed qui mutuo que ingui ... errabunda ... sufficere potuit quicquid aberratos ... uelit loquendi ... ifsim ... & prudentesque ...

reticere non permittit officium.

∴ ad speculationes philosophicas inde ... speculator

∴ ... ia fieri ... potest

q̃ Mundus p̃ singulis p̃se t̃ra tũ uero utrũq; simul & quicquid his continetur designat appellatur sicut hic mundus quae aeternitate quod • celis constat • l. mundus & integra quae haec ipsa consistunt

nriq; studii secreta discludere sollertia quoq; nubentis inuitat. apud uos superi
caelestesq; quiură recensebitis mea cula non tacebo. Mundi igitur. ex quattuor
elementis hisdemq; totis in sperae modum globatus. terra in medio imoque
defixă aeternis caeli raptibus circumcurrens. circulari quadă ratione discri
minat. Quă quă auscultare fysicis in ipso astruendi limine non dedigner.
qui subtiliũ corporũ tenenitudinem suis coactibus circũ ductă. in quasdam
sectas iuis & circulorum intercapidines non estimant disparari. sed suis
fluctibus adherentes naturas undiq; secus globoso ambitu orbibusq; dif
fundi. Quarũ circa medium quod dixere centron a aquae primũ. aeris
q; sequens. tertium ignis clima commemorat. Et tunc quinto quodă
corporeae substantiae temperamento aetherios circumuolare fulgo
res. quo loco solis lunae ac siderũ signiferi que orbis seobliquitas cir
cũ ducit. Quod cicido forenticus ei magrim nasia retulerit. Cuius
naturae tranquillitas & iam illum extimũ tenet ambitorem q; cursum.
Qui ex eo quod nullis sideribus occulatur anastros perhibetur. Si igitur suis similis
omnis circu agentiũ naturarum ambitus reperitur. Nulli possunt aetherũ
tractũ circuli uariare. Nos igitur circulos ponita dicemus ut liquen
tis naturae discrimina corpulenta fingamus. sed ut ascensus descensusq;
ad nos errantiũ demonstremus. Neque enim uel axem polosq; quos in
serene aquae arco te dicitur ad intelligentiae conpendia adfinxere
mortales ego roborei mundanae rationis apponam. Cum nihil solidius
terra sit quod eam ualeat sustinere. Deinde cum poli uelut perforatae ex
terioris sperae cauerni seminantur. & hiatus quidam cardinesq; fin
gantur. quod utiq; subtalibus aetheriisq; accidere non potuisse con
perũ. Sic ubi igitur intelligentiae edisserendiq; proposito uel axem
t polos t circulos perhibebo. idealiquadam prudentia non diuer
sitate caeli discreta. sed spatiorum rationibus dispensetur. sic
q; habeatur cũ conuexum deuexumq; mundum dixero cum simi
lis cunctis suis partibus sit sublimetur que uel lateat pro conditio
ne orizontis positione que terrarũ. Hoc igitur premonito il
lud insinuo quod quidam romanorum non omnia ignarus
me stellis abstando. sidera a considerando. astra ab astreo

Int̃ sidera & stellas hac astra haec est differentia. Astrai id est quod se stella
ex quibus plures continens. Cum quodq; sidus. Cũ dicam
boo otis quae ñ paucas constant stellis p̃ proprie sidus dicaris t signum

Hoc dicit quod greci stellis nomina indidere de fabulis i. dantes eis hominum aut ceterorum animalium nomina

ducta fuisse commemorat, fabulosisque commentis gravi conplevere caelum.
Ergo praecepta potius edisseram disciplinae, ac de decem dicam mundi circulos a Severo. Quorum
alii paralleli quos aequistantes latine possumus memorare eosdem polos ha
bent quos ipse mundus. Poli enim sunt qua a centro circuli linia usque in circum
ferentias ducta medietatis secat. Mensuram aequaratione discriminat.
Verum ex parallelis primus est is qui et semper apparens et contingens confinia
finitoris parum quam mersus assurgit. qui septentrionalis circulus perhibetur.
ex eo quod cum ceteris quae permemorantur etiam geminum sidera septentrionis inclu
dit. Secundus autem ex parallelis maximus solstitialis est ad quem sol aestivus
accedens solstitii superpulsus abscedit. Tertius aequinoctialis medi
us maximusque cunctorum per quem sol secundo vel cum in aestivam flagran
tiam surgit vel cum in hiberna descendit. quadam mundi medietate provectus
mensuram noctis lucisque aequalitate compensat. Huic propinquus brumalis
in quem hiemali fine perveniens in aquilonem denuo repulsus assurgit. Quin
tus autem idemque ultimus australis qui et antarcticus perhibetur. hic mersus
aeque ab altiore circuli extremitate orizontis dextra est contingens
spatii quanti septentrionalis circulus ratione monstratur. eique etiam
invenitur oppositus. Consequens reor coluros demonstrare. Quorum pars
desuper quaedam. alia in inferiore versatur occulta. de quibus non nescio scriptorum
varia definita. Nam alii a septentrionali cardine in meridianum duci
circulum perhibent. et inde quoque subter terras meantem denuo in arcticum apicem
sublimari. Alii vero contra a cardine meridiano inchoamenta circuli per
hibentes eundem per arcticum verticem unde ortus denuo rettulerunt. Qui
dam alium ab ortu circulum decursantes in quattuor quadras mundi ambitum
discreverunt. Verum ego quod apparet in scriptorum veritate complexus hos
dico a signis zodiaci circuli venientes et tum se secundo et iunctos. qua
omnes parallelos angulis aequales persecantes in cardines pervenire. Nam
unus ab arietis octava parte natus ambito mundo per polorum verti
ces ad eandem recurrit. alius simili complexu mundum a cancro
exortus includit. Quod planius postmodum faciemus. Verum paene ob
liqui sunt dicendi quorum signifer duodecim discriminibus insi
gnitus ex parallelis duos solstitialem brumalemque contingens

Bruma a brevi solis meatu t. bruma ab edacitas dicitur

Coluri nihil sunt aliud nisi duo solstitia & duo equinoctia

Obliqui sunt zodiacus & lacteus

has cendendo ad cancrum. & descendendo ad capricornum secat aequinoctialem sol. ideoque & torridum cum redit. Quia omnem [circuli]
& antipodarum scilicet & brumalem semel intrat. ideo temperat & habitabiles facit

aequinoctialem medium secat secundo. Nec ad pares angulos aut findit aut finditur [neutrum perpendiculariter sibi]
qui soli lunaeque iter praebet cum quinque sideribus; [ex repercussione solis. temporibus tangit signiferum] Galaxeas uero lacteus obliquorum
multo maiore ambitu porrectus etiam uisibus apparebit. Nam confinio septentrio
nalis circuli natus. In finitorem [orizontem] antarcticae [australis] regionis acclinans paene totum uidetur praeter
meare caelum. Quae quidem mihi desipere uidentur qui circulum praegauerunt superare
etiam unius e circulis quem quidem [orizons uniuscuiusque hominis] quia locis momentisque omnibus uariatur. diuidens [dividens] [ex omni parte]
to quid appellem. Hic etiam nouissima [ultima] supernaque discriminans atque undique insup
ficiem telluris lineae [curuatione lineae] flexu ambientis incumbens orizon. id est finitor. uel oriens
perhibetur. Sed quoniam exposita [dicti] circuli breuiter claruerunt. Nunc eorum partes au
unde primo coeperam perhibebo. Ac prius ad septentrionalis circuli redeam
granditatem. In quo more geometrico duo primo signa composui ad circulum perdu
cendum. Id est unum quod centron [medium]. aliud quod perferiam [ambitum] demonstraret. Itaque in ipso mun
di cardine [arcturum] posui clarius sit atque ab eo ad draconis caput quod iam notaueram usque ad fi
nitoris circulum peruenire lineam dixi. Quam postea manente centro; mente cir
cumagens circulum designaui. atque ab omni parte spatium aequale complexa
per haec sidera praeteriacircumducta peruenit a capite draconis. & dextro pe
de eius qui appellatur engonasis [hercules]. ad medium cepheipectus. Tunc ad pedes
priores maioris ursae inde rursus ad draconis caput. Huic circulo confinis [i. septentrionali]
solstitialis. Quam idem lineam rudem in sione a cardine mundi in octauam can
cri partem ducta quo sol accesserat solstitio. reperimus eundem circulum ambitu [circuitu]
potiore [latiore] per haec etiam signa curuari. Incipit ab octaua parte cancri cuius omne
corpus in longitudine secat ad leonis pectus ac uentrem; inde ad ofiuci humeros.
D einde ad caput cigni. deinde ad ungulas equi ac pennus ad dexteram andromedae
manum. deinde ad sinistrum praeteriens eiusdemque sinistrum humerum. Inde ad utraque
enioci genua. Et proxime ad geminorum capita. a quibus rursus ad octauam can
cri ipsius partem. Aequinoctialis demum circulus bis ad ingus a polimmino circu
actus fatam in arietem quam in libram lineam permeantem. per haec signa circulum claudit.
A b octaua parte arietis pectorum corporei idem ad reductum tauri pedem; inde ad mediam
orionis aluum. deinde per editas [excelsas] curuationes hydri. Cratteraque & coruum ad oc
tauam librae [librae] partem inter duas lucidas signi illius stellas. Inde ad utraque ofiu
ci genua. ac tunc per aquilam ad pegasi caput. A quo rursus ad octauam ari
etis partem. Brumalem uero circulum similiter signo in octaua capricorni

Galaxias graece lac. Inde galaxeas candidus. & lacteus circulus adeo conspicuus. ut uiri dependatur usibus quem rustica lingua uia romana appellauit. De quo talis est fabula. quod Hercules natus cum dormienti iunoni ad sugendum lac diuinum fuisset appositus. illa excitata mamam retraxit. & sic lac per caelum sparsit. indeque caelum album uisitur. Philosophi sic ubi duo emisphaeria coniungi dicunt. inferius & superius. & ex coniunctione illa. aliquem peruenire fulgorem. Alii etiam dicunt. minutas & densissimas ea regione caeli contineri stellas.
Oriens. perhibetur orizon quia omni hominum & genti a suo orizonte caelum & dies oriri uidetur. Non enim nobis & his qui uersus orientem ... sunt uel occidentem aequaliter uno tempore dies oritur. Adhuc enim nobis est dies quando est nox gentibus occasiuis eiusdemque nox tenebris obfuscamur cum iam orientales phebeo splendore luminantur. Quare omni tempore nox omni tempore dies comprobatur de quo agitur terrarum globositate

ophis graece serpens inde ophiucus ofo loquor

[auriga] Eniocus graece. latine currum ducens

parte de sexto per hasce meare coeperimus · ab octaua parte capricorni per totum corpus eius

ad pedes aquarii · inde ad ceti ultimam caudam · ac dehinc ad leporem prioresque ca-

niculae pedes · inde per argo tergusque centauri · ad scorpionis aculeum · deinde per sagit-

tae ultimam partem · ad octauam capricorni partem circulus reuocatur. Ultimus et

parallelis qui uocatur antarticus tantundem spatii quantum septentrionalis

includit · quem quidem meantem quibus sideribus circuletur ego poteram memora-

re · nec enim in nulla caelestis globi portio habetur incognita · sed quoniam pigritas

tas superioris partis usibus hominum distenditur dicere pretermitto · ne in

conperta falsitatem admiscere uideatur assertio · melius coluros demonstremus.

Licet ipsi quoque aliqua curuationis abdentes non se totos usibus repraesentent · tamen

quia coniectura non errat · poterunt demonstrari · atque ita eorum primus qui

ab equinoctiali parte sumit auspicium ab octaua arietis parte contingens

ultimum deltoton angulum · ac mox summum contingens perseicaput dextrumque ei bra-

chium proxime manum secans · per septentrionalem circulum ad cardinem peruenit mundi ·

a quo per caudam draconis ad sinistrum artofylacos proximeque ad bootis stellam

ductus dextrum uirginis pedem sinistrumque contingit · in quo etiam ...

brae est · et inde ad dextram manum centauri quam pateram tenet diuisus haud

procul ab eo loco quo sinistram centauri ungulam tetigit in regionem inconspi-

cuae nobis partis obruitur · et unde emersus in situ cetum per corpus eius · auer-

sique ceruicem ad caput · atque inde ad octauam partem arietis redit · alter autem

colurus qui etiam trophicos dicitur ab octaua parte cancri consurgit

ad sinistrum ex prioribus ursae pedem · per ipsum pectus eius ceruicemque; inde ad car-

dinem peruenit mundi · atque inde per clunes minoris ursae · ... per dracopem

ac sinistram malam engonasin ceruicemque; productus ultimum sagittae spiculum

et proxime rostrum aquilae contingit · a qua ad octauam partem capricor-

ni descendit · inde haud procul mersus in regionem inconspicuam infra argo

nem surgit · cuius et gubernaculum et recti puppim secans ad octauam can-

cri partem redit · Duos iam supesse circulos dubium non habetur · quos

quidem obliquos dici superius memoraui · quorum unus signifer ·

non uti ceteri quos linea lis fecit · sed latissimus omnium comprobatur · quem

cum in xii · spatia discernere singulis XXX partes · non nescia

rationis asscripsit · uerum ei latitudinem circuli tetendi in duodeci-

Marginal notes:

Non habitantibus in superioribus.

·· quae est in figura aegipti

·· id est euersibilis quia ibi conuertitur sol in motu diei

·· Require

Non omnium sed supradictorum · lacteus enim latior signifero

portiones · ut tantundem spatii habeat latitudo quantum longitudini duodecim partes attribuunt. Quod cur factum sit facile est loco eo quo de sole loqui coepero demonstrare. Qui per mediam circuli eiusdem lineam solus fertur. Cuius circuli ambitum per duodecim signa admodum clara circumagi dubium non habetur. Nam galaxias non magis ratione quam oculis approbatur cuius ultra regulam et plerumque deficiens latitudo a cassiepiae astro in scorpionis aculeum latitudine compensatur. Super est circulus solus finitor · qui ex eo quod semper surgentis demeantisque mundi diversitatibus variet · certum astrorum ordinem non poterit retinere. Sed nunc inter circulos universos quid intersitu vel spatii intercapedo naturalis immiserit exequi explicare. Nam inter septentrionalem circulum quem in spatia octo resecavi · et inter solstitialem non inter patet tantundem quantum inter est inter VIII et VI. Nam idem intiectus spatiis similibus continetur. In quo fit ut circulus maior sit ab eodem intiectu pari spatio eiusdem tertia portione.

Alia intercapedo inter solstitialem aequinoctialemque circulos minor est a superiore intiectu quantum quattuor numeri a duo. Ab aequinoctiali ad brumalem similis. A brumali autem ad austrinum talis est qualis illa quae inter septentrionalem solstitialemque circulos intiecta. Circulusque ipse austrinus tantum habet ad cardinem suum quantum et septentrionalis ostendit. Pacta iam spatiorum circulorumque brevi ratione. Ceteraque appellant inerrantia per caetera ... dubio enim non est XXXV signis omne splendescere caelum · nisi forte velit quisque eorum gestamina sociare. Licet animalium vocabulis censeantur · ut capra quae gemiocho supposita · aut haedos qui eius humeris sustinentur · et serpentem quem ophiucus tenet · aut pantheram quam centaurus gestit quae sidera velut partes habendae sunt potiorum. Haec igitur quinque et XXX signa circuli inter iacentis ambitu discernunt. Nam alia sunt aquilonia · alia austrina. Regione quippe zodiaci quae septentriones versus depicta sunt aquilonia perhibentur. Inferius autem numerantur austrina. Aquilonis igitur habent partem utraque septentrio · draco · qui per utramque flexuosus illabitur. Arcturus quem alii bootem appellant. Corona ariadnes · et nixus quem alii engonasin dicunt · lyra · cygnus · cefeus · cassiepia · perseus ·

Chinon · canis

del[illegible]ton · enio[h]cus · andromeda · pegasus · ofiu[h]cus · delfinus · aquila · sagitta ·

Austrina autem hec sunt · ydrus · crater · coruus · prochion · orion · canicula · lepus · eridanus qui ab orionis pede diffluit · cetus · centaurus · nauis argo · piscis austrinus · cae lulum · ara. Nam et aquam que ex crate[re] aquarii fluit melius partem signi credimus. Et stellam quam quidam canopon · quidam ptolomeon appellant · que superioribus inconspicua in confinio alexandrie incipit apparare · in partem eridani fluminis estimabo. Hec discernit zoziacus qui quidem aequales duo decim signorum integrat portiones · sed undecim habet signa. Scorpius enim tam suum spatium corpore quam chelis occupat libre · cuius superiorem partem pedes uirginis occupant · Maiorem uero scorpius. Denique chelas quam libram quidam dixere grai. Horum ergo signorum duodecim nomina quae uulgo nota sunt pretermitto. Intelligo ordinis hoc fuisse ut quo circulo spatio ue que signa sint demonstrarem. Sed et magnam partem astructionis exquirit contra propositum breuitatis. Quod et mediatenus tertia ue parte quedam signa defixis diuersis circulis sua membra discrepant. Hanc obscuram caliginem dere linquo. Quippe ut cetera transeam · manus interior arcturi [illegible] ptentrionalem circulum ponitur · reliquumque corpus parti alteri deputatur ·

Cefei corpus mediatenus · torace partito diuersis circulis attributo · Nixus uero sinistro pede septentrionalis draconis uerticem calcans · capite solstitialem circulum ascendit. Unum brachium lyre alterum clans corone · et alia huiusmodi nimius insuauia quam morosa. Illud potius attendendum quibus surgentibus signisque ortum faciant occidantque. Ipsa oriente cancro · occidunt corona ariadnes · et austrini piscis pars dimidia · ofiucus a pedibus usque humeros · serpensque quem detinet · praeter fauces · caputque totum · bootis et iam medietas. Oriuntur uero · orion totus · eridanique principium · et in lingua caniculae lucida stella. Cum autem leo oritur toto pene reliqua conteguntur · austrinique piscis · et ofiuci serpentis · bootisque partes · Itemque aquile nixique pars dextra.

Oriuntur uero ydri caput · lepus · et procion · caniculeque praeter primam. Sor ente autem uirgine · occidunt · lyra · delfinus et sagitta · cygnique pars prior · eridanique pars ultima · et caput ceruixque pegasi · oriuntur autem ydri pars prior usque ad crateram · canicula tota · et nauis argonis puppis · libra surgente · occidunt · pegasi et cygni reliqua

portiones · andromedeque caput · cefeique humeri · Cetus et flexus fluminis eridani · Oriuntur · coronę medietas · nixi dexter pes · et bootes · et ydri reliquum praeter ultimam caudam centauri quę pars quę in equi speciem figuratur .

Scorpione autem nascente, occidunt, andromede pars reliqua · item cefei pars quę extra septentrionalem circulum posita et cassiepheię · et orionis pars eodem tempore · oriuntur · ariadnes corona tota · et caput henioci · nixique corpus omne praeter sinistram manum · ydri cauda ultima · et centaurus totus praeter priores pedes · Sagittario nascente mergitur orion · et canicula · et heniochi pedes · oriuntur uero totus ofiuchus · et nixi sinistra manus · et lyra · et cefei caput humerique · et centauri priores pedes · Capricorno oriente, occidunt · Heniochus totus · et eius capra · hedique · persei pars sinistra · et argonis puppis · et procyon · inuicem [ex altera parte] oriuntur · cygnus et aquila · et sagitta · et altarium · Aquario oriente · occidunt · centauri pars equina · ydri caput · oritur et equus pegasus · Piscibus ortis occidunt · ydrus totus · et centauri pars reliqua · et crater · praeterea oriuntur · andromedę pars dextra · et piscis austrinus · Arietis signo surgente · occidunt · pedes centauri · et altarium · Oriuntur uero · andromedę sinistra pars · et persei caput usque aluum · et deltoton · Signo tauri oriente · occidunt · bootis pedes · ofiuchus a pedibus ad genua usque; oriuntur autem ceti pars reliqua · et sinister orionis pes · Temporum quoque ipsorum quibus oriuntur aut occidunt habenda distantia est · Namque quę transuersa [obliqua a capricorno usque ad cancrum] oriuntur et recta occidunt · celeriores ortus habent quam occasus · contra autem quę recta [a cancro usque ad capricornum] oriuntur et transuersa [quam occidunt] occidunt · tardius oriuntur · Hinc cancri signum recte oritur inclinatumque mersatur · Licet hoc [signum cancri] in capricorno parua inflexione curuetur · Oritur autem duabus [aequinoctialibus] horis et duodecima parte horę [ut capricornus occidit] · et hora [una uncia] occidet ac de [sicut oritur capricornus] [undecim] [uncię] uncę · Minima in isto distantia · Leo autem oritur [ut occidit aquarius] duabus horis · et tertia parte horę [quattuor uncię] · [ut oritur aquarius] occidit uero hora semis [et] et sexta parte [octo uncię · i · bisse] · Virgo oritur horis duabus et dimidia et sexta parte horę [ut pisces occidit] · Occiditque hora [duę uncię] et tertia parte [sic oriuntur] [quattuor uncię] · Similiter libra ac scorpius deminuit ortum et auget occasum · oritur horis duabus et tertia parte [ut taurus occidit] · occidit hora semis et sexta parte horę [ut taurus oritur] · At sagittarius oritur horis duabus et duodecima [ut gemini occidit]

Gemini deinceps oriuntur · quia eadem signa cum eis oriuntur quę et in cancro ·

∴ Hic ostendit quomodo crescit et decrescit dies · obliqua celerius oriuntur

∴ Nam cancer oritur recte XXII partibus · et octo · obliquus · capricornus etiam · I · XXII · partibus obliquus et octo rectus

∴ id est non ut uirgo oritur et occidit sed duabus horis oritur et duabus occidit sicut et aries

ut gemini oriuntur
parte horae. occidit hora et deunce horae. Ad summum quae transversa oriuntur
et recta occidunt breviores ortus occupant quam occasus. Denique ex his est
ut cancer occidit — ut idem oritur
signum capricorni quod oritur hora et deunce. occidit duabus horis et duo
ut leo occidit — ut idem oritur
decima parte horae. Aquarii vero proximum signum oritur hora et dimi
ut virgo occidit — oritur ut virgo
dia et sexta parte horae. Occidit horis duabus et tertia parte horae. Se
hos — duabus horis
quens piscium signum oritur hora et tertia parte horae. Occidit et
ut ortus et occasus
dimidia et sexta horae parte. Eandem mensuram aries utriusque tempo
ut scorpius occidit
ris servat. Taurus oritur hora et dimidia et sexta parte horae. Occidit
ut idem oritur — ut sagittarius occidit
duabus horis et tertia parte horae. At gemini oriuntur hora et deunce.
sic idem oritur — horae
occidunt duabus horis et duodecima parte. Haec est inaequalitas quae dierum
spatia noctiumque discriminat. Nam cum solis lumen eorum signorum principium
a cancro usque in capricornum — solstitii
quae tardius oriuntur ingreditur, dum sequentia signa pascuntur diei prolixi
re — solis lumen
tas reparatur. Ubi vero haec intrarit quae cito orta tardius demerguntur
in solstitio hiemali
diebus exiguis noctes efficit grandiores. Denique haec ratio et illis respon
det qui velut miram efficiunt quaestionem tali proponentes. Si spatiis aequali
bus signa omnia porriguntur ac necesse est diebus noctibusque cum sena
signa supra terras esse omnes dies noctesque pares esse debuerant.
abscondi
sena autem signa super stare non dubium est. totidemque delitescere dies quo
et noctesque
que variari diversitatibus spatiorum. Nam solstitialis dies habet aequi
duae unciae
noctialis mensurae horas .XIIII. et .II. fere. brumalis vero horas
x unciae
VIIII. et dimidiam ac tertiam portionem. Vicissim brumales no
ctes solstitialis diei temporibus porriguntur. cuius lucis tempora
suscipit nox aestiva. In tanta varietate diversitateque temporum illud
profecto colligitur signa aequalia non habenda. cui conclusioni
et rerum veritas et nostra regula refragatur. Multiplici enim
defectus astrorum
eclypsi astrorum dispositione monstratum omnia signa paria spatia
spatia
continere. Cum enim diversa tempora in ortu habeant atque occasu.
tamen si omnium ortus occasusque compenses videbis ad plenum
spatia — IIII horas
condicta mensuris aequalibus respondere. Verum hac quaestione con
summata alia sub alio de spatiis imparibus obiectatur. Dicunt enim.
Si spatia signorum aequalia sint aut sol tardior recursu quaedam signa
computandi
transcurrit aut eandem dierum ratio diversitate mentitur. Sed constat solem

In nullo alio die oriuntur VI signa nisi in solstitiali. In tota die oriuntur omnia XII.

Sicut est in africa non apud nos

geminorum signum XXXII et duobus diebus excurrere. Sagittarium autem XXVIIII.
ceterisque signis aut adici aut detrahi aliquas portiones; quod fieri ideo non fieret si
aut sol aequaliter sufferretur aut signa spatiis paribus tenderentur.

Sol autem si eadem ac perpetua celeritate festinat, relinquitur ut signis spatiorum
aequalitas denegetur. Sed hunc quoque errorem opinio inveterata composuit.
quam omnes hactenus credidere. Quemadmodum ipsi mundo spherae que postre
mae centron esse terram. ita et solaris circuli eandem centron esse. quod omni
no falsum esse non dubium est. Nam ut diversa spatia sunt caelestis ambitus circu
lique medialis. ita et diversis centris eorum signis punctisque torquentur. Quo
fit ut terra solaris circuli centron non sit. sed haec centron habeat. Proinde
enim propinquitatis descensusque ad terras solaris orbita cursusque submittitur.

Item quoque per signorum conditionibus sublimatur. et cum medietate lunarem in lati
tudinem zodiaci sol libratus excurrat. orbem tamen solis obliquitas meatus
aut inprimit aut extollit. Quis enim dubitet cancrum geminosque XXXI. in
mundi ardua sublimari. Rursumque sagittarium capricornum perra
tis deflexibus infimari. quod etcum ipse zodiacus signaque caelo cohaerentia
tantundem aeris undique secus in situ detineant. solaris tamen circulus
qui subtermeat. aut evehitur. aut descendit. hinc venit ut a sole signa
cum dierum transcursi diversitatibus videantur. Transcursa ratio est si
gnorum caelestium atque etiam circulorum. Nunc planetarum orbes disseram
quos quidem non ab erroribus suis. Nam ipsum solis rationibus commeantes
nihil licere patiuntur erroris. sed quia diversa varietas mortalibus cali
gines intentionis effundit. non planetas. sed planontas sicut Aratus
asserit memorabili et eos propriis nominibus insignitos etiam aliis
nominibus appellarint; Nam Saturnum phenonon dicunt. Iovemque phaeton
ta. pyroin Martem. Venerem phosphoron. Mercurium stilbonta nomi
narunt. Soli vero lunaeque diversitas gentium innumera vocabula socia
vit. Horum igitur septem illa eo maxime cum fixis sideribus habenda
distantia. quod illa caeli tantummodo cursibus commoventur. perpetua statione
ornata. Hi vero tamen mundanis raptibus auferuntur. quam propriis cursibus
commoventur. Nam quantum eis retulit diei noctisque rotatio. tantum ni
tuntur diversis compensare temporibus. id est aut mensem ut luna aut

Interlinear glosses: verum hoc; s. quod diceret; solis; planete; mundi; t. lunaris; errantes; i. lustrantes t. discurrentes; apparente; veniente; lucem ferens; ignitum; splendente; t. hi; reddere

Marginal glosses: t quanquam — erro discurro & erro errorem facio — phonio appareo pheto venio

anno. ut sol. aut triginta annis. ut saturnus. & ceteris temporibus attributis.
pro spatio eorum que circueunt latitudine. aut breuitate quę cuncta sidera licet
in ortum pergere uideantur. non tamen aduersum mundum rigido motu sed obliquo
per zodiacum defixa moliuntur. alioquin ex contrario partium suarum motu mun
dus stare non posset. denique & iam peripatheticorum dogma est tendit non ad
uersum mundum hec sidera promoueri sed celeritate mundi quam sequi non
poterunt preteriri. Quod quidem & iam ut uerum sit meis non poterit rati
onibus obuiari. Si uero enim saturnus nimia cum mundo celeritate concer
tans uix exiguis cursibus superatur. ac luna quod tardius incedat in
tra trigesimum diem a mundi parte eadem preteritur. Si uero contra mundum
nitentibus. Ideo celerior quia breuiore ambitu orbem circuit luna.
tardiusque saturnus propter latitudinem orbis effusi. utrum uelis meis regulis
non obsistit. Siquidem suus motus istorum rationibus dispensatur. Quibus
tamen septem sideribus unus est communis motus quo omnes ortum petunt.
alius quo temporum omnis diuersitatibus atque accidentibus uariantur; Nam &
his quinque sidera stationes recursusque patiuntur. Sol uero luna [illegible] cur
su continuo rapiuntur. Licet hec lumina uicibus obscurantur. quinque uero side
ra nesciunt obumbrari. Item ex his [illegible] cum sole lunaque orbem terrę circueunt.
Uenus uero ac mercurius non ambiunt terram. licet generaliter sciendum cunc
tis orbibus planetarum eccentron esse non dubium. & illud generaliter septem
omnibus aduertendum quod cum mundus eius de ductus rotatione uni mo
dato queat planete conditi tali loca quam diuersitates arripiant
circulorum. Nam & his nullum sidus ex eo loco unde pridie ortum est eleuatur.
quod si est dubium non est. clxxxiii. circulos habere solem. per quos aut ab
solstitio in brumam redit. aut ab eadem in solstitialem lineam subleuatur.
Per easdem quippe mutationes commeat circulorum; Sed cum sol prae
dictum numerum habeat, mars duplos circulos facit. iouis stella
duodecies & crescere. Octies uigies cumulatus saturnus eos circulos
qui paralleli etiam dicti sunt circumcurrens qui motus omnium cum mun
do perueniunt. & terram ortibus occasibusque circueunt. Nam uenus mer
curiusque licet ortus occasusque cotidianos ostendant. tamen eorum cir
culi terras omnino non ambiunt. sed circa solem laxiore ambitu currunt.

i. tellurem. hoc est non tenere medium circulorum quod centron est

lantur. Deniq· circulorum suorum centron in sole constituunt. Ita ut sup ipsu ali
quando [subtus] intra plerumq· ppinquiores terris ferantur. A quo quidē uno signo et par
te dimidia uenus [elongatur] disparitur. Sed cū supra solē sunt. ppinquior est [.i. soli] et mercuri
us. cū intra solē; uenus. utpote orbe castiore [breuiore] diffusioreq· curuetur. Nā luna
que ppinquior terris est pquos feratur am[circuitus]fractus. interius memorabo.

Post cuius [lunae] orbē alii mercuriū uenerēq· alii ipsius solis eē concertant. De
inde martis. iouis. ac saturni. quos omnes ut suis amplitudinib; meti
amur. quod non facile astrologi uoluere ab uno geometrię concesso
a sertio est inchoanda. Quod & ipsa suggerit in presenti et aberato ste
nit archimedeq; psuasum in circuitu terrę esse. [q] CCCC VI milia sta
diorum. & decē stadia. Ita ergo ut ab hoc indubitatis rationibus a p
betur lunę circulū centies esse maiorē [terra]. Cui quidē circulus ipsa luna
sescenties potior inuenitur. Quae duo & defectibus solis assiduis quan
tū umbrę luna subiecta [.i. soli] reddiderit. & ipsius umbrę con[p]latione cum
ipso lunae corpore uera demensione monstrantur. Quem si moro sa sint.
quē admodum dimensa sim demonstrabo. Crebro inclinate diameroes
puemens solis defectus eiusdem [meroes] & omni parte totū obumbrauit orbē.

Sed ppinquo climati [alexandriae] id ē diarodi portio obscurationis apparuit. Inclinate
uero diaboris tenis nulla obsistente parte sol totus eluxit. Unde quō clima
diarodi quę stadia contineat manifestū est reperiri duode[ae]uicesimā par
tē terre umbram quā luna fecerit continere. Sed quō maius corpus [.i. eius] est quo
umbra metali [acure] tacitur quā ipsa umbra & climatibus quib; pparte sol obscu
rabatur dextra leuaque compaū est. triplo maiorē esse ipsam lunā umbra
sua. Ergo collectū ē lunā sexies minorē orbe terrę p dictis rationibus inue
niri. Luna aut minor est orbe suo sexcenties. Quod et clipsidris intellegi potest.

Duob; enim uasis aeneis fusilibus positis: unū uacuū inferius. aliud superius
aqua plenū pone. Obserua autē lunę ortum et stellā fixā simul cū ea orien
tem. & cum coeperit corpus lunę ex superiore parte supra terras apparere.
re. cito superioris uasis aqua uidelicet pleni centrū aperi: ut simul cū
incipiente luna oriri aqua fluere in uas inferius incipiat. & donec totū
corpus appareat fluat. Cum aut tota supra terras apparuerit luna.
statim primū uas in quod aqua fluxit subtrahas. & aliud apponas

Huius numeri trecentesima sexagesima pars est. mille CXXXIII. semis stadia. XXVII. pedes. unciae IIII. & [...]

In omni ubi a tria sunt. Lux. corpus & locus. & omnis umbra triphario diuiditur. Autem est chilindrodes i. equalis suo corpori. aut turbonides. maior. aut piramides i. minor.

Decima uero & octaua pars. XXII. milia. DLVI stadia. & VIII passus

Inquod aqua fluat. donec nocte alua renascatur illa stella q̄ in priore
nocte cum luna oriebatur. & cum orta fuerit. superius uas unde aqua
fluxerat collas. Deinde meare tota aquā quem spatio xx unius horarii
fluxerat admensura illā primā quecū corpore lunę prius in primū uas flu
xerat. & inuenies sexcenties aquā & crescere. q̄ in lunę circulo fieri non du
bium est. & dies sexcenties superare spatiū corpus lunę. Unde colliga s
circulū eius totiens esse maiorē. Luna aūt minor est orbe uno sescenties. q̄
clepsidris fusile ponas. & atque emersa omni subtrahas primum & aliud
uas apponas. donec nocte alua renascatur adiecto ad circuli spatia
& q̄ excurrit partib; Erit sortē lunę corpore q̄m de circulo hoc quoq;
ee nō dubiū est. Inuenies sescenties aquā excrescere. Unde colliga s circulū
eius totiens ee maiorē. Ergo ipsa luna maior sexies terra. sescen
ties circulus sei? Uides lunare circulū centies maiorē ee tellure.

Quo monstrato alios circulos uideamus. Sed quis dubitet solare cir
calū duo decies qua lunę ee maiorē. Cum quod illa mense illud
decem peamat. Maras uero circulus ingens quā
nous centies & quadragies quā. Saturni ccc xxx
& sexies. Unde sinumerus in centrombus supputetur. Q̄ q̄
stadia saturni circulus habeat. & quot eius portio omnis terra
sit inuenitur. Nam sexcenties lunę circulus maior ē terra. lunę
aūt circulo ccc xxx sexies maior saturni. Maior est igit
saturni circulus omni terra. xxx milies. & sexcenties.

Nunciam lunę meatū q̄ terre ppinquior uideam. Quā quidē men
sem habere lumen physicorū asserunt ppria sua. Cuq; sit semp plen
orbis esse non dubiū. Nā sub illa parte qua se subicit sol omni hemispherio
conlustrat. & ita ē nobis trigesima pullū lumen ostendit. sup neq; qua
solem spectat pleno lumine reluces cit. Deinq; eam discedens a sole
alatere eū coepit mouere. p parte & ita in ferius lumen adquirit. donec
ere gione posita ab hac parte qua nobis est usibilis conlustretur.
Circuit enim eius globum undiq; secus solis nitor et ei parti quā
tā nunc aspicit lumen indulget. Cuius luminis radii inter usque
qua lucubrian dores p uenunt. ut siquis ex speculo lumine repercusso

DE LUNA.

Anne se mestruus debeat
uti facere mensura sicut adue
rsus mus secundum erat

h maior luna.

.i. minor est .i. sine calore

effigiem lucis excipiat. Quae quidem luna cum eam orientis partibus comprehen
derit obscuratur. Et cum in occasu deseruerit lucescit. Cum vero XC partibus a sole
discesserit dividuus orbem eius mediatenus radius luminaris dicotomos perhibetur.
Sed praedictis partibus cum alias XLV adiecerit amphicyrtos perhibetur. idem
maior dimidia minor plena. Cum vero CLXXX partibus a sole discesserit contrario
posita totam partem quae terris opponitur inluminat. PANCELENOC perhibetur.
Ac dehinc deficiens servat tum praedictis partibus nomina memorata. Quae quidem
XII orbis sui partes die nocteque transcurrit. Cum planetae circulorum quos
obeunt eodem in spatio mars dimidiam. Iuppiter duodecimam unius partis. Satur
nus XXX octavam unius portionis excurrat. Verum luna circuitum totum signi
ferum dieb. XXVII et III. sed solem XXVIIII diebus et media diei noctisque
parte consequitur. quo fit ideo tardius pervenit. quae cum suum peregerit cir
culum ex quo ipse sol ab eodem loco quod ei lumen dederat excurrit et
in signo proximo aut etiam altero repperitur. Nam si in librae aut scorpii
aut sagittarii ultima parte lumen acceperit non enim in sequente si
gno sed in altero consequetur. Haec enim tria signa aliquando transcur
rit quemadmodum in contraria plerumque bis invenit. Namque ibi sol XXX
dieb. et in geminis XXXII moratur luna quae XXVIIII dieb. et dimi
dia parte eum consequitur. Ibi utique poterit invenire. Verum eadem luna
aliquando XIIII dieb. aliquando XV. plerumque sedecim plerumque perficit
lumen. Ita tamen ut in eodem deponendo compenset. Nam si XIIII mo die
lumen impleverit XV diebus amittit. ut dierum ratio integra conclu
datur. Verum eadem implet annum suum CCCLIIII dieb. Nam duo
decim eius cogitus hoc numero peraguntur. sicque fit ut annus solaris
diebus XI maior habeatur. quod intercalationum diversitatibus compensatur.
De latitudinis partib. per quas luna commeat edicamus. Nam in zodiaco
XII esse latitudinis partes superius intimavi. per quas diversis mo
dis sidera spatiantur. Nam alia per tres partes. alia per quattuor.
alia per octo. quaedam omnes XII deferuntur. Sol enim in nullam excedens
partem medio libramento fertur absque ipso librae confinio.
Nam ibi se aut in austrum aquilonemque deflectit ad dimidium fere
momentum. Luna autem per omnes XII currens nunc in aquilonem pervenit.

Hic Cuius primi luminis effigies quib. dam velut cornib. circulata menoides dicitur.

∴ Luna post tria signa ... post IIII. ...

∴ si XII horas ... per diem VIII horis ... si XXIIII ... de VIII horis ...

∴ In ariete tauro geminis.

... solis ... dimidia parte ... ccc quinquaginta stad

in singularis forma.

i. sicut sol p libra fac[it] int[er] duas partes. ita luna in XII

Nunc in austrū deuehens insinuatur. utrimq; mentis excurrens sicut hippar
cus quoq; consentit. Denique obliquitati ei[us] uocabulū constitutū ut fere helicoides
dicatur. Ita tamen ut descendens ascendensq; ipsa solarē lineā quā mediā
int[er] senas utriusq; lateris partes ee monstrauim[us]. aut acutis aut spatiosis angu
lis secet. nec possit tamen ad idē [...] hoc ē ita. ut est posita eodē mense
eadē parte sic ad solē reuerti eadē latitudinis portione. nisi mense. CCXXXV.

i. aetate lunae

hoc ē anno XVIIII. Nā ut sub eadē die hisdēq; ppinquitatibus siderum
errantiū ad idem redeat. faciunt anni. l v. Ut uero ñ etiā planetarū his
dē rationibus sub eadē specie contingat anni magni plixitas spectan
da. Uerū eadē luna cum secans solarē lineā in aquilonē scandit uocatur.
ΥΨΩΜΕΝΗ. cū ab aquilone ad solarē lineā redit dicit[ur] ΥΨΩC
ΤΑΠΙΝΟΜΕΝΗ. cū a solari in austrū descendit. ΤΑΠΙΝΟC. ΤΑΠΙΝΟΜΕΝΗ
cū inde rediens ad solē resurgit. ΤΑΠΙΝΟC. ΥΨΟΜΕΝΗ. Sed idē ascensus
descensusq; faciunt utriusq; luminis obscuratione. Nā cū luna scandens.
descendensue in solarē lineā incederit. Si trigesima est. hoc ē omni corpore
subiecta soli obscuratione solis terris facit. Si [...] corpore subterse

i. sol

i. idem

posita obscurat. aliis partib; terrae sole quę anteg[it] reducente. Quā obscu
ratione eadē non cunctis mensib; facit qm̄ nō sēp trigesima in eadē solari linea
reperitur. sed aut sursum aut deorsū posita nec possit obstare
transmittit. Item lunę defectus fit e contrario luna posita hoc ē XV
in eadē linea solis. umbra terrę metalit[er] infuscatur. Nā sol umbrā
terrę in suā lineā mittit. Quā si lunae corpus intrauerit. qm̄ uidere
lumen solis terra obstante non poterit luminis solitia dēptione
furuescit. Alias cū in superiore aut inferiore latitudinis loco
fuerit. plenilunii effigiere lucescit. Denique ideo intra VI tū
mensē defectus non poterit iterari. quia aut XV ma aut prima
in eadē solis linea: p XII partium latitudinē spatiat[ur]. Deinde ñ pote
rit inueniri. Unde si ab aquilone rediens ad solē in latere p XI
mo posita non obsistit. ΠΑΡΑΞΑΖΙΝΕΝ ΣΥΝΟΔΩΝ.
facere phibetur. quę si a latere septriones transcurrens coitet
obsistit. ΠΑΡΑΒΙΒΑΖΝΗ ΒΟΡΙΩ ΣΙΝΟΔΟC memoratur si ab
austro ueniens. nec obsistens lumen acceperit. ΠΑΡΑΜΑΖΙ

MENCINOAON NOTHO [ab austro] fecisse dr. Si aut ad solare circulū ueniens
ab austro obstiterit soli. ANABIBAZON [ascendentem]. CINAECMON [coniunctionem]. fecisse dr.

HE species diuersitatesq; lunę siue mortales uarietate confundunt. Nā sol — DE SOLE
quē gemino dixim' meare motu quippe ab ortu aut cū mundo corripit.
aut ipse suum circulū contra mundum p obliqua distendit. Uerū ex ea
parte qua cū mundo uoluitur cotidie ortus sui liniā mutat. & quos oms
ductus p quos uoluitur [circulos] appellamus. c lxxxiii. eosdē ēē dubiū n habet. — circulos

Nā siue a cancro descendat p eosdē usq; ad brumalē circulū currit. siue
a bruma in solstitiū ueniat p ipsos denuo reuoluitur. quiq; idē secantes
sectō zodiacū contrariis signis ppetuo limitantur. Nam primus arietis
circulus primus ē librę. Itē trigesimus arietis trigesim' ē librę. Itē tauri
prior. Scorpionis ē primus. Si igit' ccclxvi. partibus fiunt. clxxxiii
circuli quos oms parallelos appellamus. & ex contrario ut dixi signa
isdē partibus secant. Ergo bis hos circulos annuos. ccclxv diebus.
& quadrante pagit. siue ad solstitialē circulū tendat. siue exinde re
uertatur. Illud etiam non tacendum quod cū duo sint hemisperi
a unum ab equinoctiali circulo in septētrionē. aliud in austrū ab
eodē aequinoctiali tam sol diuersa [illegible] utrūq; ratione trans
curratcū ut dixi paria sint signa partis utriusq;. Uerū id qd ad solstitia
lē consurgit c lxxxv. diebus. & quadrante diei noctisq;. Id aut qd ad bru
malē deprimitur. c lxxx dieb; pagitur. Quod utiq; illa res facit quod ec
centron solis circulo dixiet tellurē. & in superiore hemisphęrio altius
tolli. in inferiore ad terrę confinia ppinquare. Dubiū aut non est citius
transcurrere breuiorē sint tardiusq; diffusiorē uerū. sol cū ad cancrū ab equi
noctiali parte conscendit aestatē pstat hominibus quos int' solstitia
lem septētrionalēq; uiuere dubium non habetur. cum ab eodem can
cro in aequinoctialē librā descenderit autūnū facit. Cū uero ad bru
malē liniā recedit [torpor] hiems habet. Propterea qd calore demoto torpor
inuadit. Rursum cū a capricorno hiemali in aequinoctialē arietem sur
git. uernū tēpus arridet. ex hinc cū iuo in cancro aestas torrida
renouatur. Sed e contrario p ferre omnia non dubitatur antipodas
quoz aestatē capricornus facit. hiemē cancer. sol tenens aequinoctia

utriq; partite perie. Iam illud sup fluuum puto noctiu accessus defe
ctusq; memorare. Cum pares prorasint aestiuus diebus hiemis noctes
& hiemalibus dieb; noctes estiue. unaque equinoctialis nox quebis
anno. contingit parsit dieisuo. Nā cū ab equinoctio uerno in cancrū
sol meat. om̄s dies maiores sunt noctibus suis. Itē ab autūnali aequino
ctio usq; ad brumā [p longatis] minores dies noctibus dilateratis. Minimus
aūt brumalis est. anni dies qui habet horas nouē. Maximus sol
stitialis habet horas. XIIII. Licet hoc p clymatū rationibus uariet.
Nā clymata. VIII. sunt. sed p ximū solstitiali di ameroes. Deinde al
terū cly a syenes. tertiū dia alexandrias. quod ducit p terenas in afri
cā carthagini ab austro adiacentē. Quartū et medium ex omnib;
diarodu quod p mediā pelo ponensē siciliāq; ductū ad ostiū. bē
tis peruenit. Quintū ē diaromes p macedoniā et alterā partē p gal
lias et lusitaniā attingens. Deinde sextū p ellespontū traciāq; et con
finē germaniae galliā. Septimū diaboristhene p ponticū mare. &
ab altera parte germaniam britanniāq; p̄cidens. Ultimū est ultra meo
tis paludes. & infra riphe os montes. Ergo scdm climata dies dicant.
Dia meroes maximus dies habet aequinoctiales horas XIII. minimus
dies XI. Dia sienes maximus horas habet XIIII. minimus X.
Dia alexandrias maximus horarū XIIII minimus VIIII. diaro
du maximus horas XIIII. minimus VIIII. Diarome maximus
XV. minimus VIIII. Diaellispontus maxim̄ horas XV. minim̄. VIII.
Diaboristenes maximus horas horas XVI. minimus. VIII. Diaripheon
maxim̄ horas XVII. minimus VIII. Deinde cū p [pe] cardinē accesseris
longior dies sēp. breuiorq; nox fiat. Denique colligit sub ipso uero
cardine semp diē ee. Interea his clymatibus quibusq; crescunt de
crescunt que luces. sciendū que a bruma ... ra dies acrescere
[hor. i. s. pars] ut primo mense duodecima eius dē temporis quod addit esta
ti adcrescat. secundo mense [hor. II.] sexta tertio [hor. III.] quarta & quarto mse
alia [hor. III.] quarta quinto [hor. II.] sexta. sexto [hor. I.] duodecima. Illud quoq;
manifestū quod zodiacus circa cancrū capricornūq;
flexione equinoctiale pene directum secat. Hactenus de sole.

Tantu dies salua quiuel

∴ ad tagū descendens

hunc planetarum cursus euenit intueri. Ceterumque precipue quae circa solem peragratione mundana uoluuntur. Nam stilbon perenni anni circulum ducens
uelox per octo latitudinis partes alterna incitatur diuersitate discursit. Hunc uene — DE MERCVRIO
risque circulos. Sepy cyclos *suppendentes* esse superius memoraui. id est non intra am
bitum proprium rotunditatem telluris includere. sed de latere terrae
quodam modo circumduci. Qui ut ortu sibi inde occidere quique uideantur
mundani motus raptibus inuoluuntur. Sed is de stilbon licet solem
ante & retro & diuersis circulis continetur *mit*. ab eo tamen numquam ultra XXII
partes poterit aberrare. nec duobus signis absistere. Hunc praeteriens
sursum nunc consistens. aut certe regrediens. Qui quidem diuersis scematibus
uariatur. Nam licet exiguo paruique temporis *spatio* faciat. Tamen et ortus
facit & occasus. Quippe ubi radiis solaribus conditione partium libera
tus. ante emergentis splendorem iubaris uibrabundus apparet ultra
terrarum orizontem subleuatus. Nam acronico *a certo tempore* ortu hic numquam poterit
e regione eleuari. quippe in diametro solis positis posse euenire sideribus diame
trum in signo septimo prohibetur. Ita fit ut iste qui ultra signum & alteram eius
guam portionem sequentis abesse non poterit. non illic contingat ortu acro
nico *soli* subleuari. Demque nec contrarium eidem nocuit occasum. Sed orsum sumit
id est uespertinum cum post occasum solis luminis sui libertate clarescit; Item
occasus duos habet unum cum ante solem parere solitus claritate radii superuen
entis occulitur. Alium cum tandem retro gradatione sui uicinius solis admotus
supra & infra *partes* ut parti in occasum; ab eo quippe solis lumine intra uiginti mo nita abesse — t patitur
non poterit. Licet maioribus partibus aberrarit qui ultra secundum signum pri
poterit inueniri. Et hastam obscurationes ortusque perspicuos. quarto
quoque mense nec idtam se *inuenit* offendit. At uenus quae a ba lius phosphoros *lucis ferus. i. sedes* — DE VENERE
pominatur. a pytagora sam igitur suis ostensa est terris rationibus peruesti
gata & ipsa circa anni confinium *tam bire* habere circulum proprium perdocetur.
Nam diebus ccc. & aliquot latitudinis uero partibus xii. lunae similis peruaga
tur. l. momentis a solis orbe *subtus* discedens. licet plus a xlvi. partibus ab
errare non ualeat. & *3 tamen* in suo posita circulo. eum uaria diuersitate circumdat.
Quia aliquando eum trans currit. aliquando subsequitur. nec comprehendit. aliquando superfertur. numquam subiacet. quippe quae non an
nis omnibus reuocet cursum. Tunc etiam *cu* retro graditur ultra anni circu

xv

lũ tardior conlustrat orbẽ. Cũ aũt directo cursu stat & iã in undecimo m̃se

circulũ complet. Et tunc faciens ortus in luciferũ. Nunc post occasũ solis efful *(margin: ṫ matutinũ / ante solis ortũ)*

gens uesp̃ ṫ uesperã (uẽo) nominatur. Sola de quinq; sideribus umbrã reddit

[illegible] Sola que fulgori solis emergentis diu ẽ spectata ñ cedit. Quẽ quidem

in ortu matutino plerũq; quattuor m̃sib; inmoratur. In uesp̃tino uero

p̃(?) nũquã plus xx. dieb; uerũ tam (eius) usus. quã occultationes. xvIIII. m̃si

bus restaurant. Nã pyroys siue martiũ sidus ultra solẽ means & iã *(margin: DE MARTE)*

ipse circulũ ṫ telluris eccentron meat annis p̃pe duobus. in latitu

dinẽ quinq; partes excurrit. Cui licet cũ duob; suppositis ortus occa *(margin: plinius dic̃. IIII.)*

sus stationesq; acreditus uideantur esse cõmunes. tam & altitudinẽ

p̃priã et stationẽ primã & absidẽ suã & ceptã ceteris nouit. Nã eius

altitudo id est ubi se ei circulus altius [illegible] extollit. Sub signi leonis

regione ẽ surgit. Statio uero specialis eius prima. Nã utpote

soli coniunctus de p̃ximo & iã in quadratura (infra trã ? partes signiferi) eius positus radios

sentit. quippe in nonagesima parte ex utroq; eius latere re

moratur. Absidẽ & iã habet [illegible] suã q; sublimem in capricor

ni confinio. hoc ẽ [illegible] (ubi iungitur circulo hou…) [illegible] *(margin: DE IOUE)*

taris adomnia utpote superior xii annis longitudinẽ p̃prie circula

tionis excurrit. P̃ latitudinẽ uero quinq; partiũ spatiatur. altitudo *(margin: c)*

eius circuli in uirgine reperitur. Absis uero in cancri (ibi ung... circulo...) quinta decima

portione qua ascensus descensusq; eccentron esse t̃rã. ipsũ quoq;

circulũ contestant. Foenonis aũt hoc ẽ saturni p̃ latius omnib; *(margin: DE SATURNO)*

sid. modico minus annis xxx circulũ suũ p̃ latitudinẽ circũ

currit. In latitudine uero tribus tantũ aut & iã duabus partib;

p̃uagat. Altitudo q; de cuius circuli in scorpionis signo grandescit.

Uerũ absis ipsius in librę xx portione. Ortus tã ei quã duob; inferiorib; (non) *(margin: u)*

rioribus fit similes cũ ultra xii partes eos matutini radius p̃ter

ierit solis. Tunc quippe matutinũ ortũ facere p̃hibent. Occa

sũ uũ aũt cũ sole dimersore mot (istor) partibus poterunt appare

re. Est & alius qui a (ortus temporalis) ΚΡΟΝΙΚΟΣ p̃hibetur. cũ sole intra

orizontem demergente de oriente s̃ facie clarũ planete

nascentes sic emergit. Occultationes uero eor fiunt cũ ra

dio consequente (s. solis) p̃prii luminis uibrata (splendorem) amittunt. Demq; apur

uel signo
...tibus CXX ... uicinas efficiunt. mox quinctario in CLXXX partibus
IIII ... & ortus ... uesperanos. item que a in alio latere in CXX partibus
uicinas ... stationes faciunt ut superiores primas q; s. & tertia secundas dicunt. qui superiores
primas esse dixerunt. Consecutus autem ita cluis in tria XII partes eas opprimat & oc
cultat. Sed cursus diuersitates altitudines q; causas consistendi retrogradien
di q; atq; incedendi omnibus supradictis importat radius solis afful gens.
qui eas percutiens aut in sublime tollit. aut in profundum deprimit. aut in lati
tudine declarare. aut retro gradari facit.

MARTIANI MINNEI FELICIS CAPELLE AFRICARTAGINIENSIS
DE ASTROLOGIA. LIBER VIII EXPLICIT. INCIPIT EIUSDEM LIBER VIIII. DE MUSICA.

lassos deficientib.
Iam facibus spectans marcentibus ignes
pallas
Instaurare iubet. tunc hymenea uenus
pallas
Quis modo inquieterit. quod sollertia fine — Hyperbaton est
exercitationes liberalium artium
Impedient thalamos. ludere gymnasia.
obstipuit pulchra
Diriguit comis blandisq; assueta uoluptas — Comu pulchru
Et noster pallens contrahit ora puer.
lectis
Ipsa etiam fulcris redimicula nectere sueta
de aflorum alit caris gratia
Flora decens animi anxia cum carite est.
Nec meli cum retices modulatur tibia carmen.
cantu persequerans
Nec dulcis temptat psallere melpomene
Omnia que tenero moris feruescere ludo
In cumulum docte uocis honore tacent
Nec suada in illecebris sponsalia pectora mulcet
dea irata prouocat
Nec cis tremula incensa allicit aculeo
Qui metiam interulos gaudens dissoluere nexus.
dea & est nomen singularis
Blandificaq; libens stringere corda face
Nutantes oculos reprimit stupefacta uapores. — t pauore
gentis
Et per ferre ualet gorgonos ora trucis.
mercurii
Si erudita placent. certe sponsalia diui
Saltem docta ferat carmina calliope.
Quam simul oblectans uocis modulamine mentes
Taedia dulci sonis auferet illa tonis.
fastidiosis ...
Quippe scruposis fateor lassata puellis
Insuetis ledor mestificata moris

Proba sicuolupe est. hec seria casus per euiuo
Nec cura astriferi testimulat thalami.
Ast ego sub cubui lepidisque assueta choreis
Non ualeo tristes cernere cecropidas.

Et tum dictorem supina paululum reclinisque pone consistentis sese
amplexibus uoluptatis: Uerbis assertionique tirincole omniumque cunctique flucti
gene. quam plures etiam astriluci assensere diui. presertimque le
mnius mulcifer fabrilium tantum operum sollers maritus pro potiore attestatio
ne collaudat. Tunc denique quod decenter innixa atque ipsa relabentem lassitu
do deuicerat. mars eminus spicatae tenere cum admirationis obtutu.
languidior refractior uoce laudauit. profundaque in se se traxisse suspi
ria. et bromius in se fauoris gratiam dispar fuit. Quin etiam ipsum
athlantiadem tanta flammate cupiditatis cura concussit ut omittere
uellet que circa sponsalem cultum ornatiora disposuit. tanti quippe
in sui perquam ueneri displicere. Uerum superum pater licet insinuati
one germane ut properaret admonitus tamen ne quid nuptialibus de
rogaret ornatibus. aut tante eruditionis examen delectatione festinati
one compelleret. quippe bandarum numerus superest. nihil afferens festinatio
nis et quietis. Cum delius medicinam suggerit architectonicamque in preparatis ad
sistere. Sed quoniam his mortalium rerum cura terrenorumque sollertia est nec cum
aethere quicquam habent superisque e fine non incongrue si fastidiores spuuntur
In senatu celico retinebuntur ab ipsa deinceps uirgine explorande discus
sius. Una uero que potissima celi siderumque dilectione examinis hui
tam fauore quam uoluptate disquiritur. tuisque conspectibus non poterit sine sce
lere uiduari. Sed illud pre cunctis intimatum uelim quod dotis offerende
cumulandeque reciproco alias aduexit uirginis mater puellas. Quas
opulentis conlocatas muneribus examine isto explorare constituit.

Haec igitur non disparilis numero pegasidis gregis uenustate. eruditionis
etiam dignitate paucis adstantium conferende. Inpenetrabilibus
quoque uirginis secretis et sanctioribus alumnate. quone odio. quibus
que deliciis ac prorsus ueneriae mollitudine sideralis curiae transeunt.
iouialis augoris maiestate pensentur. Hic tritonida atque in
uirgines. quas fronesis educauit superum incessabilium pectorum arca

t collocatura

ht A. mpillas ne[...] sanctis libera res. numinibus certe litare penitus abnegatū.
natenuer [...] urm quisquā. quinonillis uoluntatis abditae int̄preta
m̄nta committeret. Denique ex his quā plures antistitā p̄fessē duum. Ceterū
transactę uirgines eruditionis causa prestitere miracula. Haesami
liaritatis uite p̄fert documenta. Nā uti diuina humanaque dissidia solae
semp int̄ iunxere colloquia. Has igitur ingressas agnoscetis p habitus
que diui. Quae cū delius pallasque disserenent, earū disquisita uoca
bula. Tunc phebus genetliace p̄ inquit astabit. quae rationis aethe — I. genitura t stellatrix qcurat de geniturus hominū.
rię conscia pensa lacesis adopor̄t &; atque instantium seculorum geren
da denuntiat. Deinde simbolice quę uarietatibus ominatis uentura — II
cō ponens. au spiciorū puentus pensitat uribus futurorū. Demum tiche — III
tertia est p quā tripos illa uentura denuntiat. atque omnis eminuit
nr̄a cortina. Denique in argumentū presentiae mihi cor uus attludit.
Cygnus &iā sociatur. ut diei noctisque puentus nos ambus presentire
concolor tēporū pluma testetur. Ipsaque tripos trini cursus prae
sagia pollicetur. Hoc est ex tantis. instantis. et rapti. Demum triga — IIII
rium supplicantis semp germanitatis aduenient. quae cura uulgo
suffragia pollicendo incertos mortaliū sensus primū in spē
o pis superae prouitauit praesidiique indigā incultū fecit. pcedere pa
tionem. Hanc igitur sueti trigeminā feminā siue tres in unius nominis — V. VI.
uocabulū conspirantes. Quis in caelū uenientes inexaminatas attē — t inexaminatione
ptet explodere. Cū pereat inter nos certū sit demeare. Post has uero a — VII
stabit decens illa sidereis fulgurans q luminib; quę epistula ristua &
dictae & pbata. Huic sē p pactu as assereris credidisse manubias.
actri sulcae lucis cū misisse fulgorē. quae iuas. uestigia. aduentū &tu
tusque igni uagę denuntiationis agnoscit. Huic igitur feminę colloquiū
denegam⁹. p quā edictorum tuorum admoniti mortalib; innotescent.
Cur igitur pater optime remoraris et intromittere eas alacer. &
pbare. Postquā haec lato ius dixit. iuppiter armonien uenire.
quā suggestū est mercurii alium solā sup esse. pcepit. Tunc q alias — VII. mechanic
in ordine continuari. Hic luna iam gemina emensi diei por
tione cō mometa ingressurā mox inquit feminā pos sū explo
rare uobiscū. Ceterū ppinquant e confinio noctis consequentis
tēpora impatiri n possū. Quippe plaustrū in tauro q; ac mundana decur

sionis itiner subeundum. Nec ceterarum me auscultan[illegible] [illegible] stelli
geri raptus in se recipit permittit. et fateor uelle si quid ex aminna
[prorogaret] tionem uirginum prorogaret auctoritas. ipsa quoque tam perfec [nobilis]
dius eruditionis assertacognoscere. praesertimque cum perendinationis [breuitas]
tio rationabilium expectatur. per lassa iam cognoscentis curae fati
gatione fastidia omnem doctae intimationis excursum grauatae labo
ribus intentionis excludant. et illa expetendae cognitionis a sperban
deque subtilitas. inodium noscendorum obtusa multiplici perplexitate uer
tatur. Ae quiuis igitur diuo ampliandam discussionem tantum inardesce
te sitim aurium uiuidarum. quae cum luna dissereret. omnis certatim as
sensere diui. Dehinc quae utrum repensatrix data dies quae conferen
dae dotis [uocari] prorogari iure publico posset inquirit. Quo ducto arcas [dei]
ille prisci iuris assertor. magna nepotum obsecratione consultus.
responditque regularium et iam matrimonio copulato dotem ducere
re feminam nullis uiro legibus prohiberi. ac tunc iuppiter perita patris
eruditione commonitus. habeo inquit mea pignera gratulandum.
quod fas asserit quicquid uos uelle cognoui. uerum enim fastidio frigidi [diuus] dela
tione defugiam. Autumem crebrius accelebrare consilium. aut doctarum
uirginum examinare sollertiam desidis ignauiae dissimulatione piguerit.
praesertim cum terris indecenter expulsas solis oporteat adhaerere sideribus.

Nunc igitur praecellentissimam feminarum armoniam quae mer culta lium sola
super est audiamus. Haec quippe est quae superum curas prae cunctis poterit permul
cere. aethera cantibus numerisque laetificans. et nostrum tantum modo coepit
celebrare palatia. ex quo iam terrigenae stoliditatis ignauiam quam meli [tco]
opera in docilis auget sine fine mortalitas. Demque iam pridem homi
nes deuitataque gymnasia abscedens orbe terrisque damnauit [spreuit]. ac uix
cillenidae indagantis excursibus. Nunc compensa post longae oc [tcop hensa]
cultationis obliuia defuga reuocatur. reducitur que lutabulis. Hanc igitur
repertam post secula numerosam et deinusum melicum carmen que renouatam.
uolup est quam conducat audire [mere cupius]. Ceterae uero eruditionis doctis
simae sacraeque germanae cum renouata lux fuerit intromissae.
intentionis curae examine probabuntur. His orsis iouialibus phoebus
admonitus uirginem sibi prorsus accommodam admissurus egreditur.

.. numerata
i. musica et est nominat singul[aris]

Verum Paphie [illegible] gratulatione concussa annuit puero ut praecineret
nuptiale carmen. Itaque Hymeneus alacri tandem vigore luminatus, pec ipsa
iam renuente Tritonide sic coepit.

Aurea flammigerum cum luna subegerit orbem.
Virgo deusque sacro sociabunt foedera lecto.
Hesperus intactas servet licet usque puellas.
Nec matris lacrimae pressis pectoribus ungues.
Nec thalamos metuas seris hoc quod iure tonantis
Iam placuit doctis sollertia sacra mariti.
Aurora exoriens roseis spectabit ocellis.
Ipse ego pallentem speculabor luce puellam.
Conscia iam veneris sponsa serta parate napeae.
Inque toros violas certatim fundite conchis.
Crinales spicum pharetris depone cupido.
Flammea virgineum quae obnubere suetus pudorem.
Te blandum teneri quae conscia sola doloris.
Quae grandaeva novo noscens se committere amori.
Tum modo quae amando oculos delectat decoris.
Osculoque tuo chelis iuvenem complexa lacertis.

[illegible] CONIUNCTIO [illegible] ANACREONTICO.

Rosis iugabo lilia.
Fulcris parate cinnama.
Nuptam videbis fossore.
Nexus valebit rumpere.
Est quae nunc sorore dulcior.
Magis placebunt oscula.
Flores resecti praemia.
Sese occulentem visibus.
Crocumque lecto spargite.
Pulvinar almum cometis.
Libens capillum solvere.
Regina deme pronuba.
Venus decens solabitur.
Paravit illa pectora.
Recondemetis intimo.
Secunda reddere pignera.

His Hymeneo dictis velut fescennina quadam licentia personante geminanteque
crebriusque plausus feratus. maxima circumstantium multitudo Tritonidem dio- quasi dicat nota i. sensus delectio
nemque comitata digreditur et ad nos reductus tandem virginis stadio properanter
concurritur. Verum tamen puellarum quae deas dominae consecutae pone fortes consti-
terant. quam aero vero populus quis iussus advenerat properabat. Illae ut psallentium
di materiem disceret. Hi ut sacri vultus memoriam recenserent. Necmo-
ra et ecce quaedam suavitas interceptata aulicae quae dulcedinis. cantus inso- Aulis tanta fistula
nuit. ac melodiae ultra ultra tunc terrerum oblectamina recipientes.
auditum mirantium compleuere divum. Non enim simplex quidam et uniprius
materiae tinnitibus modulatur. sed omnium organicarum vocum conso-
nata permixtio quandam plenitudinem cunctitantem voluptatis admisit.
Quo canore diutius circumstantium pectora deorumque mulcente. illae
egressorum paulo ante tur hi adventum virginis praeeuntes. acti-
ti comitatus perambulare visuntur. sed non casse dulcedinis pertine

Iro amo
calli mera . bona dies
Imeros . serenitas
terpso . delecto
terpsice delectans
∴ t monaliter
i. cum una fistula

aliquo sonori modulaminis argumento auctore [illegible] ac [illegible]me cypri
dis filia et Imeros cupidinis assecutor . Itemque terpsi [illegible] concinen
tes gratissime intrauere primum . Sed puer monaliter sonabat . Post hos psallen
tes . pitouo luptas . et gratiae admixtis . Lyre uocibus atque ipsa armoniciis dis
sultantes motibus aduenere dextra leuaque . Interea praecedebat numerus
aeroum crinitorumque sapientum quo omnis modulatione quidem leni paruaque uo
ce qualibet dulcedine murmurantes . sed alii laudes deorum hymnosque quam
plurimi . alii musicos tonos quos modo ceperant retexebant . uerum per me
dium quidam egestes . canorique semidei . quorum hircipedem pandum . siluanum
harundinis enodis fistula sibilatrix . rurestris fauni puritibi adecuerunt .

Verum sequentis aerou per cluentium admiratione conuentus . Nam orpheus am
phion . arionque doctissimi aurata omnes testudine consonantes flexanimi
um pariter edidere concentum .

t flexanimum

ELEGIACUM SIMPLEX NULLO AEROICO INTERPOSITO

Nam thrax quod iura rumpere regna erebi
Quo quesitam meruit inmemor euridicen .
Quo cantu stupide tigridis ira ruit
Quo feritur rapidas per domuisse feras
Quo uidit rigidas cladibus ire comas
Ismaros et siluas currere monte suas
Carmine quo stri mon conticuit latices
Et tanais uersis saepe reflatus aquis
Quo impune accubuit rictibus agna lupi
Et lepus inmiti contulit ora cani
Hoc nempe permulsit insonuitque melo
Atcumulansque magis carmina sacra noui .
Amphion rigido incorporeis mentis iter
Quoque dedit montes sumere posse animas
Quo sensus duris cautibus inseruit
Et docuit rupes carmina uelle sequi .
Nam muros thebis dulcisonis fidibus
Praesidiumque dedit carminis arbitrio .
Sed precario prima marmora surda chelin
Tempsere . extremam cum flagitaret opem .

Scilicet indomita dudu procella nothi
Spumea sonet uerre[...]ret ima maris
Delphynas totis sollicitauit aquis
Et melicos cantus belua grata tulit
Vere anastans numina magna deu.
Quae istoru laudes pculit armonia
Quae domitare erebu marmora saxa feras.
Et potuit rupes sensificare tonis

Post hos honoratior fontigenaru uirginu chorus pegasei ac uotis spectare diffluebat qui phygii cuiusda pubidę cicutis geminatis interstinctis. omis pcedentiu suauitatu dulcedines anteibat. Tande int phoebu palla demq. media armonia sublimis ingreditur. Cuius sonoro caput auricoruscantis bratteis comatus. Ceso etia tenuatoq. metallo rigens uestis & omnib; admotu gressumq; congruentia rata temperatu blandis lenit crepitaculis tinniebat. Cuius incessum mat paphya utca contigue sequebatur.

Licet pulchris rosea numeris ac liberatis passib; moueretur. uix tam potuerit imitari. Dextra aut qdda giris multiplicibus circulatu comissurisq; etmiris ductib; intextu uelut clypeu gestitabat. Quod qui desuis inuice cplexio omibus modulatum ex illis fidibus circulis omniu modorum concinentiam personabat. Leua autem uirginis quam plures ex auro assimulatę paruęque effigies theatraliu uoluptatu religatęq. pendebant. Verum ille orbis non chelis nec barbiton nec tetcordonas parebat. Sedignota rotunditas omnium melodias transcenderat organoru. Demq. mox ingressa atq. eiusdem orb sueurre concentus. cuncta illa quę dissona suauitas commendarat. uelut mutescentia tacuerunt. Ipseque tunc iuppiter cęlestesque diui superioris melodię agnita granditate quę inhonorem cuiusdam ignis archani ac flammę insopibilis fundebatur. reueriti intimum patrimumq. carmen paululum inueneratione mxterę mundanę. omnis intelligentiae surrexerunt. Tunc aeger si mon ineffabile uirgo concludens ad iouem reuersa aliis modulis sumenerisq. uoce & iam associata sic coepit.

METRUM ASCLEPIADEUM RECIP[illegible]

Te nunc astrisonum carmine supplici
Quo gemmata poli volvere sidera
Suevit lege rata sacra recursio
Praefandum veneror quippe potissimum
Nectis sceptrifero subdita demare
Omnigenum genitor regna movens deum
Mundum perpetuo dum rotat ambitu
Mens quam sidereo sufficis impete
Tenam flammigeri semina fomitis
Spargentem refero astra micantia
Te fouerant sacro munere flumina
Ternis porpureum dum renovas iubar
Testata ambrosium splendificas diem
Sic tua noctis honos lampade menstrua
Auratis crevit praemia cornibus
[illegible]
Anguis parnasias dissiciens feras
Sic solidi tenerum corporis ambitu
Tellus non prohibens axibus inditur
Alternisque regit et regitur polis
Sic inerta freti noscere limitem
Sicque ignem superum lambere pabula
Ut nullis scateant dissonalitatibus
Atque ita perpesa mente dissita vinculum
Ut semper metuant foedi fragum casus
Tu rector superum tu pater optimus
Complexuque pio sidera colligans
Natos perpetuo corpore vividas
Solventia cum perficiunt chelys
Bis plenum omnisona cui recinunt mela

hactenus armonia celestis

EXAMETRUM SPONDEACUM.

Iam vos veneranda quaeso caeligermina
Quae multi formes scitis ciere barbiton
Affatam nostris ferte corda cantibus
Misi illa sacre dum ferunt curiae
Mulcere vestrum quae vellent consortium
Iam vos vicissim precor legem numinum
Post hac sonabo disgregato plasmate
Suisque cunctos allubescentes sonis
Deducet urget atque debebit locis
Stimulosque rursum lene permulcet melos
Nunc igitur alma quae senatum lumina
Deum verendo culminatis vertice
Bissena quamvis deos et tusci numina
Ritus frequentent atque opiment victimis
Tam gemellis quae refulget cursibus
Natura [illegible] fastigio
Foebea utero praeferes vocabula
Pallas corusca ac decens latoia
Lunare quippe hac venit consortium
Foetontos ardens scandet axem delius
Nunc vos pudicinam fratres culmina
Precabor ipsa ne verendos contrahat
Vultus iugandisque ferendis carmina
Hymenque nostrum inveheat fastidium
Psallente plectro concinent nuptiae
Fidibus luxa fescennina prodient.

PENTAMETRUM SPONDEACUM CATALECTICO IN MEDIOQUE SYLLABA ACCIPIT PRO UNO PEDE.

Iam nunc blande melos carpe dione
Durusque rigor cedit amori.

PENTAMETRUM TROCHEACUM ACATALECTICO QUARTO LOCO TROCHEUM HABENS.

Nouit [illegible] probat carmen
Ipsum spumigene salum cytheres.
Nerinaque chelis mouet camenam.
Dum conchis galathea personante.
Nantes fluctigenas chorumque fore[illegible]
Flagrans cura trahit niualibusque
Inrestinctus aquis triumphat ardor.
Iam nunc blanda melos carpedione.
Durus quippe rigor cedit amori.
Carmen menaliae tulere pinus.
Percussaque modis sonat licheis.
Sollers arcadiam nemus cicutam.
Pernix semiferi puella panos.
Nam uersa in calamos sonat loquaces.
Qua dum forte deus premit labellis.
Suspirat uelut osculis canorem.
Iam nunc blande melos carpedione.
Durus quippe rigor cedit amori.

IAMBICUS DIAMETRUS.

Puer ipse uersi formis
Facibus studet cupido
Arcusque dulci neruus
Roseo ligans ramali
Feriato liquit arcu.
Calamos parante musa
In carminis leporem
Curam negat sagittis.
Lenerumque harundinetum
Nostrum in melos reliquit.
Nunc ergo corda mulcent
Vapor et canor liquenti.
Placet ut deceat uicissim
Cantemus atque amemus.

Iam nunc blanda melos carpedione.
Durus quippe rigor cedit amori.
Prudens puella pulchre
Mater fuit lacaene.
Illecta sed canore
Nescit dolum cauere.
Nam candidus niuosis
Olor inuolutus alis.
Argenteis minorem
Plumis uidens decorem.
Nec posse porpuratis
Nimium placere ocellis.
Tenero sciuit cantus.
Foetonticas que musas
Coepit repente ficta
Fraudem parans senecta.
Sic admouetur ori.
Roseumque circumacte
Rapit osculum puellae.
Gremioque complicatus
Pretium tulit pudoris.
Iam nunc blanda melos carpedione.
Durus quippe rigor cedit amori.
Carmen ladmiadeum.
Lucis diua secundae.
Sacris pretulit astris.
Antrum quippe secuta.
Linquens culmina caeli.
Pastoralibus ardens.
Palmam dedit cicutis.
Pulso et luminis auro.
Pandit septa balantum.
Sordentique adoperta

Pratis gaudet amictu
Ac tunc conscia noctu
Pascit monte capellas
Spectans sidera mundi
Mage percrepat flagello
Nec curare deorum
Pensa aut ferre susurros.

Illex carminis ampli
Aegram curam coegit
Temnit noctis horrorem
Praefert antra subulci
Rupe et dura quiescit
Et post regna tonantis
Stramen dulcius herbe est.

Talibus armoniae carminibus oblectatio omnis permulsit divum. nec minor quippe ex fidibus suavitas quam vocis modulamine resultabat. Denique quam industria comparatum quibusve adsequendum discendumque opibus vigil cura repromittat utilitatem dulcem eblanditamque mollitiem intimam animum liquescat affectio. iove admirante dis quirit. Ac tunc virgo cum artis praecepta a se expeti examinandaeque eruditionis intentione conspiceret paulum melicis temperans excitante quoque delio palladeque sic coepit. Iampridem quidem exosa terrigenas et fastidiosa mortalium caeli orbes stellantes motio. In quibus artis praecepta edissertare prohibitum cum melodiam omnis operis convenientem pulsibus modulorum machinae obtunsas ipsa mundi ... et agnoscat. Sed quoniam emersa atris virgo puptura vanescentia incapedinate perplexitatis oblivia iam supero debet vigore discutere. iussa per curram si prius ingratae mortalitatis commoda repudiata recensea. Dum me quippe germanam gemellamque caelo in illa incogitabilis effigientia genuisset immensitas siclere revolutionis excursus utque ipsa totius mobilis volumina comitata superos incitosque fulgores modis assotians numeros non reliqui. Sed cum illa monas intellectualisque lucis prima formatio animas fontibus emanantes in terrarum habitacula rigaret. moderatrix earum iussa sum demeare. Denique numeros cogitabilium motuum totiusque voluntatis impulsus ipsa rerum dispensatis congruentia temperabam. Quare debere mollitalibus unum sis theofrastus laboravit. Pitagorei et iam docuere ferocia animi tibiis aut fidibus mollientes cum corporibus adherere nexum foederatum membris quoque latentes inserere numeros non contempsi. Hoc etiam aristoxenus pytagorasque testantur. Denique benignitate largissima sensim ipsi notionem meae oblectationis aperui. Nam fides apud delfos per deliacam citharam demonstravi, tibi per tritonidam puerico mitte. Marsiaque lidium somiter calamos mariandini et chaones in laudes influere celestium. Panduram egyptios attemptare permisi. Ipsisque me pastoralibus

verticis patris
... implatru
... altare sup ponere
... tras manelū perrenitū

... deucoponere. t deicoposita
frasto copomo

... virtutis acum t xenos
hospitiū ut de xenodochiū
domus hospitium

... quinta toni principale

120

fistulis [illegible] cant. aut tarborum crepitus susurrosque fluminum imitantibus; nunc gavi. spal-
tas. cordacistas. sibucos. vel draulis protuli condiscordem adcommodum humane utilitatis
munera. Per me quippe eum homines illexere succursu. Irasque inferas pre-
muere. Quid quod bella victoriasque undique meis cantibus conquisi-
vi. Nam Cretes ad citharam dimicabant. Lacedemonii ad tibias.
Nec ante adgrediebantur fata proeliorum priusquam illis contigerat litare mu-
sis. Quid amazones. nonne ad calamos arma tractabant. Unde quarum
una quae concipiendi studio venerat. cum alexandrum salutaret. dona-
ta tibicine. ut magno munere gratulata discessit. Lacedemonios ingres-
sa. Italia sabiritas. tibicines ad proelia praeire quis nesciat. Tuba sonipedes
solum sonipedes atque bella. sed agonas acuere. certaminumque membrorum. hunc
quoque compertum. Quid pacis munia. nonne nostris cantibus celebrata. Nam
Graecarum quippe urbium multae. ad lyram leges decretaque publica recitabant.
Perturbationibus animorum corporeisque morbis medicabile crebrius carmen inso-
nui. Nam freneticos symphonia resanavi. quod et asclepiades quoque me-
dicus imitatus. cum consulentibus urbium patribus. plebis inconditae vul-
gus infremeret. et seditiones accensas crebrior cantus inhibuit. Ebrios iu-
venes pindeque improbius petulantes. damonum e sectatoribus meis modulorum
gravitate perdomuit. Quippe tibicinem spondeum canere iubens. temulentiae
dementiam perturbationis infregit. Quid affectationibus corporeis. sine
assidua medicatione succurri. Febrem curabant vulneraque veteres cantio-
ne. Asclepiades tuba surdissimis medebatur. Ad affectiones animi ti-
bias theofrastus adhibebat. Sciadas quis nesciat expelli aulica suavita-
te. Xenocrates organicis modulis lymfaticos liberabat. Thaletem cretensem
citharae suavitate compertum morbos ac pestilentiam fugavisse. Erofilus egro-
rum venas rithmorum collatione pensabat. Animalium vero sensus meis
cantibus incunctanter adduci. saltem thracius citharista perdocuit. In quo
non fabula seductiva gloriam procreavit. Unde enim cervi fistulis capi-
untur. pisces in stagno alexandriae crepitu detinentur. Cygnos hipbo-
reos citharae cantus adducit. Elefantos indicos organi captos mulsos
detineri voce compertum. fistulis aves allici comprobatum. infantibus ore
pitacula vagitus abrumpere. fides delphinis amicitiam ho-
minum persuaserunt. Quid cantibus allicio disrumpique serpentes.

scutum breve ansulas ferreas cum catenis

celica tuba quae dicitur rumba rustice

Freni. membranula sub torace. per ventrem et costas quam si aliquis lesam habuerit in amentiam vertitur

Scia. umbra

glandem fert. messesque transire. manes ciere. lunam quae laboret [illegible] non
ne ipsius vetustatis persuasione compertum. in Lydia nympharum insulas dici quas
et iam recentior asserentium Varro se vidisse testatur. quae in medium
stagnum a continenti procedentes cantu tibiarum primo in circulum motae.
dehinc ad litora revertuntur. In Achaia co. litore mare ex Tharamso
nat. Megaris saxum ad ictum pulsus cuiuscumque fidicinat. Posse me in
numera mortalibus a me collata perferre. ut non me terris fugiendi studio
reliquisse. sed ingratae humanitatis ignaviam viderer iure damnasse. Sed iam ut artis
praecepta desiliam. ut nuptiarum virginum permissum munus impendam. et quod officium meum est.

diffinitio musicae

et bene modulandi sollertia quae rithmicis et melicis astructionibus continetur.
prius de melicis dissertabo. Dico quicquid rite sonuerit. aut tonum esse.

CXXVI diffinitio toni

aut emitonium. aut quartam partem toni quae diesis appellatur. Verum tonus est spa
tium cum legitima quantitate quod ex duobus sonis diversis inter se invicem continetur.

I

Emitonium dicitur quod toni medium tenet. Dieses vero distantiae tres sunt. Nam pri
ma brevior quae tetartemoria nominatur. ex eo quod quartam partem toni recipiat.
Enarmonios quoque dicitur propterea quod enarmonion modulandi genus per hanc maxime de
metimur. S[illegible] Quo habet
partem tertiam toni. Itemque cromatice appellatur quod cromaticum modulandi genus ipsa

II

findit. Tertia vero habet toni tertiam partem. ac dimidiam tertiae. et vocatur

III

emiolia. Et armoniae divisio quoniam emolii modum conplet. Tonus igitur id est plerumque appel
latur et sonus. Verum sonis per singulos quosque ac per omnes tropos numero XVIII. quorum
primus dicitur apud grecos ΠΡΟϹΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟϹ. apud romanos vero
quia eadem voce nos ut summus Iuppiter statuit idem dicitur adquisitus. Secundus
ΥΠΑΤΕ ΥΠΑΤΟΝ hoc est principalis principalium. Tertius ΠΑΡΥΠΑΤΗ ΥΠΑΤΟΝ.
id est subprincipalis principalium. quartus. ΥΠΑΤΟΝ ΔΙΑΤΟΝΟϹ. id est princi
palium extenta. Quintus ΥΠΑΤΗ ΜΗϹΟΝ. id est principalis mediarum.
Sextus autem ΠΑΡΥΠΑΤΗ ΜΗϹΟΝ. quod est subprincipalis mediarum. Septimus
ΜΕϹΟΝ ΔΙΑΤΟΝΟϹ. id est mediarum extenta. Octavus ΜΗϹΗ. hoc est media.
Nonus ΤΡΙΤΕ ϹΥΝΗΜΜΕΝΟΝ. id est tertia coniunctarum. Decimus ϹΥΝΗΜ
ΜΕΝΟΝ ΔΙΑΤΟΝΟϹ. hoc est coniunctarum extenta. Undecimus ΝΕΤΕ
ϹΥΝΗΜΜΗΝΟΝ. id est ultima coniunctarum. Duodecimus ΠΑΡΑΜΗϹΟϹ.
hoc est propemedia. Tertius decimus ΤΡΙΤΗ ΔΙΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ. id est ter
tia divisarum. Quartus decimus ΔΙΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ ΔΙΑΤΟΝΟϹ quod est

Quintus decimus ΝΗΤΗ ΔΙΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ id est ul
diuisarum extenta. Sextus decimus ΤΡΙΤΗ ΥΠΕΡΒΟΛΑΙΩΝ id est tertia
tim diuisarum. Sextus decimus ΥΠΕΡΒΟΛΑΙΩΝ ΔΙΑΤΟΝΟΣ hoc est excellen
excellentium. Septimus decimus ΥΠΕΡΒΟΛΑΙΩΝ id est ultima
tium extenta. Octauus decimus ΝΗΤΗ ΥΠΕΡΒΟΛΑΙΩΝ
excellentium. Hi sunt igitur soni qui modulationem apte et curationem componunt.

Constat autem omnis modulatio ex grauitate soni uel acumine. Grauitas dicitur quae modi quadam emissione mollescit. Acumen uero quod in acie extenuatam gracilis et erecte modulationis extenditur. Ex supra dictis itaque sonis qui et singulis et omnibus tropis rite conueniunt sim phonie tres. Quarum prima est diatessaron que latine appellatur ex quattuor. Et recipit sonos quattuor spatia tria productiones duas et dimidiam. Nam sonum id est tonum productionem uocam. Est autem emitonium quinque quae ad productiones plenas et integras mediatenus ualent. ΔΙΕΣΕΩΝ decem.

Diesis uero inter spatio est sicut supra dixi quarta pars toni. Sed haec simphonia est in epitriti ratione. Epitritus autem dicitur qui et numerum ternarium habet et trium tertium, quod est unus, ut si quattuor ad tres. — EPITRIT

Alia simphonia quinaria est et dicitur diapente. Atque constat sonis quinque qui in se quattuor spatiis diuiduntur. — DIAPENTE

Productiones habet tres mediamque precidit hoc est tonos tres ac medium. Emitonia septem. ΔΙΕΣΙΣ quattuor decim. Atque emiolii possidet ratio nem. Que forma et eundem numerum certa collatione detinet et eius medium ut tres ad duo.

Tertia diapason que ex omnibus dicitur. Octo sonos recipit. Spatia septem. Productiones sex. Emitonia duodecim. Diesis uiginti quattuor. Atque consistit ex ratione diplasia hoc est dupli. — DIAPASON

Tropi uero sunt XV. Sed principales quinque quibus bini cohaerent. Id est lydius cui adhaerent ΥΠΕΡΛΥΔΙΟΣ et ΥΠΟΛΥΔΙΟΣ. Secundus iastius consociatur ΥΠΟΙΑΣΤΙΟΥΣ et ΥΠΕΡΙΑΣΤΙΟΥΣ. Item eolius cum ΥΠΟΕΟΛΙΟ et ΥΠΕΡΕΟΛΙΩ. Quartus frigius cum duobus ΥΠΟΦΡΙΓΙΟ et ΥΠΕΡΦΡΙΓΙΩ. Quintus dorius cum ΥΠΟΔΟΡΙΩ et ΥΠΕΡΔΟΡΙΩ. Uerum inter hos tropos est quedam amica concordia quasi sibi inuicem germani sunt, ut inter ΥΠΟΔΟΡΙΟΥΜ et ΥΠΟΦΡΙΓΙΟΥΜ, et item inter ΥΠΟΙΑΣΤΙΟΥΜ et ΥΠΟΛΥΔΙΟΝ. Item conueniens aptaque responsio inter ΥΠΟΦΡΙΓΙΟΥΜ et ΥΠΟΕΟΛΙΟΝ quietantium duplices copulantur. Medie uero grauiores troporum his qui acutiores sunt

ΠΡΟCΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΙ fiunt. Uerum tropi singuli quoque terna corda faciunt quina. Tetracordum autem est affectio quaedam sonorum quattuor per ordinem compositorum, quorum extremi sibi debeant conuenire. Sed haec posterius. Nunc ad inchoamentorum ratum ordinem redeamus. Praedicta enim ideo primo dicta sunt ut altius teneretur res. Primo quippe lassus & surse armoniae uir mortalibus diuulgaret.

ΥΛΙΚΟΝ. formabile. prius enim formatur uox. deinde opus capitulorum. inde interpretatio i. iudicium

Tria tantum mei genera putabantur. ΥΛΙΚΟΝ ΑΠΑΡΤΑCΤΙΚΟΝ. ΕΧΑΝΓΕΛΤΙΚΟΝ. quod etiam ΕΡΜΕΝΕΥΤΙΚΟΝ dicitur. Et ΥΛΙΚΟΝ est quod ex perseuerantibus et similibus consonabat id est sono numeris atque uerbis. Sed quae ex his ad melos pertinent armonica dicuntur, quae ad numeros rythmica. Quae ad uerba metrica. ΑΠΑΡΤΑCΤΙΚΟΝ est quidam materiae tractus efficiens exercitium eius. Cuius tres itidem partes, id est ΜΕΛΟΠΟΕΙΑ ΛΕΞΙC ΠΛΟΚΕ. ΕΧΑΝΓΕΛΤΙΚΟΝ autem ad expositionem pertinere uidetur. Et habet partes tres. ΟΡΓΑΝΙΚΟΝ ΩΔΙΚΟΝ ΥΠΟΚΡΙΤΙΚΟΝ. quae interius rerum ordo disponet. Nunc de prima uoce uelut desumtus totius parente dicimus. Omnis uox in duo genera diuiditur. continuum atque diuisum.

Continuum est uelut iuge colloquium. Diuisum quod in modulatione seruamus.

Est et medium quod in utroque p̄ mixtum. ac neque alterius continuum modum seruat. nec alterius frequenti diuisione praeciditur. ut pronuntiandi modo carmina cuncta recitantur. Horum illa quam in diuisas partes certasque deducimus diastematica nominatur. Et ei

parti quae harmonica uocatur aptanda est. Quae quidem armo-
nica habet partes disputationis septem. prima de sonis. Secunda de
spatiis. tertia de sistematis. quarta de genere. quinta de tonis. Sexta
de commutationibus. Septima de modulatione quam melopoeiam uocant. Ac prius
de sonis ubi artis elementa. Sonus quippe tantum apud nos loci est quanti
in geometricis signum. in arithmeticis singulum. ptoggos sonos dicimus.
Uerum ptoggos dicimus uocis modulatae particulam unam tentione pro-
ducta. Est autem intentio quam dicimus tasin qua uox consistit ac per so-
uerat sonus. ptoggus tamen specialiter generaliter appellatur. Sed generalia
habent et specialia idiote ta grata uoce perhibentur. Ut si quando mo-
dum nobis scribendi sit cogitem. Ita hoc curti ptoggi docet quid tacuimus
exclamus et lenius remittamus. Uerum ex istis alia faciunt. alia patiuntur.
faciunt intentio et remissio. patiuntur acumen et grauitas. productio autem est
hoc est epitasis. uocis commotio a loco grauiore in acutum locum. Anesis contra
nam ab acuminis culmine in graue quiddam seriusque descendit. Fit autem soni
grauitas cum ex intimo quiddam spiritus trahitur. acumen uero ex superficie oris
emittatur. Sunt igitur innumerabiles soni. sed specialiter per singulos tropos
xxviii tantum poterunt euenire. quorum nomina superius memoraui. quorum prior est
adquisitus. qui ideo tali nomine nuncupatur. quod eorum quae tetracorda nominantur
Nulli omnino est consonans. sed extrinsecus uelut adquisitus uno tono a prin-
cipali principalium separatur. quae principalis principalium quia prima
in tetracordo collocatur quasi cuiusdam rectoris nomen accepit.
sub principalis denique dicitur quae principali subiecta coniungitur.
principalium uero ΕΝΑΡΜΟΝΙΟΥC & ΚΡΩΜΑΤΙΚΟΥC quam nos uix forsan
recte tolerabilem memoramus. et ideo hoc nomen accepit quia inter
principales colores albumque tetrumque quicquid interiacens fuerit co-
lorabile grata significatione perhibetur. Ergo enarmonius cromaticus
lexque diatonos quam extentam dicimus indicans tres generum modulandi. mul-
tiplex quippe tetracordorum ratio sic firmatur. Principalis autem me-
diarum quia prima est mediarum tetracordi. ideo id nomen accepit. cui sub-
nexa sub principalis mediarum est dicta. Denique reliquae tres suis similiter
oboedient. dictum uero hoc tetracordum mediarum quia in medio loca-
tum est inter principalium tetracordum et tetracordum coniunctarum.

hic accedit. propter consortium mediae cui concinere consueuit. quia adquisitus

Sed generale uocabulum habet specialia quae idiote tra propriae positionis

Exemplum de humana uoce

Cithara pectoralis apectos est cuius dam [illegible]

Sic mese est finis grauitatis sic etiam est initium acuminis [illegible] usque ad mesen. Acute subsequuntur ab illa

Post supradictas autem quae sequitur media nominatur. quae ideo media
dicitur quia tam grauis modi finis est. quam in tropis omnibus futuri acuminis caput.
atque ipsius quodam modo uinculo tam grauis modulatio quam acuta conectitur.
ut lydio modo ubi rectum notae. Uerum post mediam extendentem emitonium.
coniunctarum erit tertia quae in eodem modo id est lydio litteram pro nota ha
bebit. Post hanc illae quae a nobis superius expressae sunt tres sequuntur
ΕΝΑΡΜΟΝΙΟC ΧΡΩΜΑΤΙΚΟΥC ΔΙΑΤΟΝΟC. quae etiam ΠΑΡΑΝΗΤΗ dicitur
quam latine paenultimam perhibemus. post quam ultima sociatur. quae ideo
dicta est coniunctarum ultima. quia in hoc tetracordo finem tenet. Omne
autem tetracordum coniunctarum ideo dictum quia mediae, quae perfectam syn
foniam prima conpleuit adiungitur. a producente media sequente tonum ille
qui sequitur sonus ΠΑΡΑΜΕCΟC nominatur. quod hunc satis proximum sonus ad
iunctae modulationis offendat. dehinc diuisarum tertia quae plenum sistema
diapason finit. unde diuisarum tertia perhibetur. post hanc soni
ceteri consequuntur. Sonus uero diuisarum ideo hoc nomen accepit. quod
uno et dimidio tono a mediae fine diuellitur. post hoc tetracordum ex
cellentium co[illegible] quia in sin
gulis tropis in omnem acumen erigitur. In singulis modulationibus fa
stigit. Horum igitur sonorum idem progignit. fit aliquos consistere et per
seuerare necesse est. alii uero sunt uagi. Denique alii ΒΑΡΥΠΥΚΝΟΙ nomi
nantur. alii ΜΕCΟΠΥΚΝΟΙ perhibentur. spissum uero dicitur trium sonorum
compositiua quaedam qualitas. ΒΑΡΥΠΥΚΝΟΙ autem sunt qui uelut
regiones primas spissi retentant. ΜΕCΟΠΥΚΝΟΙ uero qui media
possident. ΟΞΥΠΥΚΝΟΙ. qui ultima tenent. ΑΠΥΚΝΟΙ. qui in
positionem sonorum trium qui sunt spissi nullo genere aut lege iunguntur.
stantes autem perseuerantesque dicuntur, uel ΑΠΥΚΝΟΙ. uel ΒΑΡΥΠΥ
ΚΝΟΙ. qui uelut quandam speciem et formam sibi principalium uindicabunt.
Ideo autem a quibusdam stataria nominantur. quia diuersas extensiones
recipere non possunt. Alii autem uagi et errantes habentur. quia interdum
laxiora interdum minora spatia receperint. sed his alii ΠΑΡΥΠΑ
ΤΟΙΔΕC. alii ΛΥΧΑΝΟΕΙΔΕC uocantur. Uerum primi ideo sic dicuntur
quod statis prioribus subnectantur. ΛΥΧΑΝΟΕΙΔΕC dicuntur a digito quos
ministerarius ad cantus singulos mouet. Est autem primus a pollice.

Mese ideo media dicitur quia ibi finitur tonus grauitatis et incipit principium cordarum acutio[rum]

Quia a trite diuisarum usque ad lichanos principalem mediarum octo cordae sunt

[illegible] ut paenultima quia ipsa semper modulatio esset nisi ipsi [illegible] acciperet

Hi vero alii sibimet invicem congruunt, alii ΔΙΑΦΩΝΙ, id est dissentientes sunt, qui cum pulsi fuerint invicem discrepant. ΟΜΟΦΩΝΙ qui vocis quidem aliam significationem gerunt, eundem tamen impetum servant. Sunt autem et alii sonorum diversitates. Et prima quidem per intentionem mutatur acumine aut gravitate dissentiat. Secunda per spatiorum perceptionem, cum minimis aut plurimis coniungitur spatiis.

Tertia per coniunctionem systematis, quod aut minimum aut plura recipit, et quod secundum morem dicitur, id est ΚΑΤΑ ΤΡΟΠΟΝ. Alium quippe morem acuta significant, alium graviora. Nunc iam de diastematis differendum; diastema est vocis spatium quo acuta et gravior includitur. Sed in diastematis differendum, alia breviora illa quae sunt in diesi sive harmonia. Maiora vero sunt quae per singulos tropos bis ex omnibus faciunt, quo nihil maius in tropis possumus invenire. Atque in spatiis alia sunt composita, alia disiuncta atque asyntheta. Et composita sunt quae per ordinem currunt. Incomposita autem quae ex diversis sibimet invicem copulantur. Item alia logica, alia aloga memorantur, id est rationabilia illa sunt quorum consensus possumus praestare proportionem. Inrationabilia quibus non subest ratio. Item alia convenientia, alia discrepantia. Tunc quae alia enarmonia, alia cromatica, alia diatonica. Item alia artia, alia perissa, sed prima atque alia secunda excurrentia memorabo. Verum aequalia sunt quae in aequas partes poterunt separari, ut tonon in duo emi-tonia. Perissa autem quae in tria emitonia discernuntur. Deinde alia diastemata spissa, alia rariora. Spissa sunt quae per diesis colliguntur. Rariora quae tonis. Et his alia sibi congruunt, alia discrepant, sed discrepantium nimia multitudo. Convenientia autem per singulos tropos sex sunt, id est ΔΙΑΤΕCCΑΡΩΝ quod de quattuor dicimus, ΔΙΑΠΕΝΤΕ quod de quinque, dehinc ΔΙΑΠΑCΩΝ quod ex omnibus concinet. Illud etiam quod ex omnibus et ex quattuor constat, vel ex omnibus et ex quinque, vel bis ex omnibus quod bis diapason dicitur. Sed illud quod ΔΙΑΤΕCCΑΡΩΝ, hoc est ex quattuor dicitur, recipit sonos quattuor, spatia tria, tonos duo semis, emitonia septem, diesis XIIII, et est in emiolia ratione, quod sunt tres ad duo. ΔΙΑΠΑCΩΝ autem sonos habet octo, spatia VII, tonos sex, emitonia geminat, diesis quadruplicat, atque in dyplasia ratione versatur, quae est unum ad duo. Quod autem ex omnibus et ex quattuor dicitur, sonorum est undecim, spatiorum decem, tonos habet octo semis, emitonia duplicat, et est in dyplasi et diametri regula, ut sunt octo ad tres. Quod vero ex omnibus et quinque constat, recipit sonos duodecim, tonos novem semis, emitonia ge[minat]

emitonia quinque, diesis decem, et est in epitriti ratione, ut sunt quattuor ad tres. Diapente id est ex quinque sonos recipit quinque, spatia quattuor, tonos tres semis.

Id est alii discrepant et resultant. Sed illi ΟΜΟΦΩΝΙ quia sibimet invicem coniunguntur.

diesis per dictam rationem quadruplicat XXXIIII multiplicat. est omnium dyplasius.
id est super duplam duo habet. VIIII ad III.

minant. DIECIC tetraplantur & est in triplasia [illegible] in quattuor ad duodecim. Qd DIESDIAPASON habet sonos xxv. spatiis bis septena, tonos decem ac duo emitonia duplicata diesis xlviii. atque in tetraplasiatione uti duodecim ad tres. Est autem tonus in epocdoiratione. ubique diesin in enarmonio debemus accipere. que est in quarta particulatione. Nunc quid sit

Systema non potest esse minus quam diapason. Diastema potest per duas aut tres aut quattuor cordas esse.

systema perhibendum. Systema est magnitudo uocis ex multis modis constans. que licet multa diuisionum genera recipiat, tamen qd eadem et in diastematis memoraui preterceo. Sunt autem absoluta et perfecta systemata numero octo. et primum est qd ab adquisito quem ΠΡΟCΛAMBANOMENON dicimus ad mediam quem mesen diximus omne conficitur. Secundum qd a principali principalium IN ΠAPAMECON usque tenditur. Tertium qd a sub principali principalium in diuisarum Tertium iungitur. Quartum qd ab extenta principalium usque in diuersarum diatonum perfertur. Quintum qd a principali mediarum in netten diuisarum usque progreditur. Sextum qd a subprincipali mediarum in tertiam excellentium trahitur. Septimum qd a mediarum extenta in excellentium diatonon excurrit. Octauum qd a media excellentium in ultimam ducitur. quibus [illegible] Tetracordum

qualitas est ut per ipsa [illegible] diuisae & ceterorum fit.

est cordarum cum certa qualitate diuisio. Genera modulandi sunt tria. enarmonion. ΧΡΩΜΑ. DIATONON. Et armonia quidem dr qd pluribus spatiis & angustioribus separatur. DIATONON uero qd tonis copiosum. Croma qd de emitoniis componitur. Sicut enim qd inter album nigrumque est color dr. Ita hoc croma quia inter utrumque est nominatur. Et armonia quidem cum ab immutabilibus sonis cingitur, modulationi oboedit enarmonion per diesin & diatono, sic incompositum in graue utroque sonum e contrario modulatio, submittitur. Croma autem hoc modo melos accipit per emitonium et emitonium et tria emitonia que incomposita pueniunt. In graue uero ex diuerso recurret. At uero diatonum ipsis contentum sonis in acumen qd de ita accipiet modulationem ut per emitonium & tonum. & tonum in modum integrum compleat. At uero grauiorem per contrarium ordinem persequetur.

Si superest duo toni in uno spatio incompositum. quicquid ex diuersis colligitur compositum. quicquid per se in uno spatio incompositum.

Sed his maxime diatono utimur. Sed horum alia modulatio est, pagoge alia ploce. pagoge est cum per ordinem soni sequuntur; ploce autem dicitur cum diuersa sociamus. Ex hinc in modulando alia eyteia dr. qd est recta. Alia anacantos. qd est reuertens. Alia periferes. hoc est circumstans.

ΕΥΤΙΑ [...] e grauí in acumen erigitur · ΑΝΑΚΑΜΠΤΟΙC · que con
trario deficat · ΠΕΡΙΦΕΡΕC · que ad utrūq; aut cōmodatur aut seruit .
Sed cū in tetra cordoɤ quos quadrifidos appellam̄ diuisiones innumera
biles sint · sex sunt notę · Enarmonia ęuna · Cromatis tres · quarū que
mollis ac solita · secunda que emioliast · tertia que ē tonia · ΔΙΑΤΟΝΙ
ΚΕC duę mollis atq; robusta · & modos quidē accipit · ΕΝΑΡΜΟΝΙΑ
ΔΙΕΤΑΡΤΕΜΟΡΙΑ ΔΙΕCΙ · id est tom parte quarta · illud uero qđ
mollius diximꝰ per ΤΡΙΤΕΜΟΡΙΑΝ ΔΙΕCΙΝ · copolatur · ipsi uero · ΚΡΟ
ΜΑΕΜΙΟΛΙΟΝ · ab ΕΜΙΟΛΙΑ ΔΙΕCΙ · eiusq; fit · ΕΝΑΡΜΟΝΙΙ · sed ꝑ
dictonis · Tonus est spatii magnitudo · qui de toto nus dictus quia ꝑ hoc spa
tium ante omis prima uox que fuerit extenditur · hoc ÷ denota quali
bet in nota · Ut a media · in paramesen · ut est in lidio sιαιοτα · directo
insigna iacens sig[...]a concurrāt · Uerum quia emittonia ΔΙΕCΙC
quę quid · t quanta quale sue sit · t docui · troporū & iā nomina nu
merūq; monstraui · ꝑ de tetra cordis eloquemur · Nā singuli
quiq; tropi tetra corda quina custodiunt · sic superius quoq; nta
cui · Uerū horum extremas sibi aptandos ēē ñ dubiū ē · Tetracor
dū ē quippe quattuor sonorū in ordinē positoɤ congruens fidaq;
concordia · Sunt aūt tetracorda principaliū mediarū coniuncta
rum separatarū excellentiū · Et primū tetra cordū quod est grauius
incipit a principaliū principali & desinit in principalē mediarū .
Uerū principaliū & mediarū conexū qđ con iunctarū uocatur · Erit
tetra cordū a media in neten coniunctarū · atq; ab his diuisū lon
geq; discretū m quod est quartū diuisarū a sub media in neten · sepa
ratarū usq; coniungit · qđ aūt ex diuersis coniunctum est · in acutio
num sonum · & quintū excellentiū ꝑ fertur · Sed de tetra cordis satis
dictū · nunc de penta cordis uideamus · ac similit hęc quoq; quinq; ēē
non dubiū ē · Primū igit qđ ÷ grauius principalium ēē dicim̄ · Qđ incipit
ab adquisito · & in principalē mediarū terminat · Sequens in acu
men eius modi ē et constat a principaliū extenta · in mediarū illā ·
que in lydio tarectū habet · Tertiū aūt coniunctarum est ·
qđ a mediarū extenta in ultimā coniunctarū dicitur ·
Quartū uero qđ ꝑ diuisione est · a media in diuisarū conectisolen ·

Unde eutigrāmos · t recta lyna

Una mollis · ꝑ mollius ubi tonus · mollius ubi tria miconia
In prima spaia inscta · ꝑportio In tertia · q̄ ton diuidit · in duo semitonia · ꝑside ratur

Quintum nacum erigitur atque ... te in excellentium minarum. Haec [illegible] artis nostrae domesticis
simis approbant. Nam non sum nescia asserere quaedam tetrachorda ab eminentiis toni initia pos-
se sortiri quod est in modulatione ΔΙΑΤΟΝΙΚΑ sicut de qua superius multa dixi.
Sane notum atque intimatum velim adquisitum in omnibus quidem aliis collocari. in
his autem quae non per sonos fiant in tetrachordis fieri non posse. In his enim semper ab eminentiis to-
nus principia ducuntur. In aliis autem quae pentachorda nominantur. Nec tamen
modulationi subtrahuntur. ut per sonis constare videatur apponitur. Secundum enim
in his enim tonum possumus ponere. nunc de transitu modulantium. Transitus est
alienatio vocis in figuram alteram soni. Fit autem transitus modis quattuor. per genus
ab ΕΝΑΡΜΟΝΙΟ aut in cromate aut in diatono. vel per ΣΙΣΤΕΜΑ aut a principa-
li principalium si forte in subprincipalem aut in aliud forte systematum aut con-
de coniunctis ad divisas transitum facimus. vel per tonum cum a lidio vel in frigium vel in alium
tropum cantilena transducitur. vel per modulationem cum ex alia specie modulandi in
aliam desilimus. vel cum aurilis cantilena transitus in feminitos modos fit. De genere
melodiae factura modulandi consequenter edisseram. ΜΕΛΟΠΟΕΙΑ est habitus modulationis ef-
fectae. Melos autem est actus acuti aut gravioris soni. Modulatio est soni multiplicis
graves reperatque acutae. expressio. Melopoeiae species sunt tres. ΥΠΑΤΟΙΔΕΣ. ΜΕΣΟΙΔΕΣ. ΝΕΤΟΙΔΕΣ.
ΕΤΥΠΑΤΟΙΔΕΣ est quae appellatur ΤΡΑΓΙΚΑ quae per graviores sonos
constat. ΜΕΣΟΙΔΕΣ quae ΔΙΘΥΡΑΜΒΙΚΑ nominatur quae sonos
aequales mediosque custodit. ΝΕΤΟΙΔΕΣ quae et ΝΟΜΙΚΟΣ consueuit
vocari. quae plures sonos ex ultimis recipit. Sunt etiam aliae distantiae quae et
ΕΡΟΤΙΚΑ mela dicuntur. aliae comica (?). sed haec aptius per eius subrogantur.
Nec suas magis poterunt divisiones afferre. Haec autem species etiam tropi dicuntur.
Dissentiunt autem ΜΕΛΟΠΟΙΗ ipse modis pluribus inter se et genere ut alia
sit enarmonios. alia cromatice. alia est diatonos. specie quoque quia alia est ypato-
des. alia mesoides. alia netoides. tropis ut dorio lydio vel ceteris. omissis tamen
qui melos inchoat per cunctis systema debet advertere. Dehinc sonos
miscere atque componere. Haec de se per partibus artis nostrae dixisse sufficiat.
Nunc rythmos. hoc est numeros perstringam. quoniam ipsam quoque nostri portionem esse non du-
sentitur numerus tribus modis visu auditu et tactu. bium est. Rithmus igitur est compositio quaedam ex sensibilibus collata tempo-
ribus ad aliquem habitum ordinemque conexa. Rursum sic definitur. numerus est
diversorum modorum ordinata conexio tempori pro ratione modulationis
inserviens. per id quod aut efferenda vox fuerit aut premenda. et quinos

alicenti[illegible]dulationis ad artem disciplinamque constringat. Interest

tamen inter rythmum et rythmizomenon quod rythmizomenon materia

est numerorum. Numerus autem velut quidam artifex aut species

modulationis apponitur. Omnis igitur numerus triplici

ratione discernitur. visu auditu atque tactu. Visu sicuti sunt ea quae

motu corporis colliguntur. auditu cum ad iudicium modulationis intendimus. ta

ctu ut ex digitis venarum exploramus indicia. Verum nobis a tribus maxime

in auditu visuque. Sed rythmus tertio est arsis omnis in numeris quae numerosque

dam proprie conversionis accipiat. flexusque legitimos sociat. Est quaeque distan

tia inter rythmum metrumque, sicut ea suo posterius memorabo. Sed quia visus

auditusque numero che[illegible]accidere, in quoque in tractu genera dividentur an corpo

ris in sonorum modulandique ratione atque in verba quae apta modis ra

tio colligarit. quae cuncta socia perfecta faciunt cantilenam. Dividitur sane

numerus in oratione per syllabas. in modulatione per arsin ac thesin. in gestu

figuris determinatis schemateque completur. Verum numeri genera sunt

septem. Primum de temporibus. Secundum de enumeratione verborum quae

in numerum cadere non possunt. Quartum rythmoides et similia numeris indican

tur. quae tribus vocabulis discernuntur. hoc est enrithmon. arith

mon. rithmoides. Tertium de pedibus. Quartum de eorum genere. Quintum de

quo agogen rithmicam nominamus. id quo genere numerus modique ducantur.

Sextum de conversionibus. Ultimum rithmopoeia quemadmodum per rationem numeri

possit effingi. Primum igitur tempus quod in more atomi nec partes nec momenta

recisionis admittit. ut est in geometricis punctum. in arythmeticis monas. id est singula

ris quaedam ac se ipsa natura contenta. Sed numeri sunt in verbis per syllabam. in modula

tione per sonum. aut spatium quod fuerit singulare. In gestu incipiente corporis motu

quod scema dicimus invenitur. atque hoc erit brevissimum tempus. quod insecabile me

moravi. Compositum vero quod possit dividi. et quod a primo aut duplum est, aut triplum,

aut quadruplum. eatenus enim tempore numeri perferetur. atque ei finis est quinque

nerationis. et terminus. atque in hoc numero tonis similis invenitur. ut enim ulle tonus

per quatuor species. hoc est diesis dividatur. hic etiam quaternaria temporum modulatio

ne concluditur. Sed eorum tempora quae ad numeros copulantur. alias quae enrit

mica tempora nominantur. alia quae arrithma. tertia quae rithmoides

perhibent. Et enritmica quidem est quae ratione certa ordinem servat. ut in duplicatione vel in alio.

& in aliis quae alia ratione iunguntur. Arrythmata quae sibi [illegible] omnino lege
consentiunt. ac sine certa ratione coniunctas. Rythmoides vero in aliis numerum
servant. in aliis quae despiciunt. quorum tempora alia asyngilla. hoc est protonon da
prohibent. Alia ΠΕΡΙΡΛΕC. et rotundas. quae pleniius et facilius quam gratia quidam
atque ordo legitimus expetit. perpitant. ΠΕΡΙΡΛΕC vero quae amplius quam decet mo
ras compositae modulationis innectunt. sequentibus ipsa tardiore pronuntiatione sus
pendunt. Sed et tempora alia simplicias quae podica etiam prohibent. Pes vero numeri
prima progressio per legitimos et necessarios sonos iuncta. Cuius partes duae sunt
arsis. et thesis. Arsis est elevatio. tesis depositio vocis. vel remissio. Sed pedum dif
ferentiae sunt septem. Secundum magnitudinem. cum alios simplices. alios multiplices pedes
ponimus. & simplices quidem. ut est pyrrichius. compositum ut sunt peones. vel eorum partes epitriti.
& simplices quidem dicuntur qui in temporibus dividuntur; Compositi autem qui in pedes etiam re
solvuntur. Alios vero alogos. hoc est irrationabiles nominamus. quorum quae ratio nulla praestatur.
sed inconditaque quaedam compositio profertur. Alia deinde differentia est quae per divisio
nem quaerit qualis extitit hoc genus. eonarie & multipliciter ea quae conexa sunt ferri potest di
viduntur. Atque illa quae simplices pedes esse multiplices nominamus. Alia est quae per divisio
nem fieri consuevit. Septima quae per oppositionem fit. id est cum duobus pedibus acceptis unus habet
prolixius tempus quod positum est ex ordine. Illud autem tempus quod insequitur angustius vel per contraria
ordine tempora praedicta vertuntur. Rythmica vero genera sunt tria. quae alias dactili
ca. iambica peonica nominant. alias aequalia. alias emiolia. alias duplicia. Denique etiam epi
triti sociatur. Et enim saepe cum sibi fuerit aptata. ut aequalitas convenit. tria vero ad duo
pro numero emolius est. duplex vero qui fuerit ad singulare geminata ratione tantum syllabas
quantum pro se servant. Quattuor vero ad tres epitriti modum facit. sed quae aequalia di
ximus eadem dactilica esse dicemus. Denique in dactilico genere signa aequalis sibi iure
protendunt. Verum ad alterum vel ad numerum generum duo vel ut forte aequalitas nu
mero sade currerent. Sequitur iambicum genus quod diplasion superius expressi.
In quo pedum signa duplicem rationem [illegible] servant. sive unus ad duo
sive ad quattuor geminatur vel quicquid ad duplum currit. Emolium sane quod poe
onicum memoratur. Tunc est cum pedes signa emolii ratione iusque sectantur.
ut ad duo tres sunt. Accidit autem etiam in epitrita ratione saepe numerus. cum pes
in eo accipiatur. Qui sit ut tres quattuor. sed iam ad ordinem recurram.
Aequale est igitur numeri genus. quod a disemo usque in sedecim pedes procedit. Disemus
autem appellatur pes. qui per sin & tesin primus constare dicitur. ut est leo.

[Interlinear glosses:] sescu. sesquiq · [illegible] · eto captatur · 7 amplius vel copiosa · pedalia legitimos etiam pedes habet · motus · ac · ·I· · ·II· · irrationabiles vel sesquu · IIII · qualis · V · VI · in sesqu · VII · peonic · iambica · peonica · vel portio · i. duo ad i. · ut emolos tribrac · vel perfectus · numerus · ut in pyrrichio · in spondeum · i. duo ad duo · ut [illegible] · duo · rithmus · dactilicus · pyrrichio · X · ipsi plurib. · VI · [illegible] sesqui · bitempus · duo tempora brevia hab

[Marginal notes:]
vel ubi unus quam pes cum bis fit ut · [illegible]
vel ubi saepe pes cum bis fit ut · [illegible] · b · s · q · t · b · o · c ·
ΠΟΔΙΚΑ pedalia
·:· aliud est divisio in simplicibus. aliud in sesquus. i. compositis
per coniunctionem & dispositionem pes simplic. ad perfecti & compositionem [illegible]
[illegible] in dissyllabis aequales ... trisyllabis [illegible] ... breves. quod non facit donatus

duplum vero incipit a trisemo ad decem et octo autem pedes in fine usque ducitur. Emolium sane a pentasemo ducit exordium. impletur autem in quindecim numero. Epitritum ab eptasemo principium facit quattuor decim similibus id est ponens. cuius difficilis est usus atque hos quidem omnes numerorum ordines. ideo memoravimus ut singulorum leges per universa serventur. Sed numerorum alii sunt conposita alii inconposita. alii permixti. Et conposita ex duobus generibus vel pluribus cohaerent. Inconposita qui uno pedum genere consistunt. ut sunt tetrasemi. Mixta vero qui aliquando in pedes. aliquando in numeros resolvuntur. ut in exasemo numero accipere debemus. Alia vero eorum. quae conposita esse dicuntur. alii per copulam. alii vero per periodum colliguntur. Et enim sinzugia id est copula duorum pedum unius ascripta conexio. qui in dissimiles sibi positi esse videntur. Periodos sane est pedum conpositio plurimorum quinque dissimiles sibi pares sociant. Dissimilitudinum sane differentiae tres erunt. per magnitudinem. cum ex disemo et tetrasemo conponimus numerum. vel per genus. cum diplasium autem emiolium simul iungimus. vel quod ex pluribus aequalem copulat. Per oppositionem id est per antithesin. cum aut primos disemos ponimus. insequentibus longe posterius. aut tetrasemos prepositis disemis insequentibus applicamus. Verum notum esse conveniet unum etiam pedem posse sufficere ad conplendam periodon si solus ceteris inequalis inseritur. Sed eorum qui in pedum recidunt. dactylicum genus primum est in quo genere pedes inconpositi vocabuntur qui numerosi sunt per se et ΥΠΟ ΚΕΛΕΥΜΑΤΙΚΟΥC ΑΝΑΠΙΕCΤΟΥC. spondeus simplex. et spondeus maior. ac proceleumaticus quidem est qui et positionem brevem et elationem brevem retinet. Utitur autem hic idem tetrasemo frequentius. itaque et disemus hic idem quod nobis temporibus impletur. proceleumaticus quidem sed brevior nominatur. Ille vero maior est qui ex quattuor brevibus efficitur. Alter vero brevior id est dissemus synectes vocatur. Quia ipsa assiduitas et frequentia conprehendentis se invicem syllabae. nec magnitudinem aliquam. nec modum diversae potestatis extendit. Ideoque errare ut videtur necessiduitas brevis syllabae carram ipsum quod dicum ... dignitate alia proferri incidat. In permixtione vero aliorum pedum qui longiores sponuntur. decentem aptant. ut illorum prolixam moram interveniente sua celeritate conpensent. Quare proceleumaticus qui ad numeros aptatur quadrisemo exordium debet accipere. Anapestus qui vocatur accipiet elationem pedis unius temporis. positionem vero duorum temporum faciet. Mono non quippe dicimus temporis etiam cum longa ponitur. quae longa duo tempora recipere consuevit.

per magnitudinem vel per oppositionem

Quintus pyrrichius

i. in hoc dactilico genere IIII habet tempora

proceleumaticus pyrrichius

tcũ tria tẽpora simul breuia collocant[illegible] cũ sint quattuor numeri [illegible] ... adeo
paratione longe sillabe computantur. [illegible] maior anapestus elatione quidẽ suscipiet
que monocronos esse dicatur. positionẽ dicron n̄ habere monstrat. Quare utriusq; tẽporis qđ in po
sitione fuerit æquali sibi posito oportet elationis geminũ tẽpus accipere. Ita tam̃ ut uero q; inse
quenti tẽpore par priori eẽ uideatur. Quare anapestus. apomizonos. i. dactilicus a nobis eẽ dr̄.

Anapestus appellatur & Ionic maior & minor

A tuero anapestus qui appellatur zonos nominatur. ex duab; breuib; que in elatione sũt. & ex una
que in positione ẽ copulatur. Simplex uero spondeus erit qui ex producta tã arsi q. tesi
subiungitur. Maior uero dicitur qui quaternari ĩ. non solũ elationẽ sed positionẽ & iã uide
tur admittere. P copulã uero duplices accedunt numeri. Quãuis alter ex maiore ẽ ionico.
A lter est ex minore. Atq; ille qui ex maiore pcedit constabit ex spondeo simplici. & pceleumati
co. quem dissẽ numerũ ẽẽ non dubiũ est. Qui uero ex minore est contrariũ facit. Atq; hi quidem
in dactilico genere ponuntur. Rithmi in cõpositi & compositi. qui septem numero omnes sunt.
D actilus igitur est dictus quia ordinẽ sillabarum cõsimilem digito hominis informat. Anape

anapesto. sursũ peto
spondo. sacrifico

stus uero qui pedẽ ordinẽ redeat sursũ. Pyrrichius uero id ẽ pceleumaticus. q. hic assiduus. in
certamine. in ludo quodã puerili. Spondeus quia plerumq; inseruit. Ionicus sane ppt̃ nu
merorum inæqualẽ sonũ. Habet enim duas longas duasq; correptas. quo pedũ carmine
multi sepe reprehensi sunt. ac dactilici satis. nunc iambica memorem. In quo genere numeri
in compositi erunt quattuor. compositi p copulã duo. At uero p periodũ sunt duodecim.

periodi non pot minus quã quattuor pedes

Q ui igitur incompositi erunt. isti sunt. Iambus ex dimidia elatione. & positione. quæ gemi
na est. Trocheus ex duplici elatione que [illegible] positione breuis fit. Ortius uero qui
ex tertia semi elatione id est arsi. & octo semi positione constabit. Ita ut duodecim tempora hic
pes recepisse uideatur. Atq; ppinquitatẽ aliquã cũ iambico pede. Quattuor enĩ primis

ut in dupo diiã bo

tẽporibus ad iã bũ consonat. Reliqua octo tẽporib; adiunctis. Dehinc trocheus

semanticus. re tardo

qui semanticus dr̄. id ẽ qui e contrario octo primis positionib; constet. reliquis in elationib;
quattuor breuitas sarcietur. Composita sane sunt. q̃ p copulas colligunt. Sũt aũt antibachius.
qui ex trocheo deducit auspicium. fine aũt iãbici terminatur. Qui uero bachius est aliãbo pn

incipit ut trocheus. finit ut incipit iamb

cipia sortitur. atq; a contrario his quos diximus pedib; aptabitur. P periodũ uero ẽ qđ uelut
p seceritã uiã puenit. In hoc genere cum sint duodecim numero. Quattuor quidẽ p singulos

siue sex sint tres simul pedes ponatur. periodus

periodos accipere docetur. Unum iambum. ac tres trocheos. Ac deinde de quattuor
primũ quidem iãbũ q. habere monstratur. Trocheus iãbo dominatur. Qui uero rith
mus secundũ iãbũ recipiat a bachio trocheo uocabitur. Qui uero iambum tertiũ recipit

Epitritus ex uno breui & III. longis
p[illegible] ex longa & III. breuib.

bachius a trocheo potenti nominari. Ille uero q. quartũ admittit iambum: epitritus appellatur.
Iambus. eorũ uero qui ex uno trocheo fit: iambus a trocheo appellatur a doctis.

[illegible] iambus a bachio dicitur. At cum tertie bachius melius poterit nominari. Qui uero tertium recipit bachius a iambo nominatur. Qui uero quartum recipit trocheum epitritus trocheus appellatur. Octo uero quattuor de his quos duodecim diximus per periodum illi esse dicuntur.

Qui binos trocheos atque iambos per periodum seruant. at ille qui primos trocheos recipit duplex bachius a trocheo esse dicetur. Qui uero secundos iambos habebit duplex bachius a iambo nominatur. Cum autem trochei medii collocantur trocheus medius iure dicetur. Cum autem in medio iambi medius iambus uocatur. Omnes tamen qui conpositi per periodon, tamquam copulam colliguntur. Primi de ce et octo numerati sunt. Sed iambus dictus est. ab eo quod iambizin graeci detrahere dixere.

Et hoc carmine quibusque detrahebant. Item hoc nomen est ab eo quod uenenum maledicti et liuoris infundat.

Trocheus uero ab eo dictus quod celerem reuersionem faciat uelut rota. Orthius pro honestate positionis est nominatus. semanticus sane qui accum sit tardior tempore significatione in ipsa productae et remanentis cessationis effingit. Bachii uero sunt dicti. quod bacchis maxime sonis congruunt. his quae bachius ludus est quibus illis carminibus aptatur. In eo uero genere quod poeonicum nominatur.

In eo positi duo primitiui dicentur. quorum unus peon ΔΙΓΓΙΟC appellatur. ex longa positione et longa elatione. ac duplici positione producta et arsi longiori iungitur. his peonici generis numerosos in eo positos esse praediximus. Neque uero per coniunctionem hoc est syzigian [illegible] mixto genere rythmus accedet. Inde

Αιατιοc [illegible] quod est dictus est. id est quasi duplicia membra discernat. ΕΠΙΠΛΟΚΟΙΟC autem quia membris uel in utroque quattuor et duabus diuersitatibus copulatur. Uerum haec genera cum per mixta fuerint speciebus numerorum, primes species erunt [illegible] que dochmii nominantur. ex quibus prima quod fuerit hac lege componitur. ut sit ex iambo et poeone qui ΔΙΑΓΥΙΟC uocitur. hunc ΔΙΑΓΥΙΟΝ ΠΑΙΟΝΑ posteriores creticum cognominare. secunda est species quae ex iambo dactilico et poeone constare monstratur. Qui autem deducti numeri nominantur. per assiduum et compositum simul appellari uident. fuerunt autem numeri qui et prosodiaci uocantur quorum alii per nos pedes sunt pyrrichio iambo et trocheo. Alii uero et duabus quattuor uel his tribus pedibus iambis primus aptetur. Alii uero ex duabus sizugiis id est copulis bachio et ionico apo mizonos constare consuere. Sunt sane qui et irrationabiles esse dicuntur. quos alogos uocitamus. quos et choriios appellare consueuimus. Sunt autem duo quorum alter dicitur tabi figuram respicit. et constat ex elatione quae longae et duabus positionibus. Et quinuero qui dicitur ad dactilicum similes. partibus uero ad numerum ionicum iungitur et iambicum. Alius uero numerus qui trochoides nominatur. id est qui figuram quandam speciemque per contrarium pri trochei habere uidetur. Ex elationibus geminis et longa positione consistens. per contrarium pri oris effectus. Sunt autem mixti generis quinque id est dactilicus per iambum dactilicus in antibachium incidens. his quin ueniunt antibachius ex trocheo. dactylicus per bachium qui ex iambo manauerat. qui ex iambi similitudine mutuetur. dactilicus per coriium.

Dactilicus per coriium qui ex similitudine trochei uidetur expressus et creticus qui dicitur consonans ex tro

ros filius

quod peones in medio ab utroque

In eo posit ex similibus pedibus constat ut ex trocheo

Ludus dicitur quasi lusus solutus in duplicia membra

prosa longa

bachio resoluto ut pro longa in duas breues

Ludo irrationabiles quos conponunt nisi ex similibus

chei positione et indictio numeri componendi et omnium figurarum plena perceptio
Dividitur hic etiam quas et melopoeiae partes. quas iste enim accidit per
ceptio per quam scimus quo quantoque numero utendum sit. Crisis id est usus per quem
positiones aut elationes decenter aptamus. Mixis id est mixtio per quam quando opor
tunum fuerit ex arte miscemus. Tropi vero ut in melopoeia etiam in rhythmo
poeia tres sunt systalticos dicimus et enarmonicas eos superius memoravi.
Numerum autem marem esse melos feminam noverimus. Etenim melos ma
teries est quae sine propria figura consistit. Rythmus autem opere quodam virilis
actus tantarum massam sonis quam varios praestat effectus. Quae cum Armonia in
textis tamdiu quam eorum populis augusta quadam suavitate percurrerit.
ad cantus carminumque dulcedines decenter regressa continuit. Tunc quae
Iove assurgente divisque praeambulis ermesin modulatam epithalamium
quoque virginis magna cunctorum voluptate perfecit.

Finit. Biculum (?)

Habes senilem Martiane fabulam
Miscello lusit quam lucernis flamine
Satura Pelasgos dum docere nititur
Artes Achivis vix amicas Atticis
Sic in novena decidit volumina.
Haec quippe loquax docta indoctis aggerans
Fandis tacenda farcinat immiscuit
Musas deosque disciplinas cyclicas
Garrire agresti cruda finxit plasmate
Haec ipsa namque rupta conscientia
Turgensque felle ac bili multa clamide
Prodire doctis Sybanda culabis (?)
Possemque comis sic quae Martis curia
Felicis inquit sed Capellae flamine

Indocta rabidum quem videre saecula
Iurgisque cannos blateratu pendere
[illegible]
Prosaque dudum bombinator flosculo
Neccesum Flacciam canes cantitare (?)
Beata alumnum urbs Elissae quem vidit
Iugariorum murcidam viciniam
Parvo obsidentem vixque respersum lucro
Nictante cura somnulentum lucibus
Ab hoc creatum Pegaseum gurgitem
Decentem quando possem haurire poculo.
Testem ergo nostrum quae veternum prodidit
Secutae nugis narra ignosce lectitans

or pofago . gr . lat . fuscinula

MARTIANI MINNEI FELICIS CAPELLAE
AFRI CARTAGINIENSIS DE ARMONIA
LIBER NONUS EXPLICIT EST FELICITER AMHN.

PRIMUS ANGULUS

PRIM ET SECUND ANGUL SIMUL AFFIRMARI N POSS(UN)T · SIMUL NEGARI ...

SECUNDUS ANGULUS

SUPERIORES ANGULI

UNIUERSALE DEDICATIUUM — UNIUERSALE ABDICATIUUM.

OMIS UOLUPTAS BONU EST — OMIS UOLUPTAS BONU N EST

SIMUL AFFIRMARI N POSSUNT

Ite de primo an gulo & de tertio. Firmato primo. firmat tertium. Si eni ueru e omis uoluptas bonu e. Necessario sequit e queda uoluptas bonu e. Ite infir mato primo. non firmat tertium. Si eni dica n omis uoluptas bonu e. n necessario sequit ut queda uoluptas bonum n sit. Ite e contra rio firmato tertio primu n firmat. Si eni dica queda uoluptas bonu e. N necessario sequit ut omis uoluptas bonu sit. Ite negato tertio. negat primum. Si eni dixero queda uoluptas bonu n e. necessario sequitur. ... uolu ptas bonu sit

Angulares linee. Nec simul ne gari. nec simul affirmari possunt. Si eni ueru e omnis uoluptas bonu est. fal sum e queda uoluptas bo nu non est. Ite si ueru e. queda uoluptas bonu non e. falsu est omis uoluptas bonu e. Simul igit affirmari n possunt. Ite simul negari n possunt. Non eni n negare possumus. omis uo luptas bonu e. Cum etiam queda uoluptas bonu n est. Negare etiam n possum queda uoluptas bonu non est. quia n omis uolu ptas bonu est. De duob angulis id est pmo & quarto dictum est.

Si eni ueru est omnis uoluptas bonu est. falsu est omnis uoluptas bonu non est. Atq si omnis uoluptas bonu non est. falsu e igit omis uoluptas bonu e. Simul negari possunt. Omnis uoluptas bonu est. Si e negatur. N omis uolup tas bonum est. Omis uoluptas bonu non est. Si e negat. Non omis uo uoluptas non est bonum.

Item duae angu lares lineae id est secunda & tertia. Nec simul affirmari. Nec si mul negari possunt. Si eni ueru e omis uoluptas bonu non est. falsu e queda uoluptas bonu e. Et e contrario si ueru e queda uoluptas bonu e. fal su e omis uoluptas bonu n est. N igitur simul affirmari poss(un)t. Ite simul negari non poss(un)t. Possum negare omis uoluptas bonu n est. N aut possum negare queda uoluptas bonu est. Simul igit negari non poss(un)t. N omis uoluptas bo nu n est. & n queda uoluptas bo num est.

Item de se cundo & quarto angu lo. Firmato secundo. sequitur quartum. Si enim ueru est omis uoluptas bonu n e. necessario sequit. queda uoluptas bonu n e. Ite negato secundo. non negat quartum. Si eni dica n omnis uo uoluptas bonu non e. N necessario sequit ut n queda uoluptas bonu n sit. Et e contrario quarto firmato. n firmat secdm. Si eni ueru e quedam uoluptas bonu n e. N necessario sequit ut omis uoluptas bonu n sit. Ite negato quarto. negat secundum. Si eni dica. non queda uoluptas bonu n est. sequit N omis igit uoluptas bonu non est.

Duo inferi ores anguli. ne gari simul n possunt affirmari simul possunt. Ite queda enim uoluptas bona est. Ite queda uoluptas non bona est. Simul igit affirmari possunt. simul ne gari n possunt. Si eni queda uoluptas bona e. & queda mala. negari simul n possunt

QUAEDAM UOLUPTAS BONU EST — QUEDA UOLUPT BONU N EST.

PARTICULARE DEDICATIUUM — PARTICULARE ABDICATIUUM.

INFERIORES ANGULI

TERTIUS ANGULUS ANGUL SECUNDPRIMI

QUARTUS ANGULUS ANGUL SECUNDSECUNDI

TERTIUS ET QUART ANGUL SIMUL NEGARI N POSS(UN)T. SIMUL AFFIRMARI POSS(UN)T.

planus angulus

directus angulus

uterq· directus

angulus maior directo obtusus cui angulus magis directo apert· e·

minor directo ·i· acut

peripaphania

diametros

hemicicliun

trigonus directus

pentagonus directus linus

tetragonus

exagonus

trigonus inflexibilis

directa curuaq·

aequicrurium

gradilis

directi angulus ñ equilaterim

aequilaterus s(ed) directi angulus n(on) a(d) n(on) habones angulos directos· s(ed) duos acutos & duos obtunsos·

Que ex aduerso aequalia latera inuicem sibi habent· & contrarios angulos ·i· n(on) sibi respondentes

Que nec latera inuicem sibi aequalia neq· angulos directos sed acutos & obtussos

extra sup(ra)dictas formas

quadrilatera trapetiatria

Parallele

obductus circulus

engraphos de trigono

engraphos de tragono

perigraphos

paralembolus

proseuretous

omologos par· isotes

omologos impar

analogos differt a proseuretoo q(uo)d in eo omnes p(ro)portiones considerant(ur) in hoc sola dupla·

in hac inequalitas sed ita ut nulla p(ro)portio habeat nomen ·i· possit dici dupla tripla aut sesquialtera uel sesquitertia aut tale aliquid·

prima alogos recte

secunda alogos

tertia alogos

quarta alogos

quinta alogos in quib· quinq· qualitas & quantitas

Scrta alogos inquib duabus solaqualrtas

separa alogos

octaua alogos

nona alogos

x^a alogos

undecima alog inquib quattuor solaq quarrtas

Duodecima alogos

xiii alogos in duos primas inquibus quarrtas equalrtas

confinio

abrq labrē

Duo dedecedros

corpus

ter

rra

Icossedros

Icosaedros

Condrionepartium

ultra

xxxii p

duracuras

duraspariosis

sol

deu

spa

nosus

tus

deus

spa

nosus

tus

deus

spa

nosus

deus

spa

octoedros

mēr

sol

mar

ven

pt

baeole

equales

inequales

Libra

ARIES

primi

quī

Hi sunt tropi xv. hoc est formę carminum qui per aguntur in cithara xx uiginti octo cordarum ;

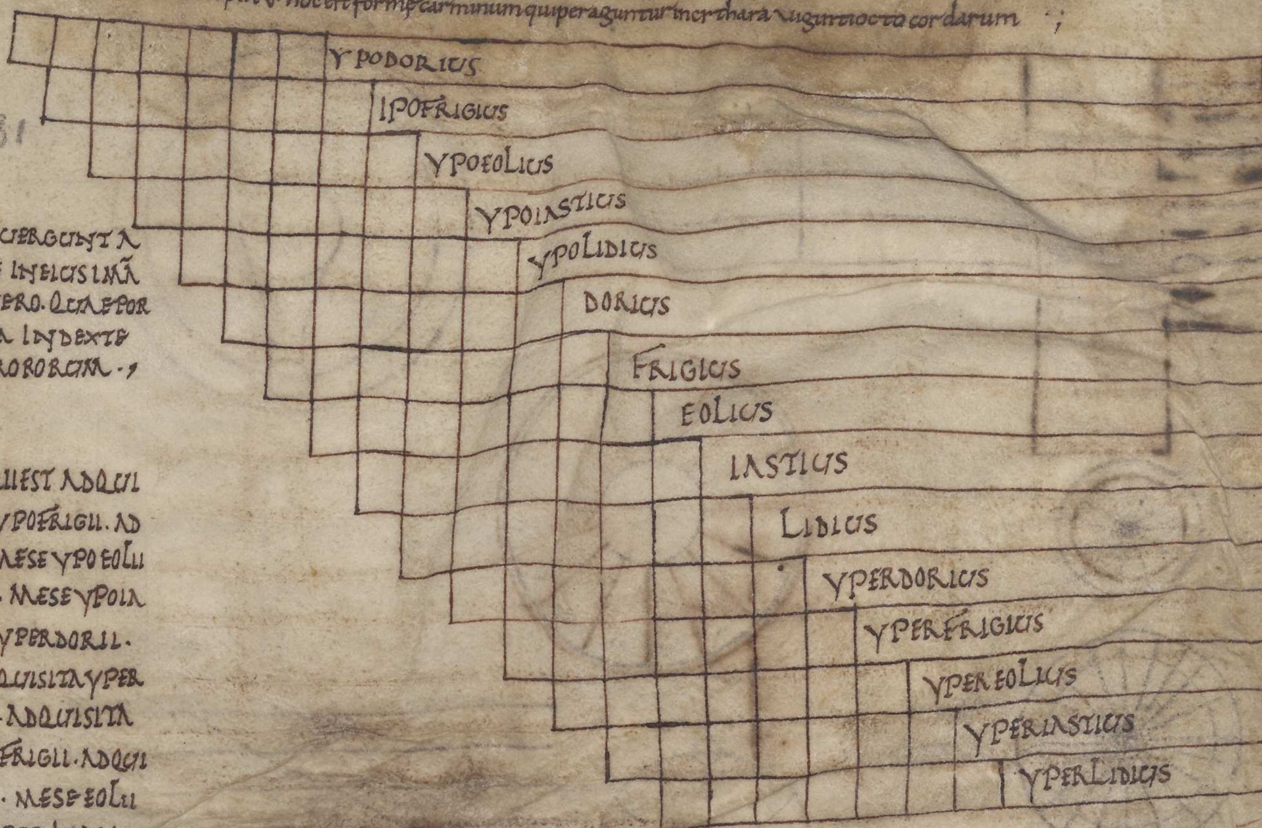

IX 931

CORDE SUNT QUAE ERIGUNTUR A FRONTE PAGINAE IN ELCIS IMA PARTEM. LINEE UERO QUAE PORRIGUNTUR A LEUA IN DEXTERA TERMINI SUNT TROPORUM.

MESE YPODORII EST ADQUISITA EOLII. MESE YPOFRIGII. ADQUISITA IASTII. MESE YPOEOLII ADQUISITA LIDII. MESE YPOIASTII. ADQUISITA YPERDORII. MESE YPOLIDII. ADQUISITA YPERFRIGII. MESE DORII. ADQUISITA YPEREOLII. MESE FRIGII. ADQUISITA YPERIASTII. MESE EOLII ADQUISITA YPERLIDII.

ADQUISITUS PRIN
CIPALE PRINCIPALE

PRINCIPAL MEDIAE QUI ULTIMA PRINCIPALIUM

MEDIA QUAE EST PRINCIPAL CONIUNCTARUM

NETE CONIUNCTARUM SUB MEDIA

EXCELLENTIUM PRIMA

NETE EXCELLENTIUM

In enarmonico ... duobus tonis

Distat tono a nete principal mediarum

In inenarmonico gen. diximus fr... modo distare in generibus

Extentam armonico genere

Tertia diuisarum afines

Diuisarum extentam armonico generes

Et principalis excellentium

In enarmonico gen.

Proslambanomenos adquisitus I
Ipate hypaton principalis principalium II
Paripate ipaton. i. subprincipalis principalium III
Lipaton penultima principalium IIII
Penultima principalis. i. cromatico genere
Tribus semitonus distat a nete
Penultima principalis in diatonico gen.
Lichnos ypaton. ultima principalis V
Paripatemeson. subprincipal mediar. VI
Meson diatenos mediarum extenta VII
Extenta mediarum in cromatico gen.
Extenta mediarum. in diatonico gen.
Mese media. i. principal coniunctar. VIII
Trite sinemmenon. iii. coniunct. afine VIIII
Sinemmenon diatonos coniunctar. X
Extenta coniunctarum. in cromatico gen.
Extenta coniunctar. in diatono gen.
Nete sinemmenon ultima coniunctar. XI
Paramesos prope media XII
Trite diazeugmenon XIII
Diazeugmenon diatonos quod diuisar. extenta XIIII
Extenta diuisar. in cromatico genere
Extenta diuisarum in diatono genere
Nete diazeugmenon ultima diuisar. XV
Trite yperboleon. iii. excell. afine XVI
Yperboleon diatonos excell. extenta XVII
Extenta excell. in cromatico gen.
Extenta excell. in diatonico gener.
Nete yperboleon ultima excellentium XVIII

cum contra reprobos iudicium iusticie exercet.
Unde et recte uestimenta scidisse perhibetur. Quid
enim uestimentum nisi synagoga extitit? que
per prophetas predicantibus expectationi incarnationis
illius adhesit. Sicut enim his nunc uestitur a quibus
diligitur. paulo attestante qui ait. ut exhibe
ret sibi gloriosam ecclesiam non habentem macu
lam aut rugam. que enim maculam aut rugam non habere dicitur. profecto
uestis rationalis. et per actionem munda. et per spe
tensa monstratur. Ita enim incarnandum eum
iudea credidit. adherendo nichilominus uestis fu
it. Sed quia expectatus uenit. ueniens noua docuit.
docens mira exercuit. mira faciens praua tolera
uit. uestem qua indutus fuerat scidit. dum in iu
dea alios ab infidelitate sustulit. alios in infideli
tate dereliquit. Quid est igitur uestis scissa? nisi
iudea in contrariis sententiis diuisa? Si enim uestis
eius scissa non esset. euangelista non diceret. quod predi
cante domino contentio oriebatur in populo. ut alii di
cerent bonus est. alii autem non. sed seducit turbas.
Quasi scissa uestis illius fuit. que diuisa per senten
tias unitatem concordie perdidit. Sequitur. Et ton
so capite corruens in terram adorauit. Quid
decisos capillos nisi sacramentorum subtilitas?
quid per caput nisi summa sacerdotii designatur?
Unde ad iezechielem per prophetam dicitur. Tu fili hominis
sume tibi gladium acutum radentem pilos. et assumes
eum et duces per caput tuum et barbam. ut uidelicet per hec
facto iudicium redemptoris exprimeret. qui in carne
apparens caput rasit. quia a iudaico sacerdo
tio precepto suorum sacramenta abstulit. Barbam
rasit. quia regnum israeliticum deserens decorem
uirtutis eius amputauit. Quid uero hoc loco per terram
nisi homo peccator exprimitur? Primo quippe peccan
ti homini dictum est. Terra es et in terram ibis. Terre
ergo nomine peccatrix gentilitas designatur. Nam
cum iustam iudea se crederet. constat quam
reproba de gentilitate sentiret. paulo attestan
te qui ait. Nos natura iudei. et non ex gentibus
peccatores. Mediator ergo noster quasi detonso ca

pite in terram corruit. quia iudeam deserens.
dum sacramenta sua ab eius sacerdotio abstulit.
ad noticiam gentium uenit. Capillos enim a capi
te rasit. quia sacramenta legis ab illo primo suo
sacerdotio sustulit. et in terram corruit. quia
saluandis se peccatoribus dedit. Dumque eos
qui sibi iusti uidebantur destruxit. hos quos
se iniustos et nouerant et fatebantur assumpsit.
Hinc et ipse in euangelio dicit. Ego in iudi
cium ueni in hunc mundum. ut qui non uident
uideant. et qui uident ceci fiant. Hinc et co
lumpna nubis que in heremo israhelem preibat
splendore ignis non in die sed in nocte radiabat.
quia uidelicet redemptor noster sue conuersationis
exemplo ducatum sequentibus prestans. de iustitia
a confidentibus nulla luce claruit. peccatorum
uero suorum tenebras agnoscentibus igne
sibi amoris infulsit. Nec quod corruere iob
dicitur. indignum mens hoc significationi ar
bitratur redemptoris arbitretur. Scriptum
namque est. Uerbum misit dominus in iacob. et ceci
dit in israel. Iacob quippe supplantator. israel
uero uir uidens deum dicitur. Et quid per ia
cob nisi iudaicus? quid per israel nisi gentilis
populus designatur? Quia quem iacob per
carnis mortem supplantare studuit. hunc
nimirum per oculos fidei gentilitas deum ui
dit. Ad iacob ergo missum in israel cecidit. quia
eum quem ad se uenientem iudaicus respu
it. hunc repente confitens populus gentilis in
uenit. De sancto quoque spiritu scriptum est. Ceci
dit super eos spiritus domini. Idcirco autem uel
uerbum dei uel spiritus sanctus in scriptura
sacra cadere dicitur. ut inopinatus eius aduentus
exprimatur. Quod enim ruit uel cadit. ad ima
repente euenit. Mediatori ergo in terram
quasi corruisse est. nullis signis precurren
tibus inopinate ad gentes uenisse. Bene autem
dicitur quod corruens adorauit. quia dum ip
se humilitatem carnis suscepit. in se credentibus

uota humilitatis insudit. Fecit enim quod fie-
ri docuit: sicut et de eius spiritu dicitur. Ipse
spiritus postulat pro nobis gemitibus inena-
rrabilibus. Neque enim petit qui equalis est:
sed postulare dicitur. quia nimirum quos re-
pleuerit postulantes facit. Quamuis hoc et
in semetipso redemptor noster ostenderit qui pa-
trem etiam dum passioni appropinquaret exo-
rauit. Quid enim mirum si in forma serui
exorando se patri subdidit: in qua etiam
manus peccantium usque ad mortis extrema to-
lerauit. Sequitur. Nudus egressus sum de
utero matris mee: nudus reuertar illuc. Re-
demptoris mater iuxta carnem synagoga exti-
tit: ex qua ad nos per corpus uisibile processit;
hunc uero se tegmine littere ad opertum tenuit.
dum ad spiritalem eius intelligentiam mentis
oculos aperire neglexit. Hunc quia in carne hu-
mani corporis latentem uidere deum noluit:
quasi in diuinitate nudum considerare contem-
psit. Sed nudus de utero matris exiuit quia sy-
nagoge carne prodiens. conspicuus ad gentes
uenit. Quod bene ioseph relicto pallio fugiente signa-
tum est. Dum enim mulier adultera male illo uti
uoluisset. relicto pallio fugit foras. quia dum
synagoga dominum purum hominem credens. quasi ad-
ulterino complexu stringere uoluit: ipse teg-
men littere eius oculis reliquit et ad cognoscen-
dam diuinitatis sue potentiam. conspicuus se
gentibus prebuit. Unde et paulus ait. Usque
hodie dum legitur moyses. uelamen est super cor
eorum. quia uidelicet adultera mulier apud
semetipsum pallium retinuit: et quem male te-
nebat nudum amisit. Quia ergo a synagoga
ueniens fidei gentium conspicuus apparuit:
ex utero matris nudus exiuit. Sed numquid
hanc omnino deserit? Et ubi est quod per ysaiam
dicitur: si fuerit numerus filiorum israel
quasi harena maris reliquie salue fient.
ubi quod scriptum est. donec plenitudo gentium

intraret. et sic omnis israel saluus fieret. Erit ergo quando
conspicuus etiam synagoge appareat: erit in fine
mundi procul dubio quando gentis sue reliquiis se-
metipsum sicut est deus innotescat. Unde et bene hic
dicitur. nudus reuertar illuc. Illuc quippe ad uterum
matris reuertitur: cum in mundi huius termino is qui in
seculo factus homo despicitur. synagoge sue oculis deus
ante secula declaratur. Sequitur. Dominus dedit. dominus ab-
stulit. sicut domino placuit ita factum est: sit nomen
domini benedictum. Redemptor noster per hoc quod deus est:
cum patre dat omnia. [per hoc quod homo est: a patre accipit omnia.] Dicat ergo de iudea. cum uen-
turum incarnationis eius mysterium crederet. dominus
dedit: dicat de iudea. cum expectatam incarna-
tionis eius presentiam contempsisset. dominus abstulit. Da-
ta quippe est cum per quosdam futura credidit: sed exi-
gente merito sue cecitatis ablata est. cum cre-
dita per quosdam uenerari contempsit. In se autem creden-
tes edoceat. ut in flagellis positi domino benedi-
cere sciant: cum subditur. Sicut domino placuit ita
factum est: sit nomen domini benedictum. Unde et teste
euangelio. cum propinquare passioni diceretur. accepto
pane gratias egisse perhibetur. Gratias itaque agit.
qui flagella aliene iniquitatis suscipit. et qui
nil dignum percussioni exhibuit. humiliter in
percussione benedicit: ut hinc uidelicet ostendat.
quid unusquisque in flagello culpe proprie facere de-
beat. si ipse equanimiter flagella culpe portat
aliene: ut hinc ostendat. quid in correptione
faciat subditus. si in flagello positus patri gratias
agit equalis. Sequitur. In omnibus his non peccauit
iob labiis suis: neque stultum aliquid contra deum locutus
est. Quod nec peccasse. nec stultum aliquid contra deum
locutus asseritur: hoc de illo petrus sic et iam p̄dixim[?]
apte testatur dicens. Qui peccatum non fecit: nec
inuentus est dolus in ore eius. Dolus quippe in ore
quanto apud homines prudentius callet. tanto apud
deum stultius desipit: paulo attestante qui ait
Sapientia huius mundi: stulticia est apud deum. Qui-
a ergo dolus in ore eius non fuit: stultum procul dubio
nichil dixit. Hunc contra deum sacerdotes et prin-

uota humilitatis insudit. Facit enim [illegible] fie
ri docuit: sicut et de eius spiritu [illegible]. Ipse
spiritus postulat pro nobis gemitibus inenar
rabilibus. Neque enim petit qui equalis est:
sed postulare dicitur. quia nimirum quos re
pleuerit postulantes facit. Quamuis hoc et
in semetipso redemptor noster ostendit [illegible] pa
trem etiam dum passioni appropinquaret exo
rauit. Quid enim mirum si in forma serui
exorando se patri subdidit. [illegible]
nam peccantium usque ad mortis extrema to
lerauit. Sequitur. Nudus egressus sum de
utero matris mee: nudus reuertar illuc. Re
demptoris mater iuxta carnem synagoga exti
tit: ex qua ad nos per corpus uisibilis [illegible];
hunc uero se tegimine litterae adoperi[illegible] tenuit.
dum ad spiritalem eius intelligentiam mentis
oculos aperire neglexit. Hunc quia in carne hu
mani corporis latentem uidere deum noluit:
quasi in diuinitate nudum considerare contem
psit. Sed nudus de utero matris exiuit [illegible] sy
nagoge carne procedens. conspicuus ad gentes
uenit. Quod bene ioseph relicto pallio fugiente signa
tum est. Dum enim mulier adultera male ille [illegible]
uoluisset. relicto pallio fugit foras. [illegible] dum
synagoga, purum hominem dominum credens. quasi ad
ulterino complexu stringere uoluit. ipse teg
men litterae eius oculis reliquit. et ad [illegible] cognoscen
dam diuinitatis sue potentiam. conspicuum se
gentibus prebuit. Unde et paulus ait. Usque
hodie dum legitur moyses. uelamen est super cor
eorum. quia uidelicet adultera mulier apud
semetipsam pallium retinuit. et quem male te
nebat nudum amisit. Quia ergo a synagoga
ueniens fidei gentium conspicuus apparuit:
ex utero matris nudus exiuit. Si numquid
hanc omnino deserit. [illegible] qui per prophetam
dicitur. si fuerit numerus filiorum israel
quasi harena maris. reliquie salue fient.
ubi quod scriptum est. donec plenitudo gentium

intraret. et sic omnis israel saluus fieret. Erit ergo quando
conspicuus etiam synagoge appareat. erit in fine
mundi procul dubio. quando gentis sue reliquiis se
metipsum sicut est deus innotescat. Unde et bene hic
dicitur: nudus reuertar illuc. Nudus quippe ad uterum
matris reuertitur. cum in mundi huius termino is qui
in seculo factus homo despicitur. synagoge sue oculis deus
ante secula declaratur. Sequitur. Dominus dedit. dominus ab
stulit. sicut domino placuit ita factum est: sit nomen
domini benedictum. Redemptor noster per hoc quod deus est:
cum patre dat omnia. [per hoc quod homo est: a patre accepit omnia.] Dicat ergo de iudea. cum uen
turum incarnationis eius mysterium crederet. dominus
dedit: dicat de iudea. cum expectatam incarna
tionis eius presentiam contempsisset. dominus abstulit. Da
ta quippe est cum per quosdam futura credidit: sed exi
gente merito sue cecitatis ablata est. cum cre
dita per quosdam uenerari contempsit. In se autem creden
tes edoceat. ut in flagellis positi domino benedi
cere sciant. cum subditur. Sicut domino placuit ita
factum est: sit nomen domini benedictum. Unde et teste
euangelio. cum propinquare passioni dicitur: accepto
pane gratias egisse perhibetur. Gratias itaque agit:
qui flagella aliene iniquitatis suscipit. et qui
nil dignum percussioni exhibuit. humiliter in
percussione benedicit. ut hinc uidelicet ostendat.
quid unusquisque in flagello culpe proprie facere de
beat. si ipse equanimiter flagella culpe portat
aliene. ut hinc ostendat. quid in correptione
faciat subditus. si in flagello positus patri gratias
agit equalis. Sequitur. In omnibus his non peccauit
iob labiis suis: neque stultum aliquid contra deum locutus
est. Qui dum nec peccasse. nec stultum aliquid contra deum
locutus asseritur: hoc de illo petrus sicut et iam prophetarum
aperte testatur dicens. Qui peccatum non fecit: nec
inuentus est dolus in ore eius. Dolus quippe in ore
quanto apud homines prudentius callet. tanto apud
deum stultius desipit: paulo attestante qui ait.
Sapientia huius mundi: stulticia est apud deum. Qui
ergo dolus in ore eius non fuit: stultum procul dubio
nichil dixit. Hunc contra dominum sacerdotes et prin